

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Спілка Голів обласних Рад
директорів закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації України

Дніпровський державний коледж
будівельно-монтажних технологій та архітектури

Збірник матеріалів III Всеукраїнської конференції

**Соціально-педагогічні основи розвитку особистості
в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми,
перспективи**

10-11 жовтня 2019 року

м. Дніпро, 2019

Збірник матеріалів III Всеукраїнської конференції
«Соціально-педагогічні основи розвитку особистості
в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми, перспективи»

Схвалено Спілкою Голів обласних Рад
директорів закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації України
(протокол №1 від 12.11.2019 р.)

Рецензенти:

Шпарик Оксана Михайлівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України

Гончарова Наталія Олександрівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу STEM-освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Гончарова Алла Вікторівна, начальник Дніпровської філії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Соціально-педагогічні основи розвитку особистості в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми, перспективи: збір. мат. конф./голова редкол. Удалова О. А., члени редкол. Буянова Г. В., Ватагіна В.В., Ївженко Ю. В., Похресник А. К. Дніпро: Видавництво «ЖУРФОНД», 2019. 452 с.

У збірнику представлено матеріали III Всеукраїнської конференції «Соціально-педагогічні основи розвитку особистості в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми, перспективи» на якій було розглянуто питання безпечного користування сучасними інформаційно-комунікативними технологіями; віртуального дискурсу в комунікативному просторі студентів; насильства серед молоді; розвитку особистості як суб'єкта спілкування і носія комунікативної культури; кібербулінгу як проблеми порушення прав людини; формування комунікативної особистості в умовах смислової взаємодії; соціально-педагогічної роботи щодо подолання негативного впливу на особистість Інтернет мережі.

Збірник містить наукові статті, методичні рекомендації з вищезазначених питань, а також досвіди роботи закладів вищої освіти та розробки виховних заходів.

Адресовано освітянам, педагогічним працівникам, аспірантам та студентам педагогічних ЗВО.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, психолого-педагогічних, статистичних даних, відповідної галузевої термінології, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали.

© ІМЗО

© ДДКБМТА

© СГОРД ЗВО I-II

ЗМІСТ

I. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ, СТАТТІ

Бабич В.М. Формування позитивно спрямованої поведінки студентської молоді в умовах впливу на особистість засобів суспільної реклами.....	9
Белік Т.А., Катренко Л.В. Толерантне спілкування як основа успішної адаптації студентів в умовах освітнього закладу.....	17
Березівський В.П. Соціально-педагогічна робота зі студентами щодо безпечного користування Інтернет мережею.....	22
Бондаренко З. П. Волонтерство як активна громадянська позиція.....	29
Української інженерно-педагогічної академії (м. Бахмут) Булгакова І.В. Інтерактивні методи навчання як основа студентської творчості.....	34
Буянова Г.В. Використання сучасних методів навчання в процесі освітньої діяльності в закладах вищої освіти України.....	38
Ватагіна В.В. Психолого-педагогічна безпека освітнього простору як основа формування життєвої активності та комунікативної культури студентів.....	43
Воронцова Е.В. Психодіагностика рівня соціальної адаптації осіб юнацького віку.....	51
Дронь В.В. Сервіси Google в управлінській діяльності.....	59
Дубасенюк О.А. Особистість майбутнього педагога як суб'єкт спілкування і носій комунікативної культури.....	64
Євтушенко В.В., Артемов В.Ю. Фізична підготовка як важлива складова професійної компетентності співробітників правоохоронних органів.....	71
Ігнатуша А.Л. Роль засобів масової комунікації в процесі соціалізації особистості.....	77
Клязника Т.О. Соціально-науковий потенціал сучасної молоді України.....	82
Коваленко О.О. Ситуативний метод як засіб запобігання булінгу в навчальних закладах.....	86
Кононенко Ю.М. Формування іншомовної комунікативної компетентності сучасної молоді як обов'язкової професійної складової.....	92

Корсаков Ю.Н., Ганжа О.Г. Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі.....	96
Кузнєцова Н.Ю. Соціальні технології в навчанні іноземної мови.....	100
Кузнєцова О.В. Вплив сімейних конфліктів на формування особистості дитини.....	106
Лахматова Н.О. Роль соціально-гуманітарних дисциплін у формуванні особистості та професійному ставленню студентської молоді.....	111
Ляшенко К.І.Характеристика трендових рухів у новій українській школі.....	116
Мала С.Г. Формування адхократичної філософії управління в закладі освіти.....	120
Мінєнко Г.М. Соціалізація як фактор становлення особистості.....	126
Міщенко І.В. Розвиток комунікативних здібностей майбутніх фахівців в умовах сучасного навчального процесу.....	130
Мурсамітова І.А., Гарбузюк Т.В. Комунікативна культура як структурний компонент професійно-педагогічної культури.....	133
Обдула Т.М. Проблема формування у молодого покоління комунікативної культури.....	139
Овчиник Т.А. Превентивна робота щодо запобігання булінгу в освітньому середовищі.....	145
Петрова О.В. Застосування принципів STEM-освіти при підготовці студентів спеціальності «облік і оподаткування».....	151
Пінчук І.О. Формування іншомовної комунікативної компетентності як сучасної ціннісної орієнтації в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.....	156
Пилипишин С.І. Формування особистості в умовах реформування системи освіти в Україні.....	161
Polovin S. M. Breaking News English is a real gem for ESL teachers and learners.....	167
Попадич О.О., Староста В.І., Яцьків М.Ю. Діагностика адаптації першокурників до освітнього процесу вищої школи: електронне анкетування.....	171

Правдівцева Л.В., Цибіна І.М. Впровадження ментальних карт в процес підготовки фахівців інформаційно-документознавчої сфери.....	177
Самойлов А.Е. Язык как основа развития личности в условиях коммуникации.....	183
Сапожников С.В. Сучасні проблеми розвитку особистості.....	186
Слісаренко С.О. Формування сценічної культури у студентів навчальних закладів культури та мистецтв.....	189
Стрюков В.В. Інноваційна діяльність викладача коледжу в освітньому процесі.....	193
Ткаченко А.М., Ткаченко І.А. Сутність та причини агресивної поведінки молоді.....	200
Толмачова І.Г. Роль медіа-засобів під час навчання майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти.....	206
Трішкіна Н.І. Формування професійної компетентності майбутніх товарознавців-комерсантів.....	210
Удалова О.Ю. Професійна адаптація студентської молоді в сучасних умовах.....	216
Хомич О.М. Медіація в освіті як засіб подолання конфліктів серед молоді...	223
Хорошев О.М. Деякі проблеми формування сучасної інформаційної культури студентської молоді.....	227
Швачич С.В., Буличов В.В., Решетняк І.Л., Коломієць О.В. Вплив пізнавальної активності студентів на розвиток особистості в сучасних умовах.....	232
Швець Д.М. Актуальні питання соціального виховання курсантів в закладах, які здійснюють підготовку поліцейських.....	235
Янчишен С.М. Толерантність як гармонія життя.....	239
II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	
Безугла І.М. Інтеграція сучасних методів виховання студентів в освітньому процесі.....	245
Березівська Т.С. Толерантне спілкування як основа запобігання негативних проявів серед молоді.....	250

Білова І.Г. «Синквейн» як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів.....	256
Благий Р. Соціально-педагогічна адаптація студентської молоді в освітньому середовищі.....	259
Власюк І.І. Превентивне виховання як основа запобігання асоціальної поведінки серед молоді.....	265
Воронова М.В. Кібербулінг – грань і реальність.....	270
Гарбузюк Т.В. Комунікативна культура як структурний компонент професійно-педагогічної культури.....	276
Глемботцька О.П., Пугачова Н.Г. Застосування особистісно-орієнтованих технологій навчання в освітньому процесі коледжу.....	281
Гончарова А.В., Лагун Т.А. Виховання ціннісних орієнтирів у студентів закладів вищої освіти дніпропетровської області.....	285
Гребеник Т.В., Волосюк Т.В. Гребеник А.О. Змістово-технологічні особливості формування професійного іміджу майбутніх майстрів виробничого навчання будівельного профілю засобами спецкурсу «Імідж сучасного майстра виробничого навчання будівельного профілю».....	288
Гученко М.С. Формування професійної компетенції у студентів коледжу.....	297
Дашко В.В. Соціально-педагогічна діяльність щодо формування ціннісних орієнтацій студентів.....	299
Жуковська О.А. Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови.....	305
Ївженко Ю.В., Ілларіонов В.М. Комунікативна діяльність лідерів студентського самоврядування.....	313
Калініна Т.В. Толерантне спілкування як основа запобігання асоціальної поведінки серед молоді.....	322
Карпенко В.В. Соціально-педагогічна робота зі студентами щодо безпечного користування Інтернет мережею.....	326
Клітченко Ю.В., Формування толерантного ставлення до студентів з особливими потребами (вадами слуху) серед студентської молоді коледжу.....	332
Козачкова А.С. Організація та планування виховної роботи в коледжі.....	339

Корецька Л.В. Педагогічна діяльність щодо підготовки студентської молоді до сімейного життя.....	345
Наумова Н.К. Удосконалення національно-патріотичного виховання учнівської молоді у закладах освіти.....	352
Неділько Т.В. Подолання стресових ситуацій у студентів у процесі освітньої діяльності.....	357
Пивоварова Г.С. Громадянська освіта як умова професійної компетентності студентів педагогічного коледжу.....	360
Помогайбо О.Ю. Фольклористична експедиційна практика як складова національно-патріотичного виховання студентів музичних училищ.....	366
Поморова Н.А. Особливості формування комунікативних компетенцій майбутніх фахівців сфери обслуговування.....	370
Саприкіна Т.Г. Психологічні основи педагогічного спілкування.....	376
Сергієнко Н.В. Формування у студентської молоді усвідомленого ставлення до використання Інтернету.....	382
Слобода В.В. Роль виставок народного мистецтва у формуванні ідентичності та естетичної культури у студентської молоді.....	386
Сухий М.П., Коломієць О.В. Соціальні мережі як засіб комунікації викладача зі студентами.....	391
Тараканова А.П. Хореографічне мистецтво як засіб міжкультурної комунікації.....	393
Удалова О.А, Макаренко І.О. Основні напрями навчально-виховної діяльності зі студентською молоддю з проблем запобігання торгівлі людьми.....	398
Филипенко Г.І., Безбородова Н.В. Сучасні освітні технології у професійній підготовці будівельників середньої ланки.....	410
Хажевська Є.М. Інтернет-спілкування як нова форма міжособистісної комунікації.....	416
Шевчук Н.І. Формування громадянських якостей студентської молоді в сучасних умовах.....	421

III. ВИХОВНІ ЗАХОДИ

Голіш Г.П., Рибка В.А. Толерантне спілкування як основа запобігання девіантної поведінки серед молоді.....	426
ВСП Слов'янський коледж ЛНАУ Києнко О.А. Якою мовою співають солов'ї?.....	430
Плотнікова Н.В., Хільман А.О., Максимовська Л.І. Життя без загроз.....	435
Шевирьова Г.Г. Аутоагресія – проблема сучасної молоді.....	441

I. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ, СТАТТІ

В.М. Бабич, методист вищої категорії
відділу наукового та навчально-методичного
забезпечення змісту позашкільної
освіти та виховної роботи
ДНУ «Інституту модернізації змісту освіти»

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНО СПРЯМОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ ЗАСОБІВ СУСПІЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Стан розвитку сучасного суспільства, наявність широкого кола проблем в гуманітарній та освітній галузях вимагають від державних органів усіх рівнів цілеспрямованої діяльності щодо формування виваженої політики стосовно засобів реклами та її впливу на особистість

Феномен соціальної реклами є предметом досліджень зарубіжних (С. Овчиннікова, С. Ісаєва, О. Феофанова, Д. Берета, К. Еткіна, С. Моріарті, У. Уеллса, Л. Шиллера та інш.) та українських учених (С. Андріяшкіна, Н. Бутенко, Л. Гейдар, Г. Довбах, О. Грубіна, А. Тимошенко (Стрелковська), Л. Федотова та інш.

Дослідниця А. Тимошенко (Стрелковська) зазначає: «Позитивно спрямована поведінка – це така поведінка особистості, що відповідає суспільним нормам і соціальним очікуванням, ґрунтується на системі загальнолюдських цінностей та є ознакою соціалізованості особистості» [5].

Л. Федотова висловила думку про те, що для «нормальної поведінки, на противагу аномальної, є свої норми, стандарти, зразки поведінки, ідеали, цінності – тобто вказівники, що допомагають індивіду орієнтуватися серед схвалюваних суспільством моделей поведінки» [6].

Термін «реклама» в перекладі французької мови «reclame» означає «оповіщення, повідомлення». Словосполучення «соціальна (суспільна) реклама» можна трактувати як вид комунікації, орієнтований на привернення уваги до актуальних проблем суспільства та його соціальних цінностей. Соціальна реклама – це інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на популяризацію загальнолюдських цінностей,

досягнення суспільно корисних справ та, використання якої, не повинно мати на меті отримання прибутку (така вимога інколи не дотримується).

Соціальні проблеми, які постійно постають перед будь-яким суспільством, обумовили виникнення **соціальної реклами**. Оскільки більшість наявних проблем є глобальними, спільними для багатьох цивілізованих країн, то, у зв'язку з цим, можна виділити такі групи соціальної реклами:

- декларування загальнолюдських цінностей (здоров'я, сім'я, діти, робота, кар'єра, питання безпеки життєдіяльності тощо);
- попередження про надзвичайні екологічні ситуації – катастрофи та їх наслідки; декларація добродійних акцій тощо.

Згідно із законом України "Про рекламу", наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

«внутрішня реклама – реклама, що розміщується всередині будинків, споруд, у тому числі в кінотеатрах і театрах під час, до і після демонстрації кінофільмів та вистав, концертів, а також під час спортивних змагань, що проходять у закритих приміщеннях, крім місць торгівлі (у тому числі буфетів, кіосків, яток (ятка – легка будівля для тимчасової торгівлі, виставки тощо), де може розміщуватись інформація про товари, що безпосередньо в цих місцях продаються;

заходи рекламного характеру – заходи з розповсюдження реклами, які передбачають безоплатне розповсюдження зразків товарів, що рекламуються, та/або їх обмін споживачам однієї кількості чи одного виду товарів, що рекламуються, на інший;

зовнішня реклама – реклама, що розміщується на спеціальних тимчасових і стаціонарних конструкціях – рекламоносіях, розташованих на відкритій місцевості, а також на зовнішніх поверхнях будинків, споруд, на елементах вуличного обладнання, над проїжджою частиною вулиць і доріг;

недобросовісна реклама – реклама, яка вводить або може ввести в оману споживачів реклами, завдати шкоди особам, державі чи суспільству внаслідок неточності, неправдивості, двозначності, перебільшення, замовчування, порушення вимог щодо часу, місця і способу розповсюдження;

соціальна реклама – інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку;

спеціальні виставкові заходи – заходи, які здійснюються з метою просування відповідного товару на ринок, проводяться організовано у певному приміщенні або на огороженому майданчику (у тому числі в місцях реалізації товару) у визначені строки, розраховані на зацікавлених та/або професійних відвідувачів, організатор яких обмежив відвідування заходу тими особами, яким відповідно до законодавства дозволяється продавати товар, що демонструється» [1].

Місцем розташування соціальної реклами мають бути місця перебування потенційних користувачів, у нашому випадку – студентської молоді. Перш за все, це зовнішня реклама на площах та вулицях населених пунктів (біг-борди, транспортні засоби, фасади будівель), заклади освіти, соціальні установи, а також засоби масової інформації (ЗМІ) – преса, періодичні видання, рекламні ролики на телебаченні й радіо, інтернет-реклама. Поліграфічна продукція (буклети, листівки, плакати) також є засобом та формою соціальної реклами.

Зазначимо також, що суспільна реклама має такі основні функції: соціальну, економічну, комунікаційну.

Зауважимо, сучасна молодь може легко потрапляти під дію соціальної реклами – одного з інструментів впливу на особистість, *який може бути позитивним або негативним, ефективним або неефективним.*

Наведемо приклади щодо необхідності обмеження реклами алкогольних та тютюнових виробів.

18-річна мешканка Ужгорода Таміла зізналася, що вживати різноманітні алкогольні напої типу «джин-тоніків» чи «бренді-коли» почала саме під впливом реклами: хочеться спробувати ті енергетичні напої, які так розхвалюють симпатичні дівчата та хлопці з блакитних екранів. Розповідає Таміла: «Це яесь масове захоплення молодими спиртними напоями, їх рекламують на кожному кроці, з екранів телевізорів, по радіо, на вулицях. Без

розпивання джин-тоніків уже не проходить жодна вечірка, дискотека чи й просто посиденьки. І ніхто не знає, як воно впливає на організм. Думаю, з цим треба якось боротися».

Слова Таміли підтверджують і закарпатські соціологи. Карпатський центр досліджень провів опитування серед студентської молоді Закарпаття з приводу вживання алкоголю й паління, а також впливу на молодь реклами цих товарів. Результати, як стверджує керівник центру Федір Шандор, вразили. З'ясувалося, що переважна більшість опитаних, 81% студентів, які палять та вживають спиртне, почали робити це під впливом реклами. Навіть більше того, молоді люди, які, приміром, не палять, майже не замислюючись можуть назвати кілька прикладів реклам цигарок чи спиртного, які їм добре запам'яталися.

Нарколог, директор Українського НДІ соціальної та судової психіатрії й наркології МОЗ України Станіслав Табачников вважає, що обмеження реклами спиртного є корисним не тільки для тих, хто лише починає заглядати в чарку. «Відсутність реклами впливає на людину позитивно. Коли я запитую в алкоголіків, чи не хочеться їм випити, вони говорять, що бажання випити з'являється, коли вони бачать рекламу пива, яка транслюється по всіх каналах».

Зауважимо, експерти вважають, що яскрава різноманітна зовнішня реклама серйозно впливає на емоційну складову людини, особливо на молодь.

Сьогодні в Україні складається тенденція до зростання негативних проявів в поведінці молоді, що є наслідком послаблення виховного впливу соціальних інститутів на особистість. Особливу занепокоєність викликають такі негативні явища як куріння, вживання алкоголю, наркотиків, а також, на жаль, зростає кількість хворих на ВІЛ-інфекцію/СНІД, ХПСШ (хвороби, які передаються статевим шляхом), що є наслідком аморальної поведінки особистості.

Доцільно наголосити, реклама може бути ефективним засобом, що змінює ставлення студентської молоді до повсякденної реальності, та займати одне з основних місць у боротьбі із соціальним злом: куріння, вживання алкоголю наркотиків, девіантна поведінка (поведінка індивіда або групи, яка не відповідає загальноприйнятим нормам) тощо. Тому важливою метою реклами

обов'язково має бути гуманізація, позитивний вплив на формування знань, переконань і моральних цінностей у студентської молоді.

Наголошуємо, зміст суспільної реклами повинен відповідати певним морально-етичним принципам – це її основна ідея.

Необхідно зазначити, що при визначенні оптимальних видів соціальної реклами та каналів поширення рекламно-інформаційних матеріалів, деякі рекламні кампанії намагаються враховувати вікові, індивідуальні, психологічні та інші особливості студентської молоді. Розробляються зразки суспільної рекламної продукції, зміст яких спрямовується на чітко визначену цільову аудиторію та застосовується комплексний підхід до виготовлення продукту соціальної реклами. Тому Л. Федотова зазначає, що специфіка соціальної реклами полягає в тому, що вона звертається до наших почуттів, і безпосередньо пов'язана з архетипами (архетип – від давньогрецької мови – прообраз, початкове зображення, давній слід), символами, цінностями [6].

Аналіз підтверджує, що, рекламно-інформаційна діяльність не викликає інтерес у молодіжному середовищі, тому недостатньо виконує виховну функцію щодо формування позитивно спрямованої поведінки студентської молоді. Сучасна молодь потребує більш якісної позитивної та ефективної суспільної реклами, яка б впливала на їх життєдіяльність. Про це свідчать відповіді молоді на питання: «Чи вважаєте Ви, що якісної соціальної реклами має бути більше?», – 89% опитаних відповіли «Так».

Необхідно звернути увагу на те, що сьогодні важко виокремити лише один пріоритетний вид соціальної реклами за способом та формою її поширення (аудіо-, відео-, друковані види суспільної реклами, реклама на транспорті, в Інтернеті тощо). Проте, реклама повинна подаватися комплексно та повинна бути там, наголошуємо, де цільова студентська аудиторія буває найчастіше. Змістове наповнення соціального рекламного продукту завжди має бути таким, щоб викликати довіру у молоді, а також інформація має бути зрозумілою, правдивою та цікавою. Рекламні тексти можуть мати вигляд тематичних малюнків коміксів, карикатур, тощо.

На телебаченні, радіо, в Інтернеті соціальна реклама має бути в рекламних блоках. Соціально привабливі рекламні заставки мають формувати у студентської молоді **комунікативні навички** та уявлення про принципову важливість і необхідність дотримання норм суспільної моралі.

Соціальна реклама має стати механізмом впливу на формування позитивно спрямованої поведінки студентської молоді. Прикладами такої реклами є пропаганда здорового способу життя, комунікативні навички, турбота про довкілля, боротьба з курінням, вживанням алкоголю, наркотичних речовин та інші.

Найбільш ефективний вплив соціальна реклама здійснює на молоде покоління, яке є чутливим до будь-яких нових вражень та має обмаль життєвого досвіду. Тому метою соціальної реклами має бути загострення уваги студентської молоді до нагальних соціальних проблем та зміна поведінкової моделі.

Зауважимо, соціальну рекламу слід використовувати як ефективний засіб у студентському молодіжному середовищі, де відчувається вплив негативних чинників. Вона може окреслити певне коло діяльності та залучити до роботи спеціалістів – викладачів, психологів, соціальних педагогів, які зможуть навчати студентів прийомам перевірки якості та правдивості реклами. Це може бути ефективним засобом формування світогляду, що сприятиме якісним змінам у поведінці студентської молоді та усвідомленому ставленню до змісту рекламного «продукту».

З метою ефективності наявної сьогодні в Україні рекламної продукції важливо проводити моніторинг змісту та різної тематики для молоді, бо аналіз такої «продукції» показав, що значний її відсоток є непродуманим, малоефективним та соціально шкідливим. Виробники рекламних засобів в Україні не дотримуються основних вимог до соціальної реклами щодо технології виготовлення та оцінки її ефективності.

У процесі формування позитивно спрямованої поведінки молоді засобами соціальної реклами важливу роль відіграють умови, які здатні активізувати ефективність рекламного впливу на особистість.

На основі узагальнення багаторічного досвіду практичної діяльності багатьох закладів вищої освіти в Україні, можна визначити комплекс основних завдань щодо формування позитивно спрямованої поведінки студентської молоді засобами соціальної реклами на етапах її підготовки та реалізації.

До основних завдань належать:

- систематичне проведення моніторингу актуальних проблем молоді з метою виявлення у неї загрозливих поведінкових тенденцій та визначення актуальних напрямів молодіжної політики в Україні;
- визначення мети, змісту, виду та форм соціальної реклами відповідно до актуальних напрямів державної інформаційної політики;
- врахування вікових, індивідуальних, психологічних та інших особливостей студентської молоді у процесі виготовлення та поширення соціальних рекламно-інформаційних матеріалів;
- спрямування змісту матеріалів соціальної реклами на цільову студентську аудиторію;
- застосування комплексного та системного підходів до виготовлення продукту соціальної реклами;
- забезпечення демократичного принципу проведення соціальної рекламно-інформаційної кампанії в умовах співпраці із закладами вищої освіти та добровільна участь студентської молоді у заходах.

Зазначимо, соціальна реклама має виконувати роль важливого технічного засобу реалізації соціальної молодіжної політики. Тому, ефективне використання соціальної реклами для студентської молоді можливе лише за умови включення її в загальну стратегію молодіжної політики держави.

Для того, щоб соціальна реклама позитивно впливала на поведінку студентської молоді, необхідно обрати таку форму, яка зможе спонукати особистість переглянути своє ставлення до зазначеної проблеми, і тільки після того можна говорити про поступові зміни у поведінці.

Тому особливо актуальним є роль соціальної реклами на формування позитивно спрямованої поведінки молоді, її орієнтацію на дотримання

соціальних, моральних, правових норм і сповідування гуманістичних сімейних цінностей (сімейних благ).

Соціальна (суспільна) реклама буде ефективною та позитивно вплине на поведінку молоді на суспільному, організаційному, груповому та індивідуальному рівнях, якщо будуть реалізовані відповідні соціально-педагогічні умови, дотримані вимоги до виготовлення та реалізацію рекламної продукції згідно з законодавством України.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про рекламу (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 39, ст. 181). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Бугрим В. Соціальна реклама в інформаційному суспільстві// Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. № 50. С. 58–62.
3. Олтаржевський Д. О. Соціальна реклама : навч. посіб. / Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. К.: Центр вільної преси, 2016. 120 с.
4. Слушаєнко В. Є., Гірієвська Л. О. Соціальна реклама: світовий досвід та українські реалії // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: Зб. Наук. праць. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2009. № 4. 93 с.
5. Тимошенко (Стрелковська) А.Л. Державна соціальна реклама в Україні: проблеми та перспективи розвитку // Соціальна робота в Україні: теорія і практика: Науково-методичний журнал. К.: Держсоцслужба, 2006. №1. С. 57–63.
6. Федотова Л.М. Реклама в соціальному просторі: соціологічне есе. К., 1996. 106 с.
7. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/>
8. URL: <https://www.depo.ua/>

Т. А. Белік,
викладач, заступник директора
з виховної роботи,
Л. В. Катренко, практичний психолог,
Харківський державний
автомобільно-дорожній коледж

ТОЛЕРАНТНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВА УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

*«Ваша думка для мене глибоко ворожа, але за
ваше право її висловити я ладен віддати своє
життя»*

*(Вольтер, французький просвітник епохи
Просвітництва)*

Сучасний етап розвитку української освіти має мету виховання людини високої духовної культури. Особливості соціального життя висувають сучасні вимоги до особистісних і професійних якостей майбутніх фахівців. Поряд зі світоглядною життєвою орієнтацією особливого значення набуває освітня підготовка студентської молоді коледжу, метою якої є формування як професійно значущих якостей особистості, та також розширення міжкультурної взаємодії де особливої уваги набуває комунікативна компетентність, культура миру і толерантність.

Що ж означає слово «толерантність»? У перекладі українською – це терпимість (від латинського *tolerantia* – терпіння). Як зазначається в Декларації принципів толерантності, «Терпимість – це те, що робить можливим досягнення миру і веде від культури війни до культури миру». Головна мета це: повага, сприйняття та розуміння самовиявлення людської особистості, беззаперечне визнання універсальних прав та основних свобод людини закріплених у міжнародних документах із прав людини; визнання того, що кожен може дотримуватися своїх переконань і визнає це право за іншими, що люди, які відрізняються соціальним статусом, зовнішнім виглядом, мовою, станом здоров'я мають право на захист від дискримінації та зберігати свою індивідуальність [5].

Толерантність – це активна моральна позиція людини та готовність до взаєморозуміння між етносами й соціальними групами, а також позитивне взаємодія з людьми іншого культурного, національного, релігійного та соціального середовища.

Тому завданням закладу освіти є формування світорозуміння і світогляду, що відрізняється толерантністю, а також сприяння гармонізації взаєностосунків, пошуку діалогу в різних конфліктних ситуаціях між студентами. Саме толерантна особистість може успішно функціонувати в нестабільному просторі сучасного світу.

У студентському середовищі необхідно поширювати толерантне спілкування, де молодь може дотримуватися своїх життєвих установок, а також визнавати таке право за іншими. В освітньому процесі формувати ціннісні орієнтири які впливають на єдність усіх членів суспільства, сприяють взаємному толерантному спілкуванню студентів, що уможлиблює існування розходжень [4].

Освітня стратегія коледжу передбачає опору на педагогіку співробітництва, повагу до особистості кожного студента. Розвиток духовності молоді відбувається шляхом конструктивного діалогу та взаємодії між викладачами та студентами, які довіряють і позитивно ставляться один до одного. При цьому викладач сприймає студента як цікаву інформативну особистість, орієнтується на його індивідуальні якості, створює умови для саморозвитку.

Важливим завданням викладачів є організація життєдіяльності студентів. Відомо, що особливої уваги педагогічного колективу потребують студенти – першокурсники. Молоді люди, серед яких майже 80% неповнолітніх, вступивши до коледжу, проходять період адаптації і стикаються з труднощами – це: дидактичні (новизна в процесі навчання, нові методи й організація навчання, відсутність навичок самостійної роботи); соціально-психологічні (зумовлені входженням індивіда в нове середовище (режим життєдіяльності, оточення, поведінка та неналагодженість стосунків у групі, і коледжі, особливості самостійного життя, ведення власного бюджету і подолання

можливих матеріальних труднощів); професійними (невміння зорієнтуватися в професійній спрямованості в процесі навчання; необхідність вчитися працювати з людьми; складність у формуванні творчих та організаторських вмінь і навичок тощо).

Прискорення подолання труднощів можливо через впровадження комплексу організаційно-педагогічних заходів з проблем соціально-педагогічної адаптації, тобто забезпечення активного і творчого пристосування студентів нового набору до умов закладу освіти. У процесі соціально-педагогічної адаптації формується колектив, толерантні переконання, особистісні вміння й навички раціональної організації навчання, інтерес студента до обраної професії; вибудовується вдосконалення професійної самоосвіти і самовиховання ціннісних орієнтацій особистості та взаємодія з іншими студентами.

З нашого погляду, сенс педагогічної підтримки не тільки в тому, щоб допомагати студентам долати труднощі, ліквідувати проблеми, але і в тому, щоб допомогти їм усвідомити труднощі процесу адаптації та знайти ефективні способи розв'язати проблеми комунікативної культури особистості.

Численні досліджень підтверджують, що педагогічної підтримки потребує більша частина студентів нового набору. Серед труднощів адаптації можна виділити такі:

- до 15% студентів починають навчальний рік зі слабкою мотивацією до навчання, невпевненістю в правильності вибору професії;
- частина студентів (6%) відчувають проблеми в спілкуванні та взаємодії з іншими студентами і викладачами;
- є студенти (5%) які не мають досвіду чіткого підпорядкування своїх інтересів і бажань установленим правилам, режиму, вимогам коледжу, мають неадекватну реакцією на будь-які зауваження, виявляють упертість;
- серед студентів є самовпевнені, із завищеною самооцінкою, які звичайні зауваження сприймають як джерело загрози їх особистості – до 6%;

- до 11% студентів мають низький рівень розвитку самостійності, відповідальності за свої дії, що ґрунтується на невмінні здійснювати самоконтроль і самооцінку [1].

Успішність адаптаційного процесу студентів ми пов'язуємо з наступним:

- створення технології освітнього супроводу;
- оптимізація толерантного міжособистісного спілкування студентів у навчальних групах, розвиток в них здатності до розуміння сформованості життєвих компетентностей та стійкості до зовнішніх негативних впливів; активізація сприйняття іншої людини, розвиток у вихованців емпатії й асертивності;
- опора викладача і студента на наявні й потенційні знання щодо здобуття професії;
- підтримка здатності студента щодо розв'язання власних проблем.

Аналізуючи толерантність як рису світоглядної позиції особистості, можна зробити висновок, що складовими її структури й водночас критеріями її гуманістичної зрілості та сформованості виступають компетенції життєдіяльності особистості: знання, переконання, ідеали, цінності, установки стосовно позитивного сприйняття людини, повага до гідності, до прав, свободи, до вибору іншої людини, оптимізація власної життєдіяльності, засвоєння досконалих стосунків з соціальним оточенням. Крім того, індикаторами толерантної поведінки особистості можуть бути критичність мислення і протидія проявам ксенофобії, дискримінації, деструктивному націоналізму, політичному екстремізму, расовим, статевим та іншим негативним процесам у суспільстві. Власне якісні перетворення у світоглядній позиції індивіда толерантність набуває у процесі формування здатності особистості до саморегуляції у вербальній і невербальній поведінці в умовах її взаємодії з оточенням, особливо з огляду на його полікультурний склад.

Список використаних джерел:

1. Варенко Т.К. Аксеологічні засади виховання толерантності студентів ВНЗ
Електронний ресурс / Т.К. Варенко. URL:
<http://eprints.kname.edu.ua/31209/1/9.pdf>

2. Бех І.Д. Виховання особистості/ І.Д. Бех. Підручник. К.: Либідь, 2008. 848с.
3. Осипова Т.Ю., Бартенева., Біла О.О. Виховна робота зі студентською молоддю: Навчальний посібник / За заг. ред. Т. Ю. Осипової. Одеса:Фенікс, 2006. 288с.
4. Козлова О.Г., Гребеник Т.В. Формування толерантності у процесі громадянського виховання студентської молоді. Електронний курс /О. Г. Гребеник. URL: <http://essuir.sumdu.edu/bitstream/123456789/29291/Kozlova.Pdf>
5. Декларація принципів толерантності, ЮНЕСКО, 16.11.1995 р.

В. П. Березівський, викладач
Комунальний вищий навчальний заклад
«Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж
ім. Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради»

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО КОРИСТУВАННЯ ІНТЕРНЕТ МЕРЕЖЕЮ

На сьогодні інформаційно-комунікаційні технології є важливою і невід'ємною частиною розвитку держави, бізнесу та приватного життя. Тому впровадження ІКТ – один із пріоритетних напрямків сучасної освіти. Головною метою її розвитку є забезпечення загального доступу до освітніх ресурсів шляхом інтенсивного впровадження новітніх методів навчання, комп'ютеризації та інформатизації. Але, використовуючи мережу Інтернет в повсякденному житті, студенти, а також їхні батьки й викладачі часто забувають про ті потенційні ризики, котрі можуть спіткати їх у віртуальному просторі. На сучасному етапі суспільного розвитку відбувається глобальна трансформація соціальних відносин, викликана інтенсивним розвитком інформаційних технологій. Вони суттєво впливають на діяльність та поведінку молодого покоління, ціннісні орієнтації, встановлення соціальних контактів, організацію та проведення власного дозвілля.

На виховання студента та сприйняття ним навколишнього світу впливають потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп'ютерних технологій на телебаченні, розповсюдження гральних пристроїв, електронних іграшок і комп'ютерів.

Оперативний обмін інформацією й спілкування з використанням новітніх технологій, зокрема мережі Інтернет, забезпечує набуття важливих життєвих компетенцій, соціалізацію людини і її становлення як особистості. Не маючи багатого соціального досвіду, підліток є найуразливішим до небезпек, пов'язаних із безпечним використанням особистих даних. З цього випливає актуальність формування у студентів навичок безпечного користування

Інтернетом, що, певною мірою, може зробити керівник академічної групи у межах своїх функцій і посадових обов'язків [4, с. 29].

Як свідчать результати дослідження, проведеного у 27 країнах – членах ЄС, 75 відсотків дітей віком від 6 до 17 років активно користуються Інтернетом. Причому це стосується також половини дітей тих батьків, котрі всесвітньою мережею майже не користуються.

Дослідження проводилося також Інститутом соціології НАН України в 11 містах України та підлягало опитуванню 1200 респондентів (дітей і дорослих) щодо якісного та кількісного використання дітьми інтернет-ресурсів. Отримані результати насторожують: переважна більшість учителів, дітей і їхніх батьків не поінформовані про потенційні ризики для дітей в Інтернеті та про те, як їх уникнути.

22% дітей періодично потрапляють на сайти для дорослих. 28% дітей, побачивши в Інтернеті рекламу алкоголю або тютюну, хоч раз спробували їх купити, а 11% намагалися купити наркотики. Понад 28% опитаних дітей готові переслати через Інтернет свої фотографії незнайомцям. 17% без коливань погоджуються повідомити інформацію про себе та свою родину: місце проживання, професію, графік роботи батьків. Для чого незнайомим людям може знадобитися така інформація, діти, як правило, не замислюються. Близько 14% опитаних час від часу відправляють платні SMS за бонуси в онлайн-іграх, і лише дехто з них звертає увагу на вартість такої опції [5].

Ці дослідження показали, що в більшості випадків молодь набагато краще від батьків обізнана з можливостями використання і мобільного, і стаціонарного Інтернету. Існує суттєва різниця між тим, як діти насправді користуються Інтернетом, і тим, що про це відомо їхнім батькам: діти користуються ним частіше, аніж думають батьки, відвідують Інтернет-кафе, сайти для дорослих, грають в азартні ігри, витрачаючи реальні гроші; контактують з незнайомцями. Про все це в більшості випадків ані батьки, ані викладачі не знають, що свідчить про високий ступінь небезпеки для дітей. Всім відомо, що Інтернет – це дуже потужний ресурс, він значно полегшує життя людини, відкриває можливості для самореалізації та саморозвитку юної

особистості, спілкування, навчання, дозвілля. Але разом з тим Інтернет несе досить багато небезпек для дітей і для дорослих. Всі користувачі мережею повинні знати ці небезпеки. Знання їх дасть можливість уникнути різні небезпеки.

Вияснимо переваги та загрози Інтернету. Спочатку розглянемо основні Інтернет-можливості для розвитку студента. В процесі користування Інтернетом студент має можливість спілкуватися з друзями, грати в різні ігри, прослуховувати та переглядати записи аудіо, відеофайлів, здійснювати купівлю-продаж різноманітних товарів, розміщувати оголошення, шукати та обмінюватись цікавою і корисною інформацією, знаходити знайомих, листуватися з друзями, знайомитись з новими людьми, знаходити можливість цікаво й змістовно проводити вільний час, об'єднуватись в групи за інтересами, знаходити нові форми самовираження, готуватися до занять, самостійно підвищувати якість своєї освіти. Це все несе позитив в розвиток підлітків, розширює їх кругозір, допомагає у навчанні.

Але, на жаль, Інтернет несе і певні загрози: віруси, шпигунське програмне забезпечення, спам, небажаний дорослий контент, комп'ютерну залежність (психічна і фізична), пропагування сексуального насилля над дітьми, жорстокої поведінки, шкідливих звичок, онлайн-зваблення, кіберхуліганство(переслідування, шахрайство), виманювання інформації про дитину та її сім'ю з метою подальшого пограбування, шантажу, торгівлі людьми, недостовірні інформація, порушення режиму дня, погіршення стану здоров'я, ігроманія, гаджет-адикція, кіберсуїцид, фанатизм, сектантство, ксенофобія, тероризм [1].

За статистикою, найбільше школярів цікавлять такі ресурси мережі, як YouTube, Facebook, Google, Wikipedia, eBay, MySpace, а також фан-сайти.

Допомогти захистити студентів від небезпеки в мережі Інтернет і негативного впливу неконтрольованих інформаційних потоків, виховувати інформаційну культуру керівник академгрупи може лише в тісній співпраці адміністрації закладу, соціального педагога та практичного психолога, батьків і

громадськості, які повинні бути зацікавленими в позитивному розв'язанні даної проблеми.

На сьогодні ця проблема є досить актуальною в плані безпеки дітей та молоді. Це питання не викликає жодного сумніву. Тому перед керівниками академгруп постає завдання активізувати освітню роботу серед студентів і їхніх батьків для сприяння онлайн-безпеки підростаючого покоління.

Керівники академгрупи у співпраці із заступником директора навчального закладу з виховної роботи, залучаючи органи студентського самоврядування й активи груп, можуть організувати проведення в навчальному закладі «Дня безпечного Інтернету», у рамках якого здійснити низку заходів зі студентами: студентські конференції, круглі столи та диспути, організувати випуск інформаційних бюлетенів відповідного змісту, провести вікторини, конкурси малюнків і плакатів та ін. З батьками можна провести різноманітні форми роботи на тему «Безпека студентів у мережі Інтернет»: можуть бути батьківські лекторії, батьківські конференції, батьківські збори, індивідуальні бесіди, на яких обговорюються і вирішуються питання безпечної роботи їхніх дітей у всесвітній мережі Інтернет.

Держава також не стоїть осторонь. Змістом її політики у сфері захисту суспільної моралі є створення необхідних правових, економічних та організаційних умов, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що являються загрозою морально-психологічному стану, фізичному й інтелектуальному розвитку дітей та молоді. Питанню захисту молодого покоління від негативних інформаційних впливів приділяється досить велика увага.

Згідно з чинним законодавством України, виробництво, поширення, використання матеріалів із зображенням сексуального насилля над дітьми та залучення неповнолітніх до виготовлення порнографії карається позбавленням волі на строк від 3 до 7 років. Нормативно-правові документи, прийняті в галузі освіти, відповідають статті 6 «Освіта дітей» Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуальних домагань та пункту 62

Пояснювальної записки до неї в частині отримання дітьми дошкільного та шкільного віку відповідної інформації із зазначених питань.

Міністерство освіти і науки проводить інформаційно-просвітницьку роботу з питань безпечної роботи в Інтернеті, співпрацює з державними, бізнесовими структурами, неурядовими організаціями. Наприклад, Компанія «Майкрософт Україна» виступила з ініціативою щодо створення «Коаліції за безпеку дітей в Інтернеті», яку підтримало міністерство (лист МОН України від 28.04.09 № 1.4/18-1431). Адміністративно підтримується також розроблена компанією програма «Онляндія – безпечна Web-країна» [5]. Створено спеціальний розділ сайту компанії «Київстар» із захисту дітей від негативного контенту. Діє також національна «гаряча лінія» з питань протидії домашньому насильству і захисту прав дітей. Створено проєкт із протидії незаконним матеріалам в інтернет-просторі України Skarga.ua. Проєкт Skarga.ua створено Інтернет-Асоціацією України на виконання Резолюції круглого столу "Шляхи консолідації громадських та державних органів у подоланні негативних явищ у розвитку наповнення українського сегмента Інтернету", який було проведено 17.12.2008 р. Мета проєкту – сприяння викоріненню в українському Інтернеті матеріалів, які порушують законодавство країни та містять:

- порнографію за участю неповнолітніх;
- прояви расової та національної нетерпимості;
- прояви тероризму;
- заклики до насильницького повалення конституційного ладу.

Учнівська та студентська молодь являється активними користувачами українських інтернет-порталів, вони можуть сповістити про матеріали, що порушують законодавство країни. Не варто забувати і про телефон довіри МВС України та різноманітні сайти для батьків з онлайн-безпеки.

Таким чином, керівникові академічної групи необхідно врахувати такі ключові аспекти формування у студентів компетенцій і навичок безпечної поведінки в мережі Інтернет [2, с.125]:

1. Педагог повинен чітко розуміти для себе мету профілактичної роботи, яка повинна бути реалістичною, конкретною та позитивною. При цьому

керівник академгрупи має досягти чогось позитивного (навчити, показати, сформувати стійку мотивацію).

2. Превентивна діяльність має бути зорієнтована на подолання можливих ризиків у мережі Інтернет, а не на те, щоб «посіяти» переживання та хвилювання через ці ризики.

3. Необхідно виховувати адекватну реакцію на мінливу ситуацію, що виникає в реальному житті, за допомогою Інтернету. Тому треба вчити бути готовим до частоті зміни «декорацій» у житті і не робити з цього життєвої проблеми.

4. Слід заохочувати студентів жити реальним життям, а не віртуальним. Корисно акцентувати увагу студентів на тому, що набагато легше заховатися за будь-яку соціальну роль (віртуальний образ) і навіть ужитися в цю роль у віртуальному світі. Але життя навколо не віртуальне, а реальне.

5. Важливо правильно соціально орієнтувати підлітків. Практично всі вони користуються Інтернетом. Необхідно показати, що використання нелегальних чи шкідливих ресурсів Інтернету може призвести до асоціальної поведінки.

Усі перелічені напрями є лише орієнтирами в роботі керівника академгрупи. Проявляючи творчість, наполегливість і старанність у впровадженні їх у життя, можна досягти високих результатів.

Рада Європи в Керівництві з прав людини для інтернет-користувачів наголошує, що діти та молодь мають право на особливий захист і допомогу під час роботи в Інтернеті. Вони мають право на освіту, щоб захистити себе від інтернет-загроз, і повинні бути під особливим захистом від шкоди для їхнього фізичного, психічного й морального благополуччя, зокрема від сексуальної експлуатації та наруги в Інтернеті й інших форм кіберзлочинності.

Список використаних джерел:

1. Безпечне користування інформаційно-комунікативними технологіями: навчально-методичний посібник / За заг.ред. Бережної Т.І., Удалової О.А., Волосюк Т.В., Буянової Г.В. К.: України, 2018. 136 с.

2. Вакуленко О.В., Гнатюк В.В. Формування безпечної поведінки підлітків в інтернет-мережі як психолого-педагогічна проблема. – Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, випуск 42. Ч. 2. 2014. 360 с.
3. Веретенко Т. Г. Детермінанти формування безпечної діяльності молоді в мережі Інтернет /Т.Г. Веретенко, М. А. Снітко. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/1310/>
4. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі: навчально-методичний посібник / А.Б. Кочарян, Н.І. Гущина. Київ, 2011. 120 с.
5. Підказки про безпечну роботу з електронними журналами для батьків і дітей [Електронний ресурс]. URL: [http:// www.microsoft.com/ ukraine/ athome/security/children/kidblog.mspх](http://www.microsoft.com/ukraine/athome/security/children/kidblog.mspх).

З. П. Бондаренко,
доцент кафедри педагогіки та
спеціальної освіти,
Дніпровський національний
університет ім. Олеса Гончара

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК АКТИВНА ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ

Поняття волонтерство, волонтерська діяльність, волонтеріат у сучасній педагогічній науці і практиці можна розглядати як ресурс соціально-педагогічної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності, як активну громадянську позицію молоді у студентському віці, як ресурс допомоги людям, які опинились у складних життєвих обставинах, як ресурс формування готовності студентської молоді до роботи у волонтерських об'єднаннях у непередбачуваній ситуації, як бренд волонтерського центру закладу вищої освіти, яким є Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара.

Зазначимо, що волонтерська діяльність пересічних громадян в Україні сьогодні є актуальним і важливим життєвим напрямом. Характерно, що добротність, яка йде від молодих людей студентського віку, стає сучасним стилем їхнього життя, своєрідним брендом, цінністю їхнього світогляду. Поняття «бренд» у наших твердженнях використано не дарма. Бренд можна назвати не тільки продукт, а й певну діяльність людей, те, що легко упізнається, має привабливі характеристики: гарантовану якість, публічність, загальновідомість, логотип, поширеність та важливість. На думку дослідника І. Попова (2013), бренд – це форма існування межі корисності, добродійництва у світі, що сприймається людьми. Зауважимо, що ця думка гармонійно влітається у контекст ідеї волонтерської роботи [1, с. 33].

Підкреслимо, що волонтерська робота як ідея соціального служіння, як надзвичайна місія людини майже настільки ж давня, як і саме поняття «соціум». Тому варто прослідкувати джерела процесу волонтерівання, знайти детермінанти розвитку волонтерського руху у молодіжній аудиторії, зокрема, у студентському колективі, показати психолого-педагогічні і соціальні умови для організації сучасного волонтерського громадського об'єднання, визначивши

характерні якості студентів-організаторів, які мають опікуватись проблемою супроводу волонтерської діяльності, її належною презентацією. Поцінуємо те, що в історії людства не було жодного суспільства, байдужого до ідей добровільної та безкорисливої допомоги, без людей, для яких способом самореалізації, самовдосконалення, спілкування з іншими була праця на благо тієї спільноти, у якій людині довелося народитися й жити [4, с. 228].

Наші попередні дослідження, показують, що провідними мотивами волонтерської діяльності студентів є альтруїстичні мотиви (прагнення допомогти людям, які знаходяться у складній життєвій ситуації), розуміння (здобуття нового досвіду), професійне самовизначення (як прояв своїх умінь, знань, здібностей) та прагнення розширити коло свого соціального спілкування. Малозначущими є мотиви організації власного дозвілля, набуття соціального статусу. Це засвідчує серйозне ставлення студентів до феномену волонтерства. У громадянській системі радянського типу існували спеціалізовані неурядові організації та групи підтримки, яким індивіди та групи довіряли свої проблеми, у тому числі й у межах закладу освіти. Сьогодні таких організацій вкрай не вистачає, а громадян, які б виявляли бажання здійснювати волонтерську роботу, не отримуючи прибутку, насправді не так вже й багато [1; 2; 3; 4].

Основні завдання громадських організацій пов'язані із захистом прав людини, наданням певних послуг людям похилого віку та дітям-сиротам, допомоги в біді, переборенням самотності, розвитком здібностей тощо. У цьому світлі стають зрозумілими напрями діяльності Центру соціальних ініціатив і волонтерства ДНУ: надання послуг дітям-сиротам та дітям, які залишилися без батьківського піклування; розвитково-корекційна, реабілітаційна та організаційно-дозвіллева робота з дітьми з особливими освітніми потребами, з дітьми-переселенцями з Донецької і Луганської областей; волонтерський супровід дітей дошкільного віку під час їх підготовки до навчання у школі; інклюзивна робота у навчальних закладах та установах; соціальне партнерство (з державними установами та НДО, благодійними організаціями, фондами, товариствами, педагогічним коледжем); психолого-педагогічна допомога геріатричному пансіонату; організація благодійних акцій,

культурно-дозвіллевих заходів для дітей та молоді міста, волонтерів ДНУ; надання соціальної та психологічної допомоги військовослужбовцям, які знаходяться на лікуванні у медичних установах міста; волонтерський та соціально-психологічний (разом із психологічною службою) супровід студентів із Донбасу, які навчаються в ДНУ; навчання волонтерських груп та волонтерського активу у Школі волонтерів при громадському об'єднанні університету – Центрі соціальних ініціатив і волонтерства й науково-дослідна робота студентів-волонтерів [2, с. 261–269].

Відомо, що впровадження програм розвитку волонтерства і волонтерського руху в Україні, у тому числі, в межах закладу вищої освіти, пов'язуючи його з громадянським, патріотичним вихованням студентів і їх професійною налаштованістю, що можна побачити на прикладах діяльності Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара, є, з одного боку, свідченням розвитку нової форми соціального партнерства між різними державними й недержавними організаціями, фондами, товариствами, громадськими об'єднаннями тощо. З іншого, – це також доводить про розширення сфери впливу нової освітньої парадигми (суб'єкт-суб'єктної), у якій цінність саморозвитку викладача-педагога поєднується з цінністю саморозвитку студента, причому не лише у процесі навчання, а й у їхній спільній організаційно-дозвіллевій активності. Про це пишуть переважно вітчизняні автори, коли визначаються функціональні обов'язки соціального працівника чи волонтера ЦСССДМ (О. Кузьменко, Н. Романова, С. Толстоухова) або коли дослідники звертаються до прикладних аспектів організації волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю, як складової соціально-педагогічної діяльності молодіжних організацій, й діяльності лідера-координатора волонтерських проєктів (З. Бондаренко, І. Зверева, Т. Лях, О. Песоцька, Ю. Поліщук, С. Харченко), розкривають технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності (О. Безпалько, Р. Вайнола, Т. Журавель, Н. Заверико, Н. Зимівець, А. Капська, В. Петрович, Т. Цюман та ін.) [4, с. 227–237].

На нашу думку, залучення студентів до освоєння своєї майбутньої професійної діяльності засобами волонтерської роботи може, з одного боку, зміцнювати професійну мотивацію, а з іншого – слугувати зразком для побудови власної життєвої стратегії, заснованої на психології позитивного мислення та забезпечення психологічного здоров'я особистості. У цьому зв'язку надзвичайно важливо, щоб студенти активно залучались до волонтерської роботи саме під час навчання у виші [3, с. 6–13].

Бо саме для багатьох представників студентської молоді волонтеріат стає вибором життя, смисловою її цінністю, здатністю служіння людям, їхньою громадянською позицією, професійною налаштованістю й особистісною самореалізацією. Як і в інших країнах світу, так і в Україні, громадяни зрозуміли, що покращення якості життя є можливим лише у тому випадку, якщо самі громадяни прикладуть до цього свої зусилля. Проте, самого усвідомлення замало, оскільки воно повинно супроводжуватись чіткими діями. Отже, волонтерство має вагу в суспільстві, в НДО лише тоді, коли воно є професійним, вмотивованим, законодавчо та науково обґрунтованим й практично впровадженим. У ДНУ є певний позитивний досвід успішної діяльності Центру соціальних ініціатив і волонтерства, який існує сімнадцять років та який підтримується керівництвом закладу освіти.

Таким чином, теоретичне та практичне дослідження показало, що впровадження різних проєктів з активізації студентського волонтерства потребує врахування низки чинників: психолого-педагогічного профілю, типу мотивації, створення умов для забезпечення функціонування цілісної системи волонтерату або волонтерства в межах закладу вищої освіти.

Визначено, що ефективне здійснення волонтерської діяльності забезпечуватиметься тоді, коли розв'язано організаційні проблеми, знайдено ефективного волонтера-координатора, задіяно систему кращих особистісних якостей й індивідуальну мотивацію волонтерів, яка виражена насамперед альтруїстичними мотивами й мотивами власного саморозвитку, задоволення від волонтерювання як професіонала та духовної людини, людини нового часу, що потребує високого рівня конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко З.П. Волонтерство як стиль життя студентської молоді класичного університету / З.П. Бондаренко // Вигранюємо особистість, патріота... Штрихи до картин сучасного виховання молоді та портретів вихователів: статті та нариси / ідея та заг. ред. В.В. Іваненка; авт.-упор. В.В. Іваненко, Н.П. Олійник. Д. : Ліра, 2016. С. 33–45.
2. Волонтерство як педагогічна компетенція фахівця корекційної освіти / З.П. Бондаренко // Удосконалення підготовки корекційного педагога в умовах університетської освіти : [моногр.] / В.А. Гладуш, З.П. Бондаренко, Н.В. Зимівець та ін. Д. : Акцент ПП, 2015. С. 246–279.
3. Іваненко В.В., Бондаренко З.П. Волонтерство як фактор соціального та професійного становлення студентів класичного університету / В.В. Іваненко, З.П. Бондаренко // Філософсько-гуманітарні читання : Зб. науков. праць / Відп. ред. О.В. Добридень; редагування – В.Ю. Кравченко, А.І. Лівенко. Дніпропетровськ : ДЗ «ДМА», 2015. С. 6–13.
4. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посібник / За ред. Т.Л. Лях; авт.- кол. З.П. Бондаренко, Т.В. Журавель, Т.Л. Лях та ін. К. : Версо-04, 2013. 288 с.

І. В. Булгакова,
заступник керівника з виховної роботи
Навчально-наукового
професійно-педагогічного інституту
Української інженерно-педагогічної
академії (м. Бахмут)

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА СТУДЕНТСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

Формуванню у майбутніх педагогів готовності до педагогічної творчості сприяє інтерактивне навчання. Це посилена педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду. Воно характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування, зміною та різноманітністю видів, форм і прийомів діяльності, цілеспрямованою рефлексією. Під час такого спілкування студенти навчаються бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, ухвалювати обґрунтовані рішення.

Під час інтерактивного навчання студенти можуть продукувати інформацію самостійно, визначати та обговорювати проблеми, знаходити шляхи їх розв'язання, спостерігати і планувати. Вони повинні мати змогу застосовувати нові знання та навички на практиці, створювати зворотні зв'язки [2].

Дослідження, проведені Національним тренінговим центром (штат Меріленд, США) у 1980-х роках, показали що найбільш ефективними засобами навчання та засвоєння матеріалу є практичні заняття, групові дискусії та навчання інших (рис. 1).

Рисунок 1 – Піраміда навчання

Проаналізувавши все вище перелічене, на нашу думку в зміст навчального процесу слід залучити персоніфіковані зразки педагогічної творчості для емоційного впливу на особистісну сферу студента, пропонувати ситуації, які викликають бажання перетворювати «недосконалу» педагогічну дійсність, визначати критерії вибору оптимального рішення модельованих ситуацій.

Обов'язковою умовою сучасного навчального процесу стає мотивація студентської творчості як способу самовираження в сьогоденні і як важливого досвіду, потрібного в майбутній професійній діяльності.

Як показує практика, на занятті в інтерактивному форматі в центрі уваги виявляється проблема «породження знань» у спільній діяльності викладача і студента[1, с. 35]. Викладач пропонує інформаційне поле і створює умови для розумової діяльності. Він бере на себе роль організатора середовища навчання, консультанта, партнера по взаємодії, своєрідного посередника між педагогічною теорією і процесом її опанування, виступає як носій досвіду організації взаємодії, а не як джерело знань в останній інстанції. Студент з позиції слухача і виконавця переходить до позиції активного учасника по реалізації початкового викладацького задуму. Він не пасивно, у ролі того, якого ведуть, а самостійно «йде за тим, що веде», який розуміє завдання майбутньої роботи, бачить її значущість, прогнозує результат, прийоми самоконтролю, оцінює результат. На таких заняттях виключається відтворення програмного матеріалу без уявлення про те, яке місце воно займає у майбутній професії. На зміну традиційному пріоритету вербального знання стає вирішення практичного завдання. Цінність заняття, побудованого на основі інтерактивної взаємодії, полягає в тому, що воно розвиває у студентів вміння сприймати інформацію, долати інерцію власного мислення, приймати іншу думку, бачити раціональне зерно в точці зору іншого, яке може бути значущим і у власних перетворювальних планах.

У сучасних реаліях будь-які інновації припускають роботу команди. Сила командного колективного розуму допомагає досягненню успіхів. Застосовуючи

на занятті групові форми роботи, викладач підвищує емоційну включеність студентів в діяльність, забезпечує процес взаємовпливу один на одного, можливість прояву рефлексії – складових компонентів інноваційної культури.

Важливе місце в інноваційній діяльності займають вміння спрогнозувати потреби завтрашнього дня, передбачити наслідки попередніх перетворень, висловити до них своє ціннісне ставлення. Тому в число педагогічних проблем входить пошук ресурсів, які залучають студентів до надбань різноманітної діяльності з виходом на конкретний результат. Такими ресурсами володіє метод проєктів – спосіб навчання, при якому студенти набувають знання в процесі планування і виконання завдань практичного характеру. Робота над проєктом характеризується грамотно та чітко поставленою метою і її покроковим досягненням. Заходи, що вживаються в рамках проєкту дії зазвичай спрямовані на вирішення будь-якої проблеми або отримання користі від вже наявної, але до сих пір незатребуваної можливості. Навчальний проєкт – це інтегрований дидактичний засіб, що дозволяє розвивати такі компетентності студента, як: вміння аналізувати проблемне поле, визначати цілі й планувати діяльність, здійснювати пошук і систематизацію необхідної інформації, застосовувати знання в різних ситуаціях, готувати матеріали для проведення презентації, пред'являти й аналізувати результати діяльності. Метод проєктів стимулює інтерес учнів до педагогічних проблем, підвищує мотивацію самостійної роботи, сприяє розвитку вміння концентруватися на творчому процесі та отримувати від творчості задоволення.

Пізнавальна активність і вміння виявляти творчість – точка відліку для зародження ціннісного ставлення майбутнього педагога до інноваційної діяльності.

Таким чином, творчий підхід викладача до організації навчального процесу – позитивний образ, здатний активізувати бажання студентів готувати себе до педагогічних інновацій.

Список використаних джерел:

1. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. / В. В.Ягоднікова. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.

2. Остапчук Д., Мирончук Н.М. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном: збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 140–143

Г. В. Буянова
завідувач сектору освіти в галузях
гуманітарно-педагогічних наук
та інженерії
відділу модернізації вищої освіти
ДНУ «Інститут
модернізації змісту освіти»

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сучасні тенденції розвитку європейської та світової вищої освіти вимагають від українських університетів пошуку ефективних форм та методів освітньої діяльності, впровадження інноваційних методик та новітніх інформаційних та об'єднання студентів з різних університетів з метою виконання спільних проєктів, навчання за спільними освітніми програмами тощо. Більшість з перерахованих завдань вимагають не лише організаційного і фінансового забезпечення, але й вдосконалення комунікативних навичок усіх учасників освітнього процесу.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що проблемі інноваційного розвитку освіти приділяють увагу такі вчені як: Алексюк А., Бистрова Ю., Докучаєва В., Галиця І., Дубасенюк О., Луговий В., Морозов В.

Кочубей А. у своїй роботі вказує на те, що рушієм інноваційної діяльності у ЗВО є викладач, бо під час розроблення впровадження, пропагування нових нетрадиційних методів викладання основним виступає суб'єктивний аспект, коли креативний викладач експериментує, щоб створити ефективну методику навчання, коригує її, вдосконалює, пропонує нові методи. Основною умовою такої діяльності він вважає інноваційний потенціал викладача [1].

Ефективність освітньої діяльності у великій мірі залежить від рівня розвитку комунікативних вмінь педагога його здатності активізувати пізнавальну діяльність студентів за допомогою добору оптимальних форми і методи роботи.

Луговий В. у монографії зазначає, що в умовах прискореної інформатизації суспільства викладацькі методи мають зазнавати загальних тенденційних зміщень у бік таких домінуючих характеристик:

- від пасивних до активних;
- від масових до індивідуальних;
- від аудиторних до самостійних;
- від монологічних до діа(полі)логічних;
- від ексклюзивних до інклюзивних;
- від очних і заочних до очно-заочних;
- від низько ефективних до високоефективних;
- від низької інформаційної насиченості до високої;
- від незбалансованості різних методів до їх системної оптимізації.

На думку Лугового В. методи навчання більше характеризують напрями, шляхи, стратегії викладання, а технології – способи ефективного досягнення визначених навчальних результатів (компетентностей) через викладання. Тобто методи за своєю суттю є більш процесними, а технології – результатними. Вчений також розмежовує поняття «види навчальних занять» і «методи/технології викладання». Перше визначає специфіку організації освітньої діяльності, друге – шляхи й способи опрацювання освітньої (педагогічної) інформації з метою навчання. За «видами навчальної діяльності» доцільно закріпити різновиди навчальних завдань, які формулюють викладачі та виконують студенти (8, с. 17).

Відповідно до наукових досліджень загальноприйняті методи викладання можна класифікувати за такими ознаками:

- види навчальних робіт студентів (усні, письмові; аудиторні, самостійні, позааудиторні);
- загальні (колективні, групові, індивідуальні та ін.);
- джерело одержання знань і формування навичок і вмінь (лекція, аналіз документів, робота з різноманітними інформаційними базами, використання наочних засобів, інтернет-ресурсів тощо);

- ступінь самостійності та характер участі студентів у освітньому процесі (активні, інтерактивні, пасивні);
- рівень усталеності та новизни (традиційні, класичні, нестандартні, новаторські);
- авторство (оригінальні, авторські, загальні, дидактичні) та ін.

Також існує класифікація методів, яка базується на дієвому підході до навчання:

- які забезпечують опанування навчального предмета (словесні, візуальні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні);
- які стимулюють та мотивують навчально-наукову діяльність (навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані ділові ігри, творчі завдання, пошук і дослідження, експерименти, конкурси, вікторини тощо);
- методи контролю і самоконтролю у навчальній діяльності (опитування, залік, іспит, контрольна робота, тестові завдання, питання для самоконтролю, у т. ч. через комп'ютерні освітні системи) [3; 4; 5; 6].

Якщо класифікувати методи з урахуванням суб'єкта дії, то їх розподіляють на методи викладання та навчання. Тобто способи й прийоми діяльності викладача (того, хто викладає) - це методи викладання (показ, пояснення, організація тренування, організація практики, корекція, оцінка); а способи і дії того, хто навчається, називають методами навчання (ознайомлення, осмислення, участь у тренуванні, практика, самооцінка, самоконтроль).. Але даний розподіл має умовно-теоретичний характер бо процес викладання та навчання – це єдиний, спільний творчий процес [7].

Важливою є робота Морозова В. де він поділяє методи навчання на проєктні (набуття студентами умінь і навичок у процесі планування та виконання практичних завдань – проєктів), лабораторні (індивідуалізація навчання, самостійна дослідна робота в кабінетах-лабораторіях) та інтегровані (здійснення навчання за певними темами-комплексами, що містять матеріали суміжних предметів) та акцентує увагу на застосування даних методів у співробітництві, взаєморозумінні, єдності інтересів і прагнень учасників освітнього процесу [8, с. 37].

У 2019 році нами проведено дослідження з питань використання сучасних форм і методів в освітньому процесі ЗВО, яке показало, що серед 40-ка опитаних викладачів 61.5 % надають перевагу діалогічним технологіям навчання, 50% викладачів до найбільш ефективних методів навчання віднесли навчальні дискусії. Серед інтерактивних методів навчання викладачі найчастіше віддають перевагу таким як: робота в малих групах – 45%, ділова (рольова) гра – 40%, метод аналізу та діагностики ситуації – 30%, коментування, оцінка – 25%.

Вищезазначені дані свідчать про те, що в освітньому процесі комунікативна складова посідає важливе місце і викладачі надають перевагу тим методам навчання, які вимагають тісної комунікації як між студентами так і з викладачем.

Можемо зробити висновок, що для досягнення якісного результату освітнього процесу педагог повинен дібрати оптимально-доцільний комплекс методів, де буде враховано науковість навчальної інформації, способи взаємодії викладач-студент та студент-студент. Також інноваційна діяльність у ЗВО неможлива без прагнення викладачів впроваджувати та пропагувати сучасні методи навчання, створювати новітні методики, перевіряти їх ефективність та вдосконалювати за потреби.

Список використаних джерел:

1. Кочубей А. В. Інноваційні методи викладання гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах / А. В. Кочубей // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2013. Вип. 7. С. 81–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2013_7_27
2. Луговий В. І. Управління якістю викладання у вищій школі: теоретико-методологічний і практичний аспекти / В. І. Луговий // Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі : монографія / [авт. кол.: В. Луговий, М. Левшин, О. Бондаренко та ін. ; за ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового]. К. : Педагогічна думка, 2011. С. 5–34.

3. Абдалова О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанц. и виртуал. обучение. 2014. №12. С. 50–55 : рис.; табл.
4. Василенко О. В. Організація самостійної роботи студентів заочної форми навчання вищих навчальних закладів юридичного профілю : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Василенко Олена Вікторівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ МВС України. К. : Наук. світ, 2008. 20 с.
5. Галиця І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. 2011. №1. С. 104–107.
6. Доронина Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения : методы обучения студ. в вузе / Н. Н.Доронина // Социология образования. 2011. №3. С. 31–38.
7. Артикуца Н. В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті URL:
http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2424/Artikutsa_Inov.pdf;jsessionid=C7CF69BFB6BDF7E04F12681963D4FAA6?sequence=1.
8. Морозов В. Філософія впровадження інновацій у педагогічний процес / В. Морозов // Вища освіта України. 2014. № 2. С. 36–39.

В. В. Ватагіна,
директор Дніпровського державного
коледжу будівельно-монтажних
технологій та архітектури

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА БЕЗПЕКА ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ АКТИВНОСТІ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

В умовах постійних змін тенденцій економічного та соціального розвитку держави триває пошук найбільш оптимальних моделей розвитку особистості фахівця. Тому сьогодні освіту розглядають не як здобуття певної суми знань і умінь, а як формування особистості у процесі навчальної діяльності під впливом моральних і духовних цінностей. Важливим є не лише обсяг знань з тієї чи іншої дисципліни, а і їх поєднання з особистісними якостями студента.

Ефективність навчально-виховної роботи у певній мірі залежить від того, наскільки педагогічний колектив навчального закладу може забезпечити психолого-педагогічні умови, які стимулюватимуть підвищення рівня навчальних досягнень, формування життєвої активності та комунікативної культури студентів. Основними із таких умов є психологічно безпечне освітнє середовище та педагогічна майстерність викладача.

У навчальних закладах вимогам техніки безпеки приділяють достатньо уваги. Спеціально розробляють правила з техніки безпеки в навчальних аудиторіях, кабінетах, майстернях, лабораторіях. Це цілком зрозуміло: викладач відповідає за безпеку студентів та збереження їх фізичного здоров'я під час навчальних занять. Але, опікуючись запобіганням можливих фізичних травм, слід пам'ятати, що є і психічні травми, які за своїми наслідками не менш серйозні, ніж фізичні. Різниця між ними полягає в тому, що фізичні травми легко виявляти та фіксувати, вони «видимі» – подряпини, синці, переломи. Психічні травми – «невидимі», їх важче розпізнавати, тому що вони існують у вигляді суб'єктивних переживань – страху, образі, відчаю, суму. Тому інколи виконати вимоги фізичної безпеки значно легше, чим задовольнити вимоги психологічної.

Психологічна безпека освітнього простору – це стан захищеності студента від погроз його гідності, душевному благополуччю, позитивному світосприйняттю і самовідношенню. Це найважливіша умова збереження психологічного здоров'я, а воно у свою чергу – основа життєстійкості підлітка, якому приходится вирішувати непрості завдання свого життя: опанувати власну поведінку; навчатися жити, працювати й нести відповідальність за себе та інших; освоювати систему наукових знань, соціальних навичок; розвивати свої здібності й будувати образ «Я» і образ світу.

Цілком зрозуміло, що питання психологічної безпеки в освітньому середовищі є важливим і актуальним. Тому необхідно чітко розуміти, які ситуації можуть призводити до порушень психологічного здоров'я у студентів і що таке психологічне здоров'я.

Психологічне здоров'я особистості визначається як таке функціонування психіки індивіда, яке забезпечує його гармонійну взаємодію з навколишнім світом: ефективність діяльності й поведінки індивіда, здійснення його особистісного розвитку тощо. Психологічне здоров'я особистості є одним зі складових елементів здоров'я людини, яке поряд з фізичним здоров'ям визначає зміст здоров'я людини в цілому. Виділяються декілька чинників психологічного благополуччя. До них відносяться:

- усвідомлення того, чим ви займаєтесь;
- взаємостосунки з людьми, які вас оточують;
- здатність виражати свої почуття (переживання);
- незалежність від емоцій;
- здатність сприймати зовнішні й внутрішні зміни без страху;
- почуття гумору і вміння посміятися над собою;
- усвідомлення своєї мети.

Часто мірою емоційного душевного здоров'я вважають також здатність людини зберігати рівновагу почуттів під час стресу.

Стан оптимального психологічного здоров'я називається зрілістю, для досягнення якої індивід має подолати прагнення дістати підтримку з навколишнього світу й знайти нові можливості підтримки в самому собі.

Сьогодні турбота про психологічну безпеку і психологічне здоров'я стає обов'язковим орієнтиром в роботі освітніх закладів і педагогів, показником досягнень сучасної якості освіти. В таких закладах освітні технології направлені на збереження здоров'я студента, мінімізацію негативного впливу навчальних факторів ризику.

Розрізняють дві групи несприятливих впливів на стан психологічного здоров'я – позанавчальні (зовнішні) та навчальні (внутрішні) психологічно небезпечні ситуації.

До **зовнішніх** психологічно небезпечних ситуацій відносяться:

- насильство у сім'ї (жорстоке поводження з дітьми та нехтування їхніми інтересами може мати різні види і форми, але результат завжди той самий: завдається серйозної шкоди здоров'ю, розвитку та соціалізації, нерідко насильство загрожує життю);

- діяльність релігійних організацій харизматичного спрямування (існує чимала кількість релігійних організацій, які можна віднести до тоталітарних сект або деструктивних культів; більшість таких організацій переслідує, перш за все, меркантильні інтереси; найбільш вразливими та найменш захищеними від різних деструктивних впливів є підлітки);

- деструктивний вплив комп'ютерних ігор (комп'ютерні ігри для багатьох підлітків стали важливіше підручників; багатогодинне просиджування за комп'ютером, дискомфорт у реальному житті, порушення сну, нервові і фізичне виснаження – все це симптоми комп'ютерної залежності).

До **внутрішніх** психологічно небезпечних ситуацій слід, насамперед, віднести наступні:

- «технологізація» навчального процесу – збільшення інформації, недостатня відповідність навчальних програм, методик і технологій індивідуальним особливостям студентів;

- дидактогенії – психогенні реакції, які пов'язані з травмуючим впливом недосконалої організації навчально-виховного процесу, а також із педагогічними помилками;

- ситуації психологічного насильства – ізолюваність студента, погрози, висміювання і т. п;
- ситуації соціально-психологічної дезадаптації – початок навчання в навчальному закладі, перехід з одного навчального закладу в інший, зміна навчального колективу тощо.

Розглянемо один з факторів ризику. *Дидактогенія* – психологічна реакція, яка виникає під впливом недосконалої організації навчально-виховного процесу. Проблема психотравмуючого впливу навчального закладу така ж стара, як і саме навчання. Про неї писали багато педагогів і вчених. В.Сухомлинський в книзі «Серце віддаю дітям» відзначає : *«Хвороблива реакція нервової системи на несправедливість вчителя в одних дітей набуває характеру напруження, у других – це манія несправедливих образ та гонінь, у третіх – розлюченість, у четвертих – напускна безтурботність, у п'ятих – безучасність, крайня пригніченість, у шостих – страх перед покаранням, перед вчителем, школою, у сьомих – кривляння та блазнювання, у восьмих – лютість, яка інколи буває навіть патологічною».*

Дидактогенія проявляється по-різному: підлітки страждають від безсоння, «безпричинних» алергічних реакцій, страху говорити, страху виглядати безглуздо, кумедно, погіршення зору, розмитість світосприйняття, м'язові спазми, холод кінцівок, зависання в Інтернеті.

Дидактогенія, як психічна травма, небезпечна тим, що у «постраждалих» розвиваються:

- неадекватна самооцінка;
- виникають труднощі у відносинах з однолітками;
- конфлікти у спілкуванні з дорослими і однолітками;
- втрата інтересу до навчання;
- навіюваність;
- підкореність (конформізм);
- агресивна, девіантна поведінка.

Щоб забезпечити оптимальний стан психіки студентів, необхідно враховувати всі особливості їх вікового та індивідуально-типологічного розвитку. Дидактогенії можуть бути наслідком педагогічних помилок.

Нерідко такі педагогічні помилки призводять до появи «змістового бар'єра» між студентом та педагогом, коли підліток, добре розуміючи та вміючи виконувати те, що пропонує педагог, не сприймає цю вимогу і вперто її не виконує.

Найбільш психотравмуючими педагогічними помилками є: публічне приниження особистості студента; негативні висловлювання про зовнішній вигляд; небажання стимулювати навчальну діяльність; необ'єктивність оцінок; використання репресивних методів (низькі бали за погану поведінку, а не за знання, залякування); розголошення довірених таємниць; скарги на студентів; залучення до вирішення конфліктних ситуацій третіх осіб (директора, завідувача відділення), неприйняття критики на свою адресу.

Вся педагогічна діяльність здійснюється через комунікацію, спілкування.

Педагогічне спілкування – це професійне спілкування, спрямоване на вирішення завдань навчання, виховання та розвитку, створення сприятливих умов для конструктивної продуктивної взаємодії. Воно багатофункціональне і надзвичайно дієве. Через мову викладач демонструє не тільки професійні знання, рівень своєї культури, цінності, інтереси, уподобання, але і своє відношення до дисципліни, яку викладає, навчального закладу, студентів. Вступаючи в спілкування з групою чи окремим студентом, педагог організовує спільну діяльність, налагоджує співробітництво, знімає психологічні бар'єри, авансує успіх, дає алгоритм розуміння і засвоєння навчального матеріалу, відкриває перспективи його засвоєння.

Педагогічне спілкування реалізується через словесні й безсловесні компоненти. До словесних компонентів відноситься монолог і діалог викладача. Якими повинні бути ці компоненти, щоб збереглась емоційна стабільність студентів і їх діяльність була продуктивною?

Монологічна комунікація – це грамотна мова, без діалектизмів, вульгаризмів, слів-паразитів, штампів, сучасного сленгу. Це вміння педагога

володіти голосом, змінювати тон, виділяти головне, вчасно робити паузу, це глибоке знання навчального матеріалу, послідовність і зрозумілість його викладання. *Мова педагога* – це соціальний еталон спілкування.

Діалогічна комунікація також має певні критерії:

- визнання викладачем рівності позицій (партнерство, відкритість, довіра і доброзичливість у спілкуванні);
- зосередженість викладача на студентів. Вміння використовувати в спілкуванні засоби атракції (привабливості): звернутися до студента, назвавши його ім'я; мати власний приємний вираз обличчя; приховати негативні почуття; використовувати механізми переконання, віри у сили та здібності студента; заохочувати; робити компліменти, співчувати, слухати;
- емпатійність педагога (осягнення емоційного стану, проникнення у переживання іншої людини): розуміння емоційного стану студента; бажання йому допомагати; дивитися на себе і свої вчинки очима студентів;
- персоніфікаційна манера висловлювати свої думки. Використання «Я-висловлювань» свідчить про відкритість у спілкуванні, асертивність педагога (здатність людини відстоювати свою точку зору, не порушуючи моральних прав іншої людини). «Ти-вислови» передають звинувачення і оцінку, що змушує людину захищатися і провокує її до агресії;
- поліфонія у спілкуванні: забезпечення можливості кожному студенту висловити власну думку, погляд; відкритість; діалогічність. Важливим чинником у спілкуванні педагога зі студентами є його вміння слухати й чути відповідь.

Отже, важливими складовими майстерності та іміджу педагога є висока культура спілкування і комунікативна толерантність – характеристика ставлення особистості до людей, котра відображає ступінь стерпності нею неприйнятних, за її думкою, психічних станів, якостей і вчинків партнерів по взаємодії. Педагог, який володіє високим рівнем комунікативної толерантності, достатньо урівноважений, терпимий із різними людьми. Завдяки цим чеснотам створюється психологічно комфортні умови для сумісної діяльності у педагогічному процесі.

Педагогічні умови становлення психологічного здоров'я студента:

1) наявність деякого *навчального напруження*, що стимулює до дії, відсутність його відповідно призводить до нестатку ініціативи та інтересу до життя. Вчені приводять докази позитивної ролі складних навчальних ситуацій, котрі сприяють накопиченню досвіду, подоланню перешкод, мотивують до саморозвитку, а також допомагають усвідомити свою відповідальність за виконання кожного завдання. Підвищенню емоційної стабільності студентів, і як наслідок, покращенню навчальної діяльності сприяють дозування завдань з поступовим підвищенням труднощів, емоційна забарвленість навчального заняття. Слід, однак пам'ятати, що *навчальне напруження* не повинно бути постійним і чергуватися зі станом розслаблення.

2) наявність *позитивного фону настрою* у студентів. За думкою вчених, добрий настрій підвищує ефективність рішення людиною тих чи інших проблем і подолання складних ситуацій. Але ж настрої студентів багато в чому визначається настроєм оточуючих їх педагогічних працівників. Тому особливого значення набуває особистість педагога, котрий знаходиться поряд зі студентом. Як зазначають вчені, у педагогів і дорослих повинна бути присутньою так звана біофільна орієнтація, тобто орієнтація на життя. Іншими словами, викладачі повинні мати такі якості як життєлюбність, життєрадісність і почуття гумору.

Ці пункти змушують згадати про проблему стиля педагогічного спілкування, оскільки необхідною умовою формування психологічного здоров'я у студентів є домінування у педагогів експресії оптимізму. Яким чином сприяти формуванню у студентів навчального оптимізму? Як варіант, через постійну фіксацію їх на прогресі, позитивних змінах у навчальній сфері. Усвідомлене фокусування навіть на незначних ознаках прогресу допомагає створенню позитивної атмосфери, сприяє зверненню молоді до власних ресурсів, розвитку віри в себе і свої сили.

Наявність складних навчальних ситуацій, які вирішуються студентом самостійно або за допомогою викладачів, позитивний фон настрою в цілому і фіксація на прогресі, можуть розглядатися і як основні педагогічні умови

становлення психологічного здоров'я студента і як наслідок його навчальної та життєвої активності, є позитивними чинниками щодо їх інтелектуального та особистісного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Абрамович С. Д. Мовленнєва комунікація / С. Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова: Підручник. - К.: Центр навч. л-ри, 2004.
2. Акімова А.П., Вауліна Л.Д., Кухарєв Н.В. Про етику педагогічного спілкування / А.П. Акімова, Л.Д. Вауліна, Н.В. Кухарєв // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2006. - №1. - С. 104-105.
3. Завірюха Л.А. Базові орієнтири життєвої компетентності особистості у сфері спілкування / Л.А. Завірюха // Крок за кроком до життєвої компетентності та успіху: Мат-ли Всеукраїнської наук.-практичної конференції, 16-17 травня 2003 р. - К., 2003. - С. 98-99.
4. Динамічні процеси в малій групі: соціально-психологічний вимір освітнього середовища : монографія / [П. П. Горностай, О. Л. Вознесенська, І. В. Грибенко та ін.] ; за наук. ред. П. П. Горностая ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013 – 190 с.
5. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч посібник —К.: Либідь, 2005. 400 с.

Е.В. Воронцова
науковий співробітник
відділу проєктного управління,
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
практичний психолог,
спеціаліст вищої категорії

ПСИХОДІАГНОСТИКА РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Соціальна адаптація – це інтеграційний показник стану людини, що відображає її спроможність виконувати певні біосоціальні функції, а саме:
адекватно сприймати навколишню дійсність і стан свого організму;
будувати адекватну систему стосунків і спілкування з оточуючими;
бути здатною до праці та навчання, до організації дозвілля і відпочинку;
вміти варіативно (адаптивно) себе поводити відповідно до рольових очікувань інших.

Метою нашої роботи є обґрунтування способів підвищення соціальної адаптації осіб юнацького віку за допомогою психодіагностики в освітньому закладі.

Побудова стосунків особистості з зовнішнім світом, особливо світом інших людей, зазвичай дуже складний, неоднозначний і драматичний процес. З боку особистості є велика зацікавленість у контакті з іншими людьми.

Проблему соціальної адаптації розглядали представники західної психології Карл Роджерс, З. Фрейд, А. Адлер, А. Маслоу, А. Бек, Г. Хоуманс, А. Бандура, Л. Філіпс, , Т. Шибутані. Представники пострадянської психології О. І. Зотова, І. К. Кряжева, А. О. Реан, О. Н. Жмириків вважають соціальну адаптацію основою функціонування особистості.

Отже, соціальна адаптація – це способи пристосування, регулювання, гармонізації взаємодії індивіда з навколишнім середовищем. В процесі соціальної адаптації людина виступає як активний суб'єкт, який адаптується у світі відповідно до своїх потреб, інтересів, прагнень і активно самовизначається.

Рівень соціальної адаптації ми досліджували в експериментальній групі юнаків й дівчат, віком 16-17 років, всього у дослідженні взяли участь 57 респондентів.

Для визначення рівня соціальної адаптації ми використовували опитувальник соціальної адаптації, розроблений Карлом Роджерсом й Розаліндою Даймонд [4].

Цей опитувальник «Діагностика соціально-психологічної адаптації» визначає рівень адаптації особистості за 14 шкалами: адаптованість - дезадапованість, прийняття себе – неприйняття себе, прийняття інших – неприйняття інших, емоційний комфорт – емоційний дискомфорт, інтернальність – екстернальність, прагнення до домінування – прагнення до підкорення, ескапізм, шкала неправди. За результатами первинної обробки перших 12 шкал утворюються 6 інтегративних показників. Інформативність даного опитувальника складають саме вони.

1. Адапованість – характеризує загальний рівень ефективності процесу комунікативних взаємин у колективі, а також до самої діяльності та відображає ступінь психологічної напруженості, тривожності, яку відчуває індивід у сучасному оточенні.

2. Самоприйняття – уявлення людини про себе, про свої можливості та потреби. Високий рівень самоприйняття є важливою умовою соціально-психологічної адаптації, оскільки відображає рівень адекватності сприйняття себе та своїх соціальних зв'язків. Викривлене або недостатньо розвинене уявлення про себе веде до зниження самооцінки, порушень адаптації, проявів аутичних станів.

3. Прийняття інших – результат узагальнених уявлень особи про наміри, потреби оточуючих її людей, про їх ставлення до неї як до незалежної та унікальної особистості. Чим більше розвиненими та неупередженими є уявлення про інших членів колективу, тим ефективніші форми взаємодії особи з іншими людьми. Обираючи ту чи іншу стратегію взаємодії, особа може співвіднести свої наміри та інтереси з інтересами іншої сторони.

4. Емоційний комфорт – рівень відчуття задоволеності чи пригніченості. Низькі значення за шкалою свідчать про високу внутрішню напруженість, підвищену тривожність, незадоволеність системою своїх стосунків з оточуючими людьми, своїм місцем у колективі.

5. Інтернальність – внутрішній локус контролю (Дж. Роттер) проявляється у відчутті відповідальності за результати своєї діяльності. Особи, які отримують високі бали за даною шкалою менш схильні підкорятися впливу інших, вони чинять опір, якщо відчувають, що ними намагаються маніпулювати. Якщо ж людина вважає, що все те, що відбувається з нею, є результатом дії зовнішніх, сторонніх стосовно до її бажання сил — інших людей, випадку, долі — таких людей називають екстерналами. Екстернали більш конформні, піддаються впливу оточуючих, краще працюють в колективі, ніж наодинці. Їм важко організувати свою діяльність, при плануванні якої вони враховують в основному зовнішні вимоги (підготувати матеріал до іспиту, приготувати святковий обід, якщо очікуються гості).

Впродовж деякого часу вважалося, що локус контролю – це постійна характеристика особистості, зберігається тривалий період і розповсюджується на всі аспекти життя. Проте пізніше було доказано, що локус контролю може змінюватися залежно від реальних можливостей впливу на своє життя (наприклад, зрозуміло, що дитина мало за що може відповідати в батьківській сім'ї, проте буде все на свій розсуд після одруження).

6. Прагнення до домінування – характеризує ступінь прояву тенденції до лідерства, до владолюбства, до незалежності від думок інших, до самостійності.

Особи, які отримують високі бали за цією шкалою, у своїй поведінці виявляють певне ігнорування соціальних умовностей та авторитетів, діють сміливо, енергійно, живуть за власними правилами, активно та агресивно відстоюють свої права на самостійність. Низькі значення свідчать про конформність, невміння відстоювати власну думку, відсутність віри у свої можливості та здібності, залежність, пасивність, поступливість.

Крім того в опитувальнику є додаткові шкали – «ескапізм» та «контрольна шкала брехні».

7. Ескапізм – тенденція до ігнорування проблем, уникнення ситуацій, що потребують прийняття рішення та застосування стратегій.

Високі значення за шкалою «ескапізм» мають особи, які відчують невпевненість у власних силах щодо розв’язання проблемних ситуацій, пасують перед труднощами, перебувають у полоні власних фантазій, що дозволяють їм зменшити напруження від ситуації.

Особи, які мають низькі значення за даною шкалою, не бояться труднощів (ні реальних, ні потенціальних), ретельно аналізують ситуацію та приймають рішення, не відчують емоційного напруження щодо вірогідних наслідків. Вони не уникають проблемних ситуацій, відчують впевненість у можливість розв’язання проблеми власними силами.

Аналіз отриманих результатів

За результатами нашого дослідження в групі осіб юнацького віку отримані такі показники (у порядку зменшення):

62% юнаків відчують емоційний дискомфорт,

45% - неприйняття себе,

45% - схильність до підкорення,

39%- постійні конфлікти з іншими,

38% - ігнорування проблем,

28% - потреба у зовнішньому контролі.

Для визначення *напрямів* корекційної роботи ми провели кореляційний аналіз отриманих результатів.

Результати кореляційного аналізу (для значення $p < 0,5$)

	стать	адаптація	самоприйняття	прийняття інших	емоційний комфорт	інтернальність	Прагнення до домінування
Стать	1	-0,19	-0,31	-0,04	-0,26	-0,33	0,10
Адаптація		1	0,87	0,67	0,89	0,76	0,23

Самоприйняття			1	0,50	0,83	0,66	0,11
прийняття інших				1	0,50	0,43	0,06
емоційний комфорт					1	0,71	0,06
Інтернальність						1	0,26
Прагнення до домінування							1

За результатами кореляційного аналізу, цільового показника «Соціальна адаптація» ми зробили висновок, що найбільш значущі показники для соціальної адаптації юнаків ($p < 0,5$), це емоційний комфорт (0,89), самоприйняття (0,87), інтернальність (0,76) та прийняття інших (0,67). Отже, таким чином ми визначили цілі й напрями корекційної роботи.

Організація корекційної роботи

На основі отриманих результатів нами було розроблено 10 тренінгів.

1. Визначення своїх сильних сторін і усвідомлення слабих;
2. Підвищення рівня самоприйняття;
3. Підвищення рівня інтернальності (відповідальності за своє життя);
4. Таким чином підвищення рівня соціальної адаптації.

Для проведення тренінгів ми обрали гештальт-підход Ф. Перлза.

Фредерік Перлз, який багато років працював психоаналітиком, використовував деякі принципи і відкриття гештальт-психології (М. Вертгеймер, В. Келер, К. Коффка) для створення і розвитку свого терапевтичного підходу, який отримав назву гештальт-підходу. Слово «гештальт» (від. Gestalt) не має точного англійського значення, воно означає щось цілісно організоване, структуроване [3].

Ф. Перлз вивчив стан людей з проблемою втрати своєї цілісності, які відчували себе фрагментарними особистостями. Він стверджував, що люди часто усвідомлюють тільки частину себе. Метою гештальт-підходу він вважав допомогти людям стати цілісними, усвідомити, прийняти і об'єднати розрізнені частини своєї особистості. Інтеграція допомагає особистості перейти від

залежності до самостійності, від опори на зовнішні авторитети до автентичних внутрішніх авторитетів [5].

Основними техніками й методичними прийомами в гештальт-підході є:

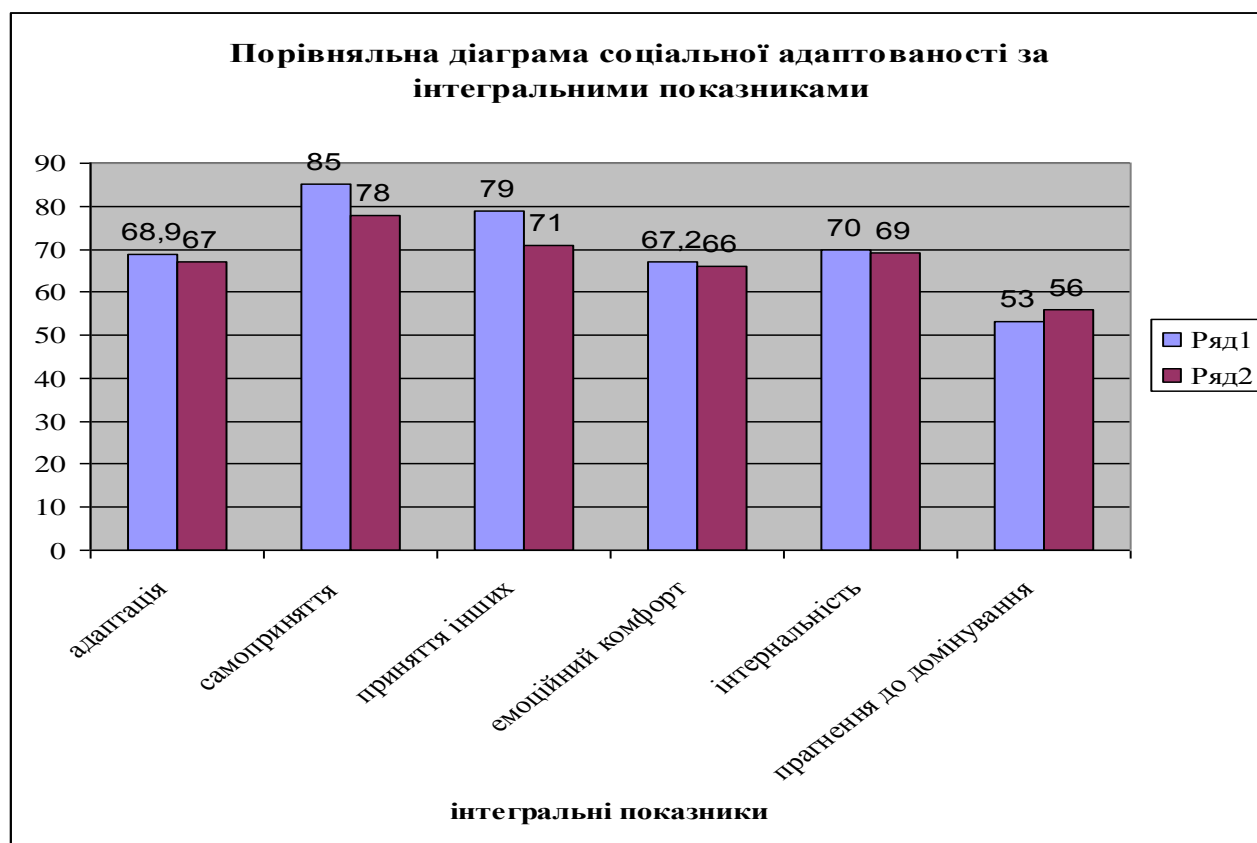
- використання фантазій;
- принцип перебування в теперішньому моменті (принцип «тут і тепер»), який є досвідом «існування в сьогодні»;
- переважне вживання займенника «я» у протиставленні із займенниками «ми» або «всі» як технологію прийняття відповідальності за свою поведінку;
- навчання тому, як говорити «з» кимось, а не «для» когось;
- усвідомлення своїх тілесних відчуттів;
- навчання «перебуванню у своїх відчуттях», поки вони не усвідомляться і інтегруються (увага до них);
- рольові інсценізації.

Найбільш складним для багатьох людей є розуміння спеціалізованої форми виконання ролей. Це не новий метод в психологічній практиці. Вже в 1908 році доктор Я. Морено розробив цей метод, який сьогодні існує у різноманітті груп взаємодопомоги і психологічної підтримки. Морено запровадив термін «психодрама» в 1919 році для опису технології, коли він пропонував людям «приміряти» на себе ролі інших і програти їх ситуації з різних точок зору [3].

В протилежність Я. Морено, Ф. Перлз вважав за краще використовувати власний досвід людини. Він вважав, що всі *інші* можуть бути «узяті з власних фантазій і власних спостережень». Ф. Перлз пропонував клієнту уявити і програти всі свої сторони. Він зосереджується на тому, як клієнт поводить себе *зараз*, а не на тому, *чому* він так поводить себе [5].

Хоча для цього виду виконання ролей можуть використовуватися різні засоби, техніка двох стільців Ф. Перлза є ексклюзивною. Для її проведення необхідно 1) «гарячий стілець» - стілець для клієнта, який хоче розв'язати свою проблему; 2) пустий стілець, розташований перед клієнтом, на який він проектує різні сторони свого Я; 3) коробка з картонними «повішеними» носами й очима, що розплакалися.

Особистість, яка розщеплена на протилежні частини, діє в житті за принципом «або-або»: або зверхньо, або принижено; або безпорадно, або авторитарно; або аморально, або добродійно. Людина, яка залишається в полоні цих протилежних сил, веде постійну внутрішню війну. Використовуючи метод виконання ролей Ф. Перлза, ці протидіючі сили можуть бути усвідомлені, примирені й узгоджені. Ролі, що виконуються, можуть бути ролями реальних люде – друга, ворога, матері, батька або вчителя. Це також можуть бути ролі фізичних симптомів – нестача повітря, головний біль, біль в серці, спітнілі долоні, сильне серцебиття тощо. Вони навіть можуть бути ролями предметів, що зустрілися усні, такими, як частина меблів, тварина, вікно тощо.

Отже, відповідно до повторної діагностики ми можемо констатувати, що покращилися показники практично за всіма шкалами тесту соціальної адаптації К. Роджерса, Р. Даймонд (крім прагнення до домінування).

Для визначення значущості різниці у результатах первинної й повторної діагностики був застосований критерій Т. Вілкоксона [1]. За цим критерієм ($\alpha \geq 0,95$) значущі відмінності виявлені між інтегрованими показниками «самоприйняття» й «прийняття інших» у первинному і повторному дослідженні соціально-психологічної адаптації юнаків. Враховуючи результати

кореляційного аналізу, можна зробити припущення, що і загальний показник «соціальна адаптація» юнаків з часом також підвищуються: ці шкали мають значущі позитивні коефіцієнти кореляції з цільовим показником – соціальною адаптацією. Відповідно до аналізу теоретичних джерел та нашого експериментального дослідження ми вважаємо, що психологічний супровід з використанням гештальт-підходу є ефективним і може застосовуватися у корекційній роботі для підвищення соціальної адаптації юнаків.

Список використаних джерел:

1. Бурлачук Л.Ф., Савченко Е.П. Психодиагностика (психодиагностический инструментарий и его применение в условиях социальных служб). К.: А.Л.Д., 1995 100 с.
2. Методичні рекомендації по проведенню тренінг-курсу для підлітків з питань просвітницької роботи щодо здорового способу життя. К.: Міленіум, 2002. 48 с.
3. Рудестам К. Групповая психотерапия. К.: PSYLIB, 2004 . 286с .
4. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Из-во Института психотерапии, 2002. 339 с.
5. Энрайт. Гештальт-подход – свидетель терапии. М.: Издательство института психотерапии, 2001.

В.В. Дронь,
заступник директора з навчальної роботи
Прилуцького агротехнічного коледжу

СЕРВІСИ GOOGLE В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміни, що сьогодні відбуваються в нашій державі, спрямовані на створення умов для забезпечення якісно нового ступеня розвитку суспільства. Сучасне суспільство все частіше називають інформаційним. Одним із важливих завдань його соціального розвитку є проблема ефективного використання інформаційних ресурсів. Суспільству потрібні освічені особистості, активні, здатні адаптуватися, жити в умовах сьогодення, бути конкурентоспроможними.

Такі виклики потребують впровадження в закладах освіти інноваційних методів навчання, що ґрунтуються на застосуванні сучасних комп'ютерних технологій. Для удосконалення процесу навчання має сенс використовувати хмарні технології. За допомогою вже наявних технологій та інструментарію можна з користю використовувати їх ресурси відповідно до сучасних вимог освіти.

Хмарні технології (англ. Cloudtechnologies) – це сервіси, які дозволяють віддалено використовувати засоби обробки й зберігання даних [3, с. 99–100].

Все більше закладів освіти почали долучатися до використання хмарних технологій в освітньому процесі та управлінні. Це використання не є масштабним, глобальним на рівні міста або району, а локальним – на рівні одного навчального закладу. Нині можна виділити два напрями організації управління навчальним закладом або методичною роботою засобами хмарних сервісів, які обирає спільнота керівників і вчителів-предметників – це сервіси Google та Microsoft.

Упровадження хмарних сервісів сприяє можливості створенню «віртуальної учительської», «віртуального методичного кабінету», «віртуального класу», «віртуального документообігу», організації самостійної роботи студентів і факультативного навчання тощо.

Аналізуючи останні публікації українських та зарубіжних науковців можна сказати, що вони значну увагу приділяють дослідженню процесів

інформатизації й комп'ютеризації управління освітнім процесом, у т.ч. шляхом використання хмарних сервісів.

До переваг використання хмарних сервісів можна також віднести: «...доступність – хмари доступні всім з будь-якої точки, де є Інтернет, з будь-якого комп'ютера, де є браузер. Це дає можливість користувачам (закладам) економити на закупівлі додаткових ПК значної вартості. Співробітники стають більш мобільними, оскільки можуть отримати доступ до свого робочого місця з будь-якої точки, використовуючи ноутбук, нетбук, смартфон. Немає потреби купувати ліцензійне програмне забезпечення, його налаштування та оновлення – потрібно просто зайти на сервіс та користуватись його послугами; платити слід лише за фактичне використання. Низька вартість – зниження витрат на обслуговування віртуальної інфраструктури, що спричинене розвитком технології віртуалізації, внаслідок чого можна зменшити штат з обслуговування ІТ структури закладу; оплата фактичного використання ресурсів дає змогу зекономити на закупівлі ліцензованого програмного забезпечення (ПЗ); використання хмари на правах оренди дає можливість зекономити на закупівлі апаратних засобів. Гнучкість – необмеженість обчислювальних ресурсів (диски, пам'ять, процесор) внаслідок використання систем віртуалізації. Процес масштабування та адміністрування хмари стає нескладним завданням» [4, С. 27].

Сучасний керівник, педагог повинен уміти користуватися хмарними сервісами у своїй професійній діяльності. Сервіси Google допомагають в управлінській діяльності керівнику як інструменти для стратегічного планування, ефективного контролю, аналізу результатів праці, стимулювання педагогів до творчого пошуку, інноваційної діяльності на різних рівнях та створюють середовище для публічної діяльності, професійного спілкування, самореалізації та саморозвитку управлінця.

Існує велика кількість інструкцій по роботі з сервісами Google, але відсутній системний підхід до їх використання в управлінській діяльності.

До основних функцій й напрямів педагогічного менеджменту, що потребують першочергового застосування апаратних і програмних засобів інформаційних технологій управління, належать такі:

- прийняття управлінського рішення (розпорядження, накази, рекомендації, плани тощо);
- організація виконання прийнятих рішень і планів, включаючи доведення рішення (плану) до виконавця;
- забезпечення моделювання управлінського рішення;
- координація діяльності виконавців;
- забезпечення оперативного, поточного та підсумкового контролю;
- облік результатів діяльності, аналіз і оцінка їх ефективності.

Розглянемо користувацькі сервіси Google та виділимо ті, які можна використати в адміністративній роботі керівника навчального закладу [1].

В управлінській діяльності керівника закладу освіти сервіси Google можуть використовуватися для:

- планування та контролю – Google календар, Gmail;
- співробітництва та обліку – Google Календар, Google Диск;
- організації та аналізу – Google Документи, Google Таблиці, Google Форми, Gmail;
- координації та зворотного зв'язку – Gmail, Hangouts.

Організація наради розпочинається з використання сервісу Google Календар, який дає можливість скласти план діяльності педколективу, а також створити спільні календарі, де відображаються заплановані події для всіх працівників коледжу, що мають доступ.

Крім того, на Google Диску можуть бути розміщені робочі матеріали та наданий доступ до них через акаунт педагогічного працівника, що полегшує їх опрацювання, а всі зміни в документах фіксуються сервісом.

З метою аналізу ефективності проведення наради та стану вирішення проблемних питань керівник (або відповідальна особа) створює анкету (сервіс Google Форми), педагоги відповідають на запитання. Сервіс дає можливість сформулювати зведені дані для звітності та подальшого аналізу. Для здійснення

рефлексії колегами (акцентування їх уваги) та висвітлення роботи наради використовуються персональні сайти викладачів та загальний сайт закладу (керівника або віртуальної учительської).

Під час наради та після наради здійснюється подальше планування діяльності з фіксуванням у Календарі. Надалі комунікація та співпраця здійснюється з використанням пошти, сервісу Hangouts та Діску.

У даний час поступове впровадження сервісів Google в нашому коледжі дає можливість проводити централізований збір інформації про відвідування студентами навчального закладу (Google Форми та Google Таблиці). Також використовуючи сервіси Google Діску проводиться формування та обмін аналітичними матеріалами щодо визначення рівня навчальних досягнень студентів з навчальних дисциплін за семестр, за рік; спільне формування навчальних планів роботи та ін. Окрім того, зроблено перші кроки щодо формування віртуального кабінету навчальної частини, який також побудований за допомогою Google сервісів [1; 5].

Неможливо не відзначити, що інформатизація управлінської діяльності підвищує вимоги до професійної підготовки управлінців, особливо до рівня їх інформаційної компетентності.

Широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, у першу чергу, має суттєвий вплив на освітню систему, оскільки з використанням ІКТ виникають більш широкі можливості стосовно опрацювання, систематизації, одержання та опрацювання нових відомостей.

Таким чином, інформатизація управління будь-якою системою в освітній галузі – це процес розробки та впровадження цілісної інформаційної системи управління як складової частини інформатизації будь-якої освітньої ланки. Хмарні технології – це технології обробки даних, в яких комп'ютерні ресурси надаються інтернет-користувачеві як онлайн-сервіси. Найефективніші наявні хмарні технології, що є перспективними для управління освітнім процесом у закладах освіти, реалізовані у програмних продуктах Google [3; 4].

Список використаних джерел:

1. Дронь В.В. Google-сервіси в навчальній діяльності викладачів: методичні рекомендації / В. В. Дронь // Педагогічна майстерня. 2017. №2-4.
2. Каштан Н.Б. Використання хмарних технологій в освітньому процесі сучасного навчального закладу / Н.Б. Каштан // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2016. Вип. 13(2). С. 135–137.
3. Литвинова С. Г. Хмарні технології в управлінні дошкільними навчальними закладами / С. Г. Литвинова // Информационно-компьютерные технологии в экономике, образовании и социальной сфере. Выпуск 8. Симферополь: ФЛП Бондаренко О.А., 2013. С. 99–101.
4. Морзе Н.В., Кузьмінська О.Г. Педагогічні аспекти використання хмарних обчислень. Інформаційні технології в освіті. 2011. №9. С. 20–29.
5. Олійник Л. М. Застосування базових сервісів Google у системі післядипломної педагогічної освіти. Інформаційні технології в освіті. 2015. № 22. С. 93–102.

О. А. Дубасенюк, доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри педагогіки
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

ОСОБИСТІТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК СУБ'ЄКТ СПІЛКУВАННЯ І НОСІЙ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

У сучасному світі велика роль належить комунікації, яка має всеосяжний, унікальний за інтенсивністю характер; інтегруючи всю планету в єдину комунікативну систему. Без визначення сучасних особливостей розвитку комунікативної культури суспільства й особистості еволюція загальної та професійної освіти неможлива. Ураховуючи те, що в світі виникають глобальні, міжнаціональні до індивідуально-особистісні міжлюдські конфлікти, стає очевидною необхідність спеціального, методологічно обґрунтованого підходу до проблеми комунікації. Ефективність професійної діяльності сучасного вчителя обумовлена багатьма чинниками (І. Д. Бех, І. А. Зязюн, Н. В. Кузьміна, Н. Г. Ничкало, В. А. Семиченко, Л. О. Хомич). Серед них особливе місце належить успішній комунікативній діяльності як основи гуманних взаємин, співпраці суб'єктів освіти, реалізації цілей і завдань професійної діяльності і всієї життєдіяльності [4]. Комунікативна діяльність учителя розглядається як діяльність спілкування, за допомогою якої педагог передає знання, організовує обмін інформацією, керує пізнавально-практичною діяльністю учнів, регулює взаємовідносини між учнями. Комунікативна культура педагога виступає найважливішою умовою його особистісно-професійного становлення і розвитку [1]. Все це підтверджує наявність низки суперечностей в теорії й практиці вищої педагогічної освіти між: вимогами особистісно орієнтованої освіти та реальними професійними (перш за все комунікативними) можливостями педагога в реалізації сучасних тенденцій гуманізації суспільства; соціальною необхідністю й об'єктивною потребою освітньої практики в цілеспрямованому формуванні комунікативної культури майбутнього вчителя та недостатнім рівнем теоретико-методологічної розробленості визначеної проблеми.

Науково-теоретичні передумови формування комунікативної культури майбутніх педагогів. До таких передумов віднесено: соціокультурні,

пов'язані зі зростанням масштабів та інтенсифікацією комунікації (інформатизація, глобалізація, урбанізація, соціальна диференціація суспільства); педагогічні (загальноосвітні та європейські тенденції, модернізація вітчизняної системи освіти та її інтеграція у світовий освітній простір, тенденції гуманізації та гуманітаризації освіти); інформаційно-технологічні (безперервне збільшення обсягу інформаційних та освітніх технологій у системі дистанційної освіти та міжкультурної комунікації) та ін. [1, с. 227]. Крім того, теоретичне обґрунтування проблеми передбачає аналіз базових понять дослідження, який здійснено відомими вченими (І. Д. Бех, О. О. Бодальов, Ю. А. Каляєва, М. І. Лісіна, Р. С. Немов, Б. Д. Паригін, Н. В. Пилипко, Е. В. Руденский, Є. Ф. Тарасов та ін.). У науковій літературі поряд з поняттям «спілкування» використовується поняття «комунікація». У психології комунікація розглядається як більш широке поняття. Комунікація являє зв'язок, взаємодію двох систем, у процесі якої від однієї системи до іншої передається сигнал, що несе інформацію, а спілкування передбачає передачу інформації. Змістом спілкування виступають наукові та життєві знання. У процесі спілкування можуть бути передані навички та вміння. У психолого-педагогічній літературі існує два підходи до вирішення проблеми співвідношення понять «комунікація» і «спілкування», які частіше ототожнюються. Для визначення сутності спілкування принциповим виявилися положення про його багатofункціональну і рівневу організації (Б. Г. Ананьєв, А. А. Брудний, І. А. Зязюн, О. О. Леонт'єв, Б. Ф. Ломов, В. А. Семиченко, Я. Яноушек та ін.). Так, Б. Ф. Ломов виявив три сторони (функції) спілкування: інформаційно-комунікативну, регуляційних-комунікативну та афективно-комунікативну, виділяючи специфіку комунікативного компонента як прийому і передачі інформації, регуляції поведінки, його афективного компонента.

Водночас у науковій літературі виділено основні функції комунікації такі як: інформативна, інтерактивна, перцептивна, експресивна (М. І. Лісіна). Залежно від ступеня сформованості групи студентів у комунікативній дії педагога може переважати та чи інша сторона цього процесу. Зв'язок різних сторін (функцій) спілкування, їх динаміка найбільш явно простежуються у

рівневій схемі спілкування, запропонованої Я. Яноушек. [6, с. 171–172]. Учений виділяє три рівні спільної діяльності, які виникають у процесі комунікації. На першому рівні – діяльність суб'єкта виступає як продукт для іншого учасника і не носить характеру реальної спільної діяльності. Цьому рівню відповідає комунікація, що являє собою передачу і прийняття інформації з метою вирівнювання відмінностей у вихідній інформованості учасників комунікації. На другому рівні – діяльність учасників характеризується як спільна, виражена у формі співпраці, кооперації й характеризується відносинами взаємної відповідальності між учасниками. На третьому рівні – спільна діяльність набуває колективний, свідомо громадський характер. Все це сприяє формуванню колективних відносин у групі, які створюють умови для взаємного узгодження оцінки між учасниками спільної діяльності. Автор розрізняє чотири діадні проблемні ситуації, в яких комунікація є невід'ємною частиною спільної діяльності. Відмінність цих ситуацій полягає у способах прийняття учасниками ролей інформатора, і того, хто запитує та домінування однієї з цих ролей у партнерів.

Прикладні аспекти комунікативної культури. Педагогічне спілкування розглядається вченими як процес вирішення комунікативних задач (І. О. Зимня, В. А. Малахова, Т. С. Путилівська, Л. А. Харасва). Такий підхід відповідає загальному підходу (Н.В. Кузьміна), згідно з яким педагогічна діяльність аналізується як процес вирішення множини педагогічних задач [4, с. 132]. Отже, і комунікативна діяльність педагога також може бути представлена як вирішення безлічі комунікативних задач [2]. Функціональною одиницею спілкування є комунікативна задача, яка функціонує всередині комунікативного акту. Згідно В. А. Кан-Калику при побудові комунікативної задачі вихідними пунктами є: педагогічна задача, наявний рівень педагогічного спілкування вчителя і класу, урахування індивідуальних особливостей учнів та власних індивідуальних особливостей, відповідних методів роботи [3].

Важливо навчити майбутніх педагогів вирішувати різноманітні комунікативні задачі, які виникають у педагогічній діяльності. Саме тому необхідно розвивати у студентів комунікативні вміння, які передбачають

спілкування педагога з учнем, міжособистісне спілкування, спілкування з батьками, дорослими тощо. Розв'язання цієї проблеми передбачає визначення структури та критеріїв формування комунікативних умінь педагога (В. А. Кан-Калик, Ю. Н. Ємельянов, О. Г. Ковальов, О. М. Леонт'єв, В. А. Семиченко та інш.). У цьому контексті набули поширення способи функціонального професійного навчання: майстер-класи, соціально-психологічні тренінги, рольові ігри, дискусії та ін. З їх допомогою майбутні педагоги опановують методами взаємодії, розвивають комунікабельність.

Результати проведених досліджень. Дослідниками виділено комунікативні задачі (дії) того, хто повідомляє (наприклад, повідомлення, переконання, спонукання, навіювання, схвалення, пояснення, спростування, доказ, питання та ін.), які несуть найбільше функціональне навантаження в педагогічному спілкуванні. Майбутні вчителі аналізують результати анкетування вчителів. Підтверджено, що в педагогічному спілкуванні найчастіше зустрічаються такі комунікативні задачі, як доказ, розповідь, пояснення. Відповідаючи на запитання анкети «Що Вам легше робити в класі» понад 50% учителів відповідають: «пояснювати», «розповідати», «переконувати». Водночас на питання «Що Вам найчастіше доводиться робити в класі» близько 50% учителів відповідають «доводити», що не відзначалося ними як легке завдання. 66,7% опитаних учителів вирішують комунікативну задачу на переконання успішніше, коли їм заперечують, а не тоді, коли з ними погоджуються. 80% учителів вважають за краще вирішувати комунікативні задачі у спілкуванні з класом, а не з одним учнем (Л. А. Хараєва, Т. С. Путилівська) [2]. Іншими словами, соціально орієнтоване спілкування для вчителів краще особистісно-орієнтованого. Складність вирішення задач на доказ може пояснюватися тим, що цієї складної задачі (П. П. Блонський) в школі, як правило, не вчать. Результати вивчення комунікативних задач опису, пояснення, доказу і переконання (Т.С. Путилівська) достовірно підтверджують, що стихійно тільки до студентського віку формується чітка диференціація способів вирішення таких задач, як опис і пояснення, доказ і переконання, при цьому саме рішення задачі докази не формується. Останнє доводить, що

комунікативні задачі та дії, що їх реалізують, повинні бути об'єктом спеціального освоєння студентами – майбутніми педагогами [2].

За результатами дослідження Л. М. Нікіпелової, уміння вирішувати комунікативні задачі цілеспрямовано не сформовано навіть у студентів педагогічних вишів – майбутніх учителів. Про це свідчить те, що в самій структурі підручників близько 70% вправ спрямоване на формування інформаційних умінь студентів, причому більше ніж половина з них забезпечує розвиток умінь повідомляти, розповідати про що-небудь. І тільки 1,2% вправ призначені для розвитку регуляційних умінь і трохи більше як 3,5% - для розвитку афективно-комунікативних умінь, що визначають стиль спілкування.

Формування комунікативної культури майбутніх учителів.

Студентам насамперед необхідно опанувати стиль спілкування, який визначається характером навчального співробітництва і передбачає постановку проблеми у вигляді розумової задачі (Л.В. Путляєва). Саме в стилі спілкування відображаються: а) особливості комунікативної культури та комунікативних можливостей учителя, б) сформований характер взаємин педагога і вихованців, в) творча індивідуальність педагога, г) особливості учнівського колективу» [5].

Стиль спілкування розглядається як стійка форма способів і засобів взаємодії людей один з одним, зокрема – педагогічного. У процесі професійної підготовки студенти усвідомлюють, що стиль спілкування самого викладача (вчителя) повинні відрізняти такими особливостями: «1) пильна увага до розумового процесу учня (учнів), найменший рух думки вимагає негайної підтримки схвалення, іноді просто знака, що думка помічена; 2) наявність емпатії – вміння поставити себе на місце учня, зрозуміти цілі, мотиви його діяльності, що дозволяє певною мірою прогнозувати діяльність учня і спрямовувати її; 3) доброзичливість, позиція зацікавленості старшого колеги (друга) в успіху учня; 4) рефлексія – безперервний ретельний аналіз своєї діяльності як педагога, що організує пізнавальну діяльність учнів, і здійснює швидку корекцію в навчальному процесі [5]. Майбутні вчителі на основі ознайомлення з цими показниками стилю спілкування, що відповідають прогресивним тенденціям навчання, можуть помітити їх подібність з тими

якостями, якими повинен володіти вчитель, що організує навчання на основі особистісного та діяльнісного підходів. Студенти усвідомлюють, що обраний учителем правильний стиль спілкування розвиває такі якості особистості та поведінкові реакції учнів як довіру, свободу, розкутість, відсутність страху, доброзичливе ставлення до вчителя, навчання. Авторитарний стиль (окрик, сарказм, неповажне ставлення до учня) зводять нанівець усю систему навчання, як би змістовно і методично правильно вона не була організована. Таким чином, правильно обраний і реалізований стиль педагогічного спілкування дозволяє його трактувати як форму навчальної взаємодії, партнерства педагога/викладача і учнів/студентів. У такому спілкуванні одночасно відображаються комунікативна, інтерактивна і перцептивна сторони.

Отже, для організації ефективної педагогічної діяльності вчителя важливо у майбутніх педагогів на етапі підготовки вдосконалювати комунікативні вміння і навички, оскільки вони дають змогу не тільки донести знання до аудиторії, а й управляти навчальною мотивацією, успішно вирішувати актуальні проблеми, і в цілому розвивати комунікативну культуру.

Список використаних джерел:

1. Аухадеева Л. А. Коммуникативная культура педагога как фактор повышения качества образования // Филология и культура. 2012. Вып. 1. С. 226–230.
2. Зимняя И. А., Малахова В. А., Путиловская Т. С., Хараева Л. А. Педагогическое общение как процесс решения коммуникативных задач // Психолого-педагогические проблемы взаимодействия учителя и учащихся / Под ред. А. А. Бодалевой, В. Я. Ляудис. М., 1980. С. 53–65.
3. В. А. Кан-Калик. Учителю о педагогическом общении. Книга для учителя. М.: Просвещение, 1987. 190 с.

4. Кузьмина Н.В. (Головко-Гаршина). Предмет акмеологии. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб.: Политехника, 2002. 189 с.
5. Путляева, Л. О развитии мышления : психолог советует / Путляева, Л. // Дошкольное воспитание. 2006. №5. С. 35–38.
6. Janoušek J. Společná činnost a komunikace. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1984. – 245 s.
7. URL: <https://psyera.ru/4825/kommunikacionnyy-process>

В.В. Євтушенко,
заступник директора
ННІ ППКК НА СБ України;
професор СК-9 ННІ ППКК НА СБ України
В.Ю. Артемов,
доктор педагогічних наук, професор

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

В умовах постійного зростання глобальних загроз у процесі комунікацій особливої уваги набуває проблема формування професійної компетентності співробітників правоохоронних органів та спецслужб. Професійна компетентність – складне багатогранне утворення, яке є продуктом суспільного розвитку і психолого-педагогічної діяльності спеціально уповноважених установ. Згідно з Законом України «Про вищу освіту» компетентність визначається як «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей...»[1], а на нашу думку, до цього визначення потрібно додати ще й наявність спеціальних психофізичних і психофізіологічних якостей. Це особливо важливо для визначення професійної компетентності співробітників правоохоронних органів та спецслужб, адже ефективність їх діяльності суттєво залежить від наявності та стану зазначених якостей.

Психофізичні властивості – це складний комплекс біологічних і психічних властивостей організму, який визначає: швидкість, витривалість, м'язову силу, гнучкість, спритність, в загальному – вміння володіти своїм тілом. Інакше кажучи – це здатність здійснювати та відчувати власні рухи в навколишньому середовищі на основі пластичності нервової системи. Значущість вміння володіти своїм тілом особливо важливо в екстремальних ситуаціях: воно допомагає швидко орієнтуватися і забезпечувати особисту безпеку. Як встановили науковці [2], розвиток психофізичних якостей сприяє становленню уваги, швидкості мислення, сили волі, кмітливості та винахідливості.

Психофізична підготовка – це процес формування фізичних та психічних якостей особистості для вирішення конкретних життєвих і професійних цілей. Психофізична підготовка передбачає виконання визначеного набору вправ, які фізично розвивають особистість й одночасно з цим тренують психіку.

Психофізіологічні властивості – набагато складніше утворення. Вважається, що психофізіологічні якості формуються на основі різних генетичних, біологічних, соціальних і психологічних факторів. Психофізичні якості можна вважати складовою частиною психофізіологічних. Проте, розмежовувати їх необхідно, бо їх підготовка методами фізичної культури й спорту різні. Вимоги до професійно значущих психофізичних та психофізіологічних якостей особливо високі в умовах екстремальних та ризикованих дій, які неминучі в умовах діяльності співробітників правоохоронних органів та спецслужб.

Фізичні вправи, поєднані з прийомами психоемоційного самоврядування створюють позитивний ефект в ході дій співробітників в екстремальних умовах, який проявляється в умінні концентрувати увагу; усувати негативні емоції та м'язове перенапруження; виконувати концентрацію фізичних зусиль та здійснювати психологічне налаштування на реалізацію поставлених завдань.

Для цього фізична культура і спорт як спосіб психофізичної і психофізіологічної підготовки повинні містити прийоми, що передбачають створення позитивного психологічного настрою і установки на бажаний кінцевий результат.

Побудова навчальних завдань із фізичної підготовки й занять спортом повинна акцентувати увагу на розумінні їх значущості для професійної діяльності, роз'яснення норм поведінки у зв'язку з особливостями службової діяльності; підкресленні значення взаємодопомоги та самодисципліни. Адже давно добре відомо, що спорт зміцнює не лише опорно-руховий апарат, але й нервову систему. Позитивну дію фізичних навантажень на нервову систему заведено пов'язувати з викидом ендорфінів [3].

Ендорфіни беруть участь в процесі запам'ятовування інформації, знижують біль, запалення й температуру і, що набагато важливіше, впливають

на емоції. Завдяки їм людина стає задоволеною життям, радісною, не переймається через дрібниці. Якщо ендорфінів достатньо, в особи підвищується самооцінка, вона відчуває себе сильнішою та енергійнішою, цілеспрямованою і щасливою. Значно підвищують рівень ендорфінів заняття спортом. Особливо це стосується тих видів, які тривалий характер: біг, спортивні ігри. Ендорфіни особливо успішно виробляються в організмі в ході довгих тренувань. Механізм дії ендорфінів закладений в людині самою природою.

Під час екстремальної ситуації вони активують мислення, нормалізують роботу серця й легенів, породжують відчуття радості і задоволення від того, що вдалося подолати труднощі. Для цього у процесі підготовки необхідно створювати адекватні обставинам фізичні та нервово-психологічні навантаження й напруги.

Фізичну підготовку та спорт слід розглядати не просто як систему заходів, що організуються викладачем або тренером, але як процес самовдосконалення самих співробітників правоохоронних органів та спецслужб.

Кінцевою метою фізичної підготовки та занять спортом у вищому навчальному закладі зі специфічними умовами навчання є формування властивостей особистості, що забезпечують психологічну готовність та надійність фахівця.

Готовність – це широке поняття, яке можна розглядати як багатокомпонентну структуру, що характеризується для кожної діяльності певною сукупністю ознак. У педагогіці розрізняють потенційну і миттєву, ситуативну готовність. При цьому потенційна готовність в педагогіці – це компетентність [5]. У діяльності співробітників правоохоронних органів та спецслужб психологічна готовність утворює визначену сутність, компонентами якої є:

- тверда впевненість у своїх силах, заснована на реальній оцінці своїх сил, можливостей противника і умов майбутньої операції;

- емоційна стійкість як властивість особистості, що сприяє збереженню і підвищенню фізичної і психічної працездатності в процесі виконання професійних обов'язків;

- належний рівень фізичного розвитку та здоров'я, що передбачає наявність необхідних рухових умінь і навичок.

Не зупиняючись детально на питаннях мотивації занять фізичною підготовкою та спортом у правоохоронних підрозділах правоохоронних органів та спецслужб, відзначимо лише, що справжнім мотивом є обов'язок, але не просто обов'язок як необхідність виконувати деякі обов'язки, а як імперативний духовний високий мотив. Співробітники правоохоронних органів та спецслужб повинні усвідомлювати, що держава та суспільство надали їм високу довіру, доручивши захист безпеки України та її громадян.

Питання формування такої відповідальності є предметом деонтологічної педагогіки [6], яка поки перебуває на початковій стадії формування і, на жаль, досі ще не переймалася проблемами фізичного виховання та спортивної підготовки.

Формування психологічної готовності тісно пов'язане з подоланням почуття страху. На заняттях з фізичної підготовки слухачі та курсанти вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання готуються долати страх, який виникає у ситуаціях, пов'язаних із ризиком. Навички та звички, що формуються на цих заняттях виявляються надзвичайно корисними для виявлення та подолання професійних ризиків в процесі оперативно-службової діяльності. Проблемам подолання цих ризиків присвячені нечисленні роботи, орієнтовані в основному на правові аспекти ризиків [7].

Здійснення ризикованих дій в ході оперативно-службової діяльності безпосередньо пов'язано зі станом вольових характеристик особистості правоохоронця.

Виходячи з вищезазначеного, воля в особистості формується шляхом подолання перешкод в ході досягнення свідомо поставленої мети. Фізичні вправи відіграють при цьому важливу роль. Розвитку сміливості сприяють гімнастичні й акробатичні вправи. Біг на довгі дистанції, лижний спорт

сприяють прояву таких якостей, як терплячість, наполегливість та завзятість. В процесі проведення рухливих спортивних ігор, попри азарт та бажання перемогти, формується стриманість.

Окрім того, заняття спортом відволікають людину від повсякденних проблем, що дозволяє нівелювати негативний вплив побутових стресів.

Висновки. Назріла необхідність більш критично підійти до формування програм фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів та спецслужб.

Структура та зміст окремих напрямів підготовки повинна враховувати специфіку професійної діяльності співробітників правоохоронних органів та спецслужб й будуватися на принципах професійної підготовки із використанням фізичних вправ, поєднаних з прийомами психоемоційної корекції, на різних етапах професійної підготовки дозволить забезпечити активну психологічну адаптацію правоохоронців до екстремальних умов професійної діяльності. При цьому не викликає сумнівів необхідність вдосконалення змісту і методики спортивної підготовки із застосуванням останніх досягнень у сфері деонтології та ризикології.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Зеер Э. Ф. Психология профессий. М.: Академический проект, 2003. 186 С.
3. Лесгафт П.Ф. Психология нравственного и физического воспитания: избранные психологические труды / П. Ф. Лесгафт М: МОДЭК, 1998. 410 с.
4. Эндорфины : сб. : пер. с англ. / под ред. Э. Коста, М. Трабуки. Москва: МИР, 1981.
5. Слостенин В. А. Педагогика и психология: учеб.пособие для студ. высш. учеб. Заведений / В. А. Слостенин, В. П. Каширин. М.: Издательский центр «Академия», 2001. 480 с.

6. Артемов В. Ю. Деонтологічна педагогіка як новий науковий напрям в освітньому процесі [Текст] / В. Артемов // Вища школа. 2016. № 9. С. 57–66.
7. Ильин Е.П. Психология риска: пособие /Е.П.Ильин. СПб.: Питер, 2012. 280 с.

А. Л. Ігнатуша,
завідувач навчально-виробничої
практики ВП «Лисичанський
педагогічний коледж
ЛНУ імені Тараса Шевченка»

РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У сучасний період розвитку суспільства успішне рішення політичних, економічних і соціальних задач усе більше залежить від дії такого суб'єктивного фактора як ступінь соціалізації особистості. Важливу роль у формуванні умінь жити в соціумі грають засоби масової інформації. Про зростаючу роль друкованих видань, радіо і телебачення в суспільному житті країни свідчать їхній бурхливий ріст, поширеність і доступність масової інформації. Друковане й усне слово, телевізійне зображення здатні в найкоротший термін досягти самих віддалених районів, проникнути в будь-яке соціальне середовище.

Аналіз основних публікацій. Значний внесок у розробку проблеми засобів масової інформації як фактору соціалізації та виховання ціннісних орієнтацій молоді людини внесли такі науковці як: І. Бех, Ю. Гальперін, І. Кон, В. Москаленко, Л. Сніжко, О. Удалова (аналіз проблеми виховання молоді, принципи взаємодії різних соціальних структур, фактори та умови виховання); В. Гуров, І. Зверєва, А. Харчев (аналіз різних аспектів засобів масової комунікації) та ін.

Засоби масової комунікації (ЗМК) – технічні засоби (преса, телебачення, комп'ютерні мережі та ін.), за допомогою яких здійснюється поширення інформації на кількісно великі розосереджені аудиторії [5, 62]. Тисячу років тому людина володіла чотирма засобами комунікації – усною мовою, музикою, живописом і писемністю. Потім, відбувається процес розширення засобів комунікації. У XV ст. з'являється друкована книга, у XVII ст. – газети і журнали. У XIX ст. винайдені радіо, телефон, кіно, грамзапис. У XX ст. стрімко поширюються телебачення, магнітозапис, відео, комп'ютерні системи,

оперативна поліграфія, космічний зв'язок. У ХХІ ст. на перше місце вийшли електронні засоби масової комунікації.

ЗМК – значний фактор соціалізації, бо безпосереднім об'єктом впливу потоку їх повідомлень є не стільки окремий індивід, скільки свідомість і поведінка великих груп людей, що складають аудиторію того чи іншого конкретного засобу масової комунікації – читачів однієї газети, слухачів певної радіостанції, глядачів тих чи інших телеканалів, користувачів тих чи інших комп'ютерних мереж.

В соціальній педагогіці засоби масової комунікації розглядаються головним чином як мезофактор соціалізації. ЗМК виконують в першу чергу рекреативну функцію, оскільки багато в чому визначають дозвіллене проведення часу людей. В другу чергу, рекреативна функція тісно пов'язана з релаксаційною функцією [5, с. 64]. Особливо це набуває специфічного відтінку, коли мова йде про підлітків і юнаків. Для великої частини даної вікової категорії телеперегляд, прослуховування музичних записів, робота з комп'ютером, а для деяких і читання стають своєрідною компенсацією дефіциту міжособистісних контактів, засобом відволікання при виникненні ускладнень в спілкуванні з однолітками. Нерідко дитина, підліток, юнак, перебуваючи один у квартирі, включає магнітофон, телевізор, відео, комп'ютер для того, щоб зняти відчуття самотності. Втім, цим же способом вона може відгороджуватися від батьків, щоб не чути їх сварок, розмов на обридлі теми тощо.

ЗМК, будучи одним із соціальних інститутів, та чи інакше виконують замовлення суспільства і окремих соціальних груп щодо певного впливу на населення в цілому, а також на окремі вікові та соціальні верстви населення. Це і дозволяє вважати, що засоби масової комунікації впливають на соціалізацію особистості. ЗМК відчутно впливають на засвоєння людьми різного віку широкого спектра соціальних норм, на формування у них ціннісних орієнтацій у сфері політики, економіки, ідеології, права та ін.

У сучасному світі зв'язки між молодим поколінням та глобальною медіасистемою дуже суперечливі. З одного боку, молодь має широкі

можливості для розширення світогляду завдяки використанню в освітньому процесі сучасних інформаційних технологій, знайомства з іншими культурами. З іншого – комерційні засади більшості медіаструктур (мережа Інтернет, супутникове та кабельне телебачення, радіо) створюють умови для безперешкодного доступу молоді до антидуховної, аморальної інформації. Медіа фактично являє собою систему неформальної освіти та просвітництва різних груп населення, суттєво впливає на засвоєння соціальних норм, формування ціннісних орієнтацій особистості.

Особливу роль в стихійній соціалізації підростаючих поколінь відіграють комп'ютерні мережі. Робота з комп'ютером, з одного боку, призводить до розширення контактів, можливостей обміну соціокультурними цінностями, породжує і реалізує нові форми комунікативного досвіду, розвиває процеси уяви, підсилює вивчення іноземних мов та ін. Але, з іншого боку, комп'ютер, як один із засобів комунікації, може привести до «синдрому залежності» від комп'ютерної мережі, сприяти звуженню інтересів, відходу від реальності, залежністю від комп'ютерних ігор, соціальній ізоляції, ослабленню емоційних реакцій і інших негативних ефектів.

В процесі соціалізації під впливом ЗМК відбувається і самоосвіта, і самовиховання особистості.

Розвиток електронних систем привело до виникнення нового виду комунікації та самореалізації – віртуального спілкування. Такий вид комунікації дозволяє людині знайти однодумців, виразити себе в спілкуванні з ними. Сьогодні до мережі Internet підключені мільйони абонентів – від вчених, політиків, артистів до простих людей. В електронному середовищі виникають цілі електронні клани. Для дітей, підлітків, юнаків причетність до таких груп сприяє формуванню почуття власної значущості, потрібності іншим тощо.

Система виховання до недавнього часу не ставила перед собою мету підготовки підростаючих поколінь до взаємодії з усіма засобами масової комунікації. У нинішніх же умовах, опанування людиною умінням використовувати той пізнавальний і інший потенціал, який вони несуть, набуває великого значення. У зв'язку з цим особливим аспектом соціального

виховання стає так звана медіа-освіта, характеристику якої у вітчизняній науці дав А.В. Шариков [3, с. 34].

Медіаосвіта (від лат. media-засоби) – вивчення вихованцем закономірностей масової комунікації. Завдання медіаосвіти полягають у підготовці підростаючого покоління до життя в сучасному інформаційному середовищі, до сприйняття інформації (навчити людину розуміти її – «декодувати» повідомлення, критично оцінювати її якість), до усвідомлення наслідків впливу отриманої інформації на психіку, до опанування способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів.

Медіаосвіта здійснюється закладах освіти як в школі, так і в організаціях, спеціально створених для цієї мети. У закладах освіти медіаосвіта здійснюється як в рамках традиційних предметів (мови, мистецтва, історії, соціальних наук, екології та ін.), так і за допомогою введення спеціальних предметів («Я досліджую світ», «Інформатика» тощо).

За визначенням нової соціологічної теорії інформатизації суспільства комплексу засобів масової інформації відводиться значне місце в системі відносин сучасного суспільства, оскільки саме вони перетворилися на повсякденний необхідний елемент життя людини, стали органічною частиною середовища, його існування, що у свою чергу сприяє розповсюдженню соціальної інформації і формування у молоді соціальної активності, а отже і свідомості.

Тому, здійснюючи медіаосвіту, педагогічним працівникам необхідно мати уявлення про стан впливу ЗМІ на вихованців, соціальні проблеми, з якими стикаються їхні вихованці, для того, щоб організовуючи життєдіяльність виховних організацій, відповідно враховувати у своїй роботі як позитивні, так і негативні особливості впливу ЗМІ на процес соціалізації молоді.

Список використаних джерел:

1. Безпечне користування інформаційно-комунікативними технологіями: навчально-методичний посібник / За заг.ред. Бережної Т.І., Удалової О.А., Волосюк Т.В., Буянової Г.В. – К.: України, 2018. – 136 с.

2. Гарасимів Т.З. Особистість та проблеми її соціалізації / Т. З. Гарасимів//Форумправа.2009. №3.С.156–161.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підруч. / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. ред. В. В. Різуна]. К. : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
4. Мудрик А. В. Социализация человека / А.В. Мудрик. М.: Академия,2006. – 304 с/
5. Мудрик А. В. Социальная педагогика/ А.В.Мудрик.Учеб. для студ. пед.вузов/ подред. В.А.Сластенина. М.: Академия, 2002. С. 62 –73.
6. Парунова Ю.Д. Соціалізація особистості в умовах трансформаційних процесів сучасного суспільства: Автореф. дис. канд. філософ. наук: [Електроннийресурс] / Ю. Д. Парунова; Тавр. нац. ун-т ім. В.І. Вернадського. Сімферополь, 2006.
7. Филатова О. Г. Социология массовой коммуникации / О. Г. Филатова. М.: Гардарики, 2006. 303 с.

СОЦІАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Багато хто з нас замислюється над тим, який буде наступний день, наступні роки світу в цілому й України зокрема. Розвиток країни багато в чому залежить від ступеня розвитку її соціально-наукового потенціалу молоді, від того, на скільки розвиток науки та людини є пріоритетними цілями держави. Однак, не тільки об'єктивні фактори визначають вектор розвитку країни, але й окремі суб'єкти, такі як науковці, саме від їх ціннісних орієнтацій на розвиток науки та досліджень залежить розвиток соціально-наукового потенціалу держави.

На початку 90-х років Україна отримала у своє розпорядження потужну промисловість та розгалужену мережу освітніх, наукових установ зі справжньою армією вчених, які мали визнані у світі наукові здобутки. За даними офіційної статистики в нашій державі кількість організацій, які виконували наукові дослідження й розробки, становила 1344, а кількість науковців – 313079 осіб. Протягом всього періоду незалежності ми спостерігали скорочення цих двох показників, і на 2015 рік вони становили 978 організацій та 63864 осіб.

У розвинених країнах з наукомісткими економіками кількість вчених відносно зайнятого населення зростає, а Україна вже 2014 року мала найнижчий показник відношення кількості учених до кількості економічно активного населення серед європейських країн: «...насиченість науковими кадрами в Україні становить 3,7 особи на 1 тис. економічно активного населення, у той час як у Фінляндії ця цифра складає 15,4, Японії – 11, США – 9,7, Чехії – 8,8, Німеччині – 11,5, навіть у Польщі – 6,4, в середньому по країнах ЄС – 9,2» [3, 636].

Основна й загальновідома причина скорочення чисельності вчених та деградації науки — це хронічна нестача фінансування.

Рис.1. Динаміка рівня безробіття в Україні [4]

З перших років незалежності України молодь стала одним з найважливіших напрямів діяльності органів державної влади. Сучасна молодь є важливою складовою українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-наукового прогресу.

Одним з важливих моментів становлення нового соціокультурного типу особистості є випереджувальне відображення й осмислення дійсності на «кілька кроків уперед», адже динаміка розвитку соціального життя не залишає можливості вирішення проблем шляхом проб і помилок. Сучасній людині, щоб уникнути загострення глобальних проблем необхідно прогнозувати соціальні ризики та наслідки своїх дій, тобто мати випереджувальне відображення дійсності.

Соціально-науковий потенціал країни формується перш за все на суб'єктивному рівні, на рівні самих науковців. Саме від них залежить рівень та результативність науки, її авторитет і той вплив, який вона здійснює на суспільство в цілому. Відтак сучасний молодий науковець повинен навчитися приймати рішення, що дозволяють з високим ступенем ймовірності досягати поставленої мети, тому все більш актуальною виявляється орієнтація особистості на варіативний тип життєдіяльності, під час реалізації якого особливого значення набуває готовність до вибору варіантів своїх дій, оцінки їх

наслідків і готовність нести відповідальність за наслідки обраного шляху вирішення проблеми.

Сучасне молоде покоління науковців є більш мобільним і соціально-активним, швидше адаптується до соціально-економічних змін держави, ніж старше покоління науковців.

Працюючи зі студентами коледжу необхідно закладати не тільки базові знання, а й початкові навички:

- самостійне опрацювання довідкових джерел;
- науково-дослідна робота;
- логічне мислення;
- відстоювання своєї думки;
- комунікабельність особистості.

Нові технології навчання повинні допомогти виховати в сучасній молоді ті важливо якісні показники, які будуть давати продуктивність юного спеціаліста не тільки у звичайному традиційному навчанні, але й в соціумі загалом.

Перспективно важливим завданням України, як держави, що йде великими кроками назустріч до ЄС, має стати вихід молоді на принципово новий рівень науки. Хоча на перших рівнях налагодження цієї взаємодії можливе лише вибіркове впровадження моделі соціально-наукової ідеї.

Отже, соціально-науковий потенціал сучасної молоді України є одним з гарантів прискореного включення нашої держави в євроінтеграційні процеси, але без наявності відповідних конкурентних переваг України поки що рано думати про завоювання яких-небудь іноземних ринків, а тим більше про першість на світовому рівні.

Список використаних джерел:

1. Журавський В. С., Родіонов М. К., Жиляєв І. Б. Україна на шляху до інформаційного суспільства / Національний технічний ун-т України "Київський політехнічний ін-т" / М.З. Згуровський (заг. ред.). К. : Політехніка, 2004. 482 с.

2. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України № 2411-VI від 1 липня 2010 року // ВВР України. 2010. № 40. Ст. 527
3. Українське суспільство 1992-2010. Соціологічний моніторинг / За ред. д. е. н. В.М.Ворони, д. соц. н. М.О.Шульги. К.: ІС НАНУ, 2010. 636 с.
4. Аналіз безробіття в Україні. URL: <http://edclub.com.ua/analityka/bezrobittya-v-ukrayini-ta-sviti-i-kvartal-2018-roku>

СИТУАТИВНИЙ МЕТОД ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ БУЛІНГУ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Зміни в економічній сфері та соціальній політиці, проблеми сучасної родини, низький соціальний статус, відмова суспільства від одних моральних цінностей та перехід до нових орієнтирів – головні чинники, що сприяють процесу перетворення неповнолітніх на жертву злочинності.

В останні роки визнано поширення в освітній практиці такого явища, як шкільний булінг. Це соціальна проблема всього світу протягом останніх ста років, тому одним з основних завдань освітнього процесу є створення соціально безпечного простору для навчання і відпочинку підлітків шляхом формування вміння правильно поводитись у небезпечних та критичних ситуаціях загрози життю, надавати допомогу собі та іншим.

З метою запобігання булінгу необхідна відмова від неефективних методів, формальних видів роботи й запровадження якісного підходу до розв'язання проблеми.

Термін «Булінг» з'явився в 1990-х. «Bully» перекладається з англійської, як «хуліган» – звідси і утворене слово. У вікіпедії зазначено, що булінг (цькування) (від англ. bully – залякувати, цькувати, задирати) — прояв агресії з подальшим залякуванням особистості і появою можливості її повного підпорядкування собі і своїм інтересам. Така поведінка дає можливість людині самоствердитися за рахунок когось, заслужити собі загальний авторитет.

Першим запропонував визначення цього поняття Д. Ольвеус: «Булінг – ситуація, в якій учень неодноразово піддається негативним діям з боку одного чи кількох інших учнів». Термін «негативні дії» містить досить різноманітну поведінку – від невербальних проявів агресії (ворожі погляди та зачіпання) до серйозних фізичних нападів.

Першим офіційним визначенням булінгу, яке почало використовуватись у судовій практиці Великобританії, стало визначення Хелда: «Булінг – це тривале

фізичне або психологічне насильство, яке чинить одна особа або група осіб стосовно особи, яка нездатна захистити себе в даній ситуації, з усвідомленим бажанням завдати болю, залякати або спричинити стрес іншій особі». Національна Асоціація шкільних працівників США дає таке визначення поняття булінгу: «Булінг – це динамічні й повторювані моделі вербальної або невербальної поведінки, що здійснюється одним учнем або групою учнів стосовно іншого учня, спрямовані на навмисне нанесення шкоди, за наявності реальної різниці в силі».

Розрізняють такі основні види булінгу – фізичний, психологічний, кібер.

I. Фізичний – агресивне фізичне залякування полягає у повторюваних ударах, стусанах, блокуванні, поштовхах і дотиках небажаним і неналежним чином;

II. Психологічний, в якому розрізняють:

Вербальний – залякування чи глузування за допомогою слів, яке містить постійні образи, погрози й зневажливі коментарі.

Соціальний – булінг стосунків, який є феноменом соціального вигнання, коли окремих дітей однолітки не визнають або ігнорують – тактика ізоляції, бойкоту (не допускають до ігор, вечірок і т.п.).

III. Кібербулінг, кібермобінг – залякування у кіберпросторі (онлайн комунікаціях) полягає у звинуваченні когось з використанням образливих слів, поширення брехні та неправдивих чуток, неприємної інформації через електронну пошту, соціальних мережах, або виключення когось з онлайн-груп.

Суть булінгу вчені вбачають не в самій агресії чи злості кривдника, а в почутті зневаги, презирства, відрази агресора щодо жертви [4, с. 177].

Соціальна структура булінгу, як правило, має три елементи, а саме: переслідувач (булі), жертва та спостерігач.

Типові жертви булінгу також мають свої риси: вони вразливі, замкнуті й сором'язливі; вони часто тривожні, невпевнені в собі, нещасні й мають низьку самооцінку; вони схильні до депресії й частіше за своїх ровесників думають про самогубство. Ці риси є водночас і причиною, і наслідком булінгу.

У навчальному закладі в булінгу найчастіше бере участь ціла

група підлітків. Якщо лідер групи – булі (булер), то інші наслідують його поведінку і беруть участь у цькуванні однокласників. Це дає групі внутрішній імпульс, з одного боку, створює ефект причетності, згуртування. Інший результат спільного цькування – послаблення почуття відповідальності за свої дії.

Об'єкт цькування, зазвичай, можна визначити за деякими характеристиками: зовнішній вигляд (стиль в одязі – не відповідає сучасним тенденціям в моді); національна приналежність (акцент); фізичні дані (слабкі в порівнянні з однолітками); ступінь засвоєння знань; занижена самооцінка; схильність до тривоги й страхів.

До роботи з профілактики та подолання такого негативного явища як булінг повинні бути залучені всі учасники навчально-виховного процесу – батьки, адміністрація навчального закладу, студенти, викладачі.

З метою формування у підлітків певних навичок поведінки запобігання проявам булінгу доцільно використовувати метод ситуативного навчання.

Діяти як у звичайних, так і в екстремальних умовах, аналізувати й миттєво приймати рішення, прогнозувати наслідки своїх дій можна розвинути лише в умовах, максимально наближених до реальних, тобто на прикладі конкретних ситуацій, використовуючи ситуативні методи.

Ситуаційне навчання ґрунтовно досліджується О. Баєвою, Л. Бесєдіною, А. Венгером, А. Долгоруковим, Н. Заячківською, Г. Каніщенко, В. Конащук, І. Кузнєцовою, В. Лободою, Ю. Лопатинським, Т. Макаровою, В. Наумовим, Л. Острівною, Є. Полат, О. Пошетун та інших.

До методів ситуативного навчання відносимо кейс-метод та метод розв'язування ситуативних задач і вправ.

Кейс-метод був розроблений англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс. Вперше цей метод був застосований у США в 1870 р. під час навчального процесу в школі права Гарвардського університету.

В перекладі з англійської кейс – випадок, кейс-стаді – повчальний випадок. Класичним є визначення поняття «кейс-стаді», як опис ситуації, яка реально існувала.

Кейс-метод – метод навчання, за якого студенти і викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій або завдань. Ці кейси, які зазвичай підготовлені у письмовій формі й складені на основі реальних ситуацій вивчаються, аналізуються та обговорюються студентами під керівництвом викладача [1]. Роль викладача полягає у спрямуванні бесіди або дискусії, наприклад, за допомогою проблемних запитань і контролю часу роботи над проблемою. Студенти у свою чергу повинні розуміти з самого початку, що відповідальність за прийняття рішення лежить на них, а викладач лише пояснює наслідки ризику прийняття необдуманих рішень.

На думку С. Яковлевої, кейс-метод – це метод навчання, застосування якого передбачає осмислення студентами реальної життєвої ситуації. Опис цієї ситуації одночасно відображає не тільки певну практичну проблему, але й одночасно аналізує її [6, с. 56].

За визначенням вчених Ш. Бобохужаєва, З. Юлдашева, кейс-метод – це сукупність умов та обов'язків, що описують конкретні, реальні обставини на даному етапі [2, с.13].

Ситуативний метод є найбільш ефективним методом впливу на студентів. Програвання конкретних ситуацій дозволяє виробити у них готовність до дій, засвоєння прийомів, рухів, зусиль, необхідних для подолання ситуації, дає можливість підліткам пізнати себе у важких, «наближених до екстремальних» умовах. У процесі вирішення проблеми, що виникає при створенні ситуації, діяльність студентів є спільною, в процесі діяльності між членами групи утворюються відносини взаємної відповідальності й залежності, гартується воля і характер. Важливу роль при використанні ситуативного методу навчання відіграють емоції. Підлітки усвідомлюють значущість проблеми.

Проведення заняття з «кейсими» передбачає таку послідовність дій:

1. Попередня підготовка вчителем «кейсу», яка полягає у плануванні пізнавального конфлікту на основі продуманого пізнавального завдання та необхідної мотивації його вирішення. Запланований пізнавальний конфлікт, до якого підводяться підлітки, має реалізовуватися за допомогою спеціально поставлених викладачем запитань. Упродовж його розв'язання передбачається

конструювання нових розумових операцій. Усвідомлення студентами процесу вирішення завдання, осмислення процесів свого мислення, труднощів та способів подолання покликане сформувати в студентів так звану «центральну опору», яку можна використати під час перенесення способів вирішення конкретної ситуації на інші як аналогічні, так і нові типи ситуацій.

2. Роздавання заздалегідь складених викладачем "кейсів" студентам не пізніше як за день до обговорення.

3. Створення у групі на початку заняття атмосфери психологічного комфорту, яка має сприяти вільному висловлюванню студентами думки, уникненню боязні помилитися.

4. Формування викладачем основних запитань з «кейсу», «вступне слово». З'ясування центральної проблеми, яку необхідно вирішити.

5. «Розбиття» проблеми на підзаголовки.

6. Проблема пропонується для вирішення малим групам (термін виконання 30-40 секунд), Для організації роботи в середині малої групи в кожній із них учасники обирають свого «спікера».

7. Презентація «спікерами» рішень кейсу кожної малої групи. Можливі запитання до того, хто виступає.

8. Загальна дискусія, запитання, виступи з місць. Кожен отримує можливість виступити. Викладач спрямовує дискусію, яка не обмежується в часі.

Таким чином, застосування ситуативних методів є доцільним і ефективним засобом запобігання булінгу серед підлітків.

Список використаних джерел:

1. Багиев Г.Л. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода /Г.Л. Багиев, В.Н. Наумов// [Электронный ресурс]:<http://www.marketing.spb.ru/>
2. Бобохуджаев Ш.И. Инновационные методы обучения: особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования [Текст] / Ш.И. Бобохуджаев, З.Ю.Юлдашев. Ташкент, 2006. 88 с.

3. Куртова С. Булінг у школі // Освіта.UA : сайт. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/42788/
4. Кормило О. Явище боулінгу в освітньому просторі. Проблеми гуманітарних наук. Серія «Психологія». 2015. Вип. 35. С. 174–187.
5. Губко А. А. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен.
6. Яковлева, С.А. Особливості застосування кейс-методу у навчанні студентів психологічного факультету [Текст] /С.А. Яковлева // Акмеологія-2003. СПб: Санкт-Петербурзька акмеологічна академія. 2003. 324 с.

Ю.М. Кононенко,
викладач англійської мови,
Київський професійно-педагогічний
коледж імені Антона Макаренка

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ

Реальність сьогодення диктує вимоги до сучасного фахівця, що полягають в готовності до постійного оновлення і систематичного розвитку професійних компетентностей, серед яких важливе місце посідає іншомовна комунікативна компетентність. На сьогодні іноземна мова є обов'язковою для вивчення у всіх закладах освіти, і це – не примха, а необхідність. Адже кожен випускник повинен буде обрати свій шлях подальшого розвитку, а іноземна мова зараз застосовується в усіх сферах людської діяльності. Це і політична діяльність, міжнародні зустрічі, подорожі за кордон, фільми, музика, література, торговельні відносини, спорт, наукова діяльність тощо. Особливо, якщо випускник хоче продовжувати освіту у закордонних вищих закладах освіти. Без знання мови – це зробити неможливо.

Державним стандартом визначено, що іноземна мова має за мету формування в учнів і студентів іншомовної комунікативної компетентності з урахуванням комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань і навичок, опанування уміннями та навичками спілкуватися в усній і письмовій формі з урахуванням мотивів, цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях.

Інтеграція України у європейський та світовий освітній простір, врахування найновіших освітніх тенденцій зумовлює нове бачення основної мети вивчення іноземних мов у всіх закладах освіти. Адже, мова – не лише безпосереднє джерело комунікативної діяльності, але і засіб пізнання, формування і передачі думки, вираження почуттів, емоційних станів людини, засіб реалізації усіх потреб освіченого народу [1; с. 16]. Дане переорієнтування визначає провідною метою вивчення іноземної мови студентами вищих закладів освіти різних напрямів підготовки формування іншомовної

комунікативної компетентності особистості, яка надає можливість використовувати іноземну мову як доступний засіб міжкультурної комунікації і збагачення фахової підготовки.

Необхідність формування іншомовної комунікативної компетентності відзначається у багатьох нормативних документах, зокрема у «Стратегії модернізації змісту загальної освіти», матеріалах Ради Європи «Ключові компетенції для Європи» та інших. У Матеріалах Ради Європи з ключових компетентностей вміння спілкуватися більш однією мовою включено в список п'яти компетентностей, визнаних найважливішими для всіх молодих європейців [4, с. 13].

Іншомовна компетентність – це комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти й саморозвитку особистості [3, с. 27].

В структурі іншомовної компетентності думки науковців дещо розрізняються, однак в загальному аспекті можна виділити три базові компоненти: лінгвістичну, соціальну та комунікативну компетентності.

Лінгвістична складова – це знання фонетичної, лексичної, граматичної та орфографічної системи; відповідно вона охоплює 4 види мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, аудіювання та письмо.

Зміст *соціальної* компетентності розкривається через соціокультурний, соціолінгвістичний та професійний компоненти, які ототожнюються із суспільно-політичними, економічними, соціальними та культурологічними особливостями країни, мова якої вивчається.

Комунікативна складова дозволяє застосовувати мовні знання, навички та здібності як засіб спілкування залежно від середовища, умов і потреб комунікації. Вона полягає в здатності здійснювати усну і письмову комунікацію в конкретних умовах, відповідно до сфери й ситуацій професійного спілкування.

Таким чином, іншомовна комунікативна компетентність визначається як складне поєднання компонентів, і виступає як взаємодія і взаємопроникнення лінгвістичної, соціальної та комунікативної компетентностей, рівень

сформованості яких дозволяє майбутньому спеціалісту ефективно здійснювати іншомовну, а отже, міжмовну, міжкультурну і міжособистісну комунікацію. Іншомовна компетентність забезпечує певний культурний рівень усного і писемного мовлення та невербальної мовленнєвої поведінки. Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищих закладів освіти різних напрямів підготовки на сучасному етапі розвитку світової спільноти необхідно розглядати як обов'язкову складову загальної фахової підготовки.

Іншомовна комунікативна компетентність повинна формуватися у сферах професійного та ситуативного спілкування, опанування новітньої фахової інформації важливо здійснювати через іноземні джерела. Для цього необхідно розвивати мотиваційну складову як важливий компонент процесу оволодіння іншомовним спілкуванням. Мотивація відноситься до суб'єктивних якостей особистості, вона визначається її особистими спонуканнями та потребами, тому викладач повинен вплинути на неї лише опосередковано, створюючи передумови, на основі яких у студентів виникає особиста зацікавленість у роботі. І якщо сприятливі умови створено, то до вивчення іноземної мови студентів спонукатиме не потреба знати мову, а саме задоволення від процесу її вивчення.

Вагому роль у цьому процесі відіграють комунікативні методики вивчення іноземної мови. У навчальному процесі сучасна педагогічна наука велику увагу приділяє інноваційним технологіям навчання, активним та інтерактивним методам.

Застосовуючи такі методи, викладач стає для студента взірцем наслідування моделей спілкування [2, с. 15], реалізація яких можлива за умови моделювання в освітньому процесі типових ситуацій реального професійного спілкування, які виникають в різних сферах професійної діяльності й стосуються різних тем. Тобто предметно-змістовий план іншомовного мовлення під час навчання зумовлюється темою, ситуацією і сферою спілкування. Таким чином, студенти мають реальне уявлення про застосування отриманих знань. Це забезпечить подальший розвиток здатності до самовдосконалення володіння іноземною мовою, розуміння звичаїв і культур

інших країн, здатності спілкування з іноземними фахівцями особисто, без перекладача, здатності продовжувати навчання за кордоном, здатності використовувати знання іноземної мови на практиці, спілкуючись з іноземними колегами.

Отже, знання мов сприяє зближенню народів та поліпшує шанси молодих спеціалістів на досягнення успіху в їхній професійній діяльності. В Україні якість підготовки майбутнього молодого спеціаліста пов'язана з необхідністю оволодіння іноземними мовами, що сприятиме мобільності українських студентів у міжнародному просторі.

Список використаних джерел:

1. Василюк А. В. Професійно-педагогічна підготовка вчителів у Польщі (1989 – 1997 рр.): автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. пед. наук. : Київ, 1998. 21 с.
2. Дахин А. Н. Моделирование в педагогике // Идеи и идеалы. 2010.Т.2, № 1(3). С. 11–20.
3. Кухта І.В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови // ІХ МНПК Гуманізм та освіта. 2008. С. 27–32.
4. Пассов Е. И. Концепция коммуникативного обучения иноязычной культуре в средней школе: Москва: 1993. 125 с.

О. Г. Ганжа, Ю. Н. Корсаков,
Дніпровський державний коледж
будівельно-монтажних
технологій та архітектури.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Впровадження інформаційних комунікаційних технологій в освіту істотно прискорює передачу знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини іншій.

Створення і розвиток інформаційного суспільства передбачає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті.

Сучасні ІКТ дозволяють людині успішніше і швидше адаптуватися до навколишнього середовища і тим, що відбуваються соціальним змінам, дає кожній людині можливість отримувати необхідні знання протягом усього життя.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій – є важливим фактором створення системи освіти, що відповідає вимогам інформаційного (постіндустріального) суспільства.

Важливість і необхідність впровадження ІКТ в процес навчання відзначаються міжнародними експертами ЮНЕСКО у «Всесвітній доповіді з комунікації та інформації». У передмові до доповіді Генеральний директор ЮНЕСКО Федеріко Майор пише, що нові технології повинні сприяти «створенню кращого світу, в якому кожна людина буде отримувати користь від досягнень освіти, науки, культури та зв'язку», сильний позитивний вплив надають освіті, бо «відкривають можливості абсолютно нових методів викладання і навчання». Більш докладно про актуальність і потреби впровадження ІКТ в освіту йдеться у другому розділі цієї ж доповіді - «Нові напрямки в освіті», написаної Крейгом Блертоном, ад'юнкт-професором Університету Гонконгу, і в розділі VII «Інформаційні служби, бібліотеки, архіви», автор якої – професор Королівського коледжу бібліотечної справи в Копенгагені Оле Гарбо.

Основними складовими ІКТ, стосовно утворення є:

- технічна база
- програмні рішення
- засоби комунікації
- персонал (педагоги, технічні фахівці, адміністрація).

Питання технічної бази й засобів комунікацій в освітніх закладах вирішується, тою чи іншою мірою, успішно.

Технічна база, на сьогоднішній день, для переважної більшості освітніх закладів, питання яке можна вирішити.

Програмні рішення для використання ІКТ в освітньому процесі існують в достатній кількості, як платні, так і безкоштовні. Питання вибору впирається тільки в оптимальний вибір.

Комунікаційні сервіси, такі як Інтернет, досить доступний в даний час.

Підготовка персоналу і в першу чергу, педагогів до ефективного використання ІКТ в навчальному процесі, вимагає особливої уваги.

Найбільш прогресивна форма освітнього процесу, на сьогодні, визнається т.зв. змішана. Така форма передбачає акцент на самостійну роботу студента в рамках цілей, завдань і вимог навчального курсу. Це вимагає від творців навчальних курсів (в т.ч. викладачів) знання і вміння використовувати на практиці педагогічний дизайн як основу.

Ключові елементи педагогічного дизайну – це медіа та інші технології, що використовуються для створення навчальних курсів, а так само організації процесу навчання [1].

Microsoft Office 365 для освітніх установ надає доступ до високотехнологічних хмарних сервісів, поєднує можливості знайомих додатків Microsoft Office для настільних систем з інтернет-версіями нового покоління служб Microsoft для зв'язку і спільної роботи. Microsoft Office 365 простий у використанні й адмініструванні, має стійку систему безпеки та рівень надійності, характерним для провідного світового постачальника послуг.

У нашому коледжі, в ініціативному порядку, викладачем Корсаковим Ю.Н. був розроблений цифровий курс «Введення в комп'ютерну графіку» для

спеціальності «архітектура будівель і споруд», з використанням методик і рекомендацій сучасного педагогічного дизайну. При впровадженні цього курсу використовувалися інформаційно-комунікативні можливості Microsoft Office 365, що давало студентам використовувати різні, доступні їм пристрої (комп'ютери, планшети, смартфони) для роботи за межами навчального закладу у зручний для них час. Курс містить знайомство з базовими поняттями поліграфічної графіки, як растрової, так і векторної (Photoshop, CorelDraw), а також інженерної (AutoCAD 2018) в теоретичній і практичній площині. Використання цього курсу показало підвищення мотивації до вивчення і відповідно, ефективності.

Сучасні інформаційно-комунікативні технології активно використовуються в роботі циклової комісії монтажних дисциплін (ЦКМД).

На початковому етапі, завідувачем навчальної лабораторії електронної обчислювальної техніки Корсаковим Ю.Н. були проведені заняття з викладачами ЦКМД з освоєння засобів і методів ІКТ.

Викладачі ЦКМД впроваджують сучасні педагогічні технології, використовують інноваційні методи навчання, семінари, ділові ігри, використовують специфічні виробничі ситуації, широко використовують ІКТ і зокрема, хмарні сервіси Microsoft Office 365. Основи спеціалізації містять прикладне програмне забезпечення, яке постійно доповнюється, оновлюється і направлено на забезпечення рівня знань, навичок і здібностей студентів щодо застосування інформаційних комунікативних технологій. При організації самостійної роботи студентів з окремих дисциплін використовуються хмарні сервіси Microsoft Office 365: надаються завдання і методологічні матеріали для лабораторних і практичних занять, проводяться консультації з курсових проєктів і дистанційний аналіз [3]. Викладачі ЦКМД впроваджують інноваційні інтерактивні технології навчання використовуючи, в тому числі, портал DanfossLearning [4] для проведення практичних занять та контролю знань.

Проєктний метод (робота в команді) використовується при розробці комплексних дипломних проєктів. В команду з підготовки комплексних

дипломних проєктів входять студенти різних спеціальностей (архітектори, енергетики, дизайнери і т.д.), а іноді й різних навчальних закладів.

Хмарні сервіси Microsoft Office 365 використовувалися в Студентського наукового товариства, найактивніше на заняттях секції мехатроніки, де вивчалися основи алгоритмування, програмування, схемотехніки й проводилися практичні заняття по закріпленню теоретичних положень.

Дуже важливим аспектом цифрової трансформації освітнього процесу є постійна робота викладача над собою з метою самовдосконалення. Такий підхід створює творчу атмосферу в освітньому колективі і додатково стимулює студентів до самостійної роботи.

Список використаних джерел:

1. Reiser, R. A., & Dempsey, J. V. (2012). Trends and issues in instructional design and technology. UpperSaddleRiver, NJ: PearsonMerrillPrenticeHall.
2. <https://www.iste.org> › standards. ISTE Standards for Students, Educators, Computer Scientists, Technology Coaches and Administrators by ISTE® (International Society for Technology in Education), iste.org. All rights reserved 2009–2017
3. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод, рекомендації / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.] ; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. К. : Атіка, 2010. 88 с. ІБВМ 978-966-326-418-9.
4. Refrigeration & air conditioning learning portal – Danfoss. <https://www.danfoss.com> › cooling-learning.

Н.Ю. Кузнєцова,
викладач гуманітарних дисциплін
Хмельницький політехнічний коледж
Національного університету
«Львівська політехніка»

СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Освіта в Україні має гуманістичний характер та спрямована на розвиток гармонійної, всебічно розвиненої особистості. Цінність студента як особистості, його когнітивний, комунікативний та емоційний розвиток є пріоритетом.

У зв'язку з цим, навчання набуває активного та розвиваючого характеру, зростає роль внутрішньої мотивації студента в навчально-пізнавальній діяльності, а навчання іноземної мови спрямовано на формування комунікативної компетенції. Передбачається вміння студентів спілкуватися не лише з викладачем, але й один з одним, а також з носіями мови, та використовувати іноземну мову для вирішення своїх особистісних, а в майбутньому, і своїх професійних задач.

В рамках особистісно-орієнтованого підходу студенти повинні намагатися прагнути до самопізнання та самореалізації, спиратися на свої інтелектуальні сили та життєвий і емоційний досвід для вирішення встановлених задач спільними зусиллями. Викладач при цьому виступає в ролі соратника, помічника студентів на їхньому шляху опанування іноземною мовою, і повинен створити для них оптимальні умови, які дозволять і розвивати їх, як особистість, і досягнути бажаних результатів. З цією метою рекомендується використовувати соціальні технології, основні характеристики який відповідають вимогам особистісно-орієнтованого та комунікативного підходів до навчання іноземній мові.

М. А. Аріяєн виділяє наступні характеристики соціальних технологій:

1. Стимулювання навчально-пізнавальної діяльності шляхом залучення до активного міжособистісного спілкування при вирішенні навчальних задач.

2. моделювання ситуацій міжкультурного спілкування та «заглиблення» в іншомовне соціальне середовище.

3. Використання адаптованих та/чи автентичних навчальних матеріалів актуального змісту, які несуть соціальне, смислове та емоційне навантаження.

4. Свобода творчого пошуку альтернативних шляхів та способів вирішення запропонованих викладачем чи іншими студентами проблем.

5. Звернення до власного досвіду студентів в процесі аргументації обраного шляху розв'язання проблеми.

6. Можливість осмислення обраних студентами стратегій вирішення встановлених задач, порівняння їхньої ефективності з іншими учасниками соціальної взаємодії.

7. Наявність елементів самоврядування та самоорганізації, необхідності нести відповідальність за колективний результат діяльності

8. Підтримка мотивації студентів до вивчення іноземної мови шляхом активного «заглиблення» в соціокультурний контекст іншомовних країн [2, с. 7-11].

Зазначимо, що сучасні соціальні технології – це результат модернізації традиційних методів навчання. [5] Відносно навчання іноземних мов, найбільш ефективними визнані наступні:

1. Навчання в співпраці;
2. Творчі майстерні;
3. Проєктне навчання;
4. Кейс-технологія та інші [3, с. 154–155].

Зазначені соціальні технології реалізують особистісно-орієнтований підхід, оскільки в них передбачена гнучкість у визначенні цілей, враховані особисті інтереси студентів, їхні індивідуальні особливості та суб'єктивний досвід; надається перевага парним та груповим формам взаємодії, що створює передумови для більшої результативності навчання [1]

Ці соціальні технології поєднує те, що вони стимулюють творчу активність студентів та розвивають їхній пізнавальний інтерес до іноземної мови [4]. Мотивація комунікативної діяльності забезпечується шляхом організації занять навколо ситуацій проблемного характеру та проблемних завдань, які студенти активно вирішують в самостійній парній чи груповій

діяльності. В ході вирішення цих завдань студенти повинні мати можливість творчо застосувати наявні в них знання, мовленнєві навички та вміння, розвивати свої розумові здібності.

У технології навчання в співпраці найбільш вживаними є такі варіанти її алгоритму, як «Навчаємось разом» та «Мозаїка».

У технології «*Навчаємось разом*» студенти поділяються на декілька міні-груп (наприклад, 3 групи по 3 особи). Кожна група отримує свій фрагмент інформації у вигляді друкованого тексту, аудіо/відео запису, сторінки в інтернеті. Учасники міні-групи вивчають отриману інформацію, обговорюють її та заповнюють запропонований викладачем графічний організатор. Наприклад, перша група заповнює першу графу таблиці інформацією про географічне положення країни; друга – про міста та визначні міста та пам'ятки, третя – про визначних людей і їхні досягнення тощо. Потім викладач обирає по одному «експерту» з кожної групи, які по сигналу повинні перейти в сусідню групу. «Експерт 1» розповість в другій міні-групі про географічне положення країни, «експерт 2» - поділиться в третій групі інформацією про міста та пам'ятки, «експерт» 3 – в першій групі представить досягнення визначних людей. Студенти міні-груп заповнять відповідні колонки у своїх таблицях, а «експерти» по сигналу викладача знову перейдуть в наступну міні-групу і дадуть там відповіді на запитання про країну. Коли «експерт» повернеться у свою групу, у його товаришів буде повністю заповнена таблиця, а в нього – лише одна колонка. Учасникам його міні-групи потрібно буде розповісти йому всю ту інформацію, яку вони дізналися в інших «експертів». Після чого викладач зможе перейти до загального обговорення проблеми.

В алгоритмі «*Мозаїка*» студенти також створюють міні-групи, які вивчають інформацію по проблемі. На відміну від попереднього варіанту, у студентів однієї, «основної», міні-групи різна по суті та джерелу інформація. Наприклад, загальною проблемою є забруднення повітря. Однак, «експерт 1» відповідає за причини забруднення, «експерт 2» - за наслідки, а «експерт 3» - за шляхи розв'язання проблеми. Такі ж «експерти» є в інших «основних» групах, що вивчають, для прикладу, забруднення ґрунту та води. Студентам надається

час на вивчення фрагментів інформації у вигляді текстів, аудіо та відеоматеріалів, інтернет-сторінок, після чого вони переходять у так звані експертні групи. В першій експертній групі студенти обмінюються інформацією про причини забруднення, в другій – про наслідки, в третій – обговорюють шляхи розв’язання проблеми забруднення. Завдання кожного «експерта» - в тому, щоб поділитися своєю інформацією та зібрати іншу, по всім видам забруднення, заповнюючи графічний організатор. По сигналу викладача «експерти» повертаються у свої «основні» групи, в яких відбувається повний обмін інформацією та її обговорення. [3, с. 158]

У технології творчих майстерень також використовуються проблемні завдання. Універсальний алгоритм виглядає наступним чином: 1. Індукція 2. Самоконструкція 3. Соціоконструкція 4. Соціоконструкція в групі 5. Повідомлення результатів 6. «розрив» або «майстри» 7. Соціалізація 8. Рефлексія.

Робота повинна бути організована таким чином, щоб на кожному новому етапі студенти розглядали проблемну ситуацію під новим кутом, і щоб проблемне завдання поступово ускладнювалося. Наприклад, студентам пропонується влаштувати віртуальну екскурсію по місту. Спочатку викладач пропонує студентам записати в лівому стовпчику асоціації, які в них викликає назва міста, а в правому – приклади (імена, дати, назви) Потім студентам роздаються карти міста з вказаними на них визначними місцями і пропонується кожному намалювати маршрут по місту. На наступному етапі студенти порівнюють та обговорюють свої маршрути в парах, пояснюючи свій вибір. Під час соціоконструкції в міні-групі студенти повинні не лише порівняти свої маршрути, а обрати найбільш оптимальний для одноденної пішохідної екскурсії, для екскурсії з маленькими дітьми, для велосипедної екскурсії тощо. Міні-групи повідомляють результати свого обговорення (розвішують на дошці свої маршрути та пояснюють вибір того чи іншого варіанту). Після цього викладач демонструє або свою карту з маршрутом, або друкований/аудіо/відеотекст, в якому мова йде про найбільш оптимальний маршрут («розрив») Обговорення відмінностей між варіантами переходить в

рефлексію, яку можна провести, знову звернувшись до індуктора, наприклад, попросити студентів записати в правий стовпчик назви пам'яток, про які вони дізналися на занятті.

У *проектній технології* студенти під керівництвом викладача висовують цілі проекту, активно обговорюють ідеї, опановують необхідний мовний та мовленнєвий матеріал, визначають послідовність дій. Потім проходить розподіл по міні-групах, в яких студенти обирають лідера і розподіляють завдання, які будуть виконувати самостійно, звертаючись до викладача лише за консультацією. Завдання викладача на цьому етапі – підтримувати мотивацію та здійснювати проміжний контроль. Студенти узагальнюють отриману інформацію та обирають вид кінцевого продукту – відеофільм, комп'ютерна презентація, рекламний буклет, рольова гра, спектакль, прес-конференція, сторінка в інтернеті чи на сайті навчального закладу тощо. В залежності від типу проекту його презентація проходить в групі, в навчальному закладі, на місцевому, регіональному, обласному чи міжнародному рівні. Після цього необхідно обов'язково обговорити запропоновані ідеї, використані мовні та мовленнєві засоби, роботу міні-групи в цілому і внесок кожного її учасника у досягнення поставленої мети

Кейс-технологія – близька до проектів та технології творчих майстерень. Спочатку визначається тема, якій присвячена ситуація, потім виділяються ключові проблеми, формуються цілі та встановлюються задачі, розподіляються ролі учасників міні-груп у вирішенні цих задач, відбувається пошук інформації з різних джерел та її узагальнення. Від студентів вимагається осмислення, аналіз та розв'язання конкретних соціальних питань, висування своїх гіпотез та способів вирішення запропонованих проблем. Велике значення має вибір кейса, навколо якого буде побудовано весь алгоритм подальших дій студентів. Кейс – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що описує конкретну проблему людини (групи людей, організацій), яка вимагає колективного вирішення. [3, с.161]

Список використаних джерел:

1. Аниськович Н.Р. Использование социальных технологий в обучении учащихся иностранному языку – Минск, 2011. 80 с.
2. Ариян М.А. Принципы социально развивающего обучения иностранным языкам в средней школе //Иностранные языки в школе 2010, №1. с.7–11
3. Леонтьева Т.П. Методика преподавания иностранного языка. Минск, 2016.
4. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования . М., 2010. с.104–113
5. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. М., 1998. 256 с.

О. В. Кузнєцова,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу наукової роботи,
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

ВПЛИВ СІМЕЙНИХ КОНФЛІКТІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ.

Для успішного функціонування сім'ї особливе значення набуває психологічний комфорт, в основі якого є взаємини й взаємодія між чоловіком та дружиною, батьками й дітьми, між братами й сестрами, які зростають в одній родині. Серед чинників, що обумовлюють характер взаємин і взаємодії в усіх сферах життєдіяльності сім'ї, є міжособистісні відносини подружжя та їх батьківська відповідальність щодо виховання дітей.

Соціологічні дослідження дають підстави стверджувати, що негативні зміни (безробіття, інфляція, військові конфлікти та т. п.), які відбуваються в державі безумовно впливають на життєдіяльність сім'ї. Е. В. Васильєва стверджує, що виникнення соціальних проблем унаслідок різних матеріальних і психологічних труднощів, відбивається на сімейних взаємовідносинах. Іноді батьки втрачають авторитет у дитини й внаслідок цього, не можуть бути зразком для наслідування. Відбувається процес переоцінки життєвих цінностей як у дорослих, так і у дітей, що впливає на виховні можливості родини й призводить до зниження взаємодовіри між батьками та дітьми [2].

Крім того, дослідник А. І. Кочетов [4] виділяє причини сімейних конфліктів: – порушення етики подружніх стосунків (зрада, ревності); – біологічна несумісність (сексуальна незадоволеність, розбіжність біоритмів тощо); – непорозуміння подружжя (одного з них) з людьми, які їх оточують, – родичами, знайомими, товаришами й т. д.; – несумісність інтересів і потреб; – відмінність педагогічних позицій стосовно дитини; – наявність особистісних недоліків або негативних якостей в одного, а часом і в обох; – відсутність взаєморозуміння між батьками й дітьми.

Згідно з аналізом, сімейні конфлікти стали широко розповсюдженим явищем, що свідчить про дисгармонію в сімейних стосунках. Однією з

негативних сторін таких відносин є його руйнівний вплив на розвиток дитини. Конфліктні відносини між батьками створюють емоційну напругу, викликають у дітей тривожність, невпевненість, роздратування, сприяють формуванню негативної самооцінки у дитини та послаблюють зв'язок між членами родини, що впливає на стиль поведінки дитини у конфлікті. Можна виділити два основні стилі поведінки дитини в конфлікті: акомодативний та асимілятивний. У першому випадку поведінка дитини активно-наступаюча, вона намагається підкорити оточуючих своїм бажанням. У другому випадку дитина прагне пристосуватися до зовнішніх обставин, займає пасивно-страждальну позицію, при якій спостерігається внутрішнє переживання афекту, надмірного почуття провини, сорому, елементи само руйнівної поведінки [6, с. 835].

Міжособистісні конфлікти, як зазначають науковці, є головною причиною розлучень [7]. Соціологи зазначають, що у нашій країні наявність дитини в сім'ї не є стримуючим фактором: до 50% розлучень відбуваються в сім'ях, де є діти.

Ця деформація у структурі сім'ї та родинних стосунках може бути структурною і психологічною. На сучасному етапі більше уваги приділяють фактору психологічної деформації родини, оскільки руйнування міжособистісних стосунків і цінностей особливо негативно впливають на розвиток дитини [8]. Діти з даних сімей більш схильні до деструктивних форм поведінки. Виховання у неповних сім'ях, де присутні співмешканці, часто характеризується самоусуненням нерідного батька (матері) від відповідальності за розвиток дитини, ставленням до неї як до перепони на шляху до комфортного життя. Закономірно це викликає у дитини почуття дискомфорту, агресії, відчуження і закріплення некомфортної моделі діяльності сім'ї.

Також необхідно наголосити, що негативний вплив на морально-емоційний та фізичний розвиток особистості дитини чине неблагополучна родина.

Необхідно приділити увагу чинникам впливу неблагополучної сім'ї на особистість дитини.

Так, в дослідженні Ю. Андрєєва [1] неблагополучні сім'ї умовно розділено на дві великі групи:

1) сім'ї з явною формою неблагополуччя, у яких форми сімейного неблагополуччя мають яскраво виражений характер: сім'ї з алкогольною залежністю, конфліктні сім'ї, проблемні сім'ї, асоціальні сім'ї, аморально-кримінальні сім'ї, сім'ї з недоліком виховних ресурсів (неповні сім'ї);

2) сім'ї з прихованою формою неблагополуччя (внутрішньо неблагополучні): зовні респектабельні сім'ї, проте в них ціннісні установки та поведінка батьків розходяться з загальнолюдськими моральними вимогами, що позначається на вихованні дітей.

В сім'ях, які відносяться до першої групи, існує неблагополучна морально-емоційна атмосфера, пригнічується воля дітей, батьки ставляться до них байдуже або грубо. У сім'ях такого типу у дитини формуються соціально небажані потреби та інтереси, які в майбутньому призводять до аморального способу життя. У таких сім'ях наявне деструктивне виховання, тому як батьки чинять негативний вплив на фізичний і психічний розвиток дитини.

У сім'ях другого типу відсутні емоційні контакти між її членами, при зовнішні благополучних відносинах батьки байдужі до потреб дитини й вона вимушена шукати емоційно значущі відносини поза сім'єю. Таке батьківське ставлення нерідко призводить до спілкування з особами, які мають асоціальну поведінку.

Аналіз теорії та практики, присвячений проблемам розвитку особистості та особливостей взаємин у сім'ях, які переживають кризу, підтверджує, що формування самостійності і Я-концепції дитини виступає одним з основних аспектів особистісного розвитку, який є вразливим до кризового середовища в сім'ї. Науковці відзначають, що дитині з нездоровою, нефункціональною індивідуалізацією, властиві: відособленість, імпульсивна поведінка, байдужість до членів сім'ї, неприйняття суспільних норм поведінки і потенційна схильність до суїциду. Дослідження підтверджують, що в неконфліктних сім'ях діти більш зріло засвоюють соціальні компетенції такі, як громадянин, сім'янин та професіонал, що є основою успішної самореалізації в соціумі.

Нами проаналізовано, що деякі психологи обґрунтовують теорію виникнення підліткової злочинності на основі виявлення ситуації екстремального існування у сім'ї, яка означає, що з раннього віку дитина відчуває відторгнення, неприйняття батьками, брак відчуття захищеності, постійна залежність від батьків, які не можуть задовольнити її потреби. Хоча дитину не доводять до повного позбавлення життєво важливих умов існування, проте вона перебуває постійно у дискомфорті, що сприяє підвищенню особистісної тривожності, соціальній дезадаптації та призводить до формування схильності перекладати відповідальність за негативну поведінку на зовнішні чинники, обставини, на інших людей. В ситуації відчуження від сім'ї, дитина свою гіпертрофовану незалежність реалізує через участь у випадкових кампаніях і групах. Через відсутність відповідного досвіду з адаптації в соціумі це може призвести до соціального відчуження й асоціальної поведінки дитини [5].

Аналізуючи наукові праці різних науковців, ми дійшли висновку, що асоціальний спосіб життя батьків (алкоголізм, наркоманія, протиправна поведінка та ін.) передбачає зростання кількості неблагополучних сімей, випадків насильства в сім'ї щодо дитини та послаблення моральної відповідальності батьків за виховання дітей. Конфліктні взаємини між батьками та дитиною негативно впливають на здоров'я дітей, і як наслідок, викликають психофізичні порушення, схильність до асоціальної поведінки. У процесі сімейних відносин для здорового психоемоційного стану дитини важливими є позитивний домашній мікроклімат та дружні взаємини між членами родини, засновані на допомозі та підтримці, любові, взаємоповазі та взаєморозумінні, бажанні приносити радість, почутті занепокоєння долею членів сім'ї та турботі про них. Стосунки такого рівня впливають на соціалізацію дітей, передачу їм культурних і духовних цінностей та на виховання таких якостей, як альтруїзм, гуманізм, колективізм.

З іншого боку за умови негативного емоційно-психологічного сімейного мікроклімату формується рання втрата потреби у спілкуванні з батьками, егоїзм, замкненість, конфліктність, впертість у дитини. Такі діти

характеризуються неадекватністю оцінки свого «Я» (завищеною чи заниженою), озлобленістю, невпевненістю у своїх силах, недисциплінованістю та ін.

Також можна зробити висновок, що виховний вплив сім'ї залежить також від ставлення батьків до своєї дитини. Повага і єдність вимог батьків до дитини, вміння погоджувати виховні рішення та виконувати їх є показником високого рівня батьківського впливу на дітей. Найкращі людські якості – щирість, співпереживання, взаємодопомога, ніжність, увага до почуттів іншої людини, формуються під впливом батьківської любові та розумної вимогливості. Аналіз підтверджує закономірний зв'язок між моральною вихованістю дітей та характером взаємовідносин між батьками.

Список використаних джерел:

1. Андреев Ю. С. Неблагополучна сім'я як чинник розвитку агресивної поведінки у підлітків / Ю. С. Андреев // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2013. №13 (272), Ч.IV. С. 74–79.
2. Васильєва Е. В. Сім'я та навчальні успіхи школярів / Е. В. Васильєва // Соціологічні проблеми освіти і виховання. М. : Педагогіка, 1973. 112 с.
3. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. К. : Просвіта, 2001. 416 с.
4. Кочетов А. И. Начало семейной жизни / А. И. Кочетов, А. А. Логинов Мужчина и женщина: отношения полов. Мн. : Полымя, 1989. 447 с.
5. Крюкова т. л. Психология семьи: жизненные трудности и совладание с ними / Крюкова Т. Л., Сапоровская М. В., Куфтяк Е. В. СПб: Речь, 2005. 240 с.
6. Малкина-Пых И. Г. Семейная терапия / И.Г. Малкина-Пых. М.: Изд-во Эксмо, 2005. 992 с
7. Стрельнікова Н. М. Виховні проблеми сучасної неповної сім'ї / Н. М. Стрельнікова // Наук. Зап. Ніжин. Держ. Пед. ун-ту. Психолого-педагогічні науки. 2012. [Вип. 6]. С. 69–73.
8. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Рад. школа, 1976. С. 55.

Н.О. Лахматова,
викладач англійської мови,
Харківського коледжу будівництва,
архітектури та дизайну

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОМУ СТАВЛЕННЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.

Стрімкі зміни – це одна з основних характеристик сучасного суспільства. Інтенсивне впровадження прогресивних інформаційних і комунікативних технологій в усі сфери життя зумовило вдосконалення людської діяльності. Заклади освіти не повинні відставати від часу. Ми бачимо, як довкола більшає гармат, як тисячі й мільйони втрачають домівки, мандрують чужиною в пошуках кращої долі. Крім того, суспільству загрожує глибока криза цінностей. Свідченням духовної руйнації стає байдужість до оточення, наркоманія, алкоголізм, злочинність, прагнення до дармового комфорту. Має місце егоїзм та насильство. Катастрофічний брак гуманітарних знань та гуманізації суспільства потребують гуманітарних підходів, до духовного відродження суспільства.

Гуманітарні знання, на перший погляд не видимі, але насправді роблять велику і важливу справу: оберігають людські душі від зла, жорстокості, насильства, ворожнечі. Вчать – як бути справжнім, як удосконалитись, як жити, як любити, як захищати? Чим збагачується людина духовно? Що набуває? Що втрачає? Чи можуть прожити люди без книги, без мистецтва, без пісні? Невже зникатимуть святині, а їх місце займуть практицизм, цинізм, вульгаризм?

Але, враховуючи реформування освіти, виникає питання – чи можна досягти ціннісних орієнтацій сучасних студентів без допомоги найкращих книжок світу? Адже у них вся мудрість і мораль багатьох поколінь, віра і надія, добро і свобода, без яких неможливе жодне демократичне суспільство.

Свято вірю, що «краса через гуманітарний цикл спасе світ» і надасть йому інший, високий сенс. А як приклад – Доба Відродження в Європі – це епоха не тільки великих відкриттів, але й піднесення мистецтва, літератури. У

середньовічній Японії та Китаї було заведено брати на високі посади людей освічених, які добре знали літературу, складали вірші, грамотно і красиво висловлювалися. Це призвело до значного зростання загального рівня цих країн. До речі, й у сучасній Японії, де розвиток технічного прогресу найвищий – дуже шанують книги, читають скрізь: на вулиці, в транспорті, в зонах відпочинку. А в школу приймають дітей, щоб знали не менше 6 народних пісень.

А Доба Просвітництва в Європі – починалась з ідей, які висунули письменники-просвітителі – Вольтер, Гете, Шиллер, Дідро, Руссо. Це ідеї волі, братерства. А для порівняння, епоха коли знищували книги – 30-40-ві роки, до чого це призвело? Всім відомо. А з чого починав радянський уряд – знищення культури, інтелекту і книжок буржуазних письменників. Чому було потрібно боротись з поетом Миколою Зеровим, поетом Василем Курбасом, драматургом Миколою Кулішем та іншими? Чим їхня діяльність була шкідлива? Тому що пробуджувала вільну думку, вчили мислити й зберігати людяність, мати почуття власної гідності.

В усі часи система освіти була і залишається основним соціальним інститутом, який забезпечує навчально-виховний процес, об'єднує зусилля всіх, хто не байдужий до проблеми молоді, особливо тих, кого навчаємо і виховуємо до майбутнього нашого держави.

Сьогодні навчання і виховання молодого покоління мають закладати основи суспільних ідеалів і цінностей, постійно оживляти їх та перетворювати на дієву силу людського життя. Вони мають вселяти віру в життя і допомагати в кризових і конфліктних ситуаціях. Складне у нас завдання – виховати людину, громадянина. Адже від здатності молоді бути ініціативною та активною, дієздатною та творчою силою, залежать перспективи економічного та культурного зростання держави.

Саме в підлітковий період навчання розширюється коло соціальних ролей особистості, змінюються потреби і інтереси, формується ціннісне ставлення до дійсності: про світ, країну, людство, ресурси, де ми живемо і хто ми, якого ми роду-племені. А ще – про права та обов'язки, культуру і

толерантність, кохання і дружбу, обереги. Саме книга є не лише джерелом знань, а і життєвого досвіду.

Сьогодні кожного із нас турбує ряд питань: як поліпшити навчально-виховний процес і його якість, досягти збереження здорового фізичного балансу організму, активізувати розумову діяльність студентів та їх працездатність, сконцентрувати увагу, уникнути стресових ситуацій, сформувати базові компетентності? Однією з необхідних умов цілісного розвитку студентів є впровадження інноваційних і комунікаційних технологій навчання і виховання, що забезпечують успіх та реалізацію їх очікувань.

Залучення молоді до соціальної діяльності сприяє набуттю нею позитивного життєвого досвіду, забезпечує теоретичну та практичну реалізацію заходів спрямованих на формування успішності особистості з активною життєвою позицією, запобігає росту асоціальних проявів у молодіжному середовищі, відсутності злочинності серед студентської молоді коледжу.

Запорукою цього є формування активної життєвої та громадянської позиції, визнання унікальності та неповторності кожного студента, розширення можливостей безпосереднього оточення студентської сфери, публічності, вільного обговорення актуальних проблем, свободу висловлювань у всіх її проявах та дієздатності студентського самоврядування та виховання лідерів.

Розвиток творчості студента – це, в першу чергу запорука його успішної професійної діяльності в майбутньому. Тому педагогічний колектив спільно зі студентським самоврядуванням надає широкий спектр для самореалізації талановитої молоді.

В позаурочний час, коли порожніють навчальні аудиторії, розпочинається робота в тематичних гуртках, клубах, студіях, секціях. Студенти працюють над проектами, які становляться традиційними і улюбленими.

Необхідно підкреслити, що важливо в навчальних закладах, сформувати людину інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти асоціальним впливам, долати особисті проблеми, творити себе й оточення, виховувати справжнього громадянина нашої держави на

засадах загальнолюдських цінностей та духовних скарбів нашого народу, здатного забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі.

В становленні особистості передати найголовніше: «Я – людина», «Я – особистість», «Я і світ», «Я і суспільство», «Я і професія», «Обери свою долю», «За крок до мрії» і т.п.

Такий підхід у навчально-виховній роботі допоможе виконати поставлену мету і завдання:

- формувати потреби у здоровому способі життя;
- формувати необхідні соціальні навички, що сприяють успішній адаптації у суспільстві;
- створити морально й емоційно сприятливе середовище для розвитку особистості;
- сприяти розвитку пізнавальних інтересів та підтримувати творчі прагнення;
- створювати умови для самовираження і самореалізації.

Соціально-гуманітарні дисципліни виконують важливу ідеологічну і моральну функцію в суспільстві: сприяють професійному становленню особистості, визначають життєздатність людини, молодого громадянина, який буде формувати та розвивати своє майбутнє та майбутнє своєї держави. До європейської спільноти потрібно привести покоління розумних, освічених, професійно й духовно розвинених особистостей. Сподіваюсь що у процесі реформування освіти буде забезпечено формування духовної єдності поколінь, почуття патріотизму, національної свідомості.

Навчаючи, ми стверджуємо людину, світ і її місце у цьому світі, розвиваємо логічне й образне мислення, виховуємо найкращі якості, почуття власної гідності й активну життєву позицію, а ще спонукаємо до того, щоб молоді люди вчилися любити свою країну, свою Батьківщину, свою родину і ту стежину, що веде до дому, любити життя, кожен його мить і кожен хвилину. Це головна мета навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Малюга Н. Розвиток креативної особистості на уроках.//Всесвітня література в сучасній школі. Освіта України. 2013. №11–12. с.80.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від.16.05.2015р.№ 641”Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх закладах ”.
3. Москаленко А. Інноваційні технології – вимога часу // Всесвітня література в сучасній школі. Освіта України. 2013. № 9. с.64.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.

К. І. Ляшенко,
викладач ВП «Лисичанський
педагогічний коледж
Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка»

ХАРАКТЕРИСТИКА ТРЕНДОВИХ РУХІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Понад три роки тривав публічний діалог щодо стратегії змін в освіті України: десятки дискусій, громадських обговорень та коментарів, і от у результаті ми маємо новий документ – Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [2] та працюємо відповідно до оновленого Закону України «Про освіту» [1], який набув чинності 28 вересня 2017 року. Перш за все, новий закон відкриває шлях до впровадження реформи «Нова українська школа».

Які зміни чекають на здобувачів освіти? Як тепер будуть надаватися освітні послуги? Що чекає на вчителів? В чому полягає сутність освітніх реформ? Які сучасні технології, інновації та тренди є актуальними в освіті? Закон України «Про освіту» [1] дав зелене світло реформі освіти в Україні. В цілому він ознаменував старт просуванню та впровадженню ініціатив. За Концепцією нової школи кожен вчитель має свободу вибору та стає не просто носієм, передавачем знань, він постає перед дитиною у ролі наставника, друга. Безперечно, аби стати повноправними юзерами Концепції нової школи [2], оволодіти усіма трендовими компетентностями потрібні наполегливість, мотивація та час. Головне, аби підтримати природній потяг до знань у дітей.

Нова школа робить ставку на гармонійний розвиток дитини, вчитель стає партнером. Педагог зможе готувати власні авторські навчальні програми, обирати підручники, методи, стратегії тощо [2].

Лабораторія початкової освіти ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка» постійно працює над вивчення питань сучасної освітніх тенденцій та технологій, які можна використовувати у новій школі. Шукаючи та аналізуючи різні джерела

інформації, ми натрапили на статтю «7 трендів у початковій освіті» і вирішили більш детально вивчити ці дефініції [3].

Сучасна освітянська спільнота склала 7 трендових рухів, серед них:

1. mLearning або мобільне навчання
2. Сторітеллінг
3. Ігрове навчання (едьютейнмент)
4. Microlearning
5. Змішане навчання
6. STEM-проекти (освіта) (science, technology, engineering, mathematics) та робототехніка. LEGO-конструювання
7. Гейміфікація (e-learning)

Останні 5 років мобільне навчання переживає небувалий підйом. Зараз, завдяки тому, що більшість навчальних порталів адаптували свої сайти до режиму мультіплатформенності або створили відповідні додатки для смартфонів – мобільне навчання придбало значну гнучкість. Вже сьогодні можна проходити online-перевірку знань, слухати аудіолекції і дивитися навчальні короткі відео або презентації де вам зручно [3].

Кожна людина може згадати не один випадок з життя, коли почута нею десь історія, або просто фраза раптово допомогла знайти відповіді на питання, рішення для якоїсь життєвої ситуації, надихнула на вчинення якогось серйозного вчинку. Історія, немов чарівний ключик, відкрила двері в якесь таємниче простір в голові, де знайшлася необхідна інформація, рішучість, натхнення, саме те, чого так не вистачало раніше. Сторітеллінг – новий тренд в освіті, який активно застосовується вчителями початкових класів на різних уроках. За допомогою мистецтва цікавої розповіді діти розвивають власне мовлення, критичне мислення, вчать фантазувати та складати казки. Поради щодо написання сторітелінгу викладено в інфографіці, яка доступна за посиланням https://infogr.am/poradi_pro_napisannya_stortellngu/.

Гра – провідна діяльність навчання молодших школярів. Тому застосування ігрового навчання (едьютейнмент) на уроках у початкових класах займає особливе місце. Тут все просто: навчання відбувається з використанням

ігор (не тільки комп'ютерних, будь-яких – рольових, ділових, рухливих, настільних...). Головна мета едьютейнменту – підвищити мотивацію до навчання, зробити процес оволодіння компетентностями більш зрозумілим та доступним. Навчання стає грою, під час якої школяр отримує задоволення, а ще й користь[4].

А що означає освітній тренд Microlearning? Microlearning визначається як надання учням маленьких шматочків навчального матеріалу замість довшої форми модулів або курсів. Це можуть бути інтерактивні відео, подкасти, вікторини та багато іншого. Їх розмір є ключовим фактором. Розбиваючи велику тему на кілька коротких відео, що пояснюють якусь одну зі складових, ми сприяємо кращому її осмисленню. Це має сенс, тому що максимальний рівень концентрації уваги у людини припадає на перші п'ять хвилин. При великому обсязі матеріалу є ризик «потонути» у змісті навчального матеріалу.

Чим унікальне змішане навчання, чому цей підхід більш ефективний, ніж традиційний? Проаналізувавши різні джерела, ми дізналися, що «Змішане навчання» не є універсальним інструментом, який в один прекрасний момент переверне усе навчання з ніг на голову, але це той інструмент, який допоможе нам подивитись на процес отримання знань іншими очима, змінить наше ставлення до технологій, і найголовніше – дасть можливість спробувати себе у новій ролі. Ми часто чуємо від вчителів фразу, що «змішане навчання» в українських школах неможливе, адже школи не обладнані комп'ютерами і належною технікою. Але варто пам'ятати, що «змішане навчання» – це не про технології, а про те, як здивувати свій клас (і наповнення уроку, і фізичний простір) так, щоб урахувати потреби кожного учня (темپ навчання, складність і обсяг матеріалів, формат взаємодії, тощо). «Змішане навчання» – це методика формальної освіти, згідно з якою учень засвоює одну частину матеріалу онлайн, частково самостійно керуючи своїм часом, місцем, шляхом і темпом навчання, а іншу частину матеріалу вивчає у шкільному класі. Водночас, усі активності впродовж вивчення того чи іншого предмету логічно пов'язані між собою і, як результат, учень отримує цілісний навчальний досвід [3].

Як відомо маленькі діти не дуже-то і люблять вчитися. Вчитися – це нудно, скажуть вони, потрібно сидіти довго на одному місці, щось писати, щось читати чи слухати. Набагато більше діти люблять грати, тому батьки та педагоги досить часто вдаються до використання ігрових механік для навчання підростаючого покоління. Що примітно, з дорослими цей трюк теж спрацьовує. Гейміфікація освіти сьогодні – сильний інструмент для збільшення індексу залученості в освітній процес [4].

Тож, ми прийшли до висновку, що запропоновані тренди початкової освіти стимулюють процес навчання молодших школярів, роблячи його захопливим, креативним та змістовним. Використання сучасних технологій вимагає додаткових знань та певних зусиль з боку педагога та користь їх абсолютна. Відповідно застосування сучасних трендових рухів у новій школі – необхідна складова роботи інноваційного вчителя.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Концепція НУШ. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Зоряна Д. Тренди в освіті: що популярне сьогодні». [Електронний ресурс]. URL: <https://buki.com.ua/blogs/trendy-v-osviti-shcho-populyarne-sohodni/>
4. Литвин З. Куди прямує школа: головні тренди в освіті. 2019. [Електронний ресурс]. URL: <https://osvitoria.media/opinions/kudy-pryamuye-shkola-golovni-trendy-v-osviti-2019/>

С. Г. Мала, аспірант
Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентіві України

ФОРМУВАННЯ АДХОКРАТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

На сьогодні в Україні є нагальна потреба критичного переосмислення *функцій суспільства та всіх соціальних інститутів* стосовно особистості, її соціального виховання та соціалізації, тотального «перезавантаження» та одночасного проведення змін пострадянських інституцій (людей, структур, процесів). Соціальне виховання в українському суспільстві необхідно розглядати *в контексті реалізації та імплементації всіх реформ* (лат. reform, фр. Réforme – «перетворення», «зміни») *і програм розвитку держави, визначених чотирьох векторною Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» (розвитку, безпеки, відповідальності, гордості). [4]*

Одним із сучасних інститутів соціального виховання є *заклади освіти*, які забезпечують освітній процес – систему науково-методичних і педагогічних заходів, у тому числі соціального виховання, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей.

Соціальне виховання пов'язане із запровадженими рамковим *Законом України «Про освіту» (2017)* компетентностями, динамічна комбінація яких (знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості) визначає здатність особи успішно соціалізуватися. Серед *основних компетентностей цілеспрямованого формування та розвитку особистості* є громадянські компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробутом, усвідомленням рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у суспільстві та інші компетентності, передбачені стандартом освіти. Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності (ч. 1, ст. 6, Закону України «Про освіту») окреслюють *нові завдання сучасного соціального виховання: людиноцентризм; гуманізм; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму,*

поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками; формування громадянської та політичної культури; відповідального ставлення до здоров'я, екологічної культури і дбайливого відношення до довкілля [4].

Разом з тим, забезпечення функції соціального виховання в умовах реформування освіти в Україні та проведення змін відповідно до вимог Нової української школи, впровадження нової державної освітньої політики задля сталого розвитку, інтеграції, глобалізації в контексті децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад вимагає *формування культури змін та проведення організаційних змін в освітньому менеджменті*.

Науковці розглядають зміни: як новий стан; як процес руху; як «реорганізація», «трансформація», «нововведення», «організаційні зміни», «реінжиніринг», «реструктуризація». Світовий менеджмент пропонує достатньо багато моделей *управління організаційними змінами*, які пропонують конкретну послідовність кроків. Ефективним є використання *організаційної культури бізнесу*, який обігнав державу на десятки років і в якому на рівні ДНК зашиті інновації, гнучкість і клієнтоорієнтованість. Настільною книгою в якості енциклопедичного та практичного посібника для керівників в освіті може бути книга старшого віце-президента відомої міжнародної компанії з управлінського консалтингу Boston Consulting Group (BCG) Джині Даніеля Дака (Jeanie Daniel Duck) «Монстр змін: Людські фактори, що сприяють або заважають корпоративному перетворенню та зміні» (The Change Monster: The Human Forces that Fuel or Foil Corporate Transformation and Change, 2002), в якій модель процесу змін описано у вигляді «кривої змін», а складні соціальні процеси, за алегоричним визначенням автора, схожі на монстра змін, спливаючого із морської безодні міфічного дракона при впровадженні серйозних організаційних змін.

Формування культури змін для організаційної досконалості набуває дедалі більшого значення та важливості в українському освітньому менеджменті, що потребує *вивчення та оцінки стану організаційної культури*.

Інструментом для оцінки організаційної культури може бути OCAI (Organizational Culture Analysis Instrument), запропонований професорами Мічиганського університету Кімом Стерлінгом Камероном (Kim Sterling Cameron) та Робертом Емметом Куїнном (Robert Emmet Quinn) у книзі «Діагностика та зміна організаційної культури на основі рамкової конструкції конкуруючих цінностей» (Diagnosing and Changing Organizational Culture Based on the Competing Values Framework, 1999). Цей інструмент є однією із найпопулярніших, апробованих, сертифікованих *«класичних» типологій організаційної культури*, підходить для використання в освітній сфері. Інструмент розроблено на основі аналізу статистичних даних стосовно 39 показників організаційної ефективності, серед яких є 2 найважливіші аспекти: *внутрішній та зовнішній*. За цими параметрами визначаються стрижневі цінності організації у вигляді моделі «рамкової конструкції конкуруючих цінностей»: *гнучкість* (flexibility, від лат. *flexibilitas* – «гнучкість») і *дискретність* (discretion, від лат. *discretus* – «поділ/розмежування») або *стабільність і контроль*; *зовнішній фокус і диференціація* (differentiation, від лат. *differentia* – «розрізнення») або *внутрішній фокус та інтеграція* (integration, від лат. *Integrum* – «цілісність»). Модель формує *профілі «теперішньої» та «бажаної» організаційної культури*, які мають графічне зображення у вигляді діаграми, що дає можливість визначити, наскільки ці культури співпадають, а також яка культура потребує проведення змін для досягнення відповідності. Профілі формують 4 архетипа (від др.-грец. «зразок»): заснований на співробітництві клановий (шотл. гел. *clann* – «рід/сім'я»); на творчості – адхократичний (лат. *ad hoc* – «для того, щоб/з нагоди/призначений тільки для даної мети»); на конкуренції – ринковий; на контролі – ієрархічний (грец. «священний/влада») або бюрократичний (від фр. *bureau* – «бюро/канцелярія» та грец. «влада/панування»). 6 ключових вимірів *формують профіль культури*: найважливіші характеристики, стиль

лідерства, управління працівниками, зв'язуюча сутність, стратегічні цілі, критерії успіху [1].

У сучасній освіті модель має бути скорегована у напрямку розвитку і підтримки адхократичної культури, бо це стратегічна культура, ефективна культура майбутнього, інновацій, розвитку, досконалості, якості, зовнішньої конкурентоспроможності, клієнтоорієнтованості. Саме *адхократія* відповідає вимогам реформування освіти та концепції Нової української школи, є *новою філософією управління*, витісняє жорстку бюрократію, виконує координуючу функцію, орієнтується на зовнішні аспекти. Освітній менеджмент потребує *адхократичного «оновлення»* всіх взаємопов'язаних *складових організаційної досконалості* (управління процесами, проектами, змінами, знаннями, ресурсами) *через усі її характерні чинники* (комунікації; командну роботу; делегування повноважень; взаємоповагу, чесність; лідерство; якість; імідж організації; сучасні технології). *Усі функції управлінських процесів* (планування, організування, мотивування, контроль, регулювання) мають розглядатись через призму адхократії – інновацій, експериментів, ініціатив, творчості, подальшого розвитку та досягнення більш якісного рівня організаційної культури.

Разом з тим, є ряд *прямо протилежних проблемних питань*, які мають бути враховані при формуванні адхократичної культури для мінімізації ризиків в управлінській практиці. Відсутність стратегічного бачення та нерозуміння необхідності культивування адхократичної філософії управління, недостатність уваги та зневажливе ставлення до елементів адхократичної культури або до самої адхократії (а іноді навіть повне знехтування та ігнорування ними) негативно впливає на управлінську діяльність, проведення організаційних змін, розбалансовує функціонування та ставить під загрозу навіть саме існування закладу освіти. Організаційна недосконалість та низька конкурентоспроможність призводять до появи ризиків у частині надання освітніх послуг для закладів освіти державної форми власності, бо заклади приватної форми власності, використовуючи переважно адхократичну культуру, набувають все більшу і більшу популярність серед батьківської та учнівської громадськості та розширюють свої «володіння» у загальній системі

освіти. Адхократія на сучасному етапі не настільки розвинута в управлінській діяльності, щоб повністю домінувати в освітньому менеджменті. Стратегічне планування без ієрархічної культури (особливо в частині ефективності та своєчасності «канцелярських» бюрократичних процедур) можуть мати досить небезпечні для організаційної культури наслідки, з чим на практиці мають справу заклади освіти при їх передачі під іншу юрисдикцію. Надмірне захоплення нововведеннями в частині зовнішнього аспекту адхократичної культури (символами, атрибутами, архітектурою, меблями тощо) без формування організаційних змін всередині культури призводить до «чисто» радянської «показухи» без внутрішнього наповнення, іноді до взагалі повної відсутності внутрішньої адхократичної культури в закладі освіти [2; 5].

Таким чином, адхократична культура є невід'ємним та надважливим компонентом організаційних змін, сучасним новим інструментом в управлінській діяльності, який відповідає стратегічним цілям та стратегічному баченню розвитку української освіти.

Освіта є не тільки базовим кластером (англ. cluster – «зростання разом») суспільства, який логічно пов'язує всі процеси державного розвитку, а й основою інтелектуального, духовного, фізичного та культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації. І саме адхократичне управління сфокусовано на людиноцентризм та клієнтоорієнтовність, орієнтується на споживача освітніх послуг, задовольняє освітні потреби та запити особистості. У контексті єдності навчання, виховання та розвитку управлінські процеси направлені на активізацію різних форми взаємодії та партнерства с батьківською та учнівською громадськістю, залучення та партисипацію як українських, так і зарубіжних, стейкхолдерів, експертів з різних галузей, громадських організацій тощо.

Отже, сучасні освітні реформи в Україні вимагають формування культури змін та проведення організаційних змін в освітньому менеджменті, формування адхократичної філософії в закладі освіти як сучасному інституті соціального виховання є актуальними та своєчасними для переорієнтації освітнього процесу на розвиток особистості.

Список використаних джерел:

1. Камерон К. Диагностика и изменение организационной культуры / Ким Камерон, Роберт Куинн ; пер. с англ.; под ред. И. В. Андреевой. СПб. : Питер, 2001. 320 с.
2. Пекар В. Велике перезавантаження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nv.ua/ukr/opinion/velika-perezavantazhennja-2501508.html>
3. Про освіту: Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: указ Президента України від 12 січ. 2015 року № 5/2015. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
5. Управління змінами в публічному адмініструванні: навч. посіб. / Ю.П. Шаров, І.А. Чикаренко, Т.В. Маматова, Л.І. Лозовська, О.О. Копитько, Е.О. Сергієнко ; за заг. і наук. ред. Ю.П. Шарова. Д. :ДРІДУ НАДУ, 2010. 144 с.

Г.М. Міненко,
директор ВП «Лисичанський
педагогічний коледж
ЛНУ імені Тараса Шевченка»

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність проблеми. Особистість є причиною і наслідком усіх змін у суспільстві. Вона водночас виступає об'єктом і суб'єктом соціальних відносин, соціального розвитку суспільства. Перше обумовлено прагненням бути належним до соціуму, а друге – прагненням активно взаємодіяти з ним, змінювати його відповідно до своїх поглядів та творчої індивідуальності. Будь-яке суспільство висуває певні вимоги до розвитку особистості, створює систему сприяння формуванню соціально важливих властивостей людини. Для успішної реалізації вимог суспільства до особистості має правильно організоване входження людини в соціум, тобто її соціалізація.

Питання соціалізації особистості активно розглядаються представниками соціології, психології, соціальної педагогіки, філософії тощо. В соціології проблеми соціалізації особистості розкриваються в працях таких соціологів як Б. Ананьєв, С. Бабенко, М. Дьомін, І. Кон, В. Паригін та інші. Вони визначили, що аналіз соціалізації людини дозволяє визначити не тільки те, як формується особистість і якими засобами, але й те, що сприяє розкриттю механізмів включення індивіда в суспільні процеси. Вагомий вклад у дослідження проблем становлення особистості та її соціалізації внесли також такі вчені як Т. Алексеєнко, Є. Ануфрієв, Л. Буєва, М. Глухова, Г. Смирнов, М. Лукашевич, А. Мудрик та інші.

Соціалізація людини здійснюється в процесі її взаємодії з різноманітними й численними факторами, групами, організаціями, агентами, за допомогою різних засобів і механізмів. Взаємодія з ними, вплив їх на дітей, підлітків, юнаків не тільки доповнюють один одного, але тою чи іншою мірою неузгоджені та суперечать один одному.

Єдиної точки зору на те, що являє собою соціалізація людини, не існує. Трагування соціалізації дуже різноманітні. У великій мірі залежать від того, у котнексті якого підходу до соціалізації вони розглядаються. У контексті

суб'єкт-об'єктного підходу до розуміння соціалізації соціалізованість в загальному вигляді розуміється як «сформованість рис, що задаються статусом і необхідних даному суспільству». Є підхід, що соціалізованість – це «результативна конформність індивіда до соціальних приписів» [4, с. 168].

Є інший погляд на соціалізованість, сутність якого в тому, що, оскільки людина заздалегідь не може бути підготовленою до тих різноманітних вимог, з якими їй доведеться зустрітися в житті, то і соціалізованість повинна ґрунтуватися на засвоєнні не просто суми різних рольових очікувань, а самої суті цих вимог. З цієї точки зору запорукою успішної соціалізації можна вважати формування у людини поведінкових моделей, що включають основні елементи інституціональних вимог і приписів. Американський психолог і педагог Л. Колберг підкреслював, що такий тип соціалізованості запобігає рольовому конфлікту в майбутньому. У численних дослідженнях все більше уваги приділяється виявленню не тих обставин і характеристик, які забезпечують відповідність людини вимогам, що пред'являються на даному етапі його розвитку, а тих, які забезпечують успішну соціалізацію надалі. Зокрема, наприклад, соціалізованість розглядається як засвоєння особистістю установок, цінностей, способів мислення та інших особистісних і соціальних якостей, які будуть характеризувати її на наступній стадії розвитку. Цей підхід, який американський дослідник А. Інкельс назвав «заглядування вперед» (вивчення того, якою дитина повинна бути зараз, щоб, в дорослому віці бути успішною особистістю), дуже характерний для розвитку емпіричних досліджень на сучасному етапі[2, с. 224].

Досить поширеним є думка про те, що соціалізація буде успішною, якщо індивід навчиться орієнтуватися в непередбачених соціальних ситуаціях. Розглядаються різні механізми такої орієнтації. Один з них заснований на понятті «ситуаційного пристосування» - «вступаючи в нову ситуацію, індивід з'єднує нові очікування інших зі своїм «Я» і, таким чином, пристосовується до ситуації»[4, с. 170]. Істотно інакше трактують соціалізованість дослідники, які розглядають соціалізацію як суб'єкт-суб'єктний процес. Вони вважають, що соціалізована людина не тільки адаптована в суспільство, а й може бути

суб'єктом власного розвитку і в якійсь мірі суспільства в цілому. Так, американські вчені М. Райлі та Е. Томас, характеризуючи соціалізованість, особливу увагу приділяють наявності у людини власних ціннісних орієнтацій. Вони вважають, що складності в соціалізації виникають в тому випадку, коли рольові очікування не збігаються з бажаннями та прагненнями індивіда. Американський дослідник Е. Келлі, використовуючи поняття «повністю функціонуюча особистість», яке з деякою часткою умовності можна розглядати як синонім «соціалізованої особистості», характеризує її таким чином: «... повністю функціонуюча особистість думає про себе, про інших, бачить можливість створення свого «само» в інших; зрозумівши рушійну природу життя і динаміку зміни, вона розуміє цінність помилок; повністю функціонуюча особистість приймає творчу роль»[4, 169]. Дослідниками, що працюють у контексті суб'єкт – суб'єктного підходу, виділені характеристики особистості з успішною соціалізацією: здатність до зміни своїх ціннісних орієнтацій; вміння знаходити баланс між своїми цінностями й вимогами ролі; орієнтація не на конкретні вимоги, а на розуміння універсальних моральних людських цінностей.

Соціалізованість – це досягнення людиною певного балансу адаптованості та відокремлення в суспільстві.

Про міру адаптації людини в суспільстві свідчать ряд ознак:

- ступінь оволодіння рольовими очікуваннями й приписами, характерними для суспільства в різних сферах життєдіяльності (сімейної, професійної, соціальної, дозвільної та ін.), а також знаннями, вміннями та установками, необхідними для їх реалізації;

- наявність і міра оформленості реалістичних в даному суспільстві життєвих цілей і уявлень про соціально прийнятні шляхи та способи їх досягнення (тобто міра узгодженості самооцінки людини з її можливостями і реаліями соціального середовища);

- необхідний на даному віковому етапі рівень освіти.

Соціалізованість має «мобільний характер», тобто сформована соціалізованість може стати неефективною у зв'язку з самими різними

обставинами. Наприклад, зміна ролей в зв'язку з переходом людини з одного вікового етапу та ін.

Аналіз літератури з проблеми дослідження дає змогу зробити висновок, що обов'язковим результатом соціалізації особистості є наявність власних поглядів, здатність змінювати їх і виробляти нові (ціннісна автономія); наявність і характер Я-концепції, рівень самоповаги й само сприйняття, почуття власної гідності (психологічна реалізація вибірковості в емоційних уподобаннях, їх збереження та змінюваність (емоційна автономія); міра готовності і здатності самостійно вирішувати власні проблеми, протистояти тим життєвих ситуацій, які заважають змінам, самовизначенню, самореалізації, самоствердженню; гнучкість й одночасно стійкість в мінливих ситуаціях, вміння творчо підходити до життя – креативність (поведінкова автономія).

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій / В.П. Андрущенко, М.І. Михальченко. Київ: Генеза, 1996. 368 с.
2. Євтух М.Б, Сердюк О.П. Соціальна педагогіка: Підручник. К.: МАУП, 2002. – 232 с. Бібліогр.: с. 221–226.
3. Легенький Ю.Г. Эстетика (опыт апофатической дескрипции) / Ю.Г. Легенький. – К. : КНУКиИ, 2007. – 600 с.
4. Мудрик А. В. Социальная педагогика/ А.В.Мудрик. Учеб. для студ. пед.вузов/ под ред. В.А.Сластенина. М.: Академия, 2002. с. 167 – 171.
5. Сидоренко О. Л. Соціальна педагогіка як наука: Монографія. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2004. 120 с.

І.В. Міщенко,
викладач-методист в. к.
Харківський державний
автотранспортний коледж

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.

Для здійснення будь-якої успішної професійної діяльності майбутньому фахівцю необхідна наявність розвинених комунікативних здібностей. Розвиток комунікативних здібностей виявляється в індивідуально-психологічних властивостях людини та впливає на успішність і формування особистості майбутнього спеціаліста. Вся система відношення людини до інших реалізується в спілкуванні. В спілкуванні людина формується, виявляючи при цьому свої індивідуальні властивості. Результат спілкування – встановлення відповідних відношень з іншими. Завдяки спілкуванню відбувається інтеграція людей, формуються норми поведінки та їх взаємодія. Зв'язок людей під час спілкування являється основною умовою існування групи – як складової цілісної системи. Тому під час розглядання поняття «комунікація» необхідно враховувати, що вона є основною складовою спілкування.

Майбутні фахівці мають володіти перш за все – комунікативними здібностями. У діяльності майбутнього фахівця вони важливі тому, що активно впливають на процеси пізнання фахівцем інших людей, на емоційні реакції щодо їхніх особистісних проявів і на поведінку співрозмовника в цілому. Передумови успішної професійної комунікації, до яких і належать розвинені комунікативні здібності, повинні формуватися від початку навчання студента у навчальному закладі й постійно зміцнюватися засобами навчально-виховного впливу впродовж усього цього періоду. Комунікація – процес двостороннього обміну інформацією, яка веде до взаєморозуміння між учасниками взаємодії. Тож в навчальному процесі, попри на його комунікативну специфіку, саме спілкування є основою, яка забезпечує розвиток комунікативних здібностей молодших фахівців. Якщо взаєморозуміння не досягнуто, то комунікація не відбулася. Щоб бути впевненими в успіху комунікації, необхідно мати

зворотний зв'язок в тому, як Вас зрозуміли, яке відношення до проблеми. Для покращення процесу комунікації важливо опанувати стратегіями спілкування. Важливішим компонентом професіоналізму викладача, а також кожного фахівця, професійними обов'язками якого є взаємодія з іншими людьми, являється комунікативна компетентність. По суті комунікативна компетентність – це знання, вміння та навички в області організації взаємодії людей та особистого взаєморозуміння в діловій сфері, унікальний сплав теорії та практики спілкування.

Процес здійснення комунікації в закладах освіти складається з чотирьох етапів: підготовка (кодування), передача інформації відправником, декодування інформації одержувачем, встановлення одержувачем зворотного зв'язку з відправником. Спілкування викладача і здобувачів освіти потрібно організовувати так, щоб допомогти слухачу стати активним співучасником педагогічного процесу, забезпечити умови для реалізації його потенційних можливостей на основі суб'єктивного характеру взаємин. При цьому в майбутніх фахівців формується орієнтація на особистісно рівноцінні психологічні позиції, гуманістичне налаштування, готовність прийняти співрозмовника як самоцінну особистість [3].

На підставі вищесказаного можна зробити наступні висновки, що як свідчить практика, здобувачі освіти – майбутні фахівці не завжди мають достатній рівень розвитку комунікативних здібностей та практичних навичок соціальної взаємодії. А це у свою чергу створює труднощі на початкових етапах професійної діяльності, і інколи призводить до розчарування в обраній професії. Тому у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців необхідно достатню увагу приділяти не лише накопиченню слухачами теоретичного матеріалу у своїй галузі, а надзвичайно важливо прагнути розвинути у них такі якості як комунікативність, емпатійність, чуйність тощо та практичні навички професійної діяльності.

Таким чином комунікативні здібності молодших фахівців потребують цілеспрямованого розвитку в умовах навчання у ЗВО. Система цілеспрямованих заходів щодо організації навчального процесу із

застосуванням орієнтованого спілкування визначає рівень сформованості комунікативних здібностей майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Волошок О.В. Особистісні чинники тривожності студентської молоді / О.В. Волошок // Вісник Одеського національного університету. Психологія. 2012. Вип. 8. С. 479–484.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія / А. А. Колупаєва. К. : «Самміт-Книга», 2009. 272 с
3. Ткачишина О. Р. Роль активного соціально-психологічного навчання у розвитку особистості майбутнього професіонала / Ткачишина О. Р. // Соціалізація особистості: Зб. наук. праць. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. Т. XXXII. С. 177–185.

І. А. Мурсамітова,
викладач дисциплін музичного циклу
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»,
Т. В. Гарбузюк,
викладач дисциплін музичного циклу
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка».

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кардинальні зміни у всіх сферах буття українського суспільства на порозі ХХІ століття зумовили трансформацію життєвих орієнтацій його членів, посилили потребу в соціально важливих особистісних якостях і комунікативних вміннях, які сприяли б моральності та гармонізації поведінки в міжособистісній взаємодії. На порядок денний постало питання з'ясування психологічних можливостей поліпшення культури спілкування у соціумі. У зв'язку з цим набула особливої актуальності потреба у вивченні комунікативної культури не тільки в когнітивній чи діяльнісній парадигмі, а передусім у контексті становлення особистості як носія культури

Комунікація (лат. *communicatio*) – акт спілкування, зв'язок між двома або більше індивідами, побудований на взаєморозумінні; повідомлення інформації однією особою іншій. Комунікативний – те ж, що і комунікабельний, – схильний, здатний до комунікації, установлення контактів і зв'язків, легко встановлює їх. Прихильники єдності в тлумаченні вищеназваних понять – Л. С. Виготський, І. О. Зимня, І. І. Іванець, О. О. Леонтьєв. На їхню думку, комунікація має діалогічний характер. Ця ж особливість притаманна і спілкуванню. Комунікація – «це соціальне явище», «соціальне спілкування» з використанням численних систем зв'язку, визначених людьми, серед яких головними «є людська мова і мовлення» [3, с. 35].

Термін «культура спілкування», як свідчать літературні джерела, був уведений в науковий обіг ще у 80-ті роки минулого століття (праці Б. В. Бушелевої, В. С. Гозмана, В. С. Грехнева, О. Б. Добровича, В. А. Кан-

Каліка та ін.) і набув поширення у 90-ті. Інтерес до проблеми спілкування і його культури викликаний передусім потребами суспільної практики, і зокрема значущістю психологічних чинників – потреб і мотивів, емоцій і волі, здібностей і психічних станів, якостей і вмінь тощо – для ефективності діяльності, зокрема професійної [2, с. 35].

Гуманізація освіти, нові вимоги до особистості педагога передбачають посилення уваги саме до професійної культури педагога. Але щодо професійної культури педагога, як і будь-якого фахівця, ще не склалося чітке розуміння сутності аналізованого феномена.

Комунікативна культура педагога – це культура його професійно-педагогічного спілкування з іншими суб'єктами навчально-виховного процесу. Необхідним рівнем комунікативної культури слід визнати такий, який дозволяє педагогу позитивно сприймати своїх підопічних і колег, і забезпечує безумовне досягнення цілей виховання і навчання [1, с. 85].

Професійна культура педагога немислима без високого рівня культури його особистості. Іншими словами: професійна культура педагога – це й культура фахівця в певній галузі знань, і культура педагога, особистості, здатної не тільки транслювати знання, але і створювати сприятливе розвивальне освітнє середовище. Саме цей особистісний аспект професійної культури педагога набуває особливого значення в умовах гуманізації освіти, саме на його розвиток слід звернути увагу як практикуючих учителів, так і організаторів освітнього процесу.

Щоб оцінити, наскільки значущою є комунікативна культура педагога у структурі особистісного аспекту його професійної культури, спробуємо простежити процес формування культури фахівця.

Перший етап процесу становлення майбутньої професійної культури починається з перших років освіти підростаючого покоління. Адже такі компоненти інваріантного блоку, як загальнотрудові й загальнонавчальні вміння, загальні орієнтовні основи діяльності, емоційно-ціннісне ставлення до праці, прагнення доводити справу до кінця, певною мірою доступні для засвоєння молодшими школярами.

Крім того, не секрет, що саме в цьому віці прищеплюються такі навички трудової культури, як старанність, охайність, звичка доводити будь-яку справу до кінця. Саме предметно – образний характер мислення молодшого школяра дозволяє викликати в нього почуття задоволення від успішно завершеної роботи. І якщо ці прояви трудової культури не вдається розвинути в молодшому віці, важко наздогнати згаяне пізніше.

В процесі дорослішання особистості, розширення обсягу знань і життєвого досвіду відкриваються можливості для розвитку нових характеристик, що впливають на прояв трудової культури особистості як основи майбутньої професійної. Так, природничо-наукові знання впливають на розвиток екологічної культури; вивчення правознавства, основ економічних знань дозволяє готуватись до моральної поведінки в умовах ринкових відносин; введення інформатики й комп'ютерних технологій до навчального процесу створюють основу формування комп'ютерної грамотності, що з переходом до інформаційного суспільства стає структурним елементом професійної культури незалежно від сфери діяльності [4, с. 28].

Відомий фахівець в галузі культури педагогічного спілкування В. Кан-Калік уводить навіть особливе поняття «комунікативна діяльність педагога». Беручи до уваги стадії педагогічного процесу, він визначає і специфіку змісту комунікативної діяльності на кожному етапі:

- моделювання майбутнього спілкування із класом у процесі підготовки до уроку (прогностичний етап). На цьому етапі комунікативна культура педагога виявляється у здатності обґрунтованого відбору й доцільного структурування навчального матеріалу;
- організація безпосереднього спілкування (початковий етап комунікації). Тут комунікативна культура педагога виявляється у здатності привернути увагу, налаштувати на продуктивну навчальну взаємодію, в умінні перебороти бар'єри, що виникають між позицією вчителя і настроєм вихованців. Основне завдання – завоювати ініціативу;
- керування ходом спілкування (етап педагогічної взаємодії). Комунікативна культура виявляється у здатності вести діалог, підтримувати

інтерес і активність учнів, орієнтуватися на зворотний зв'язок, бути гнучким, мобільним, відкритим і доброзичливим;

– аналіз того, що вийшло, і висновки на майбутнє (рефлексивний етап).
Комунікативна культура виявляється в самокритичності, здатності до рефлексії й прагненні вдосконалювати свою майстерність.

Отже, педагогічну культуру ми можемо розглядати на трьох рівнях:

– як культуру взаємин держави й освіти, як показник рівня розвитку педагогічної культури на регіональному рівні, як культуру конкретного фахівця у сфері освіти;

– професійна культура на відміну від педагогічної культури характеризує рівень педагогічної культури конкретної особистості;

– особливість професійної культури педагога – поєднання компетентності й професіоналізму в певній царині знань із власне педагогічною культурою особистості, готової не тільки до трансляції знань, але й до створення гуманного розвивального середовища в освітньому процесі.

Пріоритетним в умовах гуманізації стає комунікативний аспект особистісної культури педагога, його вияв у реальному педагогічному спілкуванні. Отже, культура педагогічного спілкування – умова успішності освітнього процесу й комфортності педагога в його професійній діяльності.

Оскільки комунікативна культура являє собою структурний компонент професійно-педагогічної культури, доцільно проаналізувати, як відбувається становлення професійної культури педагога.

Історія педагогіки, демонструючи її залежність від вимог моралі, морально-етичних норм, звичаїв, культурних традицій суспільства та ін. наочно показує зміну системи норм і правил педагогічного спілкування. Сучасні норми та правила педагогічного спілкування впливають із поняття педагогічного такту. Тут важливі знання основ моралі, уміння бачити моральний сенс у вчинках.

Що ж принципово змінилося в уявленнях про професійну культуру вчителя? Зміни в соціальному житті суспільства та в освіті призвели до зміни функцій педагога, що із транслятора знань стає організатором розвивального,

виховного середовища, що сприяє максимальному розкриттю актуальних і потенційних можливостей учнів. Якщо освітній процес спрямований на розвиток особистості, то і знання сприймаються не як його мета (як це було раніше), а як один із засобів розвитку учнів. Але щоб навчальна діяльність стала дійсно засобом розвитку особистості, потрібні інші підходи, інші прийоми й методи її організації. А це, у свою чергу, висуває нові вимоги до особистості педагога.

Професійна культура педагога – це і такт, і повага, і ввічливість. Сформована комунікативна культура передбачає усвідомлене, засноване на «принципах справедливості й благородства» ставлення до вихованців, а не сліпе виконання етикетних норм. Важливе місце у складі комунікативної культури займає відповідальність. Відповідальність відображає схильність особистості виконувати рольові обов'язки, дотримуватися у своїй поведінці загальноприйнятих норм, а також готовність відповісти за свої вчинки та дії [5, с. 35]. Справжня відповідальність педагога – це особисте усвідомлення комунікативної завдання, пошук перспектив її вирішення, це усвідомлення людиною себе як суб'єкта спілкування, незалежно від кого-небудь приймає рішення. Відповідальність завжди характеризується самостійними діями й не може бути нав'язана за визначенням.

Таким чином, комунікативну культуру педагога ми розуміємо як комплекс сформованих знань і умінь у сфері міжособистісного спілкування. Вона виражається у толерантному ставленні до людей, в умінні контролювати й регулювати мовну поведінку, грамотно аргументувати свою позицію, продуктивно співпрацювати за допомогою вербальних і невербальних засобів і способів спілкування, адже, мистецтво спілкування має велике значення для продуктивності педагогічного працівника. У спілкуванні, як у фокусі, відбивається культурний рівень та інтелект людини. Закономірне підвищення ролі комунікативної культури майбутнього вчителя змушує підсилити увагу до розвитку його комунікативних здібностей і, передусім, уміння встановити контакти з учнями. І це не випадково: специфіка професійної діяльності педагога саме у спілкуванні, і від культури використання цього основного

засобу педагогічної діяльності залежить професійна культура педагога. Звідси висновок: одним із перспективних напрямів розвитку професійної культури педагога в сучасних умовах стає розвиток культури педагогічного спілкування, комунікативної культури.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. К.: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Бондарчук О.І. Психологічна компетентність фахівця: зміст та основні підходи / О.І. Бондарчук // Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту ім. В.О. Сухомлинського: Зб. наук. пр.; Сер. «Психологічні науки» / за ред. С. Д. Максименка, Н. О. Євдокимової. Т. 2. Вип. 8. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2012. 69 с.
3. Карамушка Л. М. Психологія управління : Навч. посіб. / Л. М. Карамушка. К.: Міленіум, 2003. 344 с.
4. Корніяка О.М. Психологія комунікативної культури школяра: [монографія] / О.М. Корніяка. К.: Міленіум, 2006. 336 с.

Т. М. Обдула, завідувач сектору громадянської освіти та виховної роботи відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ У МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Нинішні зміни в усіх сферах життя нашої держави потребують постійного вдосконалення освітнього процесу, пошуку ефективних шляхів підготовки адаптації особистості до життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства та інтеграції у світовий освітній простір.

Випускник закладу освіти повинен володіти комплексом різноманітних знань, особистісних якостей, комунікативних умінь, що дозволять йому надалі стати висококваліфікованим фахівцем, який здатний самостійно приймати рішення, проявляти ініціативу, брати на себе відповідальність та ефективно взаємодіяти з оточенням. Все це, безперечно, активізує проблему формування у молодого покоління комунікативної культури.

Пріоритетами сучасної освітньої системи є розроблення і втілення в життя освітніх інновацій, що якісно змінюють зміст, форми, методи, засоби виховання комунікативної культури особистості.

Аналіз підтверджує, що у процесі розв'язання зазначеної проблеми виникає ряд істотних суперечностей:

між об'єктивною потребою суспільства у формуванні комунікативної культури особистості та недостатніми можливостями сучасної системи освіти;

між вимогами сучасного суспільства до прояву особистістю комунікативної культури у діловій та особистісній сфері й відсутністю у студентів знань і умінь міжособистісної взаємодії;

між необхідністю особистості засвоювати комунікативний досвід спілкування, соціальні норми поведінки, комунікативну культуру й потребою збереження індивідуальності у цьому процесі;

між соціальною значущістю формування комунікативної культури особистості для гармонізації взаємовідносин у системі «людина – суспільство»

й недостатньою розробленістю цієї проблеми в науково-теоретичному й методичному аспектах;

між традиційною організацією освітньої діяльності студентів та можливістю вільного вибору форм і методів діяльності у вільний від навчання час;

між потребою в інтеграції виховних впливів закладів освіти, громадських організацій, сім'ї й відсутністю таких зв'язків у реальній практиці.

Ці суперечності негативно позначаються на формуванні комунікативної культури особистості.

Отже, при вихованні комунікативної культури особистості все відчутніше проявляються недоліки підготовки педагогів до здійснення відповідної виховної діяльності, простежується недостатня орієнтація освітніх програм на комунікативний розвиток студента та неефективна діяльність закладів освіти й сім'ї, громадськості до розв'язання даної проблеми.

Проблема формування комунікативної культури студентів потребує створення цілісної системи яка передбачала б:

посилення уваги до особистості з урахуванням його можливостей і потреб;

розвиток внутрішньої мотивації, формування вмінь комунікативної культури;

взаємодію державних закладів і зусиль громадських організацій щодо створення умов конкретного соціального середовища, яке забезпечувало б творче входження особистості у різні види культури й сприяло його інтенсивному комунікативному зростанню;

цілеспрямоване науково-методичне забезпечення, удосконалення теоретичної й методичної підготовки педагогічних кадрів до здійснення діяльності з формування комунікативної культури молоді шляхом організованого навчання на курсах в закладах післядипломної освіти, проведення регіональних проблемних семінарів, семінарів-практикумів з використанням інтерактивних форм і методів навчання, а також шляхом самоосвіти [1].

Зазначимо, що базовим середовищем, у якому розгортається просвітницька робота зі студентами, є освітній простір, оскільки саме в ньому вони проводять значну частину спілкування з однолітками.

Спілкування з іншими людьми, його вплив на думки і волю особистості, їхні погляди, бачення людського світу визначає, на думку В. Сухомлинського, якою стане людина у майбутньому. Системний підхід до формування особистості учня через спілкування був реалізований педагогом у три етапи. У ході першого етапу формувалася системна оцінка особистості, на базі цієї оцінки створювалися організаційні принципи взаємодії педагога з конкретним індивідом (другий етап), у ході третього етапу створювалася техніка обміну думками, почуттями [5].

Складова комунікативної культури особистості включає наступні компоненти:

1. Цільовий компонент, який включає мету та завдання. Мета визначає усю систему виховання, її характер і основні принципи організації педагогічної діяльності, яка полягає у вихованні комунікативної культури особистості. Мета відповідно декомпозиється на низку конкретних завдань:

набуття студентами знань про комунікативну культуру особистості, механізми її прояву, розвиток комунікативних умінь;

цілеспрямована організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії для виявлення студентами комунікативної культури, підвищення їхнього соціального статусу в середовищі однолітків (задоволення потреби у визнанні, повазі, підтримці, захищеності);

розвиток оптимальних моделей взаємин у системі «педагог – учень – дитячий колектив – батьки» з метою забезпечення сприятливих умов для формування комунікативної культури особистості.

2. Змістовий компонент діяльності щодо формування комунікативної культури студентів представлений взаємопов'язаними й взаємозумовлюючими компонентами: когнітивним, який включає знання про сутність і зміст комунікативної культури особистості; емоційно-ціннісним, який характеризується почуттями, переживаннями, що відображають ставлення

студента до комунікативної культури як особистісної цінності, сформованістю у нього позитивних мотиваційних установок на спілкування, взаємодію; практичним, що віддзеркалює ступінь сформованості в особистості комунікативних умінь і навичок.

3. Технологічний компонент відбиває динамічну сторону взаємодії суб'єктів виховної системи і репрезентується у технологічному забезпеченні (формах, методах, засобах), принципах, педагогічних умовах. Зокрема, суттєвими елементами системи є: цілеспрямована організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів у різних формах творчої діяльності з метою усвідомлення ними сутності й змісту комунікативної культури як їхньої особистісної цінності, накопичення досвіду комунікативних умінь і навичок; організація методичної роботи з педагогами задля підвищення їхньої компетентності щодо формування комунікативної культури у студентів; робота з батьками стосовно підвищення їх особистісної готовності до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дітьми та з метою становлення позитивних взаємин батьків і дітей у сім'ї та реалізується у відповідних формах.

Система виховання побудована на принципах цілеспрямованого створення емоційно збагачених виховних ситуацій; особистісно-розвиваючого спілкування; використання співпереживання; систематичного аналізу особистістю власних і чужих вчинків.

4. Результативний компонент системи формування комунікативної культури студентів містить реальні показники її ефективності, що відбивають ступінь досягнення поставлених цілей і суттєві зрушення, які характеризують якісну і кількісну сторону функціонування системи виховання [3].

Комунікативна культура особистості репрезентується через оволодіння ним певним досвідом, який складається із п'яти компонентів:

1) ціннісний досвід: інтереси, ідеали, переконання, соціальні норми. Цей досвід орієнтує зусилля особистості на формування комунікативної культури (в нашому випадку він є вираженням комунікативного ідеалу і зразком студента з високим рівнем розвитку комунікативної культури);

2) досвід рефлексії: співвідношення знань про свої можливості, самого себе з вимогами діяльності (у нашому випадку – з вимогами комунікативної діяльності);

3) досвід звичайної активізації: адаптація до певної ситуації спілкування, взаємодії, змін умов, орієнтація на визначені умови в досягненні успіху (допомагає пристосувати свої зусилля для вирішення значущих завдань, зокрема, готовності до особистісного і життєвого самовизначення);

4) операційний досвід: комунікативні уміння, а також уміння саморегуляції (об'єднання конкретних знарядь перетворення ситуації і своїх можливостей);

5) досвід співробітництва: формується у взаєминах і спілкуванні студентів з однолітками, іншими людьми, сприяє об'єднанню зусиль, спільному вирішенню завдань та передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію [4].

Всі п'ять компонентів суб'єктивного досвіду складають цілісну систему життєвого досвіду студента як суб'єкта взаємодії, спілкування, життєвого самовизначення. Виявлення цього досвіду є необхідною умовою виховання у молоді комунікативної культури.

Таким чином, аналіз проблеми формування у молодого покоління комунікативної культури дозволили встановити, що в умовах модернізації змісту освітнього процесу проблема формування комунікативної культури особистості набуває особливої актуальності.

Базуючись на наукові дослідження з проблеми формування комунікативної культури особистості, можна визначити, що комунікативна культура індивіда визначається як інтегральне особистісне утворення в сукупності норм, цінностей, способів поведінки, прийнятих у соціумі, комунікативних умінь і навичок, що забезпечує можливість здійснення суб'єкт-суб'єктної взаємодії, адаптацію та самореалізацію його особистості у суспільстві. Становлення і розвиток комунікативної культури відбувається в результаті інтеріоризації особистістю набутого людством комунікативного досвіду і вироблення ним у процесі цілеспрямованої діяльності індивідуальних

комунікативних умінь і навичок, які мають забезпечити йому повноцінну самопрезентацію, самореалізацію й адаптацію у соціумі.

Список використаних джерел:

1. Євтух М. Б. Культура взаємин : підручник / М. Б. Євтух, Т. В. Черкашина. – 3-тє вид., переробл. і допов. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2012. – 340 с.
2. Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII «Про освіту».
3. Киричук В. О., Миронова Л. М., Єнотова Л. Є. Комунікативна компетентність у спілкуванні вчителя з обдарованою дитиною / В. О. Киричук, Л. М. Миронова, Л. Є. Єнотова // Дидактичний посібник. К. 2010. 158 с.
4. Тернопільська В. І. Виховання соціально-комунікативної культури школярів: стратегія пошуку / В. І. Тернопільська // Педагогіка і психологія. 2007. № 2. С. 98–105.
5. Тернопільська В. І. Проблема соціально-комунікативної культури у педагогічній спадщині В. Сухомлинського / В. І. Тернопільська // Гуманізація навчально-виховного процесу: наук.-метод. зб. / за заг. ред. В. І. Сипченка. Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ, 2007. С. 85–89.

Т. А. Овчиник,
викладач Лозівської філії
Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу

ПРЕВЕНТИВНА РОБОТА ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Фундаментальними цінностями сучасного світу є свобода, повага до прав людини, солідарність тощо. Базова умова розвитку суспільства – це наявність громадян які розуміють значення права, толерантно ставляться до думок інших, активно цікавляться суспільним життям.

Нові соціальні реалії українського суспільства зумовлюють соціальне замовлення старшій школі, яка має наметі сприяти розвитку соціальної, культурної, медійної грамотності дітей, гнучкості й адаптивності, комунікабельності, готовності до співробітництва, здатності розв'язувати конфлікти й запобігати дискримінації, вихованню поваги до людської гідності, культурної різноманітності, почуття власної значущості й відповідальності.

Лозівська філія Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу приймає на навчання студентів вікової категорії від 14-15 років. Протягом двох наступних років навчання студенти отримують повну загальну середню освіту поряд із дисциплінами циклу професійної підготовки.

В юнацькому віці (від 15-16 до 20 років) особистість досягає високого рівня інтелектуального розвитку, збагачує ментальний досвід, уперше масштабно роздивляється свій внутрішній світ, свою індивідуальність, формує цілісний Я-образ, самовизначається у життєвих і професійних планах, осмислено спрямовує свій погляд у майбутнє.

Перехід від дитинства до дорослості в людському суспільстві передбачає залучення дитини до опанування системою знань, норм і навичок, завдяки яким індивід може створювати матеріальні та духовні цінності, виконувати суспільні функції й нести соціальну відповідальність. Тобто ранній юнацький вік пов'язаний із процесом соціалізації.

На соціалізацію юнаків і дівчат впливають умови та перебіг психічного й особистісного розвитку. Залежно від їхніх індивідуально-психологічних особливостей виокремлюють такі типи соціалізації:

- соціалізація, яка супроводжується серйозними проблемами в поведінці, конфліктними ситуаціями, труднощами у засвоєнні соціальних ролей тощо;
- плавна, розмірена соціалізація. За такого її перебігу юна особистість включається в доросле життя порівняно легко, не завдаючи клопоту батькам і педагогам;
- соціалізація, яка характеризується швидкими, стрибкоподібними змінами, що ефективно контролюються особистістю. Таким юнакам і дівчатам властивий високий рівень самоконтролю, самодисципліни[3, с. 235].

Отже, оскільки в ранньому юнацькому віці відбувається становлення цілісної особистості, старша школа повинна сприяти процесу ефективної соціалізації. З цією метою у філії коледжу проводяться профілактичні заходи щодо проявів булінгу в студентських колективах. Колишні школярі приходять до ЛФ ХДАДК у нові навчальні групи, нові колективи, де обов'язково буде встановлюватись нова соціальна ієрархія у взаємовідносинах. Юнаки та дівчата будуть соціалізуватися до нового освітнього середовища, в процесі якого можуть траплятися явища булінгу, яким необхідно протистояти. Тому що, на думку І. С. Кона, навіть порівняно нешкідливий, на наш погляд, шкільний булінг має небезпечні довгі психологічні наслідки [1]. Американські психологи встановили, що булінг і віктимізація породжують такі серйозні особистісні проблеми, як тривожність і депресія, розлади харчування, низьку самоповагу та незадоволення навчальним закладом. Віктимізація дитини в шкільних роках часто супроводжується підвищеною сором'язливістю та зниженням довіри до людей (Янцер та ін., 2006) тощо.

Англійське слово булінг (знущання, від хулігана – хуліган, грубіян, насильник) означає залякування, фізичний або психологічний терор, спрямований на те, щоб викликати в інших страх і тим самим підкорити собі. Раніше це було просто буттєве поняття, але в останні 20 років воно стало

міжнародним соціально-психологічним та педагогічним терміном, за яким знаходиться ціла сукупність соціальних, психологічних та педагогічних проблем. Кон І. С. у своїй роботі наголошує на те, що булінг – явище глобальне й масове.

Булінгу присвячено декілька великих національних та міжнародних серверів, таких як Bullying.org, BullyingOnline, Stopbullying, Bullyingnet тощо. Існують національні суспільні організації щодо боротьби з булінгом, які спеціально звернені до дітей, вчителів та батьків.

Розрізняють два типи булінгу: безпосередній, фізичний та непрямий, який інакше називають соціальною агресією[1, с. 15–16].

Кон І.С. пояснює, що дана поведінка має свої вікові, полові (гендерні) та інші психологічні закономірності. Дехто називає булінгом серйозні акти агресії, інші – будь-які погрози та образи, без яких не обходиться будь-яка миролюбна людська спільнота. Проте зрозуміло, що мова йде про серйозне і масове явище. Крім того, за булінгом стоять соціально-економічні фактори, наприклад майнова, соціальна та етнічна нерівність.

Автор статті стверджує, що як кожне складне явище, булінг не має однозначного пояснення, не має універсальних засобів подолання та запобігання. Деякі вчені вивчають переважно індивідуальні, особистісні властивості булі та їх жертв, інші – соціально-психологічні процеси булінгу та віктимізації (як одна дитина робить своєю жертвою іншу), треті – макро- й мікросоціальні закономірності відповідних груп та спільнот (чому одні заклади освіти та колективи більше сприяють булінгу чим інші).

Вчений пояснює, що дехто з вчених апелює переважно до індивідуальних властивостей конкретної пари: соціально ізольовані, виключені з групових зав'язків діти, стають легкою здобиччю булі, тому що не можуть адекватно відповісти на провокації, без яких не існує ніяка дитяча, особливо хлопчача, спільнота (феномен «хлопчика для биття»). Агресивна чи гіперактивна дитина віктимізує тому, що її поведінка дратує інших дітей й провокує зустрічну агресію з їх боку («провокативна жертва»). Тобто в різних типів дітей існують різні механізми віктимізації.

Деякі психологи фіксують увагу не стільки на індивідуальних властивостях дитини, скільки на її положення в колективі. Як правило, діти не люблять й віктимізують тих однолітків, які стоять осторонь від колективу й не сприяють досягненню загальних групових цілей – єдності, гармонії й розвитку. Чому це відбувається, діти, особливо хлопчики, найчастіше не розрізняють. Агресивні чи відчужені (може бути в силу своєї більш яскраво вираженої індивідуальності) діти часто опиняються однаково уразливими, й за що їх карають, а булі уявляється лише виконавцем групової волі. Це дуже велика соціально-педагогічна проблема [1, с. 17].

В країнах Європейського союзу неодноразово проводилися наради на рівні міністрів освіти й розроблялися законодавчі міри з профілактики булінгу (Ананьяду та Сміт 2002). Антибулінгові акції проводяться як на місцевому, так і на національному й навіть міжнародному рівні. Мова йде про певне подолання булінгу – це явно неможливо, насилля та погрози – невід’ємна частина нашого світу, – а лише профілактики його найбільш небезпечних наслідків. Хоча загальноприйнятої стратегії в цій справі немає, в ній є певні позитивні результати. Ефективну антибулінгову програму ініційовано Д. Ольвеусом в Бергені 20 років тому, вона успішно застосовується у Норвегії, де їй з 2001 року надано статус загальнонаціональної програми. Ця програма заснована на чотирьох базових принципах, яка являє собою створення шкільного (в ідеалі – домашнього) середовища, яке характеризується: теплотою, позитивним інтересом та залученістю дорослих; твердими рамками й обмеженнями неприпустимої поведінки; послідовними застосуваннями нефізичних санкцій за неприпустиму поведінку та порушення правил, наявністю дорослих, які виступають в якості авторитету та рольової моделі [1, с. 18].

З огляду на вищесказане, ми дійшли висновку, що для запобігання булінгу в студентських колективах можна застосовувати на виховних годинах ситуативний (ситуаційний) метод, так званий кейс-метод.

Ситуаційний метод – це метод, у виборі якого головну роль відіграє ситуація. Він застосовується тоді, коли жоден з відомих ізольованих методів не дає змоги швидко й ефективно досягти накреслених завдань у наявних

конкретних умовах. За складом ситуаційний метод комбінується з багатьох шляхів і способів. У ньому переплітаються традиційні та нові шляхи, способи, ідеї. Метод дозволяє обирати нестандартні рішення, тому його й називають нестандартним, творчим.

Тульська О. Л. у своїй статті пояснює, що casestudy (кейс-метод, метод аналізу ситуацій) є одним з інтерактивних методів, що набув останнім часом популярності у Великобританії, США, Німеччині, Данії, Японії та інших високорозвинених країнах. Кейс-метод був розроблений англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс [4].

Використання кейс-методу під час викладання різних дисциплін у вищій школі досліджували Г. Каніщенко, В. Лобода, О. Сидоренко, Ю. Сурмін, П. Шеремета, В. Чуба, А. Фурда, Г. Брянський, В. Давиденко, О. Коротаєва, Е. Михайлова, Н. Тітова, З. Юлдашев та інші.

В перекладі з англійської кейс-випадак, кейс-стаді – повчальний випадок. Класичним є визначення поняття «кейс-стаді», як опис ситуації, яка реально існувала. Роль викладача полягає у спрямуванні бесіди або дискусії, наприклад, за допомогою проблемних запитань і контролю часу роботи над проблемою. Студенти у свою чергу повинні розуміти з самого початку, що відповідальність за прийняття рішення лежить на них, а викладач лише пояснює наслідки ризику прийняття необдуманих рішень [4, с. 2].

Кейси (ситуаційні вправи) мають чітко визначений характер і мету. Як правило, вони пов'язані з проблемою чи ситуацією, яка існувала чи й зараз існує. При цьому проблема чи ситуація або вже мали якоесь попереднє рішення, або їх вирішення є необхідним і нагальним, а тому потребують аналізу.

Так, застосовуючи метод кейс-технології, а саме ситуаційно рольової гри, метою якої є інсценування перед аудиторією соціально-психологічної ситуації (конкретного, реального випадку булінгу), ми даємо студентам можливість оцінити вчинки та поведінку учасників гри [2, с. 57].

Тульська О. Л. вважає, що велике значення в організації й проведенні кейс-методу відводиться педагогу. Викладач чи автор кейсу повинен розмістити факти таким чином, щоб була можливість залучити студентів до

дискусії, змусити їх формулювати свою думку, здійснювати вибір, відстоювати погляди та аргументувати рішення [4, с. 3].

Отже, на нашу думку, використання методів ситуативного моделювання стимулює активність й ініціативу студентів, надає можливість адаптуватись до реальних і потенційно можливих ситуацій, сприяє формуванню певних особистісних якостей і компетенцій.

Список використаних джерел:

1. Кон И.С. Что такое буллинг и как с ним бороться? / И.С. Кон // Семья и школа. 2006. № 11. с. 15–17.
2. Нестеренко С. С., Кутліна І. Ю., Іванова К. І. Кейс-метод (casestudy) як форма інтерактивного навчання / Нестеренко С. С., Кутліна І. Ю., Іванова К. І. //InternationalScientificandPracticalConference “WORLD SCIENCE”. 2017. - № 7(23). с.56–58.
3. Савчин М.В., Василенко Л.И. Вікова психологія: Навчальний посібник. К.: Академвидав. 2005. 360 с.
4. Тульська О.Л. Використання методів ситуативного моделювання у формуванні професійної культури майбутніх екологів / О.Л. Тульська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. 2013. № 7 (50). с. 1–5.

О. В. Петрова,
викладач в. к. економічних дисциплін,
Дніпровського державного коледжу
технологій та дизайну, м. Дніпро

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ STEM-ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

В статті розглядаються принципи STEAM-освіти, що застосовуються у підготовці студентів спеціальності "Облік і аудит" при викладанні спеціальних дисциплін із застосуванням сучасних інформаційних технологій; теоретично обґрунтовується впровадження форм та методів навчання, в яких відтворюється майбутня професійна діяльність бухгалтера.

STEM-освіта – це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує студентів до успішного працевлаштування, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням сучасних технологій.

Оскільки останнім часом суттєво зросли вимоги до комп'ютерної кваліфікації працівників (будь-який бухгалтер-практик працює на комп'ютері й не мислить без нього своєї професійної діяльності), тому в цих умовах дуже важливим є навчити студентів саме базовим інформаційним технологіям, які є фундаментом їх майбутнього професійного успіху.

При підготовці студентів спеціальності «Облік і оподаткування» необхідно велику увагу приділяти саме інформаційним технологіям, що використовуються в бухгалтерському обліку, це забезпечить високий рівень викладання спец. дисциплін та, як наслідок, набуття студентами професійних навичок, яких вимагає сучасний ринок праці. Найбільша увага STEM-освіти приділена практичним аспектам автоматизованого розв'язання задач з основних розділів бухгалтерського обліку, рекомендованих галузевим стандартом вищої школи для вивчення курсу «Інформаційні системи і технології в обліку», та охоплює такі основні теми:

- автоматизація обліку основних засобів;
- автоматизація обліку матеріальних цінностей;
- автоматизація обліку праці та заробітної плати;

- автоматизація обліку готової продукції та її реалізації;
- автоматизація обліку фінансово-розрахункових операцій;
- автоматизація обліку витрат на виробництво;
- автоматизація зведеного обліку та складання звітності.

Вивчати інформаційні системи бухгалтерського обліку слід на прикладі комплексних систем масштабу середнього підприємства, тому що саме ці системи забезпечують вивчення універсальних бухгалтерських інформаційних технологій, включаючи введення і підготовку первинних документів, виконання облікових функцій, формування звітів, довідок тощо. Тому завдання з навчальної практики для майбутніх бухгалтерів розроблено на прикладі виробничого підприємства у вигляді проблемних задач та охоплює усі розділи бухгалтерського обліку [1].

Принципове нововведення, що вносить комп'ютер в навчальний процес – інтерактивність, яка дозволяє розвивати активні форми навчання, такі як:

- метод створення ігрової ситуації;
- метод проблемного викладу матеріалу;
- прийоми ейдотехніки (візуалізації).

Всі ці методи дозволяють втілювати принципи STEM-освіти в навчальний процес. Вище названі інновації широко використовуються при викладанні таких дисциплін як «Інформаційні системи і технології в обліку», «Бухгалтерський облік», при проведенні навчальної практики, при проведенні олімпіад, конференцій та семінарів з даних дисциплін та в науково-дослідній роботі.

Метод створення ігрової ситуації, що імітує реальну виробничу ситуацію, – це залучення студентів в умовну, захопливу діяльність, яка володіє силою сугестивного впливу, навіювання й забезпечує полегшене сприйняття навчального матеріалу. Педагогічна функція методу створення ігрової ситуації полягає в тому, щоб забезпечити умови для позитивного психічно-емоційного стану студентів, зняття напруження, втоми, для поглибленого пізнання і звільнення від перевантажень під час вивчення будь-якого предмета.

Методи проблемного викладу матеріалу – це створення ситуацій, які

містять пізнавальну суперечність для майбутнього фахівця, формулювання проблеми, поєднання проблеми із цілями й мотивами студентів, пошук шляхів розв'язання проблеми. Студенти отримують завдання у вигляді виробничої ситуації й самостійно аналізують її та вирішують якими документами необхідно її оформити. Методи проблемного викладу матеріалу вимагають створення проблемних ситуацій, у які входять: постановка завдання у вигляді задачі, яка містить виробничу ситуацію, обґрунтування теоретичних положень, складання схем документообігу з даної теми, знаходження протиріч і способів їх розв'язання.

При проведенні ділової гри проблемного характеру учасники знаходяться в постійному процесі «співмислення», що підвищує інтерес до заняття та посилює професійну підготовку (ефект психологічної підготовки до майбутньої професійної діяльності). Замість того щоб «транслявати» студентам факти та їх взаємозв'язок, їм пропонується проаналізувати ситуацію та здійснити пошук рішення, що слугує своєрідним тренажером в розвитку інтелекту.

Вміння вирішувати проблеми – це головний принцип STEM-освіти й є важливішою компетенцією, необхідною бухгалтеру в будь-якій сфері його діяльності. В ході вирішення проблеми студенти: поглиблюють свої знання по конкретному питанню; розвивають вміння вирішувати проблеми, використовуючи теоретичні знання, здобуті на лекціях; розвивають соціальні та комунікативні навички. Якщо студенти в процесі навчання оволодіють вмінням вирішувати проблеми, їх цінність для організацій, де вони працюватимуть, зросте, крім того вони набудуть компетенції, яка знадобиться їм протягом усього життя.

На всіх етапах навчального процесу широко використовуються прийоми ейдотехніки (візуалізації) з використанням ІТ:

- при повторенні теоретичного матеріалу за допомогою інтерактивного навчального курсу та використовуючи довідникові ресурси бухгалтерських програм;

- при виконанні завдання (розв'язанні задачі) розробляється схема документообігу та для її візуалізації використовується панель функцій програми;
- при оформленні звіту з навчальної практики всі отримані документи роздруковуються.

Функція сучасних бухгалтерських програм «Поради» допомагає студентам у розв'язанні конкретних проблем по всіх розділах бухгалтерського обліку.

Не допустити помилок при розв'язанні проблемної ситуації, та вірно визначити, які документи необхідно заповнити, студенту допоможе панель функцій бухгалтерських програм. Дана функція надає такі можливості:

- наочно зображує документообіг з обраної теми, що допоможе визначити, які документи необхідно зробити по даній задачі;
- показує, які довідники необхідно заповнити в даній ситуації;
- які журнали використовуються в даному розділі бухгалтерського обліку;
- якими звітами можна скористатися, розв'язуючі дане завдання [1].

Практичне застосування отриманих знань – головна ідея STEM-освіти. Особливе практичне значення мають інформаційні технології при проведенні навчальної практики з дисципліни «Інформаційні системи та технології в обліку». Для більш ефективного її проведення розроблено методичні рекомендації по виконанню завдань з навчальної практики.

Засобами сучасних інформаційних технологій на навчальній практиці студенти проводять аналіз фінансового стану підприємства. На підставі даних інформаційної бази розраховуються показники, які характеризують поточну структуру засобів і джерел фінансування підприємства, його операційну діяльність:

- аналітичний баланс;
- аналіз ліквідності та платоспроможності;
- звіт про прибутки та збитки;
- аналіз обертання активів і пасивів;
- аналіз прибутковості та рентабельності;

- аналіз ефективності використання капіталу [3].

Спеціалізований інструмент «Монітор ефективності» використовується для оцінювання основних показників ефективності роботи підприємства:

- охоплення усього бізнесу «одним поглядом»;
- своєчасне виявлення відхилень від плану, негативної динаміки, точок зростання;
- уточнення наданої інформації;
- використання передумовленого комплексу з більш ніж 60 показників ефективності;
- розробка нових показників ефективності [2].

STEM-освіта передбачає формування критичного мислення та навичок дослідницької діяльності. Напрями науково-дослідних робіт студентів спеціальності «Облік та оподаткування» з використанням ІТ:

- підвищення вартості бізнесу;
- лідерство;
- зниження ризиків;
- операційна ефективність.

Метод проєктів широко використовується в науково-дослідній роботі студентів. Коли кожен зі студентів або колектив студентів протягом року працюють над певним проєктом чи дослідженням на актуальну на їхню думку тему. Результати цієї діяльності були оформлені у вигляді виставки студентських робіт та науково дослідної роботи.

В еру цифрової революції освіта не може відставати від розвитку технологій та зобов'язана активно їх використовувати для підготовки висококваліфікованих спеціалістів, яких потребує економіка нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Завгородний В.П. «Автоматизация бухгалтерского учета, контроля и аудита». К: А.С.К., 1998 г.
2. Пархоменко В.М. «Стандартизація бухгалтерського обліку в Україні. Нормативи. Коментарі.». К: - фірма «1С Україна», 2000 р.
3. Романов А.Н. «Автоматизация аудиту». К.: КНЕУ, 1999 р.

І.О. Пінчук, канд. пед. наук,
докторант Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК СУЧАСНОЇ ЦІННІСНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Метою сучасної вищої професійної освіти є формування висококваліфікованого фахівця, який зможе самостійно орієнтуватися в умовах сьогодення, що швидко змінюються, і здійснювати успішну професійну діяльність в динамічному суспільстві. Процеси глобалізації в різних сферах життя, а також активні інтеграційні процеси в постіндустріальному суспільстві сприяють інтенсивному зростанню міжнародної мобільності спеціалістів. Однак це зростання певною мірою стримується, тому що фахівці не володіють іноземними мовами на достатньому рівні. У динаміці мовних контактів при домінуванні англійської мови зростає її соціальне значення і комунікативний статус як засобу доступу до всесвітніх інформаційних ресурсів і професійної самореалізації. Здатність професійно компетентно вирішувати робочі питання в ситуаціях іншомовного спілкування відіграє важливу роль в діяльності фахівців.

Практика та досвід наукових досліджень свідчать, що підготовка майбутніх учителів початкової школи ЗВО спрямована, в першу чергу, на отримання професійних знань, а іншомовна комунікативна компетентність не завжди вважається важливою умовою їхньої ефективної професійної діяльності. Отже, іншомовна комунікативна компетентність висувається як системний фактор успішної професійної діяльності майбутніх учителів. Однак рівень формування такої компетентності в результаті навчання в педагогічних ЗВО залишається низьким, про що свідчить той факт, що значна кількість випускників стикається з труднощами під час спілкування іноземною мовою. Крім того, в процесі навчання іноземної мови не завжди достатньо враховується можливість отримувати знання разом з розвитком особистих

якостей, таких як впевненість та мотивація. Важливим є отримання професійної інформації щодо зарубіжного досвіду вчителів початкової школи, тому стає актуальною необхідність формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

В сучасному філософському аспекті увага акцентується на ціннісній орієнтації, яка формується в системі вищої освіти. Окрім знань, також необхідні цінності, які структурують та ієрархізують знання та цілі людини. Без ціннісної ранжировки знання іноді призводять до негативних наслідків [5]. Тому майбутній фахівець повинен розуміти можливі негативні наслідки своєї професійної діяльності [5]. Спеціаліст повинен бути готовим до створення нового у сфері своєї професійної діяльності й успішно діяти в ситуації невизначеності, виявляючи творче мислення. Як наголошував А. Вербицький [3], для сучасного фахівця важливо вирішувати проблеми, а не задачі з готовими відповідями. З огляду на це особлива увага приділяється нами саме формуванню іншомовної комунікативної компетентності як сучасної ціннісної орієнтації в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Формування ціннісної орієнтації студентів на заняттях з іноземної мови, зважаючи на парадигму системи неперервної освіти [4; 9; 11], є логічним продовженням одного із завдань освітньої галузі «Мова і література», а саме: формування гуманістичного світогляду, духовного світу людини, її моральних та естетичних цінностей, особистісних рис громадянина України, який сприймає і поділяє національні й загальнолюдські цінності, відчуває свою приналежність до європейської спільноти [7, с. 22–23]. У контексті викладання іноземних мов розглядалися ціннісні орієнтації у системі особистісних якостей студентів педагогічного ЗВО (В. Черниш), становлення особистості, формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів технічних університетів (О. Камінська), ціннісні орієнтації майбутніх учителів (А. Печерська), ціннісні орієнтації студентів з різними соціально-рольовими репертуарами (Т. Вакуліч, О. Рафіков). Отже, проблеми природи та механізмів

формування ціннісних орієнтацій особистості студентів відображені у працях дослідників.

Проте залишається поза увагою практичне втілення формування іншомовної комунікативної компетентності як ціннісної орієнтації студентів ЗВО на заняттях з іноземної мови, зокрема англійської за професійним спілкуванням. Особливої уваги набуває розгляд шляхів формування ціннісних орієнтацій студентів закладів вищої освіти визначення підходів, які сприятимуть розвитку іншомовної професійно спрямованої комунікативної компетентності та становленню особистості студента як майбутнього фахівця. Синтезуючи визначення ціннісної орієнтації, розробленої Н. Антоною та О. Клименко [1; 6], у цьому контексті ціннісна орієнтація розуміється як складова особистості студента, що уособлює його ставлення до різних сфер матеріального і духовного світу, відображає рівень його розвитку, здійснює регуляцію діяльності та поведінки у повсякденному житті і дає проєкцію на ціннісні орієнтири майбутньої професійної діяльності. Як показує досвід, ціннісно-орієнтована спрямованість навчання іноземної мови може бути реалізована в співзвуччі з академічною програмою з іноземних мов. З одного боку, це можуть бути спеціально розроблені заняття, наприклад, етична цінність, професійні принципи майбутнього вчителя, цінності сучасного світу з позиції учнів. З іншого боку, в навчальний план заняття з іноземної мови за професійним спілкуванням можуть бути інтегровані моделі соціальних відносин і взаємодій, кодекси поведінки у майбутньому професійному середовищі, дискусії студентів стосовно особливостей спілкування між собою, з викладачами, представниками деканату та проєкція на те, з якими особистостями їм доведеться взаємодіяти на уявному робочому місці під час уявної робочої ситуації і які моделі інтеракції є можливими та успішними. Такі заплановані види діяльності формують власні погляди студентів на цінності та моделі їхньої поведінки, а заняття характеризуються професійно-інтелектуальною та етично-моральною спрямованістю.

Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів у процесі формування їхньої ціннісної орієнтації на заняттях з іноземної мови зумовлює

використання рефлексивного, професійно орієнтованого та культурологічного підходів. Важливість професійно орієнтованого підходу обґрунтовується тим, що навчання у ЗВО має глибокий вплив на процеси розвитку особистості і особистісної самореалізації. Згідно з М. Шевчук, реалізація ідей гуманістичної парадигми призвела до переосмислення цілей сучасної освіти та висунення на перший план цінності розвитку особистості майбутнього фахівця. Від того, як організована підготовка майбутніх фахівців у ЗВО, значною мірою залежить, якої спрямованості набуде мотиваційно-ціннісне наповнення їхньої професійної діяльності в майбутньому [12]. Таким чином, використання професійно орієнтованого підходу сприяє визначенню морально-етичних аспектів майбутньої професійної діяльності студентів. Зміст професійно орієнтованого підходу підсилюється використанням особистісно-орієнтованого підходу, формуючи ціннісні орієнтації щодо соціально-зумовленого ставлення людини до матеріальних і духовних аспектів життя.

Таким чином, формування ціннісної орієнтації студентів ЗВО слугує меті розвитку іншомовної комунікативної компетентності, а також сприяє становленню світоглядних основ особистості, як у загальнолюдському, так і професійному планах.

Список використаних джерел:

1. Антонова Н. О. Ціннісні орієнтації у системі особистісних якостей студентів вищого педагогічного навчального закладу: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07. К., 2003. 20 с.
2. Білоножко Н. Є. Ціннісні орієнтації як компонент формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутнього фахівця. *Обговорюємо проблему*: Наукові записки. Серія: педагогіка. 2016. № 4. С. 227–233.
3. Вербицкий А.А. Новая образовательная парадигма и контекстное обучение: Монография. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. 75с.
4. Волкова В. А. Педагогічні умови спрямованості навчально-виховного процесу на ціннісне відношення студентів до майбутньої професії.

- Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету: Педагогічні науки. 2005. № 1. С. 166–172.*
5. Давидович В. Судьба філософії на рубеже тисячелетий. *Вестник высшей школы. 2003. №3 С. 4–15.*
 6. Клименко О. Б. Гендерная диференціація індивідуальних цінностей сучасної молоді. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. Вип. 21. С. 214–224.*
 7. Коберник Л. О. Динаміка змін ціннісних орієнтацій студентів як чинника виникнення конфліктних форм поведінки. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. Харків: НТУ «ХТП». 2009. № 4. С. 23–28.*
 8. Мальований Ю. Післямова до стандарту. *Шлях освіти. 2005. С. 2–4.*
 9. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
 10. Пометун О. Запровадження компетентнісного підходу – перспективний напрям розвитку сучасної освіти. URL: [http:// visnyk.iatp.org.ua](http://visnyk.iatp.org.ua).
 11. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок. К.: Ленвіт, 2005. 119 с.
 12. Шевчук М. В. Психологічні механізми трансформації ціннісних орієнтацій студентської молоді: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. К., 2000. 25 с.

С. І. Пилипишин,
Директор Відокремленого підрозділу
«Бережанський агротехнічний коледж»
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Реформа освітньої галузі є надзвичайно важливою. Саме тому реформа передбачає системну трансформацію сектору, головна мета якої – нова висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи – до закладів вищої освіти. Головним завданням освіти має бути формування свідомих, суспільно активних громадян, здатних забезпечити економічне зростання й інтеграційний розвиток країни. У науковій сфері реформа покликана зупинити ізоляцію і стагнацію у сфері досліджень, сформувавши запит на якісну підготовку дослідників та якісні розробки в галузі фундаментальних і прикладних наук, скоротити розрив між дослідженнями та впровадженням їх результатів, інтегрувати вищу освіту й науку України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу.

Провідні принципи реформи всієї національної освіти визначені в Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття):

- демократизація освіти й розширення автономії навчальних закладів з урахуванням розвитку партнерства учнів, студентів і педагогів;
- гуманізація освіти, що полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності;
- гуманітаризація освіти, покликана формувати у свідомості учнів цілісну картину світу, розвивати їхню духовність, культуру особистості й планетарне мислення;
- національна спрямованість освіти, її гармонійне поєднання з національною історією і народними традиціями;
- безперервність освіти, перетворення її на процес, що триває протягом усього життя людини;
- неподільність навчання і виховання, їх органічна єдність [5].

Відповідно, провідними тенденціями розвитку національної системи освіти мають бути:

- 1) орієнтація на людський вимір в освітній діяльності, на визнання цінності особистості учня, студента та її гідності;
- 2) усвідомлення педагогами суб'єктності учня, студента в освітньому процесі та її забезпечення;
- 3) спрямованість освітнього процесу до учня, студента, на формування в цьому процесі його особистості;
- 4) подолання відчуження культури і науки від освіти, орієнтація освіти на гуманістичні цінності світової, національної й професійної культури;
- 5) перенесення акценту з викладацької діяльності педагога на пізнавальну діяльність учня, студента, на формування творчої методики його самоучіння та самоактуалізації, в тому числі й навчально-пізнавальної діяльності;
- 6) перехід від традиційних, інформативних, монологічних методів і форм навчання до діалогічних;
- 7) комп'ютеризація і технологізація навчання;
- 8) цілеспрямоване впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання.

Оскільки ж освіту не можна розглядати поза зв'язком із суспільством, то на сьогодні вона повинна давати відповіді на виклики розвитку цивілізації, а саме:

- необхідністю забезпечити високу функціональність людини в умовах, коли зміна ідей, знань і технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна поколінь людей;
- здатністю жити і діяти в інтенсивному світі, нести частку відповідальності за нього, бути, по суті, не тільки громадянином країни, а й громадянином світу;
- розумінням того, що людина – це найвища цінність, відповідно до своїх природних здібностей, що лише її здібності зможуть забезпечити високий демократизм суспільства;

- виробити у людини здатність до свідомого й ефективного функціонування в умовах небувалого ускладнення відносин у глобалізованому, інформаційному суспільстві»[6, с. 59].

Подивимось на теорію та практику виховання в освітньому просторі України крізь призму сучасного процесу реформування освіти, який є неоднозначним і нерівномірним. Його можна поділити на чотири категорії, що відповідають чотирьом рівням: корекційні, модернізуючі, структурні та системні реформи.

Корекційне реформування (на рівні закладів освіти) відбувається в усьому освітньому просторі України, коли в організацію і зміст виховання вносяться різні зміни, уточнення, модифікації, корекції.

Модернізуючі реформи (на рівні освітнього простору) полягають у виробленні й застосуванні нових програм, підручників, курсів дидактики, нового забезпечення в застосуванні нових методів виховання. Цей процес відбувається дуже нерівномірно серед різних рівнів здобуття освіти, типів шкіл.

Структурні реформи (на рівні Міністерства освіти) — це зміни в термінах навчання і виховання, створення нових закладів, еволюція, якісні зміни, взаємозв'язок і взаємоузгодженість між різними рівнями й різними типами освіти і виховання, між різними дипломами. Ці структурні реформи в нас задекларовані, проголошені, але ще мало скоординовані. Нині відбувається процес структурних реформ, який певною мірою вже тяжіє до перманентності.

Системне реформування (на рівні держави) — це справжня зміна освітньо-виховної парадигми, яка докорінним чином змінює не лише систему виховання як культурно-духовний феномен суспільства, а й ставить нову мету, завдання, кінцеві цілі виховання у взаємозв'язку й взаємозалежності з функціонуванням соціальної системи, її правового забезпечення, перегляду й визначення нової ролі держави у вихованні, у справжній децентралізації, в організації виховної системи згідно з новими принципами функціонування економіки, встановленням контролю за якістю й ефективністю діяльності системи, її відповідальністю перед суспільством, громадськістю.

З цього переліку цілком очевидно, що системне реформування є сьогодні швидше завданням, ніж станом справ. Але й у ньому маємо певні позитивні зрушення — деполітизація системи, вільний вибір і певна її децентралізація.

Системні реформи передбачають зміну мети виховання, її, чітке визначення, розгляд завдань та кінцевих результатів виховного процесу. У сучасному освітньому просторі України це найактуальніша проблема.

Мета, що була задекларована в національній програмі «Освіта («Україна XXI століття»)), багатослівна, загальна й асоціюється із завданнями: «...набуття новим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді незалежно від національної належності, особистісних рис громадян Української держави, розвиненої духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури» [5].

У новій редакції «Закону про освіту» [2] кожна структурна одиниця освіти має свою мету. Нині кожен науковець, кожен рівень освіти і майже кожен тип закладу освіти формулює свою мету виховання. Тому маємо значну кількість самоназв, самовизначень: «школа життєтворчості», «школа ментальності», «школа духовності», «школа віри», які загалом мало що додають до проблеми висунення мети. Усі сучасні суспільства перебувають у процесі трансформації, як і ми, тому в нинішніх умовах мета має формулюватися з перспективою, зверненням у майбутнє.

Головна мета української системи освіти згідно з Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті – «Створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянської освіти» [7].

Говорячи про цілі й цінності в площині виховання, ми закономірно переходимо до більш широкої науково-практичної проблеми – проблеми національної ідеї, національної педагогіки, національного виховання.

Сьогодні існує ціла палітра поглядів на ці проблеми: під національним вихованням розуміють і суто українські ціннісні орієнтації й імперативи, і

полікультурне, й глобальне виховання, і виховання з орієнтацією на загальноєвропейські цінності, і діалогічність культурних цінностей, і лицарське, козацьке виховання тощо. Ці погляди втілюються в практику роботи окремих шкіл, в організацію й методику освітнього процесу.

Громадянське виховання виступає першочерговим завданням, бо є інтегративним саме по собі та інтегруючим за своєю спрямованістю. Проблеми громадянського виховання актуальні для всіх країн Європи, світу, але в Україні, що робить спроби побудувати демократичне суспільство, вони особливо значущі. Цю тонку і складну справу – виховання громадянськості – можна розглядати лише у зв'язку з умовами життя того народу, для якого воно призначається, з його традиціями, сімейними й суспільними, державними й громадськими інституціями, соціальними вимогами.

Громадянськість інтегрує в собі виховання «поваги до батьків дитини, її культурної самобутності, мови й національних цінностей країни, у якій дитина живе, до країни, її походження та до цивілізацій, відмінних від її власної» (ст. 29 Конвенції про права дитини), тобто людини-патріота, який намагається в розумних межах об'єднати особисті інтереси з інтересами держави, суспільства, інших людей, який розуміє, що реальна орієнтація людини є орієнтацією на безперервний наступальний суспільний і особистісний розвиток у рамках соціального миру, справедливості, повної рівності у правах і можливостях відносно диференційованого розподілу благ відповідно до затраченої праці, її кількості, якості й кваліфікації працівника.

Принципи гуманістичного виховання – активності, соціальної творчості, колективності, розвивального виховання, проблемності, мотиваційності, індивідуалізації, цілісності, опори на провідну діяльність, єдність виховуючого середовища – це система координат, яка розширюється, доповнюється, довідзначається на основі вибору й відбору, конкретизації ефективніших виховних стратегій і технологій, з урахуванням регіональних, місцевих умов, віку, статі дітей, рівня їхнього інтелектуального, морального, фізичного й естетичного розвитку.

Таким чином, освіта закладає світоглядну основу, дозволяє не просто сприймати світ, а й знаходить своє місце у швидкозмінному житті. Вона може перетворитися на фактор успішної інтеграції України в європейський освітній простір. Освіта XXI століття – це освіта для відповідальної особистості, здатної до самоосвіти й саморозвитку, яка вміє критично мислити, працювати з різноманітною інформацією. Але головною особливістю людини сучасного суспільства є її здатність використовувати набуті знання і вміння для розв’язання проблем, прагнення змінити на краще своє життя і розвиток своєї країни. Саме підготовка самостійної, компетентної, конкурентоспроможної особистості, здатної до самовизначення, є головним завданням сучасної освіти України.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Філософія освіти XXI століття: пошуки пріоритетів. Київ, 2011. С. 6–12.
2. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
4. Огнев’юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку: монографія. Київ : Знання України, 2003. 450 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну національну програму «Освіта (Україна XXI століття)» від 3 листопада 1993 року № 896 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 576 (576 -96 - п від 29.05.96). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п>.
6. Стукалова Т.І. Вплив освіти на формування особистості в суспільстві постійних змін : Збірник наукових праць. Київ, 2014. Випуск 6. С. 55–62.
7. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 року № 347/2002 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

S. M. Polovin,
senior lecturer, Donetsk National
Technical University (Pokrovs'k)

BREAKING NEWS ENGLISH IS A REAL GEM FOR ESL TEACHERS AND LEARNERS.

ESL teachers often find themselves in a tight spot, juggling various kinds of work, and always looking for new material to use in the classroom. It is a good thing if the material they find is supported with exercises, but as often is the case, teachers have to think up various kinds of activities, based on the material found.

But with a surge in the number of educational digital tools available on the Internet, one of the solutions might be Breaking News English, a free site with a lot of free materials: ESL lesson plans, accompanied by 27-page handouts, graded news stories, exercises for listening, quizzes and a lot more.

What is good is that the content of the site can be used by both teachers and students.

Breaking News English has news stories every two days released, and lesson plans attached to them are of pre-intermediate and intermediate or advanced proficiency levels. Another piece of good news is that lessons can be done online or downloaded in PDF format. Audio files are available for download in MP3 format, but if you prefer to listen to them online, you are welcome to it. What is more, they are recorded in British and North American accents. The speed of the listening exercises can be set at slowest, slower, medium, faster, fastest. Being able to listen to these exercises offline is very convenient if internet connection in the classroom is slow, or you don't have access to the Internet at all.

What makes this site stand out is that every news article is accompanied with 27 pages of various activities, such as listening practice, reading, grammar, vocabulary, and spelling.

It is up to you to decide which exercises to select because some of them might appear useless to you, some you might love doing. There are nearly thirty quizzes for each article, so customizing the materials to fit whatever needs the teacher has will not be a problem.

Also, you can use a shortened version of this plan – a two-page mini lesson plan. Listening files are divided into topics, and both teachers and students can search for the topic they are interested in within these categories. Doing a keyword search is also possible.

You can subscribe to the daily lessons. It is an excellent option for teachers who are looking for new content for their courses and lessons, and learners who would like to practice on their own.

Sean Banville, the man who created Breaking News English, launched the site when he was doing a Master's degree in TEFL. His idea is quite simple – you can get students interested by supplying them with a daily dose of news. News has always interested people, be it about politics, environment, lifestyles, music, gossip, you name it.

I have also included current news in my ESL classes. Apart from Breaking News English, I have used another excellent site News in Levels. This site does not have as much material as Breaking News English, but fulfils its purpose well.

What makes me use current news in my classes is that most people, my students including, like to get information about things that are connected with their lives, and we, teachers, try to introduce new in our classes, hoping to spur students' interest to learn more. Quite often pieces of the latest news are more stimulating for students than texts from their course books.

Interesting news stories can easily encourage students to talk, thus providing a basis for a very dynamic learning environment, be it world news or news about their university.

By discussing news, students gather information, and then share it, and it leads to further reading or watching news stories in English. The atmosphere where a teacher and students talk, criticize, defend, support people in the news is very stimulating and engaging, and most students love doing that.

Using current news in your classroom is an excellent way to recycle vocabulary as many news stories of a similar type happen quite often. Not only can students discuss the same pieces of news a few times, but they may start looking for more stories or just follow up on the stories being discussed in the classroom.

Another positive aspect of using news in the classroom is that students might be the first to learn about that or another event, and this way they will be able to stay current with what is going on around them.

Working with news can fill students with a whole range of emotions – compassion, empathy, joy, anger, hope and, again, make them want to learn more.

Being able to discuss news in English and bring home their point of view, can give students' confidence a considerable boost.

Simple questions “Have you heard anything about ...?” or “Do you know the latest on ...?” are great starters for conversation and can initiate an interesting discussion.

Coming back to Breaking News English, the site has all the necessary materials to practice the four language skills: speaking, reading, listening and writing. Its integrated lessons are a solution to many teachers who look for the relevant content on the web – they can find all they need in one place.

The only downside of the site in my opinion is that it might be difficult for students to navigate through hundreds of various types of activities. Numerous advertisements can also distract your attention. I would advise to spend some time explaining the layout of the site to your students.

Other than that, Breaking News English is one of the best resources on the web for ESL teachers.

REFERENCES:

1. BreakingNewsEnglish is a free site with ready-to-use EFL / ESL lesson plans, 26-page handout, graded news articles. Retrieved from:
<https://busyteacher.org/15740-breaking-news-english-busy-teacher-review.html>
2. Breaking Down Breaking News English. Retrieved from:
<https://simpleenglishuk.wordpress.com/2014/06/16/breaking-news-english/>
3. My go-to ESL materials site – Breaking News English. Retrieved from:
<https://www.christiantefl.org/blog/my-go-to-esl-materials-site-breaking-news-english/>

4. A few discussion activities for English language students. Retrieved from
:<https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/few-discussion-activities-english-language-students>
5. Breaking News English Lessons. Retrieved from:
<https://mnliteracy.org/tools/edweb/breaking-news-english-lessons>

О. О. Попадич,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
В. І. Староста,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної
педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
М. Ю. Яцьків,
начальник Центру гуманітарно-виховної роботи,
профорієнтації та працевлаштування
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ДІАГНОСТИКА АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ: ЕЛЕКТРОННЕ АНКЕТУВАННЯ

Проблема адаптації – одна з найважливіших для вивчення в галузі різних наук (філософія, соціологія, психологія, педагогіка та ін.), оскільки регулярно змінюються соціальні умови, відносини, ситуації, що вимагають від людини розвитку комунікативних навичок та засобів для успішної адаптації. У рамках дослідження проблеми адаптації першокурсників до навчання проводиться вивчення різних аспектів адаптації студентів першого курсу, зокрема методом електронного анкетування, що дає можливість оперативно реалізувати зворотний зв'язок і впливати на організацію життєдіяльності молодих людей.

Відомий вітчизняний психолог Г. Балл (1989) [1, с. 99] зазначає, що поняття адаптації здатне зіграти важливу роль у психологічному пізнанні, якщо трактується не вузько (як пристосування до середовища), а широко, як єдність взаємозумовлених протилежно спрямованих процесів урівноваження суб'єкта із середовищем.

Мета повідомлення полягає у висвітленні деяких результатів електронного анкетування першокурсників щодо їх адаптації до освітнього процесу в умовах класичного університету.

Анкетування є одним із найбільш поширених методів опитування. Проте тривалий час воно реалізувалося переважно в паперовій формі, що створює

певні ускладнення під час організації, проведення та обробки результатів анкетування. Сучасні інформаційні технології здійснили прорив в усіх сферах діяльності людини, зокрема, суттєво оновлюються і традиційні методи досліджень. Електронне анкетування має ряд переваг у порівнянні з традиційним паперовим, оскільки, фізична відсутність дослідників унеможливорює певний вплив чи тиск на респондентів, що може мати в умовах паперового (навіть анонімного) анкетування. Важливо також, що молоді люди можуть самі обрати зручний для них час, місце анкетування, використати смартфони тощо. Основні недоліки онлайн-опитування, як правило, мають технічні причини (відсутність інтернету чи мала його швидкість, деякі тимчасові порушення операційної системи тощо), що певним чином обмежує обсяг вибірки. Таким чином, електронне анкетування, з нашого погляду, реалізує достатньо комфортні умови під час опитування студентів, що вірогідно більше сприяє їх щирим відповідям.

Емпіричне дослідження проводили на базі Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (УжНУ), який належить до класичних університетів України, є одним із найбільших університетів Карпатського регіону (http://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-about_us). Пропонована анкета містить комплекс упорядкованих і розроблених авторами питань (В. Староста, О. Попадич, 2018) [4], серед яких питання опитувальника «Мотивація професійної (навчальної) діяльності» (автор методики К. Замфір у модифікації А. Реана) [2, с. 267–269], а також питання опитувальника «Адаптованість студентів у виші» (автори методики Т. Дубовицька, А. Крилова) [3]. Анкетування проведено завдяки діяльності відділу гуманітарно-виховної роботи та відділу соціально-психологічної служби ДВНЗ «Ужгородський національний університет», які активно долучилися до дослідження адаптації студентів до освітнього процесу в університеті. Для діагностики студентів першого курсу проводили анонімне електронне анкетування з використанням Google Forms на початку другого семестру, до якого долучили у:

- 2016 р. – 200 студентів. URL: https://docs.google.com/a/uzhnu.edu.ua/forms/d/121Ffg0n_5CYdcWPfEBT5SBHPW572pRkSLkJ47ESYQVs/edit?usp=drive_web
- 2018 р. – 750 студентів. URL: <https://docs.google.com/forms/d/119mdeCltWSa318CCF0yOCeNULXJ1WAZFL4MН7ZO4Tg0/edit>

Пропоновані питання анкети згрупували в такі блоки: загальні відомості про студентів; попередня адаптація до ЗВО (профорієнтація, вплив оточуючих на вибір ЗВО); соціальна адаптація; адаптація до навчання у вищій школі; загальна адаптація. Проаналізуємо деякі відповіді студентів для виявлення основних представників соціального середовища, з якими першокурсники обговорюють проблеми та успіхи, що виникають, а також, хто реально допомагає їм під час адаптації та здобування освіти у ЗВО. У табл. 1 представлено відповіді студентів на питання щодо їх основних помічників на початковому етапі навчання у вищій школі.

Таблиця 1

Відповідь студентів на питання анкети:

«З ким обговорюєте проблеми та успіхи, що виникають; хто допомагає Вам під час адаптації та здобування освіти у ЗВО?»

Варіанти відповідей	Так, %		Част ково, %		Ні, %	
	016	018	016	018	016	018
1. Академнаставник / куратор групи	2,5	0,1	3,0	1,2	4,5	8,7
2. Батьки / родичі	4,5	7,2	5,0	2,7	0,5	0,1
3. Викладачі	9,5	4,3	9,5	3,6	1,0	2,1
4. Деканат	2,5	,9	6,5	8,8	1,0	6,3
5. Друзі	1,5	2,0	7,5	7,7	1,0	0,3
6. Професійний психолог	,5	,7	,5	0,1	9,0	8,1
7. Соціальні мережі	2,5	3,9	2,5	0,4	5,0	5,7
8. Сподіваюся тільки на себе	3,5	7,9	9,5	5,5	1,0	6,7
9. Студенти групи						

	2,5	8,9	6,5	7,5	1,0	3,6
10. Студенти старших курсів	6,0	9,2	1,0	5,3	3,0	5,5

Надалі нами в процесі опрацювання результатів проведено сумування відповідей «Так» та «Частково», оскільки відповідь «Частково» передбачає позитивну відповідь на поставлені питання. Зазначимо, що переважна більшість першокурсників сподівається тільки на себе під час адаптації до освітнього процесу в університеті (у 2016 р. – 83,0 %, а у 2018 р. – 83,4 %), а також активно обговорюють свої проблеми чи успіхи, радяться з батьками та іншими родичами – 89,5 % (2016), 89,9 % (2018); друзями – 89,0 % (2016), 89,7 % (2018); трохи менше з академнаставником/куратором групи – 55,5 % (2016), 51,3 % (2018); викладачами – 69,0 % (2016), 57,9 % (2018); студентами старших курсів – 57,0 % (2016) та 54,5 % (2018) опитаних.

Значну підтримку першокурсники отримують від студентів групи, однокурсників: 79,0 % (2016), 76,4 % (2018). Ці дані добре узгоджуються із думкою опитаних студентів обох років, які вважають, що у студентській групі склались доброзичливі стосунки: 74,0 % (2016), 78,1 % (2018).

У табл. 2 представлені опрацьовані відповіді (середні значення) студентів на питання опитувальника «Адаптованість студентів у виші». Відповідь пропонувалась за шкалою в балах: 2 – так; 1 – важко відповісти; 0 – ні. Анкета містить прямі твердження (1; 3; 4; 6; 9; 10; 13; 14) та обернені твердження (2; 5; 7; 8; 11; 12; 15; 16). Останні в табл. 2 позначено курсивом. Отримані результати узгоджуються для обох досліджених років і свідчать про достатньо добру адаптованість студентів до навчальної групи та адаптованість до навчальної діяльності (максимум 16), проте, спостерігаємо незначне погіршення показників у 2018 році.

Таблиця 2

Результати відповідей студентів (середні значення)

на питання анкети:

«Чи погоджуєтесь Ви з наступними твердженнями стосовно себе?»

Питання анкети	Рік дослідження	
	2016	2018
1. Виявляю активність у групі, часто беру ініціативу на себе	1,10	1,10
2. Тримаюсь осторонь, виявляю стриманість у відносинах, бо можу бути неправильно зрозумілим однокурсниками	1,38	1,46
3. Однокурсники виявляють до мене інтерес і прагнуть спілкуватися зі мною	1,49	1,37
4. Можу впливати на думку і погляди однокурсників з урахуванням своїх інтересів	1,25	1,33
5. Мені важко спілкуватися, знаходити спільну мову зі своїми однокурсниками	1,68	1,68
6. Мені комфортно в групі, я легко слідую її нормам і правилам	1,66	1,67
7. Однокурсники ставляться до мене насторожено, мало спілкуються зі мною	1,79	1,77
8. Мені складно звернутися за допомогою до однокурсників	1,65	1,62
Адаптованість до навчальної групи (сер. значення)	11,97	10,46
9. На всіх заняттях відчуваю себе впевнено і комфортно	1,32	1,40
10. У навчанні можу повною мірою виявити свою індивідуальність, здібності	1,31	1,31
11. На заняттях мені важко виступати, висловлювати свої думки	1,19	1,30
12. Багато навчальних дисциплін є складними для мене, я їх важко засвоюю	1,18	1,21
13. Успішно і в термін справляюся з усіма навчальними завданнями з дисциплін	1,16	1,29
14. У мене є власна думка з навчальних дисциплін і я завжди її висловлюю	1,06	1,13
15. Мені важко поставити запитання, звернутися за допомогою до викладача	1,39	1,43
16. Потребую допомоги і додаткових консультацій викладачів з багатьох дисциплін	1,5	1,41
Адаптованість до навчальної діяльності (сер. значення)	12,01	10,11

Згідно [2, с. 267–269], ВМ (внутрішня мотивація) > ЗПМ (зовнішня позитивна мотивація) > ЗНМ (зовнішня негативна мотивація) і ВМ = ЗПМ > ЗНМ – оптимальний мотиваційний комплекс; ЗНМ > ЗПМ > ВМ – найгірший мотиваційний комплекс. Залежно від отриманих значень показників мотивації (ВМ, ЗПМ, ЗНМ) можливі наступні комбінації, коли переважає один із них чи переважають кілька показників з однаковими значеннями, а саме: перевага внутрішньої та зовнішньої позитивної мотивації – ВМ, ЗПМ, ВМ=ЗПМ; посилення зовнішньої негативної мотивації – ВМ=ЗПМ=ЗНМ, ВМ=ЗНМ; ЗПМ=ЗНМ; ЗНМ.

Таблиця 3

Мотиваційні комплекси студентів-першокурсників

Переважаючий тип мотивації	2016 р.		2018 р.	
	№, кількість Студентів	у %	№, кількість студентів	у %
ВМ	76	38,0	386	51,5
ЗПМ	57	28,5	154	20,5
ВМ=ЗПМ	12	6,0	59	7,9

ВМ=ЗПМ=ЗНМ	18	9,0	38	5,1
ВМ=ЗНМ	20	10,0	42	5,6
ЗПМ=ЗНМ	2	1,0	10	1,3
ЗНМ	15	7,5	61	8,1

Аналіз відповідей на питання анкети щодо мотивації навчальної діяльності (табл. 3) свідчить, що більшість студентів (понад 70 %) упродовж вказаних років мають оптимальні мотиваційні комплекси ВМ, ЗПМ, ВМ=ЗПМ, що сприяє успішному перебігу їх адаптації до освітнього процесу, тобто переважає внутрішня, зовнішня позитивна мотивація, або їх значення однакові, але більші, ніж зовнішня негативна мотивація.

Таким чином, проведене електронне анкетування позитивно сприймається студентами, дозволяє оперативно отримувати необхідну інформацію та вносити відповідні корективи в організацію освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Балл Г. А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности. Вопросы психологии. 1989. №1. С. 92–100.
2. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. Учебник для вузов. СПб : Питер, 2000. 304 с.
3. Дубовицкая Т. Д., Крылова А. В. Методика исследования адаптированности студентов в вузе. Психологическая наука и образование. 2010. №2. С. 27–46.
4. Староста В. І., Попадич О. О. Деякі чинники адаптації студентів-першокурсників в умовах класичного університету. Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology. 2018. Vol. 6. No. 2. pp. 16–26. URL: <http://ojs.mdpu.org.ua/index.php/itse/article/view/2456>.

Л. В. Правдівцева, викладач,
КЗ «Харківський вищий коледж мистецтв»
І. М. Цибіна, викладач,
КЗ «Харківський вищий коледж мистецтв»

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ В ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТОЗНАВЧОЇ СФЕРИ

Реформування системи вищої освіти спрямовує педагогів до пошуку нових ефективних прийомів, методів та способів, спрямованих на усвідомлене і творче навчання студентів, розвиток інформаційної компетентності, формування навичок використання одержаних знань та умінь в майбутній професійній діяльності.

Сучасний студент часто неспроможний орієнтуватись у значному потоці професійно-орієнтованої інформації, динамічно перетворювати отриману інформацію у знання, систематизувати отримані відомості через особистісне осмислення й структурувати їх, формувати у своїй свідомості інформаційну базу професійних компетентностей. Отже, актуальності в методиці викладання набуває питання удосконалення способів і засобів навчання студентів роботі з інформацією (інформаційна компетентність) [3].

Соціально-психологічною рисою сучасної молоді («покоління Z», пост-міленіали) є особлива форма сприйняття інформації та мислення (кліпове, фрагментарне, піктографічне та ідеографічне, комп'ютерне мислення). Представники цього покоління не знають часів без Інтернету та сучасних технологій. Вони віддають перевагу streaming-контенту, притаманному для Youtube: короткому за метром та з чіткою ідеєю. У сучасних молодих людей більш розвинена частина мозку, яка відповідає за візуальне сприйняття інформації, тому продуктивніше вони реагують на візуальну подачу матеріалу (таблиці, інфографіка), аніж на інші канали надходження інформації (кінестетичний та слуховий).

Одним з педагогічних прийомів навчання є метод візуалізації та графічного (знакового) подання інформації у формі ментальних карт («карти

знань», «карти пам'яті», «інтелект-карти», «карти розуму», «асоціативна карта»).

В основу концепції розробки ментальних карт покладено уявлення про асоціативне мислення, візуалізацію уявних образів, цілісне сприйняття окремих елементів об'єктів вивчення. Адже запам'ятовувати й відтворювати візуальну інформацію значно простіше, бо мозок людини мислить образами, а не словами чи реченнями.

Ментальна карта будується на основі ключових слів або картинок, які відображають частини головної ідеї. Карта дозволяє відобразити певний об'єкт, явище, процес або ідею в системному вигляді, демонструвати зв'язки між окремими частинами, стисло (майже стенографічно) записувати значні обсяги інформації та відтворювати їх через тривалий термін [2].

Техніка створення ментальних карт відрізняється:

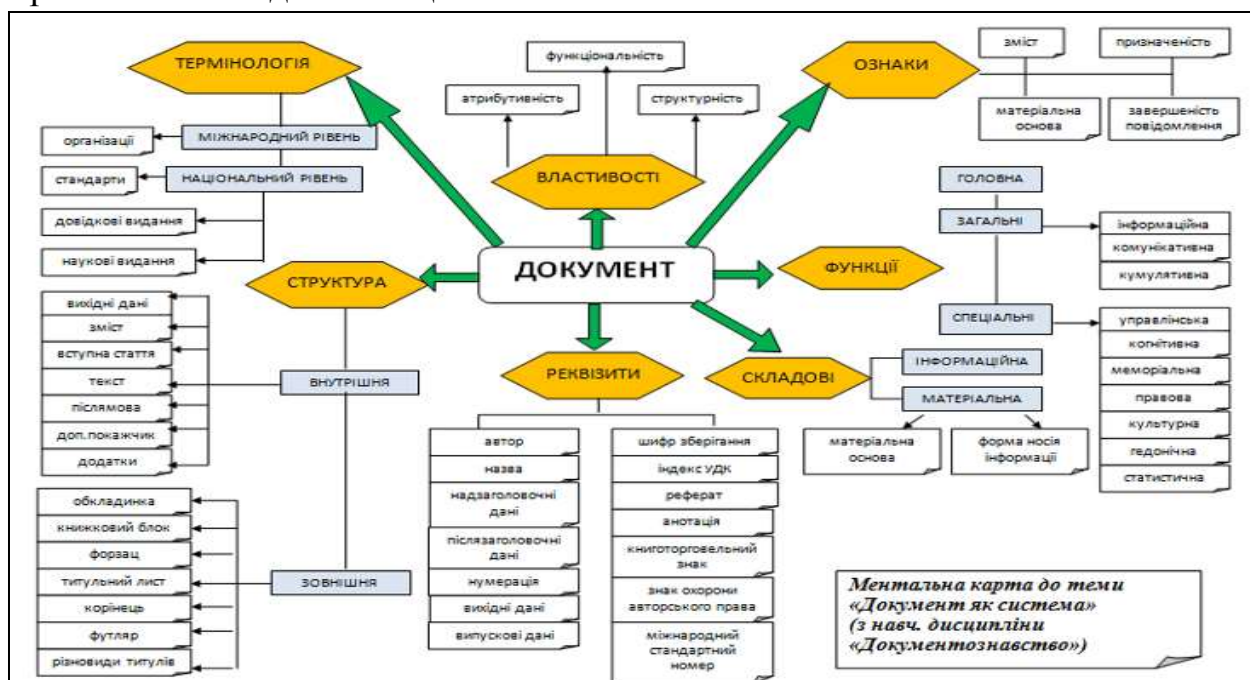
- візуалізацією (карта може поєднувати різні форми подання матеріалу – текст, картинки, малюнки, графічні елементи тощо);
- наповненням (можливість формулювання основної теми та її сегментів не одним словом, а словосполученням, реченням, різними частинами мови);
- ресурсами і засобами для створення (комп'ютерне моделювання чи укладання карт в ручному форматі).

В основі професійних компетентностей, що формуються під час вивчення навчальних дисциплін професійно-практичного циклу спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», перш за все, покладено знання про документ: історія виникнення, основні функції, властивості та ознаки, структура, цільове (функціональне) призначення; правила та вимоги документування (створення документів) та організація роботи з документами в різних сферах діяльності. Імплементация цих знань реалізується через наступні курси: «Документознавство», «Спеціальні системи документування (Діловий документ)», «Документаційне забезпечення управління».

Метою впровадження ментальних карт під час занять з дисциплін професійно-практичного циклу є:

- покращення інтелектуальних характеристик здобувачів фахової (передвищої) освіти при фіксації, опрацюванні та запам'ятовуванні фактологічного матеріалу;
- сприяння інформаційній медіаграмотності всіх учасників освітнього процесу;
- розвитку у студентів креативного, асоціативного та критичного мислення;
- реалізація семантичної структури понять про об'єкти, процеси, явища в документознавчій сфері;
- реалізація міждисциплінарних зв'язків;
- втілення процесу педагогіки партнерства.

Представлена на малюнку інтелект-карта вже пройшла апробацію в навчальному процесі під час різних видів занять з навчальної дисципліни «Документознавство»: для розкриття теми заняття, під час мотивації пізнавальної діяльності з метою узагальнення й систематизації лекційного матеріалу, під час актуалізації опорних знань, як план-схема для виконання практичного завдання тощо.

Під час розробки подібних карт, викладач може контролювати рівень їх наповнення, залишаючи «білі плями» у вигляді порожніх ланок, неназваних/відсутніх ліній зв'язку, нерозкритих сегментів тощо.

Лекційний матеріал щодо виникнення і розвитку знакових систем документної комунікації насичений подіями, датами, технологічними характеристиками носіїв інформації, іменами представників-авторів документних джерел, назвами видатних пам'яток документної комунікації. На початку заняття студентам було запропоновано переглянути відеоматеріали (презентацію) з історії писемності та книгодрукування, а потім скласти свою карту знань.

Професійні компетентності навчальної дисципліни «Спеціальні системи документування (Діловий документ)» передбачають:

- знання методики (технології) документування;
- вміння щодо застосовування раціональних прийомів складання та оформлювання різних видів ділових документів; здійснення документаційного супроводу різних видів діяльності.

Нижче представлено зразок інтелект-карти ділового документа (Положення) (мал.2), яка є опорою під час роботи студента на практичному

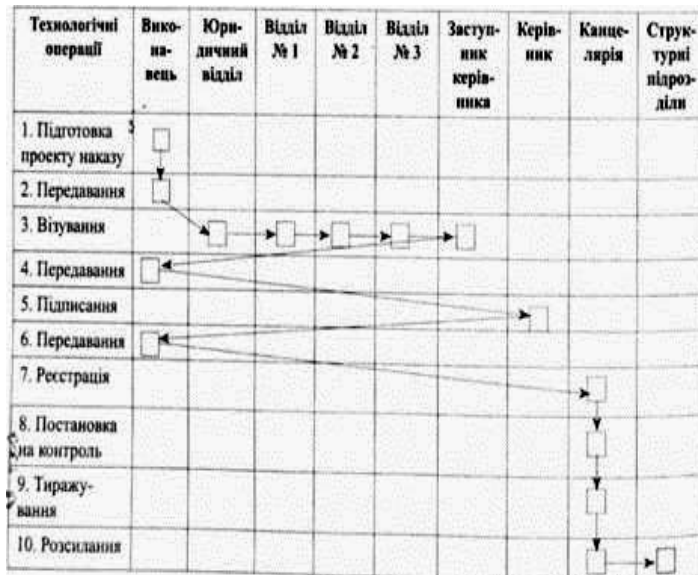

занятті з теми «Організаційні документи». Під час вивчення теми «Розпорядчі документи» студенти мають вже самостійно розробити і представити для оцінювання подібну карту для наказу, розпорядження, вказівки та регламенту.

Мал. 2. Інтелект-карта організаційного документа

В рамках вивчення навчальної дисципліни

«Документаційне забезпечення управління», технологію створення «розумних» карт можна розглядати як прийом time-менеджменту для раціоналізації трудової діяльності.

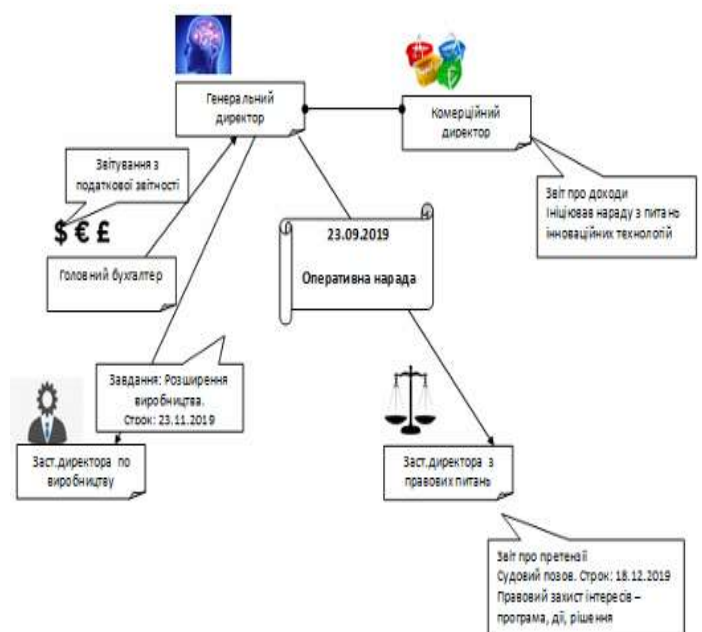
Мал. 3 Інтелект-карта руху внутрішніх розпорядчих документів

встановлення логічних зв'язків між різними етапами роботи з певними видами документів.

У практичній діяльності ведення/оформлення інтелект-карт стане у пригоді під час ведення переговорів, підготовці доповідей та звітів, реферуванні значних обсягів інформації, плануванні власного робочого часу та робочого графіку керівника, розробці локальних нормативних актів тощо [1]. Зразки інтелект-карт оперативної наради та руху внутрішніх розпорядчих документів (оперограма) наведено у тексті (мал. 3, 4).

Карти пам'яті, ментальні карти, карти знань, інтелект-карти – це ефективний прийом організації, структурування та аналізу інформації; це показник рівня засвоєння інформації; це ефективний спосіб думати, згадувати, вирішувати, запам'ятовувати творчі завдання; інструмент ефективного навчання, розробки дидактичних матеріалів, контролю рівня засвоєння

Своєрідним прикладом карти-пам'яті є оперограма – організаційний документ, що регламентує процес опрацювання вхідних/ вихідних/ внутрішніх документопотоків [4]. Розробляючи її студенти вчаться визначати необхідні технологічні операції з обліку реєстрації, погодження, зазначення відповідальності виконавців,

Мал. 4.
Інтелект-карта ..

матеріалу. Процес створення інтелект-карти формує у студентів головні компоненти компетентостей – знаннєвий, діяльнісний, ціннісний.

Створення ментальних карт – це дидактичний прийом, який з одного боку, залишає простір для самореалізації й вільних роздумів студента, з іншого, – направляє його у необхідному напрямі, дає йому певні орієнтири.

Список використаних джерел:

1. Как помогут mind maps в работе секретаря?. Справочник секретаря і офіс-менеджера: веб-сайт. URL: <https://www.sekretariat.ru/question/210277-kak-pomogut-mind-maps-v-rabote-sekretarya>
2. Литвиненко О.В. Особливості використання ментальних карт в навчальному процесі: зб. матеріалів обл. наук.-практ. Інтернет-конференції «XII Хмурівські читання. Технологія фахової майстерності: сучасний інструментарій вчителя» (17-21 жовтня 2016 року)». URL: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura12/2016/10/16/lytvynenko-olha-valentynivna-osoblyvosti-vykorystannya-mentalnyh-kart-v-navchalnomu-protsesi/>
3. Романовський О. Г., Гринькова В. М., Резван О. О. Ментальні карти як інноваційний спосіб організації інформації в навчальному процесі вищої школи. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. № 2. т. 4. С.185–195.
4. Сельченкова С.В. Діловодство: практ. посіб. К.: Інкунабула, 2009.

А.Е Самойлов,
Заведующий кафедрой
педагогике и психологии
ПУ ВУЗ «Международный
гуманитарно-педагогический институт
«Бейт-Хана»

ЯЗЫК КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ КОММУНИКАЦИИ

*Скажи мне слово, чтобы
я увидел твоё лицо.*

Сократ.

Язык есть система словесных знаков. Знаком языка является слово.

По словам Л. С. Выготского словесный знак имеет общественную, социальную природу, как и орудие труда. Только орудие труда опосредствует трудовую деятельность, а словесный знак – интеллектуальную. Л. С. Выготский назвал знак психологическим орудием.

Объективные свойства словесного знака представляет собой его значение или то, что известно о свойствах предмета или класса предметов. От значения слова отличается его смысл – субъективное переживание значения. Например, смысл слова «смерть» для молодого человека или смертельно больного старика различен.

Смысл может быть личностным – когда переживаемое значение некоего предмета определяется местом, которое он занимает в деятельности конкретного человека, то есть когда он вступает в объективные и субъективные связи с иными предметами, также занимающими в деятельности определенные места.

В контексте вышеизложенного рассмотрим основные *функции языка*:

- средство усвоения исторического опыта;
- средство коммуникации (основная функция);
- орудие интеллектуальной деятельности.

Основная функция языка, как средства коммуникации предполагает следующие *виды общения, которые подразделяются в зависимости от того:*

- на что в психике направлено воздействие (информирование, изменение мотивов);
- что является объектом общения (один человек или группа людей);
- какие используются средства общения (материальные, знаковые, смысловые).

Если язык выступает как своеобразный ресурс общения, то речь представляет его исполнительскую сторону.

Исследования профессора Н. И. Жинкина вскрывают механизм программирования речевого высказывания. Согласно выдвинутым им положениям прежде, чем построить высказывание, человек, при помощи особого кода (представлений, образов и схем), строит его смысловой костяк, а затем осуществляет переход к синтаксической структуре речи.

Физиологической локализацией речи являются центры Брока и Вернике, однако в организации всей речи принимает участие несколько функциональных систем. Речь бывает:

1) Коммуникативная активная или монологическая. Такая речь требует специального воспитания. Для формирования у себя определенных умений монологической речи необходимо последовательно переходить от большей внешней опоры высказывания к меньшей. Реализацию этой цели, в свое время выполняла наука риторика.

Большую роль в организации монологической речи играют: *интонация, неязыковые звуковые наполнители, мимика, выбор логического центра высказывания.*

2) Коммуникативная реактивная или диалогическая. Такая речь:

- ситуативная и потому – свернутая. Многое в ней подразумевается. Эта речь представляет собой речевую реакцию, в которой большую роль в ней играют шаблоны.

3) Внутренняя. Эта речь представляет собой своеобразную фазу планирования внешней. В подобной ситуации: *все понимается с полуслова;*

речь близка к диалогической, отрывиста, фрагментарна, на вербальном уровне тяготеет к использованию глагольных форм.

4) Письменная. Представляет собой разновидность монологической речи, но является более детальной, содержательной, исключая недомолвки и «натяжки».

Список используемых источников:

1. Выготский Л.С. Мышление и речь. М., 1979.
2. Леонтьев А.Н. Язык речь и речевая деятельность. М., 1962
3. Жинкин Н.И. Внутренняя речь и мышление. М., 1972
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: в 2-х. т. М. 1989.

311 с.

С.В. Сапожников,
професор кафедри педагогіки та психології
Університет імені Альфреда Нобеля,
доктор педагогічних наук, професор

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Сучасний етап розвитку українського суспільства можна схарактеризувати як етап криз, соціальної напруженості та невизначеності, хаотичності подальшого розвитку. На фоні наростаючої відчуженості у стосунках між людьми, змінюється свідомість сучасної дитини, її сприйняття навколишнього світу, психологія поведінки. Для української освіти у зв'язку з цим окреслились чотири основні *виклики часу*, які прямо чи опосередковано впливають на її стан і перспективи розвитку.

Це – глобалізація (бізнес без кордонів, відкрита освіта, жорстка конкуренція на ринку праці й володіння джерелами енергії);

– *демографічна криза* (зменшення людських ресурсів, старіння населення, відтік здібної молоді) вимагає пошуку шляхів оптимізації якості освіти, ефективного використання освітнього і виробничого потенціалів;

– *інновації* в науково-технічній сфері (ІКТ, нанотехнології, біотехнології тощо) зумовлюють потреби швидких і науково обґрунтованих змін у змісті й методиках навчання; формування у людей здібності навчатися впродовж життя;

– *швидкість і частота комунікацій* у різних сферах суттєво змінюють навчальне, культурне середовище, інформаційний і зокрема освітній простір країни [1].

Саме тому для сучасної педагогічної та психологічної науки сьогодні є вельми актуальним виявлення та дослідження психічних новоутворень у сучасної дитини на усіх етапах її вікового розвитку, визначення принципів, умов, шляхів, можливостей та перспектив оновлення наявної системи освіти, яка б забезпечувала її оптимальний розвиток.

Засади особистісної орієнтації освіти та виховання у сучасній педагогічній теорії та практиці досліджуються з позицій декількох наукових підходів, а саме: *філософського* (В. Андрущенко, Д. Белухін, Б. Гершунський, П. Саух); *психологічного* (І. Бех, Л. Божовіч, Л. Виготський, А. Маслоу,

С. Рубінштейн, Е. Фромм); *педагогічного* (С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Пехота, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська); *соціально-педагогічного* (Я. Коломинський, С. Пальчевський, С. Подмазін, А. Реан, А. Сбруєва); *соціологічного* (А. Капська, С. Карпенчук, Д. Маєрс, Д. Пащенко).

Сьогодні серед основних проблем розвитку особистості можна виділити такі:

- *вплив сім'ї на дитину*. Сімейне виховання являє собою тісну взаємодію стихійних та організованих впливів з боку батьків та інших членів сім'ї на дитину з метою її формування та розвитку. Таким чином сім'я здійснює суттєвий вплив на розвиток дитячої субкультури, стаючи першоджерелом духовної, пізнавальної та соціальної діяльності, що віддзеркалюється у правилах, нормах та поведінкових вчинках дітей;

- *деградації виховного компонента*, до якого впроваджено економічний термін, який перетворює освіту із цінності та найвищого обов'язку суспільства в «освітню послугу». Ця тенденція є особливо небезпечною в умовах нестабільного суспільства, відсутності в ньому чіткої орієнтації, відмови від ідеології – отже, вилучення орієнтирів [2].

- *взаємодія факторів організованого та неорганізованого впливу з боку навколишнього середовища*, цілеспрямованого та ненавмисного виховання. Зростає вплив на дитячу психіку з боку героїв кінофільмів, мультфільмів, комп'ютерних ігор, Інтернету, які демонструють чуже життя, чужу мораль, чужі звичаї, що підпорядковують собі владу сили, багатства і грошей. На задній план відходить підтримка слабого, допомога немічному, почуття співчутливості, дружби, прив'язаності і любові;

- *ставлення суспільства до дитини*. Воно передбачає не тільки турботу, заступництво, поблажливість, але й внутрішню установку на розуміння дитини, бачення в ньому Людини. Саме сьогодні спостерігається втрата суспільного контролю та причетності, втрата відповідальності дорослих за дітей. У сучасному українському суспільстві мають місце різні форми насильства щодо дітей;

- *недостатня комунікативна здатність особистості дитини*. Сьогодні діти нездатні вирішувати найпростіші конфлікти, вони демонструють агресивний тип поведінки, який є для них нормативним.

Таким чином, нові умови формування та розвитку особистості зумовили певні зміни в системі вітчизняної освіти. Адже саме вона повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою національну ідентичність, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному глобалізованому світі. Стає очевидним, що розв'язання цих глобальних проблем довгострокового розвитку країни найтіснішим чином пов'язані з ґрунтовним науковим аналізом впливу сучасних засобів інформації на формування особистості школярів та пошуком засобів нейтралізації можливих негативних впливів сучасних засобів комунікації.

Список використаних джерел:

1. Савченко О. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти / о. Савченко // Рідна школа. 2011. № 8–9. С.4–8.
2. Фельдштейн Д.И. Проблемы формирования личности растущего человека на новом историческом этапе развития общества // Образование и наука. 2013. № 9 (108). С.3–23.

С. О. Слісаренко,
викладач сольного співу
КЗ «Дніпропетровський коледж
культури і мистецтв» ДОР

ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ

Всебічний розгляд історії сценічної культури як актуальної проблеми вокального виконавства обумовлений певними об'єктивними причинами. Вітчизняна музична педагогіка традиційно орієнтована на вивчення жанрів та напрямів академічної музики. У сучасний час з'явилося чимало досліджень, присвячених відтворенню цілісної картини становлення і формування сценічної культури виконавця. Поняття «сценічна культура» є досить містким і охоплює різноманітні процеси та окремі події, художні тенденції, діяльність митців, пов'язаних зі сценічним мистецтвом тощо.

Сфера вокальної музики – це досить різноманітний багатостильовий та багатожанровий феномен, який має безліч позитивних характеристик, знання яких сприяє вирішенню актуальних загальнопедагогічних, загальноестетичних і спеціальних завдань: якісного перетворення музичних смаків і потреб у майбутніх фахівців, підготовки їх до сприйняття складнішої, глибшої й серйознішої музики, розкриття її творчо-імпровізаційного потенціалу.

Найбільш інтенсивний та якісний розвиток емоційно-творчих здібностей у студентів відбувається у процесі безпосереднього залучення їх до виконавської діяльності, яка відбувається у вигляді публічних виступів.

Сьогодні формування сценічної культури забезпечує сюжетно-драматичний зміст української народної пісні та її стилістики. Формування сценічної культури у майбутніх виконавців – явище надзвичайно динамічне, що знаходиться в постійному русі. Воно сформувалося у світовому музичному просторі як особливе музично-художнє явище, що відрізняється своєрідною естетикою, поетикою, стилістикою.

Вагомий внесок у вивчення і систематизацію сценічної культури в танці мали наукові роботи істориків, етнографів та фольклористів, а саме: В. Авраменка, Р. Герасимчука, Б. Грінченка, В. Гнатюка, А. Гуменюка [1],

І. Е. Кох [3], П. Чубинського та інших. Проблемам сценічної культури в цілому присвячено праці вітчизняних та західних філософів і культурологів: Т. Адорно, Т. Кендо, Л. В. Климова [2], Т. Чередниченко, В. М. Шейко та Л. Г. Тишевська [7].

Педагоги, які працюють у цьому напрямку, не мають науково-обґрунтованих розробок і перевірених на практиці методичних посібників з цього питання. У зв'язку з вище зазначеним цінним є фіксація педагогічного досвіду провідних вокальних педагогів, які на практиці довели єдність теорії і практики.

Сучасний стан вокального мистецтва ХХІ ст. потребує, від співаків, володіння арсеналом виразових засобів: насамперед – сценічної культури (пластичної виразності та сценічного руху).

Сценічна культура майбутнього співака є складним феноменом, що характеризується багаторівневою структурою. До важливих компонентів структури сценічної культури, на наш погляд, відносяться:

- мотиваційний, який виражає інтерес виконавців та захопленість їх співом, націленість на пізнання національних пісенних традицій та співацьке самовдосконалення;
- когнітивний, що містить необхідну базу знань, умінь та навичок у сфері оволодіння сценічною культурою, вміння адекватно оцінити набутий вокально-виконавський досвід;
- творчий, який виражає здатність до яскравого художньо-образного виконання вокальних творів, уміння донести створений образ до глядацької аудиторії.

До загальних педагогічних цілей та завдань по формуванню сценічної майстерності на уроках вокалу відносяться:

- розробка процесу навчання у музично-естетичному, виконавському, сценічному розвитку студентів відповідно до їх індивідуальних особливостей.
- активізація інтересу майбутніх виконавців не тільки до мистецтва вокального, ай до мистецтва взагалі, до різних його видів.
- формування комунікабельної людини, що володіє вокалом, тілом, словом,

вміє слухати й розуміти оточуючих.

- розвиток фантазії, пам'яті, уваги, почуття ритму, почуття простору і часу, почуття слова та інших психологічних складових особистості студента,
- розвиток пізнавальних інтересів у майбутніх співаків.

Організація навчального процесу відповідно до вищеперерахованих завдань сприяє формуванню самобутнього, творчого виконавця.

Концертний виступ можна сприймати як цілісну систему комунікативної поведінки співака, але, є ще й інші аспекти, що ускладнюють безпосередньо сам виконавський процес. Серед них найбільш значущим є стрес, який викликає різні психофізіологічні зміни, а також висока вимогливість до себе, яка сковує виконавця. Важливу роль у стабілізації концертного стану співака відіграє регулярність виступів для слухачів. У цьому випадку концертне хвилювання, що виникає кожного разу встигає вщухнути. Концертний виступ являє собою особливу форму діяльності співака, що має свої закономірності і її, необхідно враховувати не тільки в період підготовки до концерту, але й протягом усього періоду вивчення вокального твору. Виконавці й педагоги повинні знати специфічні особливості мислення та поведінки на сцені, створення виконавської форми вокального твору саме для публічного виступу. Розуміння цих явищ сприяє успішному досягненню художніх цілей і професійного становлення виконавця в цілому. Нерідко виконавці та педагоги вважають, що для повноцінної підготовки до концертного виступу достатньо лише вивчити твір напам'ять, але, як показує практика, це не завжди сприяє успішності співу і створенню образу на сцені.

Для досягнення оптимальних результатів у формуванні сценічної культури, з педагогічної точки зору автора, необхідно забезпечення таких умов:

- забезпечення психологічної підготовки, яка сприяє формуванню механізмів захисту організму від стресу, тобто створення максимальної психічної стійкості, у тому числі формування навичок перетворення негативних факторів впливу сцени на позитивні результати;
- створення певних резервів різних сторін співацької діяльності;
- сприяння максимальній реалізації на сцені власних прихованих

можливостей і резервів, що сприяють досягненню вищих результатів, стимулюванню стану натхнення.

Безперечно, все вищезазначене є тільки приблизною схемою, яка визначає грані формування сценічної культури співака.

Таким чином, сценічна культура є важливою складовою професійного становлення співака – її формування у студентів, які здобувають музичну освіту в ЗВО, ґрунтується на вивченні українських традицій вокального навчання, а методика формування передбачає поетапність проведення педагогічної роботи.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк А. Український народний хор [Текст] : Метод. посіб. / А. Гуменюк. К. : Мистецтво, 1955. 80 с.
2. Климова Л. В. Художня культура [Текст] : Підруч. Для ЗОНЗ : Рівень стандарту / Л. В. Климова. К. : Літера, 2010. 176 с.: іл.
3. Коган Л. Б. Воспоминания. Письма. Статьи. Интервью [Текст] / Л. Б. Коган; сост. В. Ю. Григорьев. М., 1987. 156 с.
4. Кох І.Е. Основи сценічного руху [Текст] : 38 уроків / І. Е. Кох. К. : Мистецтво, 1966. 108 с.
5. Хомутова Л. Г. Создание художественного вокально-сценического образа [Текст]: метод. пособ. для певцов / Л. Г. Хомутова. Дніпропетровськ: Пороги, 1995. 50 с.
6. ЦзэнХун. Новейшие методы вокального обучения (Шэньюецзяо тай тэ синь) [Текст] / ЦзэнХун. Пекин : КМИ, 2003. 210 с.
7. Шейко В. М. Історія української культури [Текст] : навч. посіб. / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська; наук. ред. В. М. Шейко. К. : Кондор, 2006. 264 с.

В. В. Стрюков,
викладач дисципліни
«Захист Вітчизни»,
КЗ Дніпровський коледж
культури та мистецтв ДОР.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА КОЛЕДЖУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Освіта нині – один із найважливіших системотворчих факторів розвитку цивілізованого суспільства, а якісна освіта – яка має інноваційний характер і є основою якісного соціального й економічного росту держави. Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою та інноваціями. Тому за останні роки проблема підвищення якості освіти здобула загально визнану актуальність в усіх галузях. Потенційні питання які стають перед сучасними ученими та педагогами перебувають в площині методологічних пошуків інновацій в освіті та їх співвідношення з традиційними стратегіями навчання (Таб. 1) і управлінням інноваціями.

На якість та ефективність інноваційної діяльності впливає низка факторів, які є взаємозалежними (рис. 1). Потреба впровадження інновацій в освіту зумовлена комплексом причин які знаходяться в основі цього процесу: по-перше, – вплив ринку праці, соціально-економічної ситуації в державі, запитів суспільства; по-друге, це зумовлено інформаційно-технологічним розвитком суспільства і, по-третє, зазначений процес суттєво пов'язаний з інтеграцією у світовий освітній простір тощо [1]. Це підтверджують досліджень цієї проблеми вчених: Паламарчук В., Дичківська І [2; 3].

Таблиця 1

Порівняння технології навчання

Критерії, характеристики	Особливості технології навчання.	
	Традиційні	Інноваційні
Місце і роль викладача у навчальному процесі.	Суб'єкт, який визначає всі аспекти процесу навчання.	Суб'єкт, який ініціює процес навчання і перетворює студентів в активних суб'єктів процесу навчання – педагогічний менеджмент.

Місце і роль студентів у навчальному процесі.	Сприйняття, засвоєння і відтворення інформації, яку надає викладач.	Активне засвоєння і генерування знань, отриманих із різноманітних джерел. В основу підвищення якості навчання закладено розвиток і вдосконалення самостійної роботи студентів.
Тип інформаційної комунікації.	Керована викладачем інформація.	Багатоканальна система (інтернет, підручники тощо), яка генерує інформацію між викладачем і студентами.
Методи управління процесом навчання.	Тоталітарне або авторитарне управління.	Демократичне управління. Педагогічна дія є комунікативна с діагностичною дією і являє собою цілеспрямований, систематичний вплив викладача на колектив студентів і окремого студента.
Рівень творчості.	Творчість притаманна викладачеві, студенту пропонується вже готова інформація.	Творчість викладача та студента стає більш різноманітною (інноваційний метод, компетентнісний підхід).
Проблемність процесу навчання.	У кращому випадку має місце описування проблем чи проблемних ситуацій.	Навчання в умовах проблемних ситуацій, що сприяє формуванню вмінь їх визначення і вирішення.
Рівень контролю за процесом навчання та знань.	Формальні. Жорсткий контроль.	Форми контролю – індивідуалізовані, самоконтроль та рефлексія.
Результат навчання	Сукупність знань	Сукупність знань, практичних вмінь і навичок, здатність до їх творчого використання в професійній діяльності – професійна компетенція.

Концепції ступеневої професійної підготовки та сучасні інноваційні педагогічні технології розглядали вітчизняні вчені – І. Зязюн, Н. Ничкало, А. Шкляр, проблему розвитку інноваційного потенціалу вчителя розглядали М. Кларін [4], В. Ляудіс [5], систему управління інноваційними процесами та їх оцінку вивчав В. Кан-Калік [6], інновації як ті, що виникають розглядав М. Бургін:

— Стихійно без відповідної постановки завдань, без усвідомлення необхідних засобів та умов, під впливом ситуативних імпульсів;

— Усвідомлено цілеспрямовані, діяльність викладача науково обгрунтована.

Важливим є погляд вченого В. Полонського який розглядав ознаки нововведень: формальна новизна (подання відомого в іншому вигляді), повторення відомого з несуттєвими змінами, конкретизація, уточнення вже відомого, доповнення знаного суттєвими елементами, створення якісного нового об'єкта.

Аналіз останніх публікацій свідчить також про те, що вітчизняні вчені приділяють значну увагу моніторингу освітніх інновацій на рівні закладів освіти [7; 8], а також було створено енциклопедичне видання педагогічних технологій та інновацій [9]. Засадничими правовими документами, що регулюють інноваційну діяльність в системі освіти є: закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про інноваційну діяльність», «Про інтелектуальну власність», положення Міністерства освіти і науки України «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» [10].

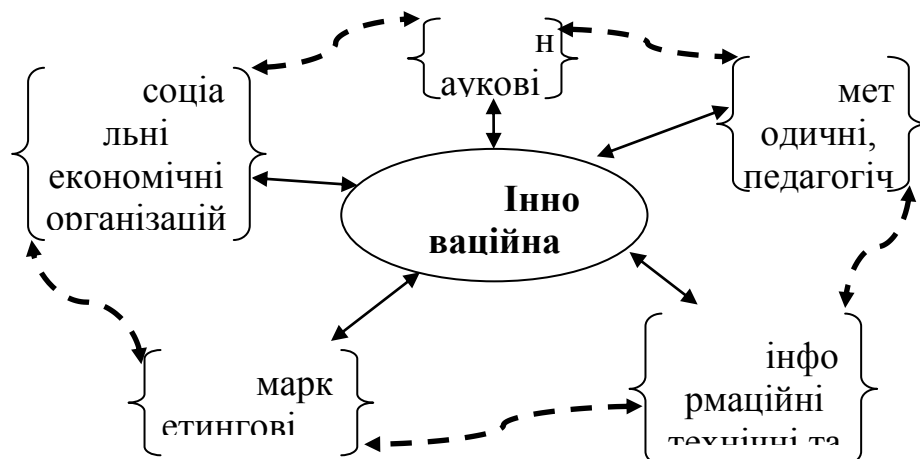

Рис. 1. Вплив факторів на інноваційну діяльність (розроблено автором) [1].

За визначенням Т. Дмитренко інновації – це різновид новацій, що дозволяють вирішувати як проблеми сьогодення, так і запобігати виникненню подібних проблем у майбутньому [11]. Л. Даниленко стверджує, що освітні

інновації – це нововведення в освітньому процесі (мета, зміст, принципи, структура, форми, методи, засоби, технології навчання, виховання та управління), ядром якого є нова освітня ідея, шляхом реалізації – експериментальна діяльність, носієм – творча особистість [12].

Беручи до уваги вище зазначене можемо припустити, що інновація освіти – цілеспрямований процес часткових змін, обумовлений педагогічною ситуацією, що веде до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог та головною метою такого навчання – є поліпшення якості навчання шляхом активізації навчальної діяльності, стимулювання активної самостійної роботи, а також створення умов для здорової конкуренції.

Ефективність навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців значною мірою залежить від уміння викладача вдало обирати й застосовувати традиційні та інноваційні методи. Раціональне поєднання традиційних та інноваційних методів навчання стимулює відкриття нових знань у студентів, створює найкращі можливості для їхньої активності.

Сучасному викладачеві потрібно не стільки передати весь свій обсяг знань своїм студентам, а скільки навчити тому де і як знайти потрібну інформацію, як її використовувати; проаналізувати виниклу ситуацію та прийняти оптимальне рішення; сформулювати відповідний науковий кругозір у слухачів; стимулювати прагнення до постійного самовдосконалювання; створити умови для мотивації самостійного пошуку в спеціалізованій літературі, спеціалізованих джерелах, а також в мережах Інтернет потрібної інформації (рис. 2).

Де викладач задає завдання з обов'язковою мотивацією навіть це потрібно знати в повсякденному житті та в професійній діяльності. Особливо важливо щоб студент не боявся формулювати уточнюючі питання і висловлювати особисту думку навіть якщо вони будуть не вірними. Помилка одного стимулює колективний розум в пошуках та розуміння істини. А також помилку може виправити та пояснити експерт. Експертом може виступити кожний студент та викладач.

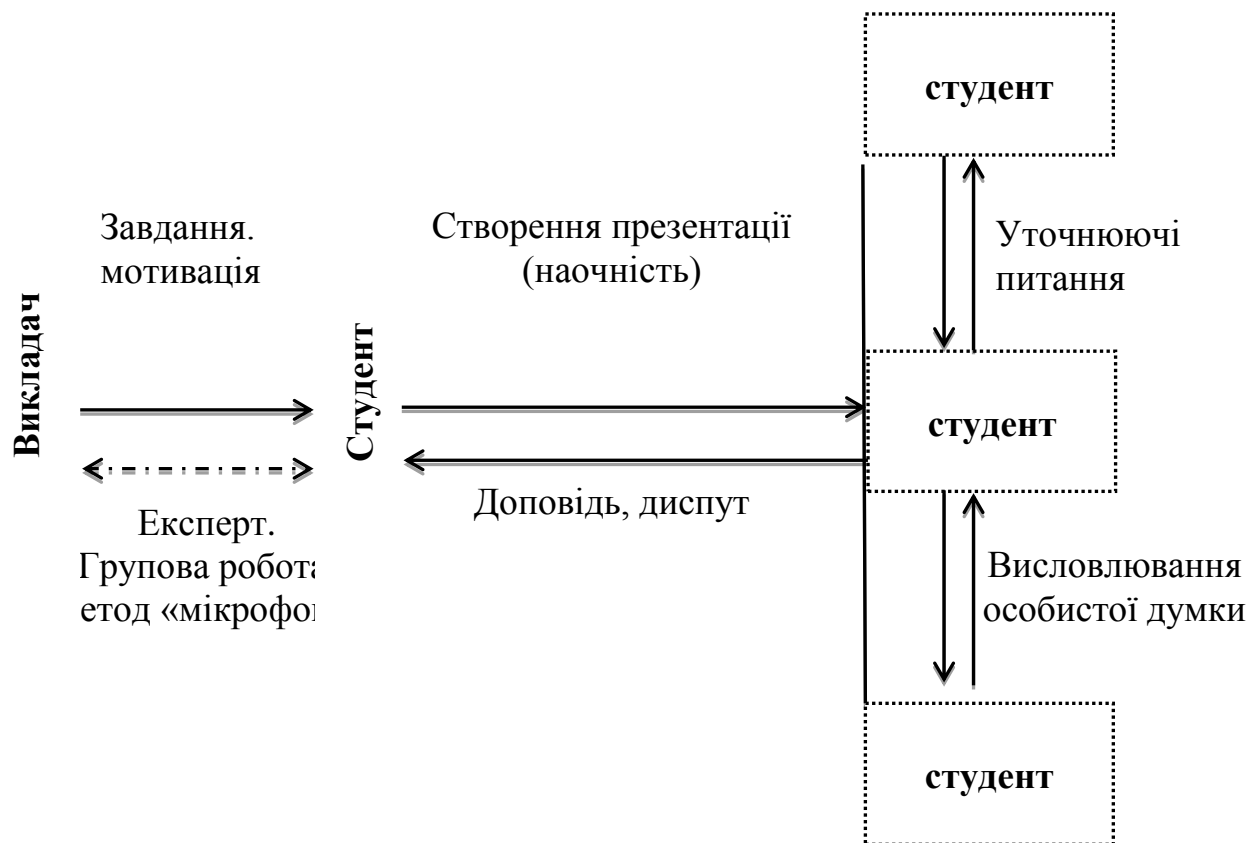

Рис. 2. Схема поєднання традиційних і інноваційних технологій навчання (розроблено автором).

Поєднання цих методів розвиває у студентів критичне мислення яке край важливо для майбутнього фахівця. Критичне мислення – скоріше вміння, ніж знання, продуктивна й позитивна розумова діяльність, раціональне й емоційне, це процес, а не результат. Критичне мислення провокується як позитивними, так і негативними чинниками.

Як було зазначено вище, пріоритетними складовими інноваційного навчання виділяємо: дружню атмосферу між учасниками спілкування; вони не бояться припускати помилок та долають страх перед мовним бар'єром; система відносин змінюється; викладач перестав бути єдиним джерелом інформації, тому зростає значення виховної роботи в навчальному процесі. Жодна інноваційна технологія не є універсальною. Запровадження інновацій потребує змін – матеріально-технічних, програмних і методичних, психологічних. Впровадження інноваційних педагогічних технологій повинно бути результативним; спонукати викладача до творчого пошуку; посилювати його мотиваційну сферу.

Список використаних джерел:

1. Большукіна А. В. Управління інноваційною діяльністю в навчальному закладі [Електронний ресурс] / А. В. Большукіна. URL: <http://esteticamente.ru/e-journals/NarOsv/2011-2/11bavdnz.htm>.
2. Паламарчук В. Ф. Першооснови педагогічної інноватики. Т. 1 / В. Ф. Паламарчук. К. : Знання України, 2005. 420 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. Дичківська. К. : Академвидав, 2004. 352 с.
4. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике / М.В. Кларин. М., 1998. 175 с.
5. Ляудис В.Я. Методика преподавания психологии: Учебное пособие. 3-е изд., испр. и доп. / В.Я. Ляудис. М.: Изд-во УРАО, 2000. 128 с.
6. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество / В.А. Кан-Калик, Н.Д. Никандров. М.: Педагогика, 1990. 141 с.
7. Мариновська О. Моніторинговий супровід інноваційної діяльності / О. Мариновська // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. 2012. № 7–8. С. 89–96.
8. Вольянська С. Є. Моніторинг упровадження освітніх інновацій у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи / С. Є. Вольянська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2008. № 8. С. 45–49.
9. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : Основа, 2011. 176 с.
10. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
11. Дмитренко Т.О. Розвиток основ сучасної педагогіки: знаково-символічний аспект дослідження [Текст] / Т.О. Дмитренко, К.В. Ярьсько // Пробл. інж.-пед. освіти: зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. Х., 2013. Вип. 38-39. С. 9–13.

12. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі / Л.І. Даниленко // Управління освітою. 2001. № 3. С. 18–24.

А. М. Ткаченко,
викладач II категорії
Лозівської філії Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу
І. А. Ткаченко,
викладач вищої категорії,
викладач-методист
Лозівської філії Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу

СУТНІСТЬ ТА ПРИЧИНИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

Насильство серед молоді є глобальною проблемою, яка охоплює широке коло дій – від знущань і бійок до більш важких випадків сексуального та фізичного примусу і вбивств.

Росія, Албанія, Казахстан, Білорусь та Україна. Так виглядає, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ [1], англ. World Health Organization (WHO) – спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка опікується проблемами охорони здоров'я у світовому масштабі) статистика рівня насильства. Отже, Україна посідає 5 місце в Європі за рівнем насильства серед молоді. Це жахлива цифра, враховуючи, що до складу ВООЗ на 2016 рік входить 193 країни.

За даними звіту ВООЗ, від насильства в Європі помирає щодня 40 молодих осіб у віці від 10 до 29 років, або 15 тисяч на рік. При цьому 4 із 10 смертей – це вбивства за допомогою ножа. І це – лише верхівка айсберга, говорить звіт, бо на кожну молоду людину, що гине від поножів'я, є 20, які потрапляють до лікарні з ножовими пораненнями.

Убивства і насильницькі дії серед молоді, що не призводять до смертельного результату, не лише значно збільшують кількість випадків передчасної смерті, травм та інвалідності, але також чинять серйозний, нерідко довічний, вплив на психологічне та соціальне функціонування особистості. Це може стосуватися як членів сім'ї та друзів жертв, так і місцевих спільнот. До того ж молодіжне насильство зумовлює значне підвищення витрат на роботу служб охорони здоров'я, соціального забезпечення та кримінального

правосуддя; зниження продуктивності праці; зменшення вартості нерухомості; порушення структури суспільства загалом.

Одним із джерел поширення насильства фахівці називають необмежений доступ дітей та молоді до мережі Інтернет та телебачення. А дослідники ВООЗ кажуть, що алкоголь, наркотики і низький рівень життя у вказаних країнах стають основною причиною злочинів.

Згідно із даними ВООЗ, проведеного у 40 країнах світу, українські діти усіх вікових категорій вживають алкоголю більше, ніж у будь-якій іншій країні світу. Лише одна цифра досліджень: щотижня алкогольні напої вживає майже п'ята частина 11-річних дітей.

В українському парламенті вже підготовлено законопроект, яким пропонується обмежити показ на телебаченні сцен жорстокості й насильства. Автори законопроекту звертають увагу на те, що значна частина насильницьких злочинів скоюється молоддю у стані наркотичного сп'яніння або ж під дією алкоголю. Вже вжиті заходи щодо заборони теле- і радіокомпаніям транслювати із 6 ранку до 11 вечора передачі та анонси, а також друковану продукцію, що містять сцени насильства і жорстокості. Вони посилаються на психологів, які вважають, що близько 60% школярів копіюють негативну поведінку телегероїв.

Заступник декана психолого-педагогічного факультету Чернігівського університету ім. Т. Г. Шевченка Олександр Дроздов (психолог, фахівець з проблем насильства) в інтерв'ю ВВС, що джерела насильства не можна зводити лише до алкоголю, наркотиків та телебачення [2]. Агресія та насильство – це системні явища, які не мають однієї-єдиної причини. Так само як злочинність, наприклад, вона не має єдиного кореня. Агресія людини має понад десять чинників.

По-перше, це особистісні чинники: особливості характеру та світогляду людини, ціннісні орієнтації, стиль життя людини та стиль взаємовідносин з однолітками або дорослими. Також існує науково доведений факт, що є зв'язок між рівнем агресивності та рівнем тривожності.

По-друге, це фактори, які ми називаємо соціальними або соціально-психологічними. Це вплив сім'ї, вплив однолітків або інших близьких людей, безумовно, вплив ЗМІ та комп'ютерів. Зараз західні та вітчизняні науковці активно працюють над проблемою впливу комп'ютерних ігор.

Олександр Дроздов зазначив, що насильство було завжди: у первісні часи, античні, середньовічні... Але я вже казав, що насильство пов'язане з різними факторами. І якщо ми будемо вважати, що насильство – це лише комп'ютерні ігри та телебачення або лише економічні негаразди, то це, звісно, буде помилкою. Тобто, вирішуємо одну проблему, але залишається багато інших факторів.

Багато людей стають толерантними, терпимими до проявів агресії, вони починають вважати, що агресія – це норма. Якщо з ранку до вечора телебачення показує ці сцени й жорстокість, то людина, зокрема підліток, починає вважати, що світ дійсно такий, і його треба таким приймати.

Дослідники вважають, що дійсно існує прямий причинно-наслідковий зв'язок між переглядом сцен насильства на телебаченні та зростанням кількості агресивних проявів. Інші дослідники теж думають, що такий зв'язок є, але він дещо інший. Після перегляду сцен насильства, з одного боку, зменшується кількість агресивних проявів – відбувається свого роду катарсис.

Фактори, що підсилюють імовірність насильства серед молоді, мають комплексний характер, тому їх варто розглядати неопосередковано один від одного.

Фактори ризику, що стосуються окремої особистості

- дефіцит уваги, гіперактивність, розлад поведінки або інші поведінкові порушення;
- залучення до злочинної діяльності;
- уживання алкоголю, наркотиків і тютюну з раннього віку;
- низький інтелект і рівень освіти;
- погана успішність у школі й небажання вчитися; насилля в сім'ї.

Фактори ризику, що торкаються близьких людей

- слабкий контроль і нагляд за дітьми з боку батьків;

- жорсткі, слабкі або непослідовні заходи виховання в сім'ї;
- низький рівень прихильності між батьками та дітьми;
- слабка участь батьків у заняттях дітей;
- зловживання психоактивними речовинами або кримінальна діяльність близьких;
- низький рівень доходу в родині;
- безробітні члени сім'ї;
- контакти з однолітками, що займаються злочинною діяльністю.

Фактори ризику, що стосуються місцевої громади та суспільства загалом

- потяг до алкоголю і зловживання ним;
- доступ до вогнепальної зброї та її протиправне застосування;
- банди і місцева наявність нелегальних наркотиків;
- нерівність в отриманні високих доходів;
- бідність;
- якість управління країною (закони й рівень їхнього дотримання, а також політика в галузі освіти та соціального захисту).

Однак більшості цих випадків можна уникнути, якщо суспільство поставиться серйозно до запобігання насильству серед молоді.

Програмами профілактики, що довели свою ефективність, є:

- Вироблення життєвих навичок і соціального розвитку, які покликані допомогти дітям і підліткам управляти своїми емоціями, вирішувати конфлікти і виробляти необхідні соціальні звички для розв'язання проблем.
- Попередження випадків цькування і знущань у школах.
- Надання підтримки батькам і навчання їх позитивної практики виконання батьківських обов'язків (наприклад, через візити додому медсестри).
- Формування ранніх навичок навчання та соціального спілкування у дітей дошкільного віку.
- Терапевтичні підходи щодо молодих осіб, які мають високий ризик бути залученими до насильницьких дій.
- Зменшення доступу до алкоголю шляхом підвищення оподаткування на нього і скорочення кількості відповідних торговельних точок.

- Загальнодержавна політика щодо обмежень на видачу ліцензій та продаж вогнепальної зброї.
- Робота поліції в місцевих громадах, яка орієнтована на розв'язання соціальних проблем.
- Скорочення концентрації незаможного населення і поліпшення умов житла.

Педагог повинен не тільки якісно викладати навчальний матеріал, але й бути психологом. Тому його дії можна привести до певного алгоритму:

- постаратися розговорити дитину, встановити контакт, довірчі стосунки з ним;
- надати емоційну підтримку;
- продемонструвати стосовно дитини інтерес, прихильність, щирість, теплоту і емпатію;
- проведення діагностичного обстеження дитини, з метою встановлення ознак насильства над дитиною (домашнє насилля, наркоманія, алкоголь, асоціальна поведінка батьків, психічне захворювання);
- організувати й провести блок корекційних занять з дитиною й батьками;
- навчити батьків та дитину прийомам релаксації й способів зняття нервово-психічного напруження.

Вища школа потребує впровадження психолого-педагогічних заходів щодо спілкування викладача зі студентом:

- 1 Будьте уважними до своїх студентів, відмічайте найменші зміни в їх поведінці, будь-які відхилення від норми. Пильної уваги педагогів і батьків вимагають різкі «раптом» виниклі зміни в поведінці.
- 2 Зрушення увагу на зміну успішності студентів (не може довгий час працювати без відволікань й помилок через швидкого наростаючої втоми).
- 3 Не можна квапитися з висновками, проявляйте терпіння, доброзичливість стосовно студентів. Постежте, поговоріть з батьками.
- 4 Будьте об'єктивні не лише в оцінці студентів, але і в ситуації, що склалася. Не піддайтеся емоціям, почуттям, які заважають вирішенню проблеми.

- 5 Завжди відчувайте психологічну атмосферу у групі. Для цього необхідно:
- спостерігати за дітьми й звертати увагу на їх поведінку;
 - розуміти вираз очей студентів, їх міміку, жести;
 - уміти зіставляти психологічну атмосферу сьогодення з учорашнім.
- 6 Щиро цікавтеся життям своїх студентів. Відносьтеся співчутливо до думок і бажань студентів: не чіпляйтеся, не намагайтеся переробити, не критикуйте, частіше хваліть.

Список використаних джерел:

- 1 Левашова І.Г Всесвітня організація охорони здоров'я //Фармацевтична енциклопедія/ голова ред. ради та автор передмови В. П. Черних; Нац. фармац. ун-т України. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: МОРІОН, 2010.
- 2 Інтернет-ресурс (https://www.bbc.com/ukrainian/news/2010/09/100930_violance_children_ob). Україна серед лідерів з насильства серед молоді.

І. Г. Толмачова,
викладач Відокремленого підрозділу
«Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

РОЛЬ МЕДІА-ЗАСОБІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні зміни в освіті диктують викладачам нові вимоги, підходи, форми, прийоми навчання майбутніх учителів початкової школи. Це, в першу чергу, пов'язано з тим, що прогресивною ланкою в освіті є активний розвиток медіа-засобів, якими щодня користуються студенти – майбутні фахівці та викладачі як генератори нових ідей, менеджери освіти. Будучи викладачем сьогодення необхідно крокувати в ногу із часом, бути в тренді всіх технологій навчання. Говорячи про такий факт, в Концепції Нової української школи йдеться про десять ключових компетентностей, що стануть запорукою успішного становлення особистості в умовах сьогодення [1]. Варто наголосити на тому, що, в першу чергу, викладачі та вчителі мають володіти означеними компетентностями, зокрема, інформаційно-цифрова, спілкування іноземними мовами, уміння навчатися впродовж життя, а вже потім передавати досвід, знання, уміння, навички підростаючому поколінню.

Ураховуючи активний розвиток медіа-засобів серед молоді, в тому числі й студентської, важливим залишається формування в майбутніх учителів інформаційно-цифрової компетентності, що стане у нагоді для пошуку, обробки інформації, отриманої з медіа; виважене застосування медіа-засобів. Отже, *метою нашої розвідки* є аналіз ролі медіа-засобів під час навчання майбутніх учителів у закладах вищої освіти.

Грунтовний аналіз теми дослідження передбачає трактування поняття «медіа-засоби». Так, термін «медіа» означає засіб масової комунікації, завдяки якому уможлиблюється передача, отримання інформації; аналіз, обробка даних, фактичних матеріалів; засіб, який дозволяє спілкуватися он-лайн [2, с. 24].

У словнику сучасної української мови термін «засіб» трактується як те, завдяки чому можна передавати інформацію, тиражувати її; інструмент, який

дозволить отримати дані, факти про предмет, що досліджується [3, с. 59]. Таким чином, медіа-засоби – це електронні пристрої, інструменти, завдяки яким уможлиблюється реалізація будь-якої діяльності, зчитується інформація, здійснюється пошук даних [4, с. 277].

У своїх дослідженнях науковці В. Осадчий, О. Федоров, О. Хаустова, говорять про те, що сучасне покоління молоді мають володіти медіа-засобами, оскільки це дозволить зрозуміти завдання, які висуваються суспільству в умовах активного розвитку медіа; сприятимуть оволодінню уміннями аналізувати медіа-тексти, уникати маніпуляцій «фейкової» інформації.

У світі інформаційних технологій медіа-засоби дозволяють знайомитися з тематичними матеріалами; користувачі медіа мають доступ до різних інформаційних джерел, доступність яких сприяє ефективності навчання в умовах сьогодення. Так, наприклад, серед студентської молоді популярними є телефони, інтернет-планшети, завдяки яким зручно переглядати відеоматеріали, можна долучатися до вебінарів, семінарів, конференцій. Зручний інтерфейс сприяє формуванню в майбутніх учителів самостійності стосовно медіа, креативності (студенти можуть самостійно обирати теми вебінарів тощо), наполегливості щодо оволодіння програмовим забезпеченням. Доступними й відкритими, наразі, є інтернет-портали, зокрема, освітній проєкт «На урок», який пропонує викладачам, учителям безліч цікавих, корисних конференцій на актуальну тематику: «Формування ключових компетентностей і навичок учнів», «5 дієвих прийомів формування мовленнєвої компетентності учнів», «Інтерактивні інструменти, технології та методи в освіті», «Використання додатків Google для налагодження взаємодії між учасниками освітнього процесу» тощо. Володіючи інтерфейсом медіа, студенти можуть он-лайн навчатися й отримувати компетентні поради від коучів та провідних спеціалістів у галузі освіти. Таким чином, використовуючи на заняттях медіа-засоби, майбутні вчителі опановують прийомами роботи з програмовим забезпеченням; формується мотивація щодо використання медіа в майбутній професійній діяльності; удосконалюються навички роботи в мережі Інтернет.

Поширеними в закладах вищої освіти є Smart-дошки, наявність яких підсилюють освітній процес, зацікавлюють студентську молодь ґрунтовно оволодівати теоретичними знаннями з теми, нестандартно підходити до розв'язання освітніх завдань й закріплювати практичні уміння стосовно роботи з медіа. Під час роботи зі Smart-дошкою майбутні вчителі вчаться організовувати освітній процес у закладах загальної середньої освіти відповідно до сучасних вимог, ураховуючи бурхливий розвиток медіа; вчаться знаходити баланс між інтересами вчителів, дітей, батьків та школи загалом; практикуються щодо здійснення управління освітніми потребами учнів відповідно до вимог ХХІ століття [5].

Цікавими для майбутніх учителів є використання мультимедійної дошки, яка дозволяє швидко сприймати інформацію у вигляді графіків, діаграм, тексту, презентацій тощо. Використовуючи таку дошку, майбутні вчителі навчаються працювати з комп'ютером та передавати інформацію на дошку; надається можливість застосовувати різноманітні програми для репрезентації даних, фактів; удосконалюються уміння чітко, структуровано викладати матеріал, що є незамінним інструментом оратора. Мультимедійні дошки сприяють налагодженню он-лайн зв'язків з вчителями, науковцями, спеціалістами різних галузей. Таким чином, використовуючи такі дошки в освітньому процесі закладів вищої освіти підвищується рівень знань студентів з теми; формується уміння працювати з колегами дистанційно; удосконалюються навички роботи з текстами різних об'ємів; розвивається зорова, слухова пам'ять, активність стосовно роботи з медіа.

Отже, використання медіа-засобів у закладах вищої освіти відіграє ключову роль у формуванні фахівця нової генерації. По-перше, майбутні вчителі активно включаються в ті зміни, які відбуваються в освіті; по-друге, студенти дізнаються про те, як легко передавати матеріали, переглядати й знаходити необхідну інформацію для розширення власного кругозору, виконання домашніх завдань, підготовки доповідей з дисциплін тощо; по-третє, накопичується досвід взаємовідносин з викладачами, вчителями дистанційно; по-четверте, майбутні вчителі адаптуються до умов викладання в умовах

бурхливого розвитку медіа; по-п'яте, студенти оволодівають семіотикою медіа, практикують уміння застосовувати комп'ютерне забезпечення на практиці. Систематичне використання медіа-засобів у закладах вищої освіти стане підґрунтям для формування компетентного, сучасного вчителя з новими поглядами, ідеями, підходами щодо навчання молодших школярів в умовах розвитку медіа.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] // Київ : [сайт]. Київ, 2016, URL: <http://zakinppo.org.ua/images/2017/docs/10/konczepczyia.pdf> (дата звернення 14.09.2019).
2. Федоров А.В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. 64 с.
3. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / [авт.-уклад. Шевченко Л. І., Дергач Д. В., Сизонов Д. Ю.]. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2014. 380 с.
4. Толмачова І. Г. Роль медіа-засобів у формуванні медіа-компетентності майбутніх учителів початкової школи. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Старобільськ, 2019. Випуск 1 (324) Ч. 2. С. 276 –287.
5. Шавкиева Д. Интерактивная доска – средство оптимизации процесса обучения иностранному языку. Вестник науки и образования. Гулистан, 2019. Выпуск № 3(57). Ч. 2. С. 45 –47.

Н. І. Трішкіна,
викладач, Хмельницького торговельно-
економічного коледжу КНТЕУ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТОВАРОЗНАВЦІВ-КОМЕРСАНТІВ

Впровадження інноваційних технологій в навчальний процес завжди вважалося прогресивним кроком і підвищувало якість освіти. Сьогодні до інноваційних технологій можна віднести і використання комп'ютерних моделюючих систем, і впровадження ситуаційних та кейсових технологій, і вирішення фахових задач за допомогою комплексного використання знань з загальноосвітніх та фахових дисциплін. Використовуючи в навчальному процесі вище перераховані технології, нестандартні форми і методи навчання педагог сприяє розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця.

В Законі України «Про вищу освіту» термін «компетентність» трактується, як «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [1].

Компетентність у перекладі з латинської *competentia* означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентність також визначається як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

Компетентність – поінформованість, обізнаність, авторитетність.

Компетентність працівника – це ступінь його кваліфікації, яка дозволяє успішно вирішувати задачі, що стоять перед ним.

Запозичення цього терміну пов'язане з бажанням виділити мотиваційний бік навчання, відмежуватися від чергових «переможних методик», які за короткий час повинні дати максимальний ефект незалежно від особливостей групи та окремих здобувачів вищої освіти, їхніх бажань, здібностей тощо.

Впровадження нестандартних та інноваційних підходів у підготовці товаровознавця-комерсанта вимагає глибокого залучення здобувачів вищої освіти до навчального процесу.

Для викладача вибір методу проведення заняття завжди був і залишається актуальним завданням. Результатом такої взаємодії є, як правило, високопродуктивна і високоефективна праця як студента, так і викладача.

Проведення таких занять сприяє розвитку у майбутніх товаровознавців-комерсантів вміння працювати у колективі, здійснювати спостереження конкретної ситуації, здатність аналізувати ситуації та приймати рішення, нести відповідальність за результати діяльності.

При застосуванні інноваційних підходів здобувач освіти разом з викладачем стають активними учасниками навчального процесу. Активність їх проявляється в самостійному пошуку засобів і способів вирішення поставленої проблеми, в набутті знань, необхідних для виконання практичної задачі. Це дозволяє їм відійти від стандартного мислення, стереотипу дії, розвиває прагнення до знань.

Звідси ідеї «активного навчання», «безпосереднього досвіду», «персоналізації знань», «права студента на турботу та увагу», «необхідність створення атмосфери відвертості та взаєморозуміння». Згідно з таким підходом змінюється зміст навчання, програма складається відповідно до потреб та інтересів здобувачів освіти; навчальний процес структурується на солідарній основі; викладач виконує роль консультанта та джерела знань, а не контролера; постійно існує вибір пізнавальної альтернативи, а сутність навчання зводиться до накопичення суб'єктивного досвіду.

Під час проведення професійно-орієнтованих заняття в підготовці майбутніх товаровознавців-комерсантів первинне місце займають імітаційні методи навчання.

Уміння аналізувати, оцінювати ситуації та на основі цього аналізу приймати правильні рішення – в майбутньому невід'ємна частина товаровознавця-комерсанта. Сутність цього методу полягає в тому, що здобувачам освіти пропонується конкретна ситуація, в якій охарактеризовані

умови та дії учасників ситуації. Представлення ситуації може бути надано в різних формах: вербальний (словесний) опис ситуації, демонстрація кінофрагментів, розігрування ролей окремими студентами. Головним дидактичним матеріалом для аналізу виробничих ситуацій є їх словесний опис. Ситуації можуть бути представлені також у вигляді малюнків, схем, документів з закладених в них помилок, у виявленні яких і полягає аналіз ситуації.

Найбільш характерна риса ситуації – невизначеність, непередбаченість її виявлення. Об'єктом навчальних занять можуть бути ситуації, в яких присутні позитивні приклади або досвід, вивчення яких призводить до підвищення якості виробничої та суспільної діяльності.

Метод вирішення ситуаційних виробничих задач застосовується для формування у здобувачів освіти професійних компетентностей. Основним дидактичним матеріалом є ситуаційна задача, яка містить умову (опис ситуації та похідні кількісні дані) і питання, поставлені перед здобувачами освіти. Ситуаційна задача вміщає всі необхідні дані для її вирішення, а у випадку їх відсутності – умови, з яких можна вичерпати ці дані.

Серед складних задач можна виділити: наскрізні задачі, які проходять через весь навчальний курс дисципліни; комплексні, які охоплюють декілька дисциплін, але виконуються одночасно, в період навчальної практики; цільові комплексні задачі, які проходять через декілька дисциплін, але направлені на досягнення конкретної мети, які являють собою завершальний процес виконання трудової функції.

При формуванні компетентностей у майбутніх товаровзнавців-комерсантів найбільш поширені такі форми інтерактивних занять:

1. Рольова гра. Вона вимагає від студентів прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. Кожна гра має чітко розроблений сценарій, головну частину якого необхідно доопрацювати студентам і пошук вирішення проблеми залишається за ними.

2. Ділові ігри. Вони міцно зайняли одне з перших місць серед інноваційних підходів, застосовуються для розвитку творчого мислення

здобувачів вищої освіти, формування практичних умінь і навичок, вони дозволяють стимулювати увагу і підвищувати зацікавленість до заняття, активізувати й загострювати сприйняття навчального матеріалу. Ділова гра є достатньо універсальним інструментом вивчення та аналізу господарської ситуації на підприємствах, а також підготовки й прийняття рішення для забезпечення їх ефективного функціонування. В період ділової гри, як правило, моделюються складні комплексні процеси та ситуації, аналізуються можливі варіанти вирішення виникаючих проблем, проводяться експертні оцінки рішень та можливі наслідки їх реалізації. При цьому в межах однієї гри вдається реалізувати декілька різних методичних прийомів та інструментів для пошуку ефективних рішень, сполучаючи аналітичні та експериментальні методи, моделювання та експертна оцінка. Ділова гра дає можливість відтворити конкретну ситуацію в особах, що дозволяє краще зрозуміти психологію людей, встати на їх місце, зрозуміти, що ними рухає в той чи інший момент реальної події. Здобувач вищої освіти, виконуючи роль, привчається враховувати професійні й посадові інтереси оточуючих його людей.

3. Театральна (театралізована) вистава. На відміну від рольової гри, вистава передбачає більш чіткий сценарій, який регламентує діяльність здобувачів вищої освіти безпосередньо на занятті й збільшує їхню самостійність під час підготовки сценарію. Театралізовані вистави спрямовані на те, щоб викликати інтерес до навчання. Вони опираються на образне мислення, фантазію, уяву кожної особистості.

4. Дослідницьке заняття та лабораторно-практичні роботи. Їхня мета полягає в одержанні навчальної інформації з першоджерел. Ці заняття розвивають спеціальні компетентності, стимулюють пізнавальну активність та самостійність. Здобувачі вищої освіти вчаться працювати із законодавчими та нормативними документами, підручниками, періодичною пресою.

5. Інтегроване заняття. Як правило, таке заняття проводять два викладачі. Вони спільно здійснюють актуалізацію знань за двома напрямками опитування (якщо це потрібно), виклад нового матеріалу тощо. Найчастіше поєднуються такі дисципліни, як товарознавство – комерційна діяльність, товарознавство –

маркетинг, товарознавство – економіка торгівлі, товарознавство – екологія та безпека товарів народного споживання, товарознавство – іноземна мова та ін.

6. Заняття у вигляді прес-конференції. Така форма заняття розвиває активність, пошукові здібності, вміння розкривати суть певної проблеми, стисло і коротко висвітлювати її, конкретно відповідати на поставлені питання. Вона вчить самостійно здобувати знання.

7. Заняття з використанням мультимедійних засобів. Проведення заняття з використанням сучасної техніки та DVD-дисків допомагає викладачу ефективніше використовувати час, а студентам – краще запам'ятати новий матеріал. Особливо необхідно зазначити відеозаписи з технології виготовлення різних видів товарів, як продовольчої так і непродовольчої груп.

Таким чином інноваційні підходи, використання методів активного навчання сприяє формуванню професійної компетентності майбутнього товарознавця-комерсанта, а саме: володіти базовими знаннями для галузі торгівлі, необхідними для здійснення підприємницької діяльності в конкурентному середовищі; мати базові уявлення про конкурентоспроможність товарів та систему показників, що їх характеризують, етапи розробки нових товарів з урахуванням потреб споживачів та життєвий цикл товару; бути здатним до письмової й усної комунікації рідною мовою; володіти знанням іншої мови (мов); мати навички управління інформацією; мати базові уявлення про основні закономірності й сучасні досягнення в основах теорії та методології торговельної діяльності; використовувати професійно-профільовані знання та практичні навички з товарознавства продовольчих і непродовольчих товарів для практичного застосування в торговельній діяльності, в управлінні організаційно-технологічними процесами торговельно-підприємницької діяльності; використовувати професійно-профільовані знання і практичні навички щодо застосування обладнання, устаткування і матеріалів для організації торговельно-підприємницьких процесів, оцінювати ситуацію на ринку товарів та послуг; розпізнавати види товарів, перевіряти якість товарів та встановлювати їх відповідність нормативно-технічній документації;

розшифровувати показники маркування вітчизняних та закордонних товарів;
здійснювати приймання товарів, зберігання та документальне оформлення.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014, № 37-38, ст. 2004

О. Ю. Удалова,
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Процеси, які відбуваються в нашій державі, ініціюють зміни в усіх соціально-економічних галузях суспільства, суттєво змінюють взаємовідносини на ринку праці, як наслідок, і у сфері підготовки фахівців. У зв'язку із цим сучасна освітня підготовка має забезпечити прискорену адаптацію молоді до нових умов праці, високу конкурентоспроможність на ринку праці в нових економічних умовах.

На основі аналізу зазначимо, що надзвичайно важливим у нинішній ситуації є питання можливості працевлаштування молоді за професією. До останнього часу питання щодо наявності міжстатевої конкуренції на ринку праці значно не актуалізувалося, оскільки промислове виробництво дозволяло досить чітко розподілити робочі місця на «жіночі» та «чоловічі». Під «чоловічими» місцями мається на увазі, насамперед, не ті, що потребують значного фізичного навантаження, а керівні або високооплачувані посади, влаштуватися на які жінкам досить складно.

Аналіз підтверджує, що загальна економічна криза перехідного періоду, яка продовжується досить тривалий час, випереджальні темпи спаду виробництва (і відповідно рівня оплати праці та попиту на робочу силу) у тих галузях промисловості, де традиційно переважали жінки, нестача бюджетних коштів і неминуче за таких умов скорочення соціальних програм, зокрема орієнтованих на потреби сім'ї, об'єктивно ускладнюють становище жінки на ринку праці.

До того ж жінка більше зайнята господарськими справами сім'ї, тому в неї значно менше можливостей для підвищення своєї кваліфікації упродовж трудової діяльності. Це, безумовно, відбивається на просуванні по службі, знижує їхню конкурентоспроможність на ринку праці, оскільки професійні знання швидко «старіють», а оволодіння новими технологіями не відбувається.

Тому завдання щодо професійної адаптації студентської молоді з високим творчим потенціалом постає не лише як актуальна соціальна проблема сучасної психолого-педагогічної науки й практики, а і як суспільна необхідність [5].

В основу дослідження покладено гіпотезу, згідно з якою ефективність професійної адаптації студентської молоді у навчально-виховному процесі підвищиться, якщо:

- виокремити етапи та систематизувати організаційно-методичне забезпечення процесу професійної адаптації студентів;
- сприяти професійному самовизначенню студентської молоді на основі подолання стереотипів у професійній сфері;
- здійснювати взаємозв'язок організаційно-процесуальної та особистісної структури професійного становлення студентської молоді.

Професійна адаптація й становлення творчої особистості здійснюється в процесі нагромадження суспільного досвіду, опанування соціокультурними правилами та нормами; на основі базової професійної підготовки (засвоєння особистістю загальнопрофесійних уявлень, поглядів та оцінок у певній галузі, реальне усвідомлення властивих їм причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей); спеціалізовану професійну підготовку (оволодіння методами та інструментарієм здійснення обраного виду діяльності); підвищення кваліфікації та перепідготовку (розширення й поглиблення загальноосвітнього та професійного рівня, оволодіння широким діапазоном видів, методів та засобів здійснення професійної діяльності); адаптацію (засвоєння нових видів, методів та засобів діяльності і службових ролей, переведенням їх у «звичайні» для себе); підготовку до статусного зростання (освоєння специфічних видів, функцій, методів і засобів запропонованої діяльності та досягнення рівня професійних домагань студентської молоді) [3; 4].

Проблема професійної самореалізації пов'язана з перспективами професійного шляху та педагогічними механізмами професійного зростання. Професійне майбутнє, яке людина уявляє як потенційно можливе, виконує функції суб'єктної регуляції. Мета професійної перспективи впливає на реалізацію професійного потенціалу. Тому змістовою характеристикою

професійного бачення постають кар'єрні домагання, які окреслює для себе молода людина. Кар'єрне просування розглядається як організаційна ієрархія, що представлена послідовністю робіт, виконаних особистістю впродовж життя, детермінованих установками й пов'язаних із досвідом роботи. Кар'єру можна розглядати і як індивідуально усвідомлені судження особистості про трудове майбутнє, очікувані шляхи самовираження та задоволення працею, поступове просування по службових щаблях на основі реалізації здібностей і кваліфікаційних можливостей. Щоразу таке просування супроводжується зміною професійного й соціального статусу. Таким чином, кар'єра є професійним і соціальним зростанням, яке розпочинається з підготовки в навчальному закладі й розглядається у зв'язку із професійною компетентністю й удосконаленням майстерності. У контексті нашого дослідження важливо зазначити вікову зацікавленість студентів кар'єрним ростом. Подібна внутрішня готовність засвідчує усвідомлене ставлення до свого майбутнього та пошук реальних шляхів його забезпечення, що є показником успішної професійної адаптації.

Для визначення кар'єрного успіху важливою є комунікативна мобільність особистості в соціо професійній сфері. Загальна оцінка успішності кар'єри складається зі співвідношення об'єктивної та суб'єктивної оцінки досягнень у професійному плані, основою яких є відношення-цінності. Варто визнати, що соціальні цінності сучасної молоді, які формуються в умовах ринкового господарювання, часто пов'язані з матеріальним достатком. За нашими даними, кожен третій з опитаних студентів вважає нормальним займатися перепродажем, вступати у шлюб за розрахунком, працювати там, де можна заробляти «будь-якою ціною». Таким чином, формування ціннісних позицій є суттєвою складовою процесу професійної соціалізації студентської молоді, що включає й кар'єрні перспективи, пов'язані з особистим зростанням та суспільним визнанням. На вибудовування професійної кар'єри впливає усвідомлення сутності та особистісної потреби професійного домагання, визначення місця професійної кар'єри в життєвих планах, сприймання професійної кар'єри як результату професійного самовизначення, рефлексія

реальних і потенційних можливостей, адекватне сприймання утруднень і перешкод, що виникатимуть на шляху кар'єрного зростання.

Управління кар'єрою передбачає надання кожному можливостей, які б забезпечили повноцінну реалізацію здібностей та прагнень відповідно до інтересів суспільства. Перебування студентів в активному освітньому дивергентному середовищі обумовлює професійне зростання і стимулює перехід на більш зрілі стадії психосоціального розвитку. На вибудовування професійної кар'єри впливає не лише розуміння її сутності, визначення місця в життєвих планах, а й дотримання комунікативних принципів вибудовування кар'єри, що систематизує такий процес і робить його емоційно привабливим для студентів. Разом з тим, пріоритетним завданням освітньої діяльності має бути досягнення розуміння студентами того, що успішне кар'єрне просування утруднюється, а то й унеможлиблюється, коли молода людина не цінує власне здоров'я або ж набуває різних форм узалежненої поведінки.

У процесі організації роботи з професійної адаптації студентської молоді як одна з важливих розглядається проблема формування професійно значущих якостей, які становлять основу людського капіталу та інтенсифікують професійну адаптацію. Унаслідок того, що рівень оволодіння діяльністю пов'язаний з поглибленням пізнання та практикою у професійній сфері, пріоритетний вплив на професійну адаптацію жіночої молоді здійснює розвиток комплексу творчих якостей особистості, який характеризується, по-перше, якостями інтелекту, що включають кругозір, ерудицію, творчі властивості мислення (глибину, широту, критичність тощо); по-друге, власне здібностями та вміннями, а також рівнем уключення мислення в діяльність та продуктивність знань; по-третє, певними волевовими якостями (уміннями планувати діяльність, здатністю до саморегуляції та самоконтролю, умінням доводити задум до практичного результату та ін.), творчими властивостями емоційної сфери (інтуїції, уяви, комунікації, фантазії тощо). На основі використання анкетування студентів та викладачів, напівструктурованих інтерв'ю з експертами нами було виявлено, що найбільшого успіху в кар'єрному зростанні досягають випускники, які мають перевагу над іншими в

рівні інтелектуального розвитку (15 %) та рівні підвищеної відповідальності, працездатності, звички до інтелектуальної роботи (30 %) опитаних. Водночас, не виявлено жодного студента, котрий би пов'язував особисте кар'єрне просування зі способом власної життєдіяльності. Тому вважаємо, що в освітній діяльності закладів вищої освіти мають бути враховані вікові та особистісні тенденції професійного становлення студентської молоді з урахуванням соціокультурних пріоритетів та сформованих життєвих стереотипів. Концептуальними засадами професійної підготовки майбутніх фахівців, з нашої точки зору, є розкриття природи та умов реалізації особистісно розвиваючих функцій, визначення цільових, змістових та процесуальних характеристик професійної адаптації студентів [2].

Сьогоднішнє високодинамічне виробництво, жорсткі умови ринкової економіки, посилення конкурентного тиску диктують нові, ускладнені й підвищені вимоги до сучасного робітника. Він повинен мати не тільки певний рівень професійної майстерності, але й досить високий рівень фізичної і психічної працездатності, емоційної сталості, безпомилковості в умовах високого напруження, діагностуючої спроможності стосовно обладнання, що експлуатується. Усі ці якості потребують неабиякого фізичного та психічного здоров'я людини.

Соціальні суперечності розвитку суспільства «переломлюються» в суперечливому характері життєдіяльності молоді та, насамперед, у трудовій діяльності. З трудовим становленням, професійною адаптацією пов'язані такі гострі соціальні проблеми, як негативні тенденції у формуванні соціально-професійної орієнтації молодого покоління; недостатній рівень професійно-кваліфікаційного потенціалу молоді та низька ефективність його використання; матеріальна залежність молодих людей від батьків, що необґрунтовано затягується; незадоволеність молоді житловими умовами; слабе задоволення інтересів і запитів молоді на ринку праці.

Визнаючи професійну адаптацію як процес, необхідно виділити таку характеристику стану особистості як її адаптованість до професійної діяльності, тобто такий стан взаємовідносин особистості і професії, коли особистість без

зовнішніх і внутрішніх конфліктів на високому рівні творчо працює в системі навчально-виховного процесу, задовольняє свої соціальні потреби, переживає стан самоутвердження і своєрідного вираження своїх творчих здібностей в процесі діяльності [6; 7].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що жінки ще не мають рівних з чоловіками можливостей щодо участі у політичному, економічному, культурному житті країни, хоча конституційні принципи гендерного демократизму відкривають в Україні великі можливості для утвердження політики рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності. Проте, для встановлення реальної рівноправності зміни у становищі й статусі жінок мають бути пов'язані зі змінами у становищі чоловіків. Саме на це має бути спрямована державна гендерна політика, розробка, формування та впровадження якої є важливим державним завданням. Її змістом повинно стати подолання в тому числі й тих недоліків та негативних явищ, про які йшлося вище.

На основі проведеного аналізу можна констатувати, що на професійну адаптацію студентської молоді впливають такі чинники:

- а) перехід від екстенсивного до інтенсивного етапу суспільного розвитку на базі досягнень науково-технічного прогресу і відповідних змін у суспільній свідомості;
- б) демократизація суспільства, що створює небувало широкий простір для розвитку творчої ініціативи і суспільної активності жіночої молоді;
- в) посилення негативних явищ у навколишній дійсності, які впливають на інтереси студентів;
- г) стабілізація і подальше скорочення частки молоді, яка зайнята на виробництві.

Теоретичні положення професійного становлення особистості витікають із загальної теорії становлення індивіда. Концептуальні засади особистісно-орієнтованої професійної підготовки ми вбачаємо у розкритті природи та умов реалізації особистісно-розвиваючих функцій навчально-виховного процесу, у

визначенні цільових, змістових та процесуальних характеристик професійної адаптації у системі підготовки майбутніх фахівців.

Отже, проблема професійної адаптації студентської молоді розглядалася нами в контексті створення системи неперервної професійної освіти, як важливого напрямку національної системи освіти. Основні принципові підходи до процесу професійної адаптації студентської молоді впливають із філософії освіти, в якій обґрунтовується гуманістичний, особистісно-орієнтований підхід до процесу професійного становлення фахівця в системі неперервної професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Архиреева Т. В. Тренинг „Знакомство как средство эффективной адаптации студентов первого курса к обучению в вузе”/ Т.В. Архиреева, С.С. Ломакина, А.А. Моисеева, А.Ю. Пакина // Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы. 2002. № 4. С. 3 – 8.
2. Асиркіна Г.П., Мельникова І.М., Удалова О.Ю., Ївженко Ю.В. Соціально-педагогічна адаптація студентів : навч.-метод. посіб. / За заг. ред. О. А. Удалової, Г. В. Буянової. Київ, 2015. 246 с.
3. Воловик П.М. Проблеми порівняння ефективності різних форм і методів навчання та виховання / П.М. Воловик // Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 2001. Випуск 2. С. 93 –102.
4. Герман Н. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання/ Герман Н., Тягунова Н. // Вища школа, 2002. № 4 – 5. С. 53 – 61.
5. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. СПб. : Питер, 2003. – 544 с.
6. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К. : Просвіта, 2000. 386 с.
7. Освітні технології : навчально-методичний посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг ред. О.М. Пехоти. К. : А.С.К., 2001. 256 с.

О. М. Хомич,
викладач Відокремленого підрозділу
«Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

МЕДІАЦІЯ В ОСВІТІ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТІВ СЕРЕД МОЛОДІ

Говорячи про асоціальну поведінку молоді необхідно звернути увагу, що основною її причиною є конфлікт, тобто відсутність комунікативної культури.

Спочатку поговоримо про конфлікти. Конфлікти у дитячому середовищі рідко бувають статичними. Зазвичай вони є дуже рухливими, змінними. Тож запобігання конфлікту здебільшого залежить від ролі та впливу особистості педагогів (дорослих) та однолітків [1].

Різні дослідження та спостереження показують, що конфлікти є поширеним явищем. У закладах освіти – це найчастіше міжособистісні конфлікти, сторонами яких є і дівчата, і хлопці. Тож мета створення служб порозуміння в закладах освіти полягає в тому, щоб вчити та формувати ненасильницьку комунікативну поведінку, вміння уникати конфлікту, а в разі його виникнення – не дати конфлікту перерости в насильство.

Одним із засобів подолання конфлікту є медіація.

Поняття «медіація» походить від лат. *mediare*, що означає бути посередником. У перекладі з англійської мови термін «медіація» (*mediation*) означає посередництво, клопотання, заступництво [1].

Медіація – це процес, в якому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільної угоди між сторонами, що конфліктують. Медіатор полегшує процес спілкування між сторонами, допомагає глибше зрозуміти їхні позиції та інтереси, шукає ефективні шляхи вирішення проблеми, надаючи можливість сторонам дійти власної згоди.

У стародавні часи правосуддя було швидким, непередбачуваним і суб'єктивним. Людям, які потребували ділового вирішення справ, не подобалося ризикувати при ухваленні рішень, тому ними створювалися свої

власні системи, такі як торгові палати. Це дозволяло підприємцям тих часів залагоджувати конфліктні ситуації без убивств і непередбачуваних рішень суддів і присяжних. Так з'явився прообраз сучасних арбітражних судів.

Його перевага полягала в тому, що результат був більш передбачений і рішення було остаточним. Недоліком була абсолютна перемога або абсолютна поразка через те, що обидві сторони зобов'язані були підкоритися результату, незалежно від того, згодні вони з ним чи ні. Найчастіше арбітражне рішення завершувало не лише конфлікт, а й відносини між його сторонами. Тому в багатьох розвинених країнах відродився стародавній метод медіації [2].

У багатьох випадках, якщо люди можуть вирішити проблему шляхом обговорення і переговорів, вони досягнуть оптимального результату, ніж при протистоянні або судовому розгляді. Проте здебільшого їм цього не вдається зробити без допомоги когось третього. Сильні емоції, ворожість, тактика протистояння та нерівність соціального положення можуть стати перепонами на шляху до конструктивних переговорів [3].

Як стверджує відомий російський конфліктолог О. В. Вишневська, статистика розвинених країн показує, що 83-85% усіх конфліктів з використанням медіаторів успішні. Навіть якщо бажаного результату не досягнуто, то залучення медіаторів сприяє порозумінню між сторонами та позитивно впливає на сприйняття дії протилежної сторони в судовому процесі [2].

Розглянемо принципи медіації.

По-перше, добровільність: кожна зі сторін добровільно приймає рішення щодо участі в переговорах і усвідомлює, що рішення може бути досягнуте тільки шляхом співробітництва, а можливість добровільного припинення процесу існує на будь-якому етапі.

По-друге, конфіденційність: усе, що відбувається на медіації, не розголошується ні медіатором, ні сторонами (за винятком ситуацій, коли сторони планують завдати шкоди собі чи комусь).

По-третє, щирість намірів щодо вирішення конфлікту.

По-четверте, неупередженість посередника.

По-п'яте, нейтральність, безоцінність: під час процесу медіатор не займає позицію однієї зі сторін, не оцінює їх, а в однаковій мірі допомагає обом. Медіатор є нейтральним відносно конфлікту (не «втягується» у суперечку) і, водночас, щиро прагне допомогти сторонам знайти найкраще для обох рішення.

Крім цього, існує розподіл відповідальності: сторони несуть відповідальність за прийняття рішення та його виконання, медіатор – за дотримання правил та принципів процедури, а також за правомірність сторін й неформальність та гнучкість процедури медіації [3].

Медіація необхідна в таких випадках:

1. Коли потрібно прийти до того чи іншого рішення в результаті переговорів і зафіксувати його документально.

2. Коли між сторонами є домовленості, котрі вони не можуть або не бажають розкривати третім особам (а тим паче в суді) і хочуть зберегти конфіденційність.

3. Коли роздратування та емоції конфліктуючих сторін перешкоджають ефективному спілкуванню сторін.

4. Коли сторони обмежені часовими межами й економлять кошти.

5. Коли сторони хочуть залишатися в партнерських або дружніх відносинах.

Медіація дозволяє сторонам вийти з тупикової ситуації, продемонструвати високий рівень культури спілкування сторін, тоді як після судового розгляду зазвичай усе закінчується розривом відносин чи іншими неприємними наслідками [3].

Створення мирного середовища як умови встановлення демократичних цінностей є орієнтиром для розбудови держави. Враховуючи сучасний етап соціокультурного розвитку України, необхідно констатувати зміну уявлень про шляхи вирішення конфліктів. Надзвичайно гостро проблема мирного врегулювання конфліктів виділяється в аспекті реформування системи освіти. Заклади освіти ставлять за мету всебічний розвиток дитини, створення умов для засвоєння ефективних моделей поведінки з ровесниками, проте часті явища цькування, булінгу та високий рівень конфліктності серед однолітків не

дозволяє в повній мірі досягти поставлених цілей. Органи освіти, мають забезпечити дотримання загальнолюдських прав; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також запобігання дискримінації за будь-якими ознаками; створити атмосферу безпеки в дитячому та молодіжному колективі, на основі конструктивної комунікації учнівської молоді з оточуючими.

Вирішення означених проблем актуалізує питання побудови безпечного, мирного освітнього простору, який передбачає впровадження в систему освіти технології вирішення конфліктів шляхом співробітництва. Важливими кроками в цьому напрямі є: формування у здобувачів освіти здатності протистояти булінгу, навичок ненасильницької поведінки, побудови конструктивного діалогу, розуміння поняття «мир», усвідомлення власної значущості у миробудуванні, усвідомлення конфлікту як важливої та невід'ємної частини життя, створення особистої мирної стратегії поведінки в конфлікті [2].

Таким чином, медіація - це процес урегулювання конфлікту між двома сторонами, що конфліктують за участю третьої нейтральної сторони. Будучи альтернативою судовій процедурі й іншим силовим способам розвитку подій, медіація має низку переваг, найголовнішою з яких є те, що вирішення конфлікту досягається шляхом ухвалення сторонами рішення на добровільній і рівноправній основі, що однаково влаштовує зацікавлені сторони.

Список використаних джерел:

1. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». К. 2018. 140 с.
2. Медіація - мистецтво вирішувати конфлікти. Знайомство з теорією, методом і професійними технологіями / [укладачі: Г. Мета, Г. Похмелкіна / Переклад з нім. Г. Похмелкін]. М. : Verte, 2004.
3. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. К.: ФОП Нічога С.О.. 2018. 174 с.

О.М.Хорошев,
доцент кафедри соціальних
і гуманітарних дисциплін,
Національного університету
цивільного захисту України, м. Харків

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Молодь – це майбутнє будь-якого суспільства. Саме сучасне молоде покоління буде найближчим часом визначати майбутній образ країни. Сучасний період розвитку суспільства характеризується значними соціально-економічними труднощами. Від світогляду і соціальної позиції молодого покоління українців, його морально-психологічного стану багато в чому залежить майбутнє нашого суспільства.

Значний вплив на молодь мають ті умови, в яких вона формується як особистість. Загальновизнаним фактором впливу на сучасне людство стають процеси глобалізації. Вагомою ознакою глобального світу є існування інформаційного суспільства. Саме інформація визначає поведінку людини, її ціннісні орієнтири, морально-етичні парадигми тощо. Особливо значний вплив інформаційне суспільство має на молодь. Це пояснюється тим, що саме у період юнацтва відбувається перехід до самостійної діяльності, самовизначення свого місця в суспільстві, формування свідомості й самосвідомості. Для цього молоде покоління активно занурюється в інформаційний простір.

Характерною ознакою сучасного суспільства є наявність різноманітної інформації в усіх сферах життєдіяльності людства та вільний доступ до неї через інформаційні технології. Насамперед це мережа Інтернет, розвиток якої за останнє десятиліття досяг надвисокого рівня. Глобальні обсяги інформації, вільний доступ до неї визначив появу значної кількості проблем світоглядного характеру у молоді. Найважливішою серед них є проблема вибору інформації, пріоритетних інформаційних векторів. Інформація є реалією, яка входить у життя кожної людини нерідко на латентному рівні, через нерелективні канали, з участю афективних процесів і при актуалізації глибоких структур досвіду. Особливо актуально проблема роботи з інформацією, її вибору та аналізу стоїть

перед учнівською молоддю, бо саме студентство в процесі навчання змушене активно працювати з величезними обсягами інформації.

Докорінні перетворення в соціально-економічному житті країни істотним чином вплинули на вимоги, що пред'являються до випускників вищого навчального закладу. У нових умовах формування професійно значущих якостей випускника вищого навчального закладу має бути орієнтоване не стільки на обсяг і повноту конкретного знання, скільки на здатність самостійно їх поповнювати, ставити і вирішувати різноманітні завдання, висувати альтернативні рішення, виробляти критерії відбору найбільш ефективних з них [4, с. 290]. У сучасному світі людина повинна вміти вчитися, адже весь обсяг знань не може бути переданий викладачами безпосередньо. Задача викладання – створити умови для розвитку умінь навчатися і відповідної духовної «платформи» для розуміння їх абсолютної цінності.

Отже, як стає очевидним, досягнення цієї мети значною мірою залежить від рівня інформаційної культури студентів. Усвідомлення інформаційної культури як особливого, відносно самостійного аспекту культури, стало можливим в результаті становлення інформаційного підходу до пізнання дійсності, розвитку уявлень про інформаційне суспільство, в якому інформаційні ресурси за своєю значущістю не поступаються енергетичним, фінансовим і іншим стратегічним ресурсам, а сама інформація оцінюється як економічна категорія – товар, який ефективно використовується в сучасному діловому світі для підвищення кваліфікації персоналу, прийняття оптимальних рішень, освоєння нової професійної сфери, отримання стратегічних переваг перед конкурентами [1, с. 206].

На даний час відсутнє загальноприйняте тлумачення поняття «інформаційна культура». Часто під нею розуміється систематизована сукупність знань, умінь, навичок, що забезпечує оптимальне здійснення індивідуальної інформаційної діяльності, спрямованої на задоволення як професійних, так і непрофесійних потреб в інформації. Інформаційна культура відображає ступінь володіння людиною основами знань в області методів і

технологій роботи з інформацією, а також наявність досвіду, навичок виконання інформаційних процедур.

Найвищим рівнем самостійної роботи є науково-дослідна діяльність студентів. Показником їх готовності до наукової діяльності є наявність умінь самостійного дослідження, уміння самостійно оцінювати значущість матеріалу, що вивчається, порівнювати, аналізувати, проявляти самостійність в узагальненні, висновках, у використанні методів пізнання. Ефективність самостійної роботи студента, у свою чергу, значною мірою залежить від рівня його інформаційної культури. Базові основи інформаційної культури закладаються ще в школі й покликані забезпечити кожному випускникові комфортне користування можливостями інформаційного суспільства [1; 4].

В сучасному суспільстві з'явилися важливі інновації в процесі формування інформаційної культури студентства. Відкривається доступ до світової культурної та наукової спадщини за допомогою Інтернет – технологій, виникають нові професії в області масових комунікацій.

В процесі роботи над кафедральною науково-дослідною роботою за темою: «Особливості інформаційної культури сучасного студентства (на матеріалах курсантів та студентів НУЦЗУ України)» співробітниками кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін НУЦЗУ було виявлено, що безумовним авторитетом в процесі роботи з інформацією є Інтернет. Так, майже 59,5% опитуваних саме його вважають основним джерелом масової, повсякденної інформації, 80% респондентів задовольняють свої інтереси та хобі через глобальну мережу, 53,3% студентської молоді вважають інформацію, що знаходиться у мережі, об'єктивною та такою, якій можна довіряти [2, с. 40].

В умовах культурного обміну та взаємодії зникають просторові, часові, соціальні та інші бар'єри, формується єдиний інформаційний простір. З'являється нова область діяльності – електронна культура, пов'язана з діджиталізацією культурної спадщини, зі створенням електронних версій установ пам'яті, а також з народженням нових синкретичних форм художнього вираження і творчості.

Однак, це не означає виникнення нової суто інформаційної або

спеціальної свідомості або мислення. Інформаційна глобалізація культури захоплює і сферу освіти, вона прямо залежить від інтелектуального потенціалу країни, від наявності добре підготовлених, високоосвічених професіоналів. Вже не матеріальна сфера визначає рівень розвитку країни, а сфера інформаційних технологій, освіта та культура. Саме вони зумовлюють рівень цивілізованості різних народів, їх здатність до вирішення глобальних світових проблем, подолання світових криз.

Таким чином, дослідження інформаційної культури курсантів і студентів, зокрема в таких її репрезентативних моментах, як отримання інформації в усіх аспектах життя, а також здатність до критичного опрацювання всього масиву отриманої інформації даної аудиторії, здійснене кафедрою соціальних і гуманітарних дисциплін НУЦЗУ, дозволяє визначити необхідні заходи з подальшого розвитку даної сфери наукової життєдіяльності викладачів та студентської молоді НУЦЗУ.

Було визначено сфери діяльності, що дозволяють досягти найбільшого впливу на формування інформаційної культури; а саме: впровадження у НУЦЗУ навчальної дисципліни «Інформаційна культура громадян»; активна роз'яснювально-просвітницька та інформаційна робота зі студентами та курсантами викладачів та науковців вишу; робота бібліотеки з читачами; збільшення кількості практичних і семінарських занять, під час яких основний наголос зроблено на пряме спілкування, діалог, бесіду з викладачами та іншими студентами; поширення проведення факультативів і круглих столів тощо.

Отже, в сучасному суспільстві з'явилися важливі інновації в процесі формування інформаційної культури студентства. Відкривається доступ до світової культурної та наукової спадщини за допомогою Інтернет-технологій, з'являються нові професії в області масових комунікацій. Інформаційна глобалізація культури охоплює і сферу освіти, яка прямо залежить від інтелектуального потенціалу країни, від наявності добре підготовлених, високоосвічених професіоналів. Вже не матеріальна сфера визначає собою рівень розвитку країни, а сфера інформаційних технологій, освіта та культура. Саме вони зумовлюють рівень цивілізованості різних народів, їх здатність до

вирішення глобальних світових проблем, подолання світових криз. На сучасному етапі розвитку суспільства для формування інформаційної культури студентства важливі як традиційні засоби отримання інформації, так і інноваційні.

Список використаних джерел:

1. Воронина Т.П. Образование в эпоху новых информационных технологий / Т.П. Воронина, В.П., Кашицин, О.П. Молчанова. М., 1996. С. 205 –220.
2. Звіт про науково-дослідну роботу формування гуманітарної культури курсантів та студентів НУЦЗУ України // Національний університет цивільного захисту України. Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін, 2013. 56 с.
3. Козяр М.М. Формування правової культури у курсантів-рятувальників засобами інформаційно-комунікаційних технологій / М.М.Козяр, О.А.Зарічанський // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2011. № 2. С.23-28.
4. Харламов М.І. Традиції та інновації у інформаційній культурі студентства / М.І. Харламов [Електронний ресурс] . URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/1290/1/Kharlamov%20Zbirka_2014.pdf

С.В. Швачич, доцент
В.В. Буличов, доцент
І.Л. Решетняк, доцент
О.В. Коломієць, доцент
ДВНЗ «Український державний
хіміко-технологічний університет»

ВПЛИВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Глобальні зміни в культурній та освітній сферах життя суспільства обумовлюють необхідність формування компетентної, конкурентно-спроможної, соціально активної особистості, здатної орієнтуватися у зростаючому потоці інформації, займатися самоосвітою в залежності від вимог часу і ситуації. Безперервне вдосконалення знань можливо тільки при високій пізнавальній активності студента.

Головною метою освіти на сучасному етапі стає не проста сукупність знань, умінь і навичок, що повідомляються, передаються тим, що навчаються, а формування і розвиток у них умінь самостійно добувати, аналізувати й раціонально використовувати інформацію, ефективно жити і працювати в швидко мінливому світі.

Сучасний етап розвитку системи вищої освіти характеризується розробкою нових змістовних стандартів навчання, що відображають найбільш значущі сучасні наукові досягнення. Питання наукового рівня освіти є одним з найважливіших. Однак сьогодні проблема полягає в тому, що ця потрібна інформація не інтеріорізується молоддю в необхідній мірі, і з кожним роком її засвоєння стає все більш проблематичним. Одна з причин полягає в тому, що в навчальному процесі використовуються традиційні технології навчання, що не відповідають потребам інформаційного суспільства.

Слід також зазначити, що в наше століття стрімкої інформації, коли обсяги інформації подвоюються за якісь десять років, коли, з появою електронних носіїв інформації стираються кордони, і в умовах світової глобалізації формується єдиний інформаційний простір, безконтрольно зростає сила впливу засобів масової інформації. Повсюдне застосування і роль

Інтернету навряд чи підлягає обговоренню – були знесені кордони, тепер інформація може потрапляти з одного кінця земної кулі в інший в реальному часі. Настала епоха глобалізації та інформатизації. До даних явищ можна ставитися по-різному, але заперечувати їх присутність не має сенсу.

Засоби масової інформації (ЗМІ), в силу своєї доступності й різноманітності, мають широкі можливості. ЗМІ, поряд з іншими факторами, займають значне місце в справі формування громадської думки, настрою, традицій і утворень, таких як знання, звички, цінності, мотиви й світогляд в цілому.

Саме в цих непростих умовах вищим навчальним закладам необхідно забезпечувати постійний особистісний ріст майбутніх фахівців, розвивати в них дієве ставлення до майбутньої професії і прагнення до самовдосконалення, саморозвитку. Розвиток пізнавальної самостійності, пізнавальних інтересів дає можливість самостійно формулювати й ставити цілі, приймати рішення, нести відповідальність за свої дії та досягнуті результати [1, с. 20].

Таким чином, розвиток самостійної особистості, підвищення рівня її творчого потенціалу вирішується шляхом формування пізнавальної активності, яка, з одного боку знаходить конкретне виявлення в самостійній діяльності суб'єкта, а з іншого – стимулюється пізнавальними інтересами, визначаючи характер самостійності. Зауважимо, що в навчальній діяльності активність, спрямована на отримання знань, опанування новими прийомами роботи завжди пов'язана з самостійністю. Активність також допомагає мобільно оперувати способами діяльності та здійснювати їх конструктивну корекцію, ініціативно і критично ставитися до визначення нових завдань, що виходять за межі ситуації, творчо і варіативно прогнозувати результати діяльності. Активність сприяє формуванню мотивації навчання, навичок розумової діяльності, забезпечує можливість продуктивно здійснювати навчально-пізнавальну діяльність [2, с.12].

Головним критерієм пізнавальної активності виступає особистий мотив, завдяки якому формується мета пізнання, досягнення якої є основною пізнавальною самостійністю. Можна зробити висновок, що пізнавальна

активність і самостійність є двома взаємопов'язаними якостями особистості, які характеризуються прагненням і умінням без сторонньої допомоги оволодіти знаннями і видами діяльності. Хоч у них є багато спільного, але вони повністю не ототожнюються. В процесі діяльності розвиток самостійності сприяє активізації навчання. Водночас розвиток активності створює необхідні і сприятливі передумови для розвитку самостійності особистості.

Таким чином, розвиток особистості здійснюється на основі діяльності при наявності таких якостей людини, як активність і самостійність, взаємопов'язаних, але не тотожних понять.

Отже, для ефективного процесу навчання у ЗВО слід займатися розвитком особистості, її самовираження і самореалізації, формувати потребу в знаннях з метою подальшого їх застосування в процесі самоосвіти і практичної діяльності, пізнавати не тільки засвоєвані знання, а й способи оволодіння ними, самостійно і логічно мислити, критично підходити до вибору досліджуваного матеріалу.

Як показує досвід, аналіз наукової літератури, вивчення різних аспектів пізнавальної самостійності студентів є однією з важливих проблем педагогічної теорії й практики, а її дослідженням займається широке коло дослідників. Таким чином, можна зробити висновок, що пізнавальна самостійність – це інтегративна динамічна якість особистості, основу якої складає сукупність умінь пізнавальної діяльності, самоконтроль, прагнення до самостійності, узагальнені знання і вміння, їх удосконалення, творче застосування в різних ситуаціях для вирішення різних проблем.

Список використаних джерел:

1. Лозовая В.И. Целостный подход к формированию познавательной деятельности студентов: автореферат диссертации доктора педагогических наук: 13.00.01/В.И. Лозовая: Тбилиси, 2000. 47 с.
2. Омарова Р.С. Формирование когнитивной мотивации студентов высших учебных заведений: автореферат диссертации кандидата педагогических наук: 13.00.01/ Р.С. Омарова: Алматы, 2001. 21 с.

Д. В. Швець,
кандидат педагогічних наук, доцент, ректор
Харківського національного університету
внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТІВ В ЗАКЛАДАХ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ПІДГОТОВКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

На сучасному етапі розвитку української держави особливого значення набувають питання формування суспільної свідомості. Це у свою чергу є поштовхом для якісних змін в усіх сферах суспільного життя, послідовне удосконалення яких повинно мати на меті підвищення рівня життя людей.

У зв'язку з цим, значної уваги сьогодні потребують питання соціального становлення сучасної молоді. Адже саме молодь є важливою частиною українського суспільства, інтелектуальним потенціалом, основою інноваційного розвитку, рушійною силою соціально-економічного, політичного й культурного прогресу України.

Завдання збереження та постійного набуття такого потенціалу нерозривно пов'язані з процесами соціалізації, особистісного становлення, і соціальної інтеграції молоді. Тому питання ефективної взаємодії держави у відносинах з окремою особистістю та молоддю в цілому актуалізує потребу у перегляді традиційних підходів щодо формування механізмів державного управління в означеній сфері [2, с.1].

Процес соціального становлення особистості являє собою систему її взаємозалежних перетворень під впливом різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів. Вони формують самосвідомість, відображають здатність людини співвідносити власну індивідуальність, свою діяльність та інтереси з інтересами суспільства.

Становлення особистості її соціальний розвиток триває все життя. Особливу роль в цьому процесі необхідно відвести періоду навчання у закладі вищої освіти. В цей період формуються загальні принципи професійної поведінки та якості спеціаліста, які надалі будуть застосовуватися в діяльності. Отже, період навчання, як частина процесу становлення особистості є

безумовно важливим. Саме тому соціально-виховна робота у закладах вищої освіти має системно вибудовуватися та бути основою для підготовки сучасної молоді до самостійної, активної діяльності в нових соціальних умовах.

Визначення змісту, методів та форм виховання, як фундаменту соціального становлення студентської молоді є складним і актуальним завданнями сучасного суспільства.

Метою соціально-виховної роботи в закладах вищої освіти має бути створення сприятливих умов для фізичного, соціального, духовно-морального, інтелектуального розвитку людини, попередження негативних явищ, надання їй комплексної соціально психолого-педагогічної допомоги в саморозвитку і самореалізації в процесі соціалізації [3, с. 64]

В закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських роль соціально-виховної роботи набуває особливого значення, і у зв'язку з постійними змінами в суспільному житті, і у зв'язку з важливістю покладених на правоохоронні органи функцій.

В правоохоронній діяльності сфера використання можливостей соціальної роботи досить широка. Тут мають значення рівень виховання, освіти, постійне удосконалення та розвиток працівників, їх комунікативних умінь та навичок.

Досить дискусійним та цікавим з наукової точки зору є питання форм та методів проведення виховної роботи з особовим складом закладів вищої освіти МВС України, система та періодичність її проведення, розподіл обов'язків проведення такої роботи між суб'єктами її здійснення, такими як керівництво курсу, факультету, навчального закладу, а також науково-педагогічним складом [1, с. 15].

Не можна стверджувати про універсальність або безперечну перевагу будь-якого з методів виховання, чи то бесіда, громадська думка, особистий приклад, процес навчання, самоосвіта, заохочення або ін. Але, необхідно розуміти, що кожен з наявних методів потребує вдосконалення відповідно до потреб сьогодення.

Виховний процес має бути спрямований на розвиток особистісних якостей курсантів та студентів, таких як ініціативність, організованість, самостійність, формування потреби у постійному розвитку та самовдосконаленні, тощо.

Основними завданнями соціального виховання в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських сьогодні є, в першу чергу, формування в особового складу державного світогляду, високих морально-етичних якостей, національної свідомості, бажання працювати для держави, готовності її захищати, поважати культуру та історію свого народу. При цьому майбутні правоохоронці мають бути кваліфікованими спеціалістами, здатними самостійно приймати рішення та на найвищому рівні виконувати службові обов'язки.

Виходячи з поставлених завдань здійсненням виховання має займатися сукупність суб'єктів що безпосередньо або опосередковано мають відношення до цього процесу. Спільною метою злагодженої діяльності керівництва курсів, факультетів, науково-педагогічного складу, представників відділення психологічного забезпечення, відділу соціально-гуманітарної роботи та інших підрозділів є створення умов для сприяння всебічному розвитку особистості як громадянина та професіонала, стимулювання до активної громадської та творчої діяльності, участі у наукових дослідженнях та розробки власних інноваційних проєктів.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно зазначити, що узгоджена діяльність механізму управління процесами соціального виховання сучасної молоді на рівні закладу вищої освіти та на державному рівні в цілому має сприяти утвердженню загальнолюдських цінностей та стати підґрунтям якісних перетворень у теперішньому українському суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Бесчастний В.М., Нестеров Д.І. Сучасний стан проведення індивідуально-виховної роботи з курсантами вишів МВС України. *Європейські перспективи*. 2015. № 2. С. 15-20.

2. Мельник М. Формування комплексного механізму державного управління в сфері соціального становлення та розвитку молоді. *Демократичне врядування. Науковий вісник*. 2015. вип. 15. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk15/fail/Melnyk.pdf.
3. Онищенко Н. П. Соціально-педагогічне забезпечення виховного процесу у ВНЗ. *Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 3. С. 63–69.

С. М. Янчишен,
викладач вищої категорії
Білгород-Дністровського
коледжу природокористування,
будівництва та комп'ютерних технологій

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ГАРМОНІЯ ЖИТТЯ

*Ніхто не може судити про інших,
поки не навчиться судити про себе самого.*

Й. Гете

Тема асоціальної поведінки та булінгу надзвичайно актуальна як серед молоді, так і серед дорослого населення. Кожен день ми маємо можливість дізнаватися про нові випадки знущань та навіть вбивств внаслідок протиправного відношення людей (а частіше школярів та студентів) один до одного. Саме це ми називаємо «асоціальним спілкуванням». Що це за термін та як часто ми можемо спостерігати за його розповсюдженням?

Буллінг – це явище, коли діти у школах (переважно) знущаються з інших дітей у певній формі – словесній або навіть фізичній.

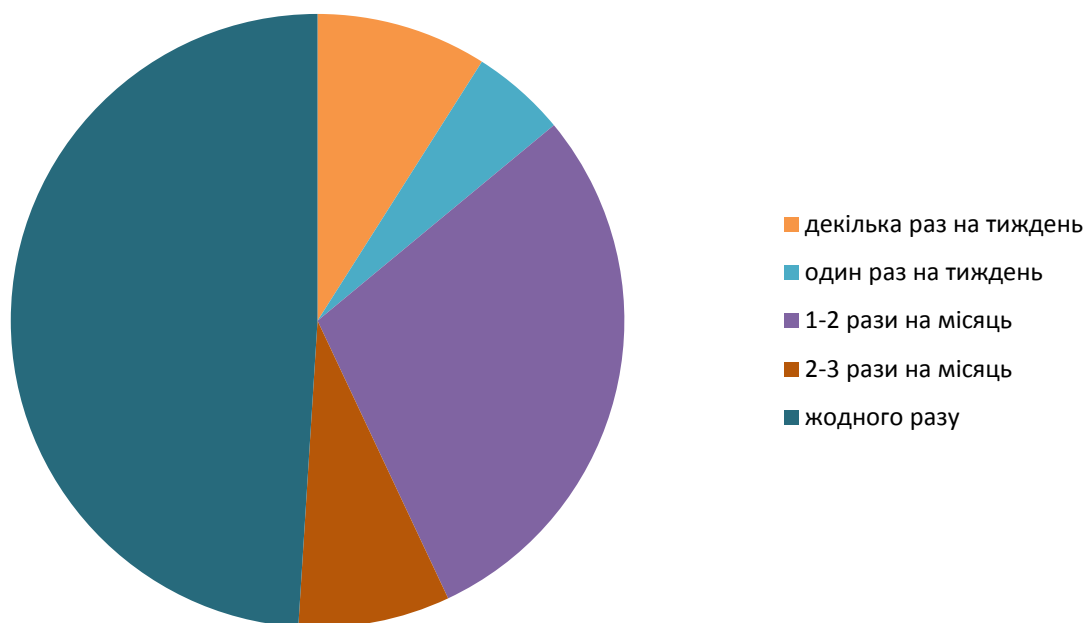
U-Report провели офіційне опитування, за яким 89% респондентів підтвердили наявну проблему булінгу саме в Україні. 52% школярів були піддані знущанням зі сторони своїх однокласників через свою зовнішність, 7% через стать, 5% через орієнтацію та 5% через приналежність до інших національностей або релігій. При цьому 40% змовчують про свою проблему та не розповідають нікому.

<i>Дії булінгу</i>	<i>Дівчата</i>	<i>Хлопці</i>
Прізвиська, образи	23	21
Розпуск чуток, наклепів	15	11
<i>Дії булінгу</i>	<i>Дівчата</i>	<i>Хлопці</i>
Ізоляція, ігнорування, вигнання з компанії	13	11
Фізичні форми агресії: удари, поштовхи	7	10
Коментарі сексуального характеру	7	8
Коментарі расистського характеру	6	7

Вимагання грошей, цінних речей	3	5
--------------------------------	---	---

Усі ці данні були відправлені до Генеральної асамблеї ООН та згодом оголошено, що Україна займає одне з передових місць у Європі, де розповсюджений шкільний булінг[1].

Частота випадків асоціального спілкування за даними Б. Лоусі

Страх зізнатися або «гра у мовчанку»

Як вже було вказано вище, досить великий відсоток постраждалих не мають наміру розповісти своїм близьким про те, що сталося. Навпаки, страх непорозуміння або ще більшого натиску від нападників змушують більшість дітей мовчати. Тож, статистика тут також невтішна – всього-на-всього 4% розповіли вчителям, 25% розповідають друзям, братам або сестрам та лише 25% наважилися сказати батькам. І це враховуючи відсоток тих, хто взагалі вирішив змовчати.

Тому провідні психологи світу працюють над порадами батькам та постраждалим, як саме можна запобігти небажаних негативних ситуацій зі знущаннями [2].

Дискримінація

Окрім булінгу, можна говорити про такі види психологічних, а іноді й фізичних знущань серед дорослих та дітей, як расова дискримінація, дискримінація за фактом статі, релігійної приналежності.

«Ми боїмося за своїх дітей, що відвідують школу або дитячий садочок, в будь-який момент на них можуть напасти, чи навіть вбити», - говорить Томас Лукай, голова Африканської асоціації у Києві.

За даними Amnesty International викликають дуже велику тривогу кількість нападів на іноземних жителів.

«Будь-яка людина, яка виглядає не так, як усі, ризикує стати жертвою вуличного нападу або занадто часто потрапляти під приціл поліції», - розповідає Нікола Дакворт, директор Amnesty International у Європі та Центральній Азії.

Враховуючи усі ці проблеми, увесь світ намагається боротися усіма способами. 21 березня був оголошений Днем боротьби із расовою дискримінацією, існують організації, що впроваджують толерантне відношення та допомагають постраждалим [3].

«Витоки толерантності»

Про табір, що допомагає українським школярам розвивати в собі толерантність, розповідає Тетяна Мураткіна, виконавчий директор конгресу національних меншин України. В таборі діти поглинаються в культури та традиції різних народностей, таким чином вчать толерантності.

Сама ідея заснування табору належить віцепрезиденту Конгресу Іосифу Зісельсу. Саме він запропонував об'єднати дітей різних національностей в одному місті та дати їм можливість побачити на власні очі, що діти з іншим кольором шкіри, розрізом очей чи релігією живуть так само, як і українські діти. Основна задача – допомогти школярам зрозуміти, що зовнішність та світові бачення не повинні стати на заваді толерантному спілкуванню [4].

Феномен толерантності

Багатогранність феномену толерантності можна побачити у багатьох працях з гуманітаристики та соціально-психологічних наук. Спостерігаючи за

тенденцією розвитку таких праць, можна зробити висновок, що в основі будь-яких роздумів про толерантність лежить, перш за все, зрілість.

Таким чином, вчений Е. Еріксон вважає, що кожна людина, яка проходить основний етап зрілості (вік від 26 до 64 років) повинна дійти до розуміння щодо збереження навколишнього середовища та соціуму. А вже після 64-х років, на останньому етапі розвитку зрілості, людина має, за думкою вченого «усвідомлювати відносності всіх знань, набутих протягом життя в одному історичному періоді».

Один з представників психології гуманізму К. Роджерс для тих людей, що прагнуть самовдосконалення, ввів поняття «повноцінно функціонуючої людини» і приписав такі особистісні якості: «відкритість до досвіду; прагнення жити повно і насичено в кожен момент існування; довіру своєму організму, що проявляється в довірі своїй інтуїції і власного досвіду; емпіричну свободу, яка полягає в прагненні бути самостійним і відповідальним за свої вчинки; креативність».

Всі ці свідчення про зрілість особистості, описані соціальною та соціально-психологічною науками, можуть бути долучені до вчення про толерантне спілкування, бо сприяють його розвитку та розповсюдженню у суспільстві.

Таким чином, ми можемо спостерігати набір характеристик толерантного спілкування, що їх розвиває людина:

1. Спілкування з більш масштабними групами людей, а не локальними.
2. Оцінка людини не за тим, до якого соціального статусу вона відноситься, а за індивідуальними характеристиками.
3. Відкритість до світу та людей.
4. Можливість бачити конфліктну ситуацію з боку інших.
5. Послідовне слідування своїм цілям та бажанням, дотримуючись власного розсуду.
6. Прийняття себе та факту недосконалості кожної людини.

Спостереження таких факторів може вказувати саме на цілковито зрілу та толерантну людину. Асоціальне спілкування для неї стоїть як табу у власній філософії [5, с. 9–10].

Вплив суспільства та менталітету

Доктор соціологічних наук Пірен Марія Іванівна стверджує, що розвиток толерантного спілкування відбувається при наявності певного впливу зі сторони суспільства та менталітету країни.

Саме людина, яка вміє поділяти не тільки свої інтереси, а й інтереси інших навколо, може претендувати на звання толерантно-розвинутої. Для неї основними цінностями є загальнолюдські та важливе поняття самовдосконалення.

Толерантність також прямо залежна від культури народу. Саме менталітет та розвиток народності – основна характеристика, що вказує на розвиток правильного соціального спілкування. Це, перш за все, людська чеснота, співвідношення, активна життєва позиція, поступки та вміння обмінюватися досвідом з іншими [6, с. 53].

Тож в епоху соціальних та технологічних змін, в епоху розвитку усіх сфер життя, саме толерантність є основою спілкування та способом збереження нації та правильних соціальних відносин між людьми.

Список використаних джерел:

1. «Як побороти цькування дітей в школах»: інтерв'ю з психологом Марією Фабрічевою,
https://24tv.ua/health/ru/kak_pobedit_travlju_detej_v_shkolah_intervju_s_psihologom_n1053592
2. За матеріалами UNICEF Ukraine. <https://womo.ua/unicef-ukraine-49-shkolnikov-stalkivayutsya-s-bullingom/>
3. «Україна: расовая дискриминация набирает силу»,
<https://amnesty.org.ru/node/176/>
4. «Як розвивають толерантність в українських школярів».
<https://osvitoria.media/ru/experience/yak-rozvyvayut-tolerantnist-v-ukrayinskyh-shkolyariv-2/>

5. Ситник О.І. Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності, /О. І. Ситник // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. 2012. 107–110 с.
6. М. Пірен Соціальна і гуманітарна політика. «Толерантність – дієвий чинник злагоди та консолідації в сучасному українському суспільстві», /М. І. Пірен // Вісник НАДУ. 2015. № 2

II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ, ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТЬ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

І.М. Безугла,
куратор групи ВСП "Слов'янський
коледж Луганського НАУ"

ІНТЕГРАЦІЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Концепція нової української школи націлює на всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Виходячи з вищезазначеного, куратор групи головною метою ставить розвиток особистості як конкурентоспроможного фахівця з високою культурою, соціально активною людиною, якостями громадянина-патріота. Діяльність куратора групи суттєво впливає на формування колективу студентської групи та на формування фахівців високого рівня.

Нами проаналізовано, що для забезпечення реалізації поставлених цілей, важливо планувати виховну роботу не на навчальний рік, а на весь період навчання. Це дає можливість при правильно організованій виховній роботі куратора забезпечити підготовку мобільних фахівців, які можуть реалізувати отримані знання у різних галузях АПК.

Нами організуються та проводяться екскурсії на виробництво – це ефективний засіб поєднання навчального та виховного процесу, що забезпечує синтез теоретичної, практичної підготовки та виховання студентів у межах кураторської діяльності. Особливе значення екскурсії на виробництво мають у наш час, коли питання патріотичного виховання, формування не тільки кваліфікованих фахівців, але і національно-свідомої особистості набуває першочергової ваги. Важливо, щоб студенти на власні очі побачили, як модернізуються українські підприємства, які новітні технології на них

використовуються, який асортимент продукції у десятки країн світу вони постачають. Знайомство з історією промислових підприємств регіону, їх сучасними досягненнями дає можливість студентам більше дізнатися про свій край та його економічний розвиток. Це буде сприяти руйнуванню міфу про економічну руїну на Донбасі й безперспективність регіону. За період навчання студенти побувають на більшості підприємств міста та району, відвідають ряд підприємств регіону, що викликають їх зацікавленість (наприклад, Харківський тракторний завод, Новокраматорський машинобудівний завод). Таким чином, термін «рідний край» отримає реальне сучасне наповнення, і студенти саме з ним будуть пов'язувати своє майбутнє, а не шукати кращої долі за кордоном.

Спілкування з керівництвом та робітниками підприємств, бізнесменами, які створили ефективні виробництва, дозволяють студентам побачити власні перспективи працевлаштування, та можливість реалізації своїх бізнес-ідей.

За перший рік навчання студенти моєї групи відвідали з екскурсією машинний двір та автомобільний гараж ТОВ «Славдорстрой». Головний механік підприємства провів бесіду зі студентами та розповів про склад автомобільного та машинно-тракторного парку, про організацію технічного обслуговування і ремонту машин в умовах ремонтно-обслуговуючої бази ТОВ «Славдорстрой». Далі студенти поспілкувалися з керівництвом та робітниками підприємства, дізналися про можливості проходження практики та працевлаштування.

Наступною екскурсією стала подорож до автоцентру «Талісман» в місті Краматорськ. Студентам коротко розповіли про історію створення і розвитку автоцентру «Талісман», ознайомили присутніх з вимогами автодилерів до сертифікованого автоцентру, про умови надання інформаційної та технічної підтримки від світових лідерів автопромисловості. Екскурсанти мали можливість розглянути різноманітне спеціальне обладнання та інструменти, спостерігали за роботою автослюсарів та майстрів-наладчиків. Також вони познайомилися з роботою різноманітного підйомно-транспортного обладнання, мийного обладнання, цифрового оптично-рефлекторного обладнання для діагностики, сучасного обладнання для шиномонтажу та балансування коліс,

цифрового випробувального стенда підвіски авто та багато іншого спеціалізованого обладнання.

Велике враження справила на студентів екскурсія до виробничих цехів і конструкторського бюро ПАТ «Слов'янський машинобудівний завод». Їм показали відділ проектування, технологічний відділ, розповіли про процес проектування деталей і, найголовніше, студенти змогли на власні очі побачити саме процес їх виробництва.

Одним із провідних металургійних підприємств України є ПАТ «Енергомашспецсталь» у місті Краматорськ. Підприємство спеціалізується на виготовленні штучних та малосерійних спеціальних литих і кованих виробів для металургії, кораблебудування, енергетики (вітро-, паро-, гідро- і атомної) та загального машинобудування. Підприємство є одним з небагатьох у світі, що здатне виготовляти деталі вагою до 300 т кожна з суцільнолитих зливків вагою до 500 тонн. Тому навчальний і виховний ефект від відвідування такого підприємства важко переоцінити. Студенти побачили весь процес виробництва: від виплавки сталі до чистового доведення деталей і термічної обробки. Особливо вразило студентів відвідування електросталеплавильного цеху, де студенти не просто побачили, але і відчули гарячу професію сталевара.

Не менш важливими для студентів – аграріїв є екскурсії до фермерських господарств. Однією з таких екскурсій стала поїздка до фермерського господарства «Верес» Слов'янського району. Студенти ознайомились зі структурою управління підприємства і його підрозділами. Вони відвідали механічну майстерню, машинний двір, де ознайомились з ремонтною базою та новітніми зразками посівної та зернозбиральної техніки. Побачили ферму з відгодівлі молодняку великої рогатої худоби, ферму молодняку коней.

Цікавою стала екскурсія на сімейну ферму «Святогірська коза», де студенти змогли побачити, як можна на практиці реалізовувати власні бізнес-ідеї. На відміну від екскурсій на великі підприємства, ця екскурсія показала можливості самореалізації для кожного, хто прагне створити свій бізнес.

Таким чином, виробничі екскурсії допомагають куратору реалізувати ряд виховних задач, пов'язаних з національно-патріотичним вихованням,

формуванням свідомого громадянина та трудовим вихованням. Також екскурсії на виробництво сприяють подальшому працевлаштуванню, розширюють світогляд студентів. Вже на першому курсі задається вектор роботи в групі – формування сучасного фахівця АПК.

У групі є такі студенти, що вже досягли певних успіхів у обраній спеціальності. Один із них, Груненко Микола, відзначений Подякою керівництва Бахмутського району за ініціативність та найкращі результати, досягнуті на збиранні врожаю ранніх зернових культур. Саме навколо цих студентів вдалося сформувати ядро групи, що стало основою студентського самоврядування в групі. Це сприяє розвитку самостійності, організованості, відповідальності, тобто тих рис, без яких не може в повному обсязі реалізуватися майбутній фахівець – керівник середньої ланки.

Важливе місце в системі роботи куратора відводиться формуванню у студентів здорового способу життя. Студенти групи беруть участь в усіх спортивних змаганнях технікуму. Вони стали активними учасниками таких заходів, як Міжнародний день студентського спорту, змагань «Майстер штрафних кидків» та «Спритні та швидкі» (переміг студент нашої групи Волошко О.), змагань з мініфутболу (кращими гравцями визнали Боцанюка І., Груненка М. та Шинкарьова І. – студентів нашої групи), легкоатлетичного кросу (кращі результати знову у студентів нашої групи Бугаєві М., Мануйла Є., Боцанюка І.).

Здоровий спосіб життя включає не тільки заняття спортом, а і подолання шкідливих звичок, профілактика захворювань, безпечне навколишнє середовище тощо. З метою формування здорового способу життя в групі проводяться різноманітні заходи: тематичні виховні години, зустрічі з працівниками Центру здоров'я, Швейцарського фонду з протимінної діяльності FSD, співробітниками МЧС тощо. Цей напрям виховної роботи сприяє формуванню у майбутнього фахівця відповідального ставлення до свого здоров'я та до навколишнього середовища.

Сучасний професіонал – це не тільки фахівець, але і культурна, освічена людина. Тому важливе місце в роботі куратора мають такі засоби виховання, як

організація та участь у святах, творчих конкурсах, виставках. Група є активним учасником усіх загальних заходів, що проводяться у технікумі: концерту до Дня Вчителя, свята робітників сільського господарства, студентського фестивалю «Ось які ми!», святкового заходу до Дня Перемоги, дня механіка. На базі групи сформувався вокальний колектив «Браві хлопці».

Ще одним із пріоритетних напрямів виховної роботи в групі є правове виховання студентської молоді. В рамках проведення Всеукраїнського тижня права група зустрілася з інспектором з ювенальної превенції Слов'янського відділу поліції ГУНП України в Донецькій області. Вона розповіла про найбільш поширені серед молоді адміністративні порушення, проінформувала студентів щодо їх прав та правильної поведінки під час можливих контактів з представниками правоохоронних органів. Отримана інформація стала на нагоді та була закріплена під час проведення в групі правового брейн-рингу.

Шлях від першокурсника до випускника – взаємопов'язаний багатофакторний процес, результативність якого багато в чому визначається саме роботою куратора. Узгодженість різних напрямів роботи приводить до посилення виховного ефекту, сприяє формуванню сучасного фахівця – успішної, активної, впевненої у собі молоді людини, що любить свою професію, свій край, свою Батьківщину.

Т.С.Березівська, викладач,
Комунальний вищий навчальний заклад
«Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж
ім.Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради»

ТОЛЕРАНТНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЗАПОБІГАННЯ НЕГАТИВНИХ ПРОЯВІВ СЕРЕД МОЛОДІ

Що таке толерантність? Всі розуміють це визначення по-своєму. Одні пояснюють як терплячий, інші як вихований, треті як стриманий. **Толерантна людина** – це перш за все особистість, яка має притаманні духовні, моральні цінності та якості.

Толерантність потрібно розвивати з раннього дитинства. Сім'я – це перші вихователі, які прищеплюють любов до рідної землі, до Батьківщини, до рідного слова, до рідної пісні. Виховання в сім'ї – це основа у вихованні. Батьки прагнуть виховати у своїх дітях певні духовні цінності, які допоможуть пристосуватися дитині до життя. Всі батьки стараються прищепити своїм дітям такі цінності як: любов, повага, щирість, взаємодопомога, доброта, краса, турбота про старших і менших та багато іншого. І тільки своїм прикладом, тобто міцною сім'єю, в якій толерантність – це важлива умова спілкування. Мати і батько повинні виховувати дітей в любові, в злагоді, в довірі, тому що толерантне спілкування починається з раннього віку.

Сім'я – це перший етап виховання дитини. Другий етап починається в школі, який продовжують вчителі та дають дітям ті необхідні знання, що супроводжують людину протягом життя. Для цього проводяться виховні бесіди, класні години, походи в музеї, екскурсії, поїздки, концерти. Все це згуртовує колектив, а як нам відомо, колектив робить людину добрішою, милосерднішою, знищує егоїзм, неповагу до інших. Хотілося сказати те, що колектив сприяє, спрямовує і виховує в дитині певні особливості спілкування, а саме: толерантне, дружнє, доброзичливе та формує теплі, щирі, привітні, сповнені любові та поваги один до одного відносини.

Отже, **бути толерантним** – це перш за все мати комунікативну культуру, допомагати близьким і чужим людям, завжди відгукуватись на чужий біль,

вміти підтримати людину і в радості, і в горі, поважати, шанувати й передавати з покоління в покоління звичаї, традиції танавички нашого народу.

Толерантність – це вихованість, це стриманість, це рівність, це культура добрих манер і вчинків, це вшанування чужих почуттів, поглядів, вірувань, звичаїв.

Добро шанується завжди, і ще з дитинства через казки, колискові в нас виховували повагу, до тих якостей, які ми неодмінно передаватимемо своїм дітям, онукам та правнукам. Толерантні люди – це люди, які йдуть по житті не сірою тінню, а людьми з великими надіями, переконаннями та цілями. Ми повинні з відкритою душею і щирим серцем відноситися до інших, вислуховувати думки, погляди й переконання і вміло, толерантно дати аналіз тій чи іншій життєвій ситуації.

Твори добро – ось заклик толерантності, ось гідний вчинок кожної людини, кожного громадянина. Кожен з нас повинен вірити в добро, повинен творити сам його, не чекаючи на поштовх, а сам зі своєї ініціативи зробити щось таке, щоб принесло користь для всіх, хто оточує нас. Зробити те, що інші вважають неможливим, зацікавити всіх, подати гідний приклад і віру в хороше.

Толерантна людина відрізняється особливими рисами, спілкуванням, вона впевнена в собі, поділяє думку інших і вміло визнає свої недоліки й помилки. З цією людиною хочеться спілкуватися, перебувати в її оточенні.

Отже, необхідно самореалізуватися, самоудосконалюватися, виховувати в собі ті якості, що будуть наповнювати наше буття тільки позитивними емоціями й кожною щасливою хвилиною нашого життя, бо життя дається людині лише один раз і прожити його потрібно з гідністю.

На сьогодні практично в кожному навчальному закладі виникають ситуації, коли некомпетентність у толерантній взаємодії виявляють як учні, студенти, так і педагоги. Серед педагогічного колективу зустрічаються випадки недооцінки одних студентів або переоцінки інших за відсутності логічних причин і мотивації цього, небажання вислухати, невміння коректно критикувати й заохочувати, байдужість до почуттів, емоцій, потреб вихованців.

Дуже часто, прояв нетолерантності студентів, як правило, спостерігаються в категоричності висновків і суджень, нетерплячості до індивідуальних особливостей інших, невміння і небажання адаптуватися до інших, невміння слухати і вести діалог, цинізм, аморальність і фетиш грошей.

Переважає більшість учнів, студентів стверджують, що у їх близькому оточенні є особи, стосовно яких у них виникає відчуття стійкої неприязні через те, що ці люди не схожі на них самих, що викликає занепокоєння. Майже всі опитані вважають, що "таким" не місце поряд, і хотіли б їх позбутися. Як хлопцям, так і дівчатам доводилось морально або фізично впливати на інших осіб, щоб показати, що вони не мають бути "такими". Крім того, відсутнє намагання зрозуміти тих людей, які суттєво відрізняються від них самих. Загострення уваги на проблемі толерантності не є, на їх думку, необхідним для громадян нашої країни.

В сучасному світі існує порушення сімейних зв'язків, часто виникають конфлікти у взаєминах подружжя і батьків та дітей, відчуження дорослих і дітей. Вакуум, у який потрапляє значна частина студентів здатна заповнити повноцінна робота практичних психологів закладів освіти з вихованцями та постійний інформаційний обмін освітніх, соціальних та інших установ, що займаються профілактичною діяльністю та повсякчас проводять моніторинг з метою виявлення груп ризику та вчасного попередження негативізму.

Сучасні підлітки чутливі до сприйняття деструктивних стереотипів, що панують у суспільстві, вони мають найбільшу схильність до наслідування проявів агресії. Саме через це, робота з такими підлітками для практичного психолога є щоденним іспитом на мудрість, справедливість, неупередженість, виваженість, терплячість, емпатію. На сьогодні існує тотальна міграція, люди різних етносів, рас і культур у силу життєвих обставин стають сусідами та партнерами, суперниками та конкурентами. Для всіх нас принципово важливим є усвідомлення необхідності бути євроцентричними, навчитися жити у світовій спільноті, керуючись принципами толерантності – толерантного мислення й поведінки. А значить, сучасний підліток має правильно сприймати й розуміти єдність людства, взаємозв'язок і взаємозалежність усіх і кожного, що живуть на

планеті, розуміти й поважати права, звичаї, погляди й традиції інших людей. Адже без цього унеможлиблюється його ефективна комунікація з оточуючими й відповідно зростає ризик відхилень у поведінці. Дуже важливо показати підліткам можливість свідомого вибору між агресивністю і толерантністю, законами зграї й правовими відносинами. У зв'язку з цим необхідно створювати в навчальних закладах умови превентивного виховного середовища, яке передбачає цілеспрямоване виховання толерантності та формування толерантного мікроклімату, що є і педагогічно доцільним, і водночас соціально необхідним і запобігає асоціальній поведінці серед молоді [6, 7].

На сьогодні перед психологічною службою навчальних закладів стоїть досить не просте завдання: формування толерантності у молоді із різних верств населення та соціальних класів, постійна робота над дотриманням принципів терпимості у процесі взаємодії студентів між собою та викладачами.

Особливе значення в роботі практичного психолога та соціального педагога має проведення корекційно-розвивальних, профілактичних заходів щодо формування моральних, духовних, соціальних цінностей, вироблення навичок вирішення конфліктних ситуацій, а також норм і правил поведінки в соціумі. До цього повинні долучатись і всі педагоги навчального закладу [7].

Одним із дієвих способів установа безпечного, комфортного середовища в навчальному закладі, вирішення конфліктів серед молоді є впровадження програм примирення серед однолітків, які навчають молодь опановувати навички вирішення конфліктів ненасильницькими методами за допомогою медіаторів (посередників) шляхом створення в навчальних закладах психологічних служб. Діяльність цих служб дозволяє формувати навички співпраці, будувати ефективну систему вирішення конфліктних ситуацій у закладі, забезпечувати психологічно здорове середовище в молодіжному колективі. [4,5]

Питання формування толерантного ставлення, відповідальності за власний вибір, профілактики негативних явищ в молодіжному середовищі залишаються пріоритетними в діяльності практичного психолога та соціального

педагога. Працівників психологічної служби повинні запроваджувати інклюзивне навчання, направляти свою діяльність на командну взаємодію усіх учасників навчально-виховного процесу, надавати допомогу молоді з особливими освітніми потребами, які мають труднощі у спілкуванні з однолітками, піддаються дискримінації, глузуванню, приниженню з боку інших дітей, а інколи й педагогів. Передбачено проведення роботи практичними психологами з дітьми з особливими освітніми потребами у діагностичному, корекційному та профілактичному напрямках. [2]

Учасники навчально-виховного процесу повинні розуміти, що для формування толерантності як явища та як основу запобігання асоціальної поведінки серед молоді треба певний час. Адже становлення толерантного спілкування відбувається за декілька етапів:

- загальна поінформованість щодо того, з ким устанавлюються відносини (особистість або група);
- формування позитивного уявлення про цю особистість/групу;
- спілкування шляхом обміну думками з виявленням подібностей і відмінностей;
- домовленість про взаємоповагу до відмінностей та ідентичності (етнічної, соціокультурної, індивідуальної, статевої), визначення принципів та умов спілкування, співробітництва і співіснування, виявлення подібностей і розходжень;
- формування ефективних відносин: перехід від етапу пасивності, від простого співіснування до етапу активності, спільної участі, кооперації, взаємодії.

Отже, необхідно самореалізовуватися, самоудосконалюватися, виховувати в собі ті якості, які будуть наповнювати наше життя тільки позитивними емоціями та щасливими хвилинами, бо життя дається людині лише один раз і прожити його потрібно з гідністю, спілкуючись толерантно, щоб запобігти асоціальній поведінці серед молоді.

Список використаних джерел:

1. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М. Заброцький К., 2005. 112 с.
2. Шкільна служба розв'язання конфліктів: досвід упровадження. Посібник / Коваль Р., Горова А., Нікітчук А. та інші. К., 2009. 168 с.
3. Декларація принципів толерантності: проголошена та підписана 16.11.1995 р. державами-членами ООН // Майбуття. 2007. № 23.
4. Баранова Н.П. Толерантне спілкування. Тренінг для вчителів /Н.П. Баранова. // Шкільному психологу. 2009. № 3. С.21.
5. Грива О. А. Виховання толерантності в дітей та молоді / О. А. Грива // Психолог. 2005. № 21-22. С. 3–11.
6. Матвієнко О. Виховання толерантності починається з учителя / О. Матвієнко // Рідна школа. – 2005. – № 6.
7. Мижа В. Виховання толерантності / В. Мижа // Директор школи. Україна. 2005. № 1–2. С. 66–77 ; № 3–5. С. 68–75 ; № 6–7. С. 78–89.

*І. Г. Білова,
Дніпровський державний коледж
будівельно-монтажних технологій
та архітектури*

«СИНКВЕЙН» ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У сучасних умовах розвитку суспільства все більше зростає потреба в нестандартно мислячих творчих особистостях. Науково-технічний прогрес створює умови, що вимагають від освіти мобільності й адекватної відповіді на сучасні вимоги суспільства, ставлять його перед необхідністю перегляду традиційних цілей і орієнтирів. Основою сучасної освіти повинні бути не стільки навчальні дисципліни, скільки способи мислення і діяльності студентів. У процесі навчання важливо розвивати у студентів такі професійні здібності, як: творча активність, креативне мислення, вміння оцінювати, раціоналізувати, швидко адаптуватися до мінливих потреб ринку. Одним із завдань для викладача є підвищення рівня мотивації та інтересу до навчання у студентів, удосконалення інтелектуальних здібностей, розвиток критичного і творчого мислення, активізація здатності вирішувати нестандартні завдання і проблеми. Тому сьогодні однією з найважливіших проблем системи освіти є впровадження стратегічного дослідження нових інформаційних технологій в навчальний процес для отримання якісної освіти студентів [1].

Однією з технологій інтенсифікації навчального процесу є розвиток критичного мислення у студентів.

Одним з прийомів технології активізації пізнавальної діяльності є синквейн, який формує вміння та навички працювати з інформацією: робити резюме, виділяти головне, синтезувати та аналізувати інформацію, викладати складні ідеї, почуття і уявлення в декількох словах. Синквейн використовується як дидактичний прийом для активізації пізнавальної діяльності та ефективний метод розвитку образної мови.

Слово синквейн (cinq– «п'ять») має французьке походження. Алгоритм побудови синквейна наступний. Синквейн складається з п'яти рядків. В першому рядку дається зазвичай одне слово, іменник або займенник, що

визначає тему синквейна, тобто предмет або об'єкт, про який піде мова. Другий рядок містить два слова (найчастіше це – прикметники або дієприкметники), які дають опис ознак і властивостей даного предмета або об'єкта. В третьому рядку називаються характерні дії предмета або об'єкта за допомогою приблизно трьох дієслів або дієприслівників. Четвертий рядок представлений цілою фразою, що виражає особисте ставлення автора синквейна до описуваного предмета чи об'єкта. В п'ятому рядку за допомогою одного або двох слів характеризується суть даного предмета або об'єкта [2].

Написання синквейна є формою вільної творчості, що вимагає від студента вміння знаходити в інформаційному матеріалі найістотніші елементи, робити висновки і коротко їх формулювати.

Складання синквейна, короткого резюме на основі великих обсягів інформації, корисно для вироблення здатності до аналізу. Синквейн вимагає більш жорсткі рамки за формою викладу, і його написання вимагає від студента реалізації практично всіх його особистісних здібностей (інтелектуальні, творчі, образні). Таким чином, процедура складання синквейна дозволяє гармонійно поєднувати елементи всіх трьох основних освітніх систем: інформаційної, діяльній та особистісно орієнтованій [3].

Для синквейну характерні – простота побудови, формування аналітичних здібностей, варіативність.

Наприклад, студенти отримують наступне завдання. Скласти синквейн в групі до прослуханої теми. Це завдання розвиває у студентів вміння творчо працювати з поданою інформацією, визначати суть, приходити до висновків і вміти їх сформулювати.

Основною метою такого навчання є формування рівня комунікативної компетенції, достатньої для виконання фахівцем його професійних завдань.

Список використаних джерел:

1. Субочева А.Д., Субочева О.Н. Инновационные методы обучения студентов. Научные труды (Вестник МАТИ). Вып.21 (93) М.: МАТИ, 2013, с. 388–393.

2. Евтух М.А. Синквейн как форма работы на уроке. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://school45.pupils.ru/stranitsy-uchitelej/786/10759/>
3. Кендиван О. Д-С., Куулар Л. Л. Дидактические синквейны как средство активизации познавательной деятельности учащихся (рус.) // *Фундаментальные исследования* : Научный журнал. 2014. № 3. С. 827–829.

Р. Благий, викладач спецдисциплін
Рогатинського державного аграрного коледжу,
голова методичного об'єднання голів
студентських профкомів Івано-Франківської
області

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Уважне ставлення до вирішення проблем адаптації першокурсниками починається з перших днів навчання. Як відомо, вступ до закладів вищої освіти для більшості першокурсників є складним періодом, який вимагає активного пристосування студентів до освітньо-виховної діяльності коледжу.

Студент-першокурсник має не лише пережити цю зміну обставин життя, а стати активним учасником нових і незвичних подій. Йому необхідний запас адаптованості, для того щоб в умовах різких змін якісно перебудувати свідомість, критично осмислити нову ситуацію, вольову і свідому внутрішню особистісну зміну власного життя.

Зважаючи, що різкий перехід від адаптованого та відносно комфортного життя під опікою батьків та вчителів до менш звичного студентського часто у першокурсників розпочинається з критичних обставин. Тому саме проблемі адаптації першокурсників до нового етапу життя, слід приділити особливу увагу. Лише за умов творчого включення всіх учасників освітнього процесу студент-першокурсник може постійно нарощувати рівень адаптованості, а успішна адаптація мотивує особистість до бажання вчитися та розвиватися протягом всього навчання.

Кожна людина є соціальною істотою, її розвиток і формування відбувається під впливом оточуючого суспільства, зокрема сприятливого середовища. «Яким буде студент? Чи зможе він увійти до великого колективу студентів нашого коледжу? Чи спроможний він буде оволодіти тією професією, яку обрав?». Це ті питання, які визначають основні напрями діяльності педагогів щодо процесу.

Термін «адаптація» (лат. *adapto* – пристосовую) розглядають як процес активного пристосування організму або особистості до змінних умов

середовища. Адаптація – це діяльність, спрямована на засвоєння умов оточуючого середовища.

Навчальна діяльність – лише одна з багатьох сторін життя студента. У період здобування вищої освіти молода людина продовжує свій особистісний ріст, зіштовхуючись із багатьма проблемами, пов'язаними з початком дорослого життя: нове середовище ровесників і дорослих, перегляд уявлень про себе, необхідність заробітку, можливий переїзд до іншого міста, проживання в гуртожитку. Постійне вирішення цих проблем потребує внутрішньої самоорганізації, вміння розподілити час і сили в навчальному режимі, стимулює роботу по виявленню й усвідомленню життєвих цінностей, уточненню перспективних планів. Необхідною умовою ефективності навчальної роботи студента є успішне подолання процесу адаптації.

Період студентства є перехідним на шляху від дитинства до дорослого життя. Перебування в сім'ї, звичні побутові умови, постійні вчителі, коло товаришів, особливості роботи конкретної школи – все це так чи інакше впливало на юнака чи дівчину, формувало певні звички, погляди, відображалось на формуванні рис характеру.

Із вступом до вищого навчального закладу різко змінюються об'єктивні чинники впливу на особистість: змінюється оточення і спілкування; у багатьох немає можливості щоденно спілкуватися з батьками, рідними, інші побутові умови (мешкання в гуртожитку, харчування та ін.). Все це породжує труднощі, веде до руйнування уже сформованих стереотипів, нерідко негативно впливає на самопочуття молодої людини. Помилково вважати, що першокурсники є цілковито самостійними.

Студенти-першокурсники мають пристосуватися до умов життя і діяльності згідно з новими соціальними функціями й особливостями роботи вищого навчального закладу. У процесі адаптації їм необхідно подолати низку суб'єктивних і об'єктивних труднощів.

Навчальні труднощі викликані тим, що студенти зустрічаються з новими формами й методами навчальної діяльності, особливостями організації самостійної роботи, контролю за нею з боку викладачів. Необхідність слухати,

конспектувати лекції, готуватися до семінарських занять, виконувати лабораторні роботи, проходити поточну атестацію чи складати щосеместру заліки й екзамени – все це багато в чому нові та незвичні аспекти навчальної діяльності вчорашніх учнів загальноосвітньої школи. Вмілі та застережливі дії викладачів необхідні, щоб студентам здолати ці труднощі, адаптуватися до незвичних форм, методів і видів навчальної роботи.

Суб'єктивні труднощі викликані індивідуальними особливостями анатомофізіологічного, психічного і соціального розвитку. У переважній більшості особистість може подолати їх самостійно, спираючись на власний соціальний досвід. Та все ж і тут необхідна цілеспрямована педагогічна допомога старших. Це уважне ставлення до студента, який, потрапивши в коло незнайомих людей і зіткнувшись з новими обставинами, відчуває психологічний дискомфорт, незручність, ніяковість, невпевненість.

До об'єктивних труднощів належать ті, які визначаються середовищем, обставинами, особливостями діяльності коледжу. На них студент не може здійснити безпосередній вплив, змінити їх на свою користь.

У цьому плані можна виділити три групи труднощів: соціальні, навчальні, професійні.

Планування системи заходів з адаптації студентів нового набору базується на відповідних складових (або напрямках) соціально-психологічної адаптації: професійній, соціальній, біологічній та психологічній.

Професійна адаптація: ознайомлення першокурсників зі змістом, перспективами обраної ними професії; допомога в адаптації до вимог навчального процесу.

Соціальна адаптація: адаптація індивіда до умов групи, всього студентського колективу; створення у студентській групі здорової морально-психологічної атмосфери; ознайомлення студентів з нормативно-правовими вимогами перебування у коледжі; адаптація студентів до морального та культурного середовища навчального закладу та до умов проживання у гуртожитку.

Типові проблеми соціальної адаптації студентів-першокурсників.

У практиці виділяють три складові адаптації, пов'язані з такими проблемами:

- формування особистості (фізіологічні, соціальні, психологічні та морально-етичні питання);
- засвоєння нового статусу, нової соціальної групи в умовах нового навчального закладу;
- адекватність вимогам нового рівня пізнавальної діяльності (ритм роботи коледжу, новий навчальний режим, вимоги й методика нових викладачів, вимоги рівня знань і вмінь та їх професійна зорієнтованість).

Біологічна адаптація: врахування в процесі навчально-виховної роботи стану здоров'я та психологічних властивостей особистості; залучення студентів до секцій, гуртків, клубів за інтересами; піклування про створення санітарно-гігієнічних умов навчально-виховного процесу; допомога та поради студентам з організації побуту, харчування, відпочинку та оздоровлення.

Психологічна адаптація: вивчення довшівських передумов адаптації студентів першого курсу (психологічні властивості, рівень моральної та психологічної культури, рівень знань тощо) та врахування їх в процесі навчально-виховної роботи; врахування характерологічних особливостей і якостей особистості в навчально-виховному процесі; заходи корекції процесу адаптації студентів до умов навчального закладу; заходи, спрямовані на розвиток психологічної культури студента; заходи формування самосвідомості індивіда.

Соціальні труднощі викликані зміною місця проживання, новими умовами життя, особливостями спілкування зі значним колом нових людей (викладачами, колегами, обслуговуючим персоналом), необхідністю самостійно вести свій бюджет, влаштовувати власний побут, звикати до нового режиму і розпорядку дня та інше.

Успішність адаптації значно залежить від того, яка спеціальна робота здійснюється педагогічним колективом у першому семестрі.

Першокурсники – соціально-психологічно неоднорідна група, відмінності якої визначаються соціально демографічними факторами (походження,

соціальне становище, стать і вік), психологічними характеристиками (комунікативність, рівень культури, самостійність), мотивацією діяльності.

Численні експериментальні дані показують, що готовність до вибору життєвого шляху формується, насправді, в дуже незначній частині випускників шкіл. Рішення про вступ до того чи іншого ЗВО часто є не власним і самостійним, а підказаним батьками чи іншими людьми, очікування є розмитими й невизначеними, а інтегрованість індивідуальності – далеко не завершеною. Фактично, значна частина молодих людей на момент вступу до навчального закладу переживає фазу «мораторію» в розвитку ідентичності, а отже, прийняття й виконання самостійного рішення є для них невчасним і невідповідальним.

Відмінними рисами соціально-професійної позиції першокурсника можна вважати суперечність: орієнтацію на самого себе, деяку самовпевненість, а інколи й чванливість, суб'єктивізм і радикалізм думок і оцінок, і водночас певний «інфантилізм», неготовність і невміння самостійно розв'язувати проблеми, які виникають. Усе це ще раз нагадує про важливість психолого-педагогічної допомоги, етичного керівництва процесом адаптації першокурсників. Інакше студент піде методом спроб і помилок, які інколи спричинюють серйозні негативні моменти в подальшій його діяльності. І спричинять так звану дезадаптацію.

Термін «дезадаптація» позначає порушення процесів взаємодії людини з навколишнім світом. Поняття «студентська дезадаптація» - більш вузьке й має на увазі нездатність і неспроможність дитини знайти в просторі студентського навчання своє місце, щоб її прийняли такою, якою вона є, зберігаючи й розвиваючи свою індивідуальність, потенціал і можливості для самореалізації та само актуалізації, що характеризується зниження успішності в навчанні, неадекватною поведінкою, зниженням самооцінки, підвищеним рівнем тривожності.

Залежно від швидкості адаптації та її результатів розрізняють такі типи адаптації студента:

– I тип – студент, який легко адаптується до нових умов, швидко виробляє стратегію своєї поведінки, легко входить у колектив; поведінка емоційно стійка, неконфліктна.

– II тип – студент, адаптація якого цілком залежить від середовища й соціального оточення; трапляються труднощі в організації своєї роботи, в режимі праці, в спілкуванні; важлива допомога, зовнішній контроль і підтримка.

– III тип – студент, який важко адаптується через свої індивідуальні особливості; поведінка його деструктивна, конфліктна, емоційно нестійка, з неадекватною реакцією на вимоги та умови навчання; у період адаптації студент переживає деструктивний стан; у цей період вирішальне значення має підтримка, допомога, увага з боку педагогів, а саме: порада щодо встановлення режиму праці й відпочинку; порада з питань організації самостійної роботи; допомога в пізнанні товаришів, у становленні ділових і дружніх стосунків.

– IV тип – дезадаптований студент, педагоги мають бути готові до того, що якщо не допомогти дитині в цей період, може відбутися зниження інтересу до навчання. Може з'явитися симптом «розчарування» студента у своїй позиції.

В адаптації закладено не просто процес взаємодії, а й дуже важливу і багатопланову роль педагогічного колективу, громадських організацій за наступними напрямками роботи: організаційна, консультативна, корекційно-розвивальна, аналітична, а також, та психолого-педагогічна діагностика.

ПРЕВЕНТИВНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА ЗАПОБІГАННЯ АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД МОЛОДІ

Соціалізація молодого покоління в умовах глибинних трансформацій українського суспільства, що відбувається на тлі складних соціально-економічних реформ і потрясінь, послаблення виховного потенціалу не лише сім'ї, закладу освіти, а й інших громадських інститутів, кризи перегляду ціннісних орієнтирів, соціально-економічної поляризації населення, провокує виникнення поведінкових девіацій у суспільстві загалом, і молоді, зокрема.

Толерантність визначає готовність людей до прийняття інших поглядів та способів життя, до партнерського рівноправного спілкування. Проблемі виховання толерантності молоді присвячені праці вчених-педагогів Я. Берегового, О. Вишневського, Т. Гончарук, Г. Дмитрієва, І. Єрмакова, І. Кецика, М. Красовицького, А. Леонтєва, А. Погодіної, А. Сиротенка, О. Сухомлинської, І. Тараненко та ін. У межах діяльності у сфері педагогіки толерантності, психолого-педагогічної науки в цілому засновано журнал "Педагогіка толерантності". Саме методика і практику виховання толерантності у міжлюдських стосунках, емоційної культури особистості, всебічного розвитку й укорінення позитивних і максимально можливого придушення негативних природних якостей людини автори досліджень у цій області вважають одним із найпотужніших засобів гуманізації суспільства.

Поле ненормативної поведінки впродовж останнього часу суттєво розширилося внаслідок асоціальних і протиправних дій підлітків: алкоголізації, наркоманії, токсикоманії, ігроманії, інтернет-залежності та ін. Соціальна незрілість, несформованість правових установок часто призводить до правового нігілізму молоді, свідомого ігнорування вимог закону, заперечення соціальної цінності права, що знаходить вияв у різних формах девіантної поведінки. У зв'язку з цим однією з центральних проблем теорії та практики виховання є розробка ефективної профілактичної методики, спрямованої на нейтралізацію

негативних соціальних впливів і формування позитивної спрямованості молодих людей, становлення їхньої морально-правової культури, запобігання асоціальної поведінки [2, с. 140].

Завданням превентивного виховного середовища є:

- формування пріоритетних напрямів соціально-педагогічної діяльності,
- вдосконалення його змісту, методів та технології реалізації в освітньому середовищі,
- підвищення його статусу в системі освіти та українському суспільстві в цілому,
- розширення складу суб'єктів соціально-педагогічної діяльності,
- посилення координації їхніх зусиль стосовно вирішення проблеми превентивного виховання неповнолітніх,
- розроблення та запровадження ефективних форм роботи з превентивної діяльності.

Профілактично-виховні заходи в коледжі мають комплексний характер, бо тільки різносторонній підхід до особистості підлітка як до єдиного цілого, поєднання впливів на її різноманітні сторони ведуть до максимально позитивних кінцевих результатів. Тому пріоритет надається, зокрема, гуртковій роботі як важливому інструменту подолання асоціативної поведінки й соціалізації студентської молоді.

Запорукою роботи культурно-просвітницького мистецького центру «Юність» Вінницького технічного коледжу стала необхідність надати студентам приклад дієвого, якісного і безкоштовного способу змістовно і корисно проводити свій вільний час з метою розвитку особистості та позитивної самореалізації.

Одне з головних завдань Центру – бути максимально доступним для відвідування. У своїй діяльності він виконує наступні основні функції:

- культурно-дозвіллева (формування навичок раціональної організації вільного часу, популяризація різноманітних форм змістовного, корисного та цікавого дозвілля, долучення до світової та вітчизняної культури);

- розвиваюча (розкриття творчого потенціалу особистості, формування творчої індивідуальності);
- соціально-педагогічна (сприяння соціалізації особистості студента).

Результативна також діяльність нашої молоді у студентському самоврядуванні коледжу: «Школа лідеру», «Школа волонтера», «Школа старостату», робота у виконавчому і профспілковому комітетах студентської ради коледжу, студентській раді гуртожитку, тощо.

Саме студентське самоврядування в коледжі сприяє формуванню позитивного життєвого досвіду молоді, розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційного лідерського авангарду, вироблення навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації, подолання асоціальної поведінки [3, с. 7].

Після випуску з коледжу наші студенти не збавляють обертів громадської активності й продовжують самореалізуватися в студентському Парламенті Вінниччини, в межах діяльності різноманітних громадських організацій, тощо.

Але, говорячи про запобігання асоціальної поведінки, не можна відкидати ролі інституту сім'ї. Великий педагог В.О. Сухомлинський на основі багаторічного досвіду прийшов до висновку, що чимало молодих людей приходять в заклад освіти з травмованою психікою, і це вкрай негативно позначається на їхній поведінці. Незадовільний стан здоров'я і важковихованість він пов'язував з недоліками сімейного виховання. Вивчивши понад дві тисячі сімей, де діти мали негативний вплив батьків, виявив, що проблемна дитина – це результат вад батьків, сімейного життя, це квітка, що розквітла в атмосфері безсердечності, неправди, обдурювання, неробства, презирства до людей, зневаги до громадського обов'язку [4, с. 263].

Перевиховання людини – найскладніша справа, що потребує психолого-педагогічних знань, виключної уваги, терпіння, майстерності, душевної чуйності та теплоти. Цьому здатна запобігти повноцінна робота в освітніх закладах педагогів-наставників з вихованцями та постійний інформаційний обмін.

Основна їх задача – навчити жити у світовій спільноті, керуючись принципами толерантності – толерантного мислення й поведінки, а значить, сучасний підліток має правильно сприймати й розуміти єдність людства, взаємозв'язок і взаємозалежність усіх і кожного, що живуть на планеті, розуміти й поважати права, звичаї, погляди й традиції інших людей – без цього унеможлиблюється його ефективна комунікація з оточуючими й, відповідно, зростає ризик відхилень у поведінці. Дуже важливо показати підліткові можливість свідомого вибору між агресивністю і толерантністю, законами зграї й правовими відносинами. У зв'язку з цим створення в освітніх закладах превентивного виховного середовища передбачає цілеспрямоване виховання толерантності студентів та формування безпечного мікроклімату, що є і педагогічно доцільним, і водночас соціально необхідним.

Шлях до толерантності – це серйозна, емоційна, інтелектуальна праця і психічна напруга, бо він можливий на основі зміни самого себе, своїх стереотипів, своєї свідомості. Саме в юному віці починає формуватися почуття культурної ідентичності людини, а відповідно підвищується інтерес до питань спілкування та взаємодії з іншими [1, с. 342].

Аналізуючи ступінь досліджуваності проблеми асоціальної поведінки студентської молоді, дійшли висновку, що при комплексному характері впливів зовнішні фактори найбільш ефективно знаходять підтримку у внутрішніх змінах особистості, сприяють її позитивному розвитку.

Одним з найбільш мобільних параметрів є різноманітна зайнятість підлітка. Саме завдяки навчальній, пізнавальній, суспільній, трудовій, гуртковій, практичній діяльності здійснюється взаємодія особистості із середовищем та членами колективу.

Відсутність самоконтролю, розуміння іншого, презирство, підозрілість, недовіра, егоїзм, емоційна неврівноваженість породжують конфлікти й напруженість, позбавляють простір міжособистісних відносин почуття захищеності й безпеки. Адже, розвиваючись в інформаційному суспільстві, молодь виявляється беззбройною під потужним впливом ЗМІ та реклами, який анонсує жорстокість і насильство. Як уточнюють дослідники, молодь з

високими когнітивними показниками виступає в ролі пасивних споживачів засобів масової інформації. Не виключено, що вони приймають беззастережно правила гри, моделюють свою поведінку, орієнтуючись на банальні або дивні події, які зображуються на екрані.

Таким чином, несприятливі умови в сім'ї та освітньому закладі, проблеми на шляху до знань, невміння будувати взаємини з оточуючими провокують конфліктні ситуації. Різні психофізичні відхилення в стані здоров'я часто ведуть до кризи духу, втрати сенсу існування, до негативної девіації й злочинності, як найбільш гострої форми девіантної поведінки підлітків.

Тому толерантність повинна бути першим щаблем не тільки до запобігання, але й до подолання асоціальної поведінки студентської молоді. Діалог, безпосередній контакт – це найкраще джерело інформації про інших, реальний шлях духовного й культурного зближення, інструмент розв'язання різних проблем. Крім того, це відкритість до міжкультурного спілкування, в основі якого лежить повага до особливостей іншого, іншими словами, його ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ: Либідь, 2003. 342 с.
2. Клейберг Ю.О. Соціальні норми і відхилення/ Ю.О.Клейберг. М.: Вита-Пресс, 1997. 140 с.
3. Романик А. Роль студентського самоврядування в Україні /А. Романик// Студентське самоврядування в Україні. К.: Молодіжна альтернатива, 2004. Вип. 6. С. 7
4. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка /В. О. Сухомлинський. Київ: Рад. школа, 1978. 263 с.

М.В. Воронова,
викладач вищої категорії, методист,
Заклад вищої освіти
«Криворізький будівельний коледж»

КІБЕРБУЛІНГ – ГРАНЬ І РЕАЛЬНІСТЬ

В епоху розвитку інформаційних технологій, віртуальної реальності й мобільного простору у світі набуває все більшого розповсюдження таке явище як кібербулінг.

Учасниками кібербулінгу є агресор, потенційна жертва і спостерігачі.

Однак заклади освіти часто зосереджуються лише на фізичній стороні булінгу – образах, насильстві та чутках. І це правда, кібербулінг не так поширений, як булінг. За результатами опитування серед здобувачів освіти лише 6,9% зазнали кібербулінгу, у порівнянні з 21,5%, які зазнали фізичних знущань [1].

Попри відсутність фізичної сторони, такі знущання мають набагато сильнішу дію на жертву, оскільки спостерігачами приниження стають не десятки однокласників, а сотні людей з Інтернету.

Інформація, розміщена в Інтернеті, може поширюватися як «лісова пожежа» в будь-якому напрямі, не вибираючи місце, країну, континент. Тому дуже часто важко виправити ситуацію з тією швидкістю як поширюється інформація просторами Інтернету. І результат розповсюдження інформації може вийти з під контроль самого агресора. І загасити полум'я «лісової пожежі» набагато складніше ніж в реальному житті.

Оскільки кібербулінг пов'язаний з Інтернетом, тому іноді важко з'ясувати особу агресора, а тим більше видалити небажаний вміст в Інтернеті досить важко.

Кібербулінг – це широка тема для вивчення, оскільки він розвивається і набуває різних форм і типів з розвитком інформаційних технологій.

Розрізняють два види кібербулінгу: прямі атаки та кібербулінг за дорученням [2].

Сучасні вчені виділяють такі типи кібербулінгу: флеймінг, кібербулінг текстових повідомлень, нападки, наклеп, самозванство, ошуканство,

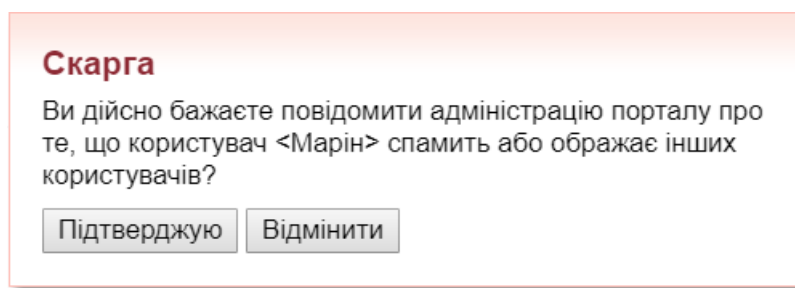
відправлення шкідливого коду, уособлення, відчуження, кіберпереслідування, хепіслепінг та інші.

Перепалка або флеймінг. Обмін короткими гнівними та запальними репліками між учасниками з використанням комунікаційних технологій. Найчастіше зустрічається на форумах і в чатах. Улюблений метод «тролінгу» в соціальних мережах.

Кібербулінг текстових повідомлень. Багато соціальних мереж пропонує користувачеві «Повідомити», якщо учасник говорить недоречні речі (образи, погрози й т.д.).

Діти часто використовують цю кнопку, в якості гри або жартома.

І з інструменту безпеки, такий жарт перетворюється на постійний пресинг жертви. В Інтернет мережі такий вид переслідування має назву «Warningwars» - «Попереджувальні війни».

Нападки. Регулярні висловлювання образливого характеру на адресу жертви (SMS- повідомлення, дзвінки) аж до перевантаження сайту, профілю, що приводить до тимчасового блокування профілю жертви в соціальних мережах або в онлайн-іграх. Їх ще називають «Текстові війни» або «Текстова атака» (Textwars ortextattacks). Агресори нападають на жертву, відправляючи тисячі текстових повідомлень в соціальних мережах, вайбері або на мобільний телефон.

Наклеп або обмовлення. Передача і розповсюдження неправдивої й принизливої інформації. Може бути у формі текстового повідомлення або фото.

Один зі способів відправляти усім своїм друзям повідомлення, щоб вони могли побачити є онлайн-журнали. Блоги, які розміщені на їх просторах, іноді

використовують щоб зашкодити репутації жертви або порушити її конфіденційність.

Агресор іноді створює цілі веб-сайти, які можуть образити або поставити під загрозу життя іншої дитини. Вони створюють цілі сторінки сайту, спеціально для цькування жертви, виставляючи неправдиву інформацію, образливі фото. Поскаржитися на сайти дуже не просто і займає багато часу.

Самозванство. Особа використовує особисті дані жертви (логіни, паролі до акаунтів в мережах, блогах) з метою здійснення від її імені негативної комунікації.

Агресор може вкрасти логіни й паролі жертви і почати спілкуватися з іншими людьми, образити і злити друзів жертви або навіть незнайомих. Тим часом коли не знатимуть, що це не та людина, з яким вони спілкуються.

Агресор може створити псевдопрофіль дуже схожий на профіль жертви. І використовуючи його, розповсюджувати образи іншим користувачам, видаючи себе за іншу людину.

Агресор, часто викрадаючи паролі, блокує жертві її обліковий запис.

Ошуканство. Виманювання конфіденційної особистої інформації для власних цілей або передачі іншим особам.

Агресор публікує особисту інформацію та фотографії жертви, тим самим піддаючи до більшого ризику використання конфіденційної інформації жертви іншими особами, часто не розуміючи своїх вчинків.

Відправлення шкідливого коду. Агресор відправляє своїм жертвам віруси, шпигунські програми, програми для злому. Це робиться для того, щоб знищити дані на комп'ютері жертви або, щоб шпигувати за своєю жертвою. Програма «троянський кінь» дозволяє кібербуллі керувати віддаленим управлінням комп'ютера жертви, що може привести до знищення усієї інформації.

Уособлення. Представляючи себе жертвою кібербулінгу агресор може завдати значної шкоди жертві. Опублікувавши провокаційне повідомлення в чатах або соціальній мережі, зображуючи із себе жертву, агресор

перенаправляє, пропонуючи здійснити напад на нападника, часто вказавши його конфіденціальні дані (прізвище, ім'я, адресу, номер телефону).

Відчуження. Он-лайн відчуження в будь-яких типах середовищ. Це тактика кібербулінгу, яка є високоефективною і непрямую. Посилаючи шкідливі повідомлення жертві, що вона не включається в чати або групи. Оскільки підлітки перебувають в процесі розвитку, то їм важно бути членом групи однолітків. І такі повідомлення можуть мати катастрофічні наслідки для дитини.

Кіберпереслідування. Один з найнебезпечніших видів. Жертву приховано вистежують в соціальних мережах.

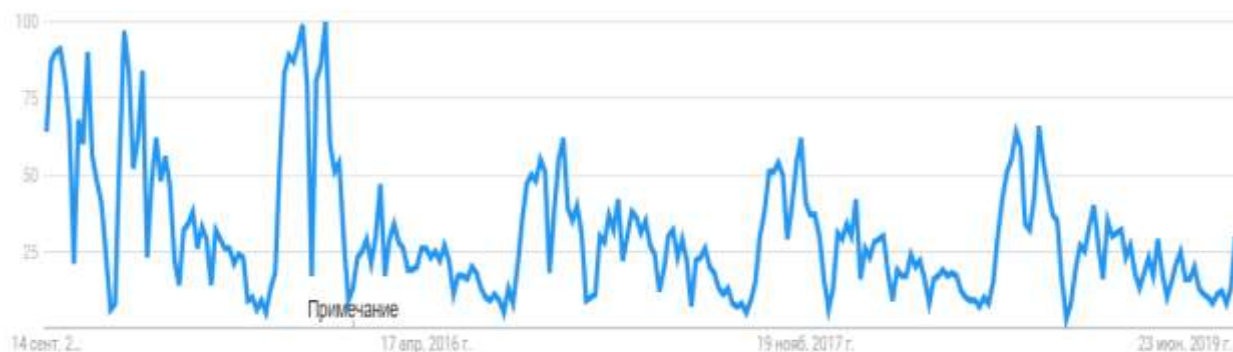
Від кіберпереслідування до реальності один крок. Від цькування, образливі прізвиська, загрози фізичного насильства, залякування, висміювання, коментарі з сексуальним підтекстом, публічне приниження до псування особистих речей, штовхання, плювки, напади, побиття, зґвалтування.

Хепіслепінг. Відносно новий вид кібербулінгу, який передбачає реальні напади, які знімаються на відео для розміщення і Інтернеті. У зв'язку з цим з'явилося поняття «буліцид» – загибель жертви внаслідок боулінгу.

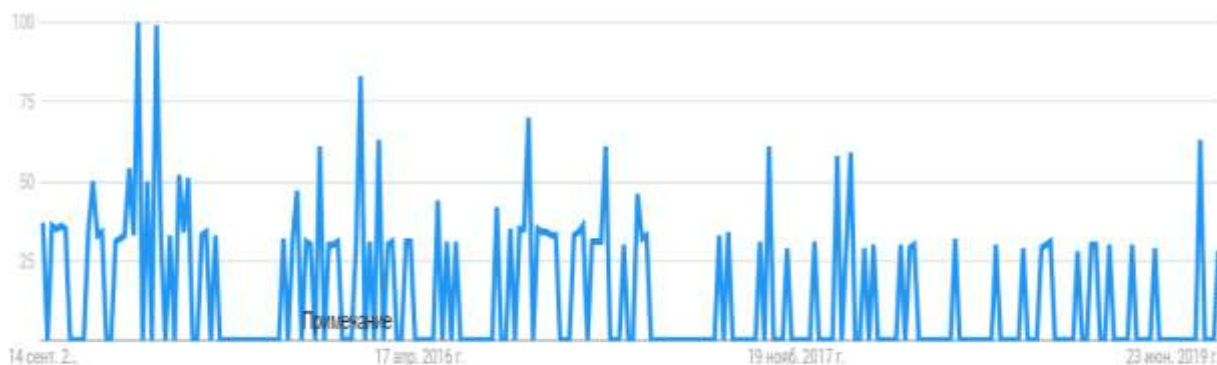
За статистикою 40% жертв булінгу ні з ким не поділяться проблемою, особливо з батьками. 67% здобувачів освіти стискалися з випадками булінгу за останні 2-3 місяці. 24% українських здобувачів освіти вважають себе жертвами булінгу. 44% - спостерігачів ігнорували булінг, тому що боялися за себе[3]

Динаміка популярності запиту «Кібербулінг» в google-запитах за 5 останні роки:

Великобританія

Франція

Україна

Найчастіше жертвами булінгу є діти сором'язливі та закриті до спілкування. Більшість дітей стають потенційними жертвами тільки за те, як вони виглядають, думають. Особливо, якщо вони вирізняються з-поміж оточення. Підґрунтям для глузувань може стати руде волосся, занадто високий або занадто низький зріст, вага тіла, особлива форма голови, носа, очей, рота, національність, фізичні обмеження. Успіхи у навчанні, матеріальні можливості або не можливості також може стати основою для булінгу[3].

Оскільки мотиви агресора різні, тому і рішення та реакція на кожний з типів кібербулінгу також мають бути різним. На жаль, не існує єдиного алгоритму дії, особливо якщо йде мова про кібербулінг. Дуже часто кібербулінг вважають просто ще одним з методів булінгу, але коріння набагато глибші.

Список використаних джерел:

1. Сайт «THE PAWPRINT». [Електронний ресурс]. URL: <https://thepawprintdaa.com/2017/04/24/cyberbullying-is-a-silent-killer/>.

2. Сайт STOP cyberbullying. [Электронный ресурс]. URL:
http://www.stopcyberbullying.org/how_it_works/direct_attacks.html.
3. Сайт СТОР Булінг. [Электронный ресурс]. URL:
<https://stopbullying.com.ua>.

Т. В. Гарбузюк,
викладач дисциплін музичного циклу
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДІ

У наш час особливого значення набуває формування здорового способу життя молоді. Від того, наскільки успішно сформовані та закріплені у свідомості навички здорового способу життя в молодому віці, залежатиме в майбутньому життя та професійна діяльність людини, яка може перешкоджати або, навпаки, сприяти розкриттю творчого потенціалу особистості. Молодь найбільш сприйнятлива до різноманітних формуючих і навчальних впливів, тому існує необхідність раннього формування потреби збереження особистого здоров'я та проведення профілактичної роботи з метою формування здорової нації. Педагогічна діяльність у даному напрямі дозволяє нейтралізувати у людини в майбутньому розвиток факторів ризику різноманітних захворювань, запобігти виникненню шкідливих звичок. Адже саме молодь є найперспективнішою віковою категорією щодо формування здорового способу життя [1, с. 20].

На сьогодні, в умовах розбудови українського суспільства, проблема стану фізичного, психічного здоров'я підростаючого покоління є особливо гострою, оскільки сучасна ситуація обтяжується високими показниками захворюваності молоді, погіршенням екологічної ситуації, морально-духовною кризою. Проблема здорового способу життя молоді стала настільки актуальною, що сьогодні ми говоримо про неї, як про глобальну загрозу всій нації. Попри значні зусилля держави, які докладаються впродовж останніх років, ситуація в цій сфері не зазнала істотних вагомих змін на краще. Питання, пов'язані зі станом здоров'ям людини, його зміцненням та збереженням, висвітлено в роботах багатьох учених. Проблему відповідального ставлення людини до свого здоров'я розкрито у працях В. Ананьєва, Т. Бойченко, М. Віленського, В. Смирнова. Пошуку нових соціально-педагогічних

технологій формування здорового способу життя присвячено дослідження М. Амосова, Г. Апанасенка, В. Бабаліч, І. Беха, В. Горащука, Ю. Лісіцина, А. Маслоу, О. Вакуленко, П. Гусака, Н. Заверико, С. Омельченко, В. Петровича, Л. Сущенко та ін.

На думку В. П. Горащука, «культура здоров'я – це важливий складовий компонент загальної культури людини, зумовлений матеріальним і духовним середовищем життєдіяльності суспільства, що виражається в системі цінностей, знань, потреб, умінь і навичок з формування, збереження й зміцнення її здоров'я» [2, с. 208].

Статистика свідчить про загострення в Україні негативних явищ: поширення серед молоді наркоманії, вживання алкоголю, тютюнокуріння, хвороб, що передаються статевим шляхом, ранньої вагітності. Поступове наростання рівня психічних розладів та розладів поведінки серед молоді тісно пов'язане з соціальними чинниками. Зміна ритму життя, перевтома, постійне нервово напруження, а також стресові ситуації, дестабілізація життя суспільства, невпевненість у майбутньому, розповсюдження шкідливих звичок, зловживання Інтернет мережею призводять до психічних розладів і відхилень у соціальній поведінці молоді.

Природно, що ситуація незадовільного психічного стану особистості потребує виходу. Для цього кожен обирає різні способи. Більшість намагається проаналізувати ситуацію та виправити її, але певна частина молоді обирає деструктивні способи вирішення проблем за допомогою цигарок, алкоголю, наркотиків та віртуального середовища.

Перелік небезпечних для життя та здоров'я молоді факторів є різноманітним і загрозливим. За останні 10 років частота хворих на наркоманію серед неповнолітніх збільшилася у 6-8 разів, смертність серед осіб цієї групи зросла у 40 разів. Поглиблення цього явища викликає загрозу для внутрішньої безпеки країни, зокрема, демографічної, оскільки середній вік уражених наркоманією становить 26 років. При цьому реальна кількість споживачів наркотиків у кілька разів перевищує офіційні показники [5, с. 22].

Гіподинамія, сидячий спосіб життя призвели до ослаблення серцево-судинної системи та захисних функцій організму. Зважаючи на це, за останні роки у Фінляндії, Японії, Канаді та низці інших країн сформувалася державна політика, спрямована на створення умов для широкого впровадження у повсякденне життя різних форм рухової активності та їхнє поєднання з раціональним харчуванням, профілактикою негативних звичок, збереженням екології тощо. Результати досить значні: смертність людей молодого та середнього віку скоротилася в кілька разів, середня тривалість життя збільшилася від 10 до 20 років, різко зросла життєва спроможність населення, його добробут.

Поступове усвідомлення на державному рівні значущості здоров'язбереження як профілактики, підтримки та відновлення здоров'я нації передбачає формування в молодого покоління усвідомлення цінності здоров'я, здорового способу життя. Формування стійких психолого-педагогічних настанов на здоровий спосіб життя сприяє підвищенню особистісної відповідальності за власне здоров'я, що є природним фундаментом здоров'язбереження організму молоді.

Рівень здоров'я, як правило, безпосередньо пов'язаний з рівнем освіти. Чим вище середній рівень освіти в певному соціальному середовищі, тим кращі узагальнені показники здоров'я воно демонструє. Природно, що піклування про власне і громадське здоров'я неможливо без знання того, чому це необхідно і як це робити. До того ж доцільно розуміти поняття освіти в даному контексті не тільки як освіту суто валеологічну, а значно ширше – як загальну освіту в цілому. Чим ширше знання основних природничих, наукових, філософських, гуманітарних положень, тим більше можливостей створювати у суспільстві системне уявлення про проблему здоров'я взагалі. Крім того, поняття освіти потрібно розуміти комплексно: і як надання інформації, і як навчання методам, прийомам і навичкам здорового способу життя, і як виховання в душі безумовного пріоритету цінностей індивідуального і громадського здоров'я в усіх його проявах, сферах, рівнях.

Отже, здоров'я є константа, детермінована способом життя індивідуума, що передбачає наявність в особистості свідомих і стійких ціннісних настанов та переконань щодо прихильності до здорового способу життя [3, с. 24].

Складові здорового способу життя містять різноманітні елементи, що стосуються усіх сфер здоров'я - фізичної, психічної, соціальної й духовної. Найважливіші з них – харчування (в тому числі споживання якісної питної води, необхідної кількості вітамінів, мікроелементів, протеїнів, жирів, вуглеводів, спеціальних продуктів і харчових добавок), побут (якість житла, умови для пасивного й активного відпочинку, рівень психічної й фізичної безпеки на території життєдіяльності), умови навчання та праці, рухова активність (фізична культура і спорт, використання засобів різноманітних систем оздоровлення, спрямованих на підвищення рівня фізичного розвитку, його підтримку, відновлення сил після фізичних і психічних навантажень).

Саме формування та дотримання здорового способу життя є набагато ефективнішою й економічно доцільнішою стратегією, ніж постійне збільшення витрат на лікування наслідків незадовільного стану, нездорового способу життя студента. Тому необхідним є використання здоров'язберігаючих технологій у навчальних закладах.

Таким чином, здоровий спосіб життя надає можливість не тільки відмічати успіхи студентів, а й виявляти недоліки в його впровадженні, сприяє формуванню відповідальності за свій спосіб життя, фізично та духовно розвиває, підвищує рухову активність, нервово-психічно розвантажує, налаштовує на дотримання чіткого режиму дня, вимагає відмови від шкідливих звичок, що є шляхом до здоров'язбереження студентів.

Отже, формування здорового способу життя студента є сьогодні важливою складовою молодіжної та соціальної державної політики, яка передбачає вивчення уявлень молоді про здоровий спосіб життя для здоров'язбереження майбутнього покоління.

У навчальних закладах повинна здійснюватися постійна і цілеспрямована робота з молоддю з використанням різноманітних прийомів, які б стимулювали пізнавальну діяльність, впливали на мотиваційну сферу, не залишали

байдужими, змушували переглянути пріоритети власного життя. Таким чином, формування здорового способу життя молоді – складний процес, який потребує якнайбільшої кількості людей, різних організацій і насамперед – самої молоді.

Поступове усвідомлення на державному рівні значущості профілактики, збереження, підтримки та відновлення здоров'я нації передбачає знаходження шляхів підвищення у молодого покоління усвідомлення цінності здоров'я, здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Волошинська С.К. Актуальні питання змісту валеологічної освіти в педагогічних вищих навчальних закладах / С.К. Волошинська // Валеологічна освіта в навчальних закладах України: стан, напрямки і перспективи. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2003, С. 19–23.
2. Горащук В. П. Концептуальні основи формування культури здоров'я школяра / В. П. Горащук // Нові технології навчання. К. : НМЦВО, 2000. № 28. С. 206–213.
3. Гусак П.М. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології: монографія / П.М. Гусак, Н.В. Зимівець, В.С. Петрович; за ред. П.М. Гусака. Луцьк: ВАТ «Волиньоблдрукарня», 2009. 252 с.
4. Єжова О. О. Організаційно-педагогічні умови формування ціннісного ставлення до здоров'я в професійнотехнічних навчальних закладах / О. О. Єжова // Педагог професійної школи. 2009. № 1. С. 186–195.
5. Яременко О. О. Формування здорового способу життя молоді : стратегія розвитку українського суспільства / О. О. Яременко, О. В Вакуленко, Ю. М. Галустян. К. : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, Укр. ін-т соц. дослідж., 2004. 164 с.

О. П. Глемботцька, викладач,
Н. Г. Пугачова, викладач, завідувач відділення
«Правознавство» Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу

ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КОЛЕДЖУ

Потреба сучасного суспільства в удосконаленні системи соціально-педагогічної діяльності, як сукупності форм, методів, прийомів та способів, спрямованих на підвищення рівня соціокультурної адаптації індивіда або групи; профілактику явищ дезадаптації; забезпечення розвитку і саморозвитку особистості – викликало посилення роботи щодо впровадження її компонентів в освітній процес різними інститутами: соціальними службами, закладами соціального обслуговування, соціальними педагогами, практичними психологами закладів освіти тощо.

Розвиток особистості – це процес формування людини під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких провідну роль відіграють цілеспрямоване виховання і навчання [4, с. 19].

Історичний аналіз розвитку соціально-педагогічної діяльності дозволяє стверджувати, що її практичний аспект протягом довгого часу виступав як духовна діяльність (любов, співчуття, допомога ближньому, милосердя тощо), котра, у свою чергу, завжди була пов'язана з проблемною ситуацією [5, с. 88].

Важливу роль у процесі становлення особистості відіграє застосування соціально – педагогічних технологій, як людських і технічних методів навчання, домінуючим серед яких, на сучасному етапі розвитку освіти та педагогіки є особистісно орієнтований підхід в навчанні [1, с. 4].

Перехід від авторитарної до особистісно орієнтованої освіти – значний крок в пошуку онтологічної, ціннісної та методологічної основ освіти, найвищою цінністю, метою якої стає особистість. Усвідомлення ролі комунікації, як важливого чинника розвитку особистості та суспільства, значно посилив зростання інтересу науковців до проблеми застосування у ЗВО особистісно орієнтованого навчання.

Важливим методичним принципом визначення сутності будь-якої діяльності є вказівка на її зв'язок із зумовлюючими її потребами. Соціально-педагогічна діяльність покликана служити задоволенню потреб індивіда або групи в соціокультурній адаптації й самореалізації. Потреба в ній виникає тоді, коли в індивіда, особистості, групи складається проблемна ситуація у взаєминах із середовищем.

Впровадження в освітній процес Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу особистісно орієнтованих технологій відбувається поетапно і розпочинається зі з'ясування інтелектуального, духовного та культурного рівня студентів нового набору.

З цією метою на початку кожного навчального року класні керівники разом з практичним психологом складають психолого-педагогічну характеристику групи, яка, окрім стандартних статистичних даних, містить коротку оцінку особливостей характеру, суб'єктивних рис та типів темпераменту кожного з членів групи, перелік їх досягнень та стягнень, загальну оцінку поведінки на заняттях та в позааудиторний час, з метою допомоги викладачам у формуванні індивідуально-компетентнісного підходу до кожного окремого студента та встановлення взаємозв'язку і вибору моделі поведінки з урахуванням особливостей студента.

Щороку на засіданні методичної ради Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу проводиться розширене засідання методичної ради щодо адаптації студентів нового набору під керівництвом заступників директора з навчальної та виховної роботи, завідувачів відділень, викладачів груп нового набору та класних керівників. На засіданні присутні ознайомлюються з психолого-педагогічними характеристиками груп, окремими думками викладачів та класних керівників, порадами психолога ХДАДК. Результатами заходів є практичні рекомендації щодо адаптації студентів нового набору з урахуванням суб'єктивного досвіду життєдіяльності, набутому студентом до навчання в технікумі в конкретних умовах сім'ї та школи, соціокультурного оточення, в процесі сприймання та розуміння ним світу людей та речей, що значною мірою підвищує якість та ефективність навчання,

забезпечує його професійну спрямованість, створює сприятливу атмосферу для формування самостійності, ініціативності та творчості майбутніх фахівців. За таких умов професійну діяльність класних керівників необхідно розглядати як особливу інтеграційну роль, близьку до педагогічно орієнтованого соціального працівника і професійно підготовленого фахівця в галузі педагогіки відносин в соціумі.

На наступних етапах впровадження системи особистісно орієнтованої освіти у навчально-виховний процес викладачі відділення «Правознавство» використовують інноваційні педагогічні технології навчання, спрямовані на отримання знань (у порівнянні з рівнем, виявленим при первинній діагностиці якості знань студентів нового набору), подальший розвиток вмінь та навичок, якими повинен оволодіти студент-правник та які необхідні для складання єдиного уніфікованого кваліфікаційного екзамену з юридичних дисциплін [2].

Отже, соціально-педагогічна діяльність Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу – це структурно-динамічна сукупність цілеспрямованих соціально-педагогічних дій, що здійснюється у мікросоціумі спеціальними педагогічними засобами в інтересах соціально-психологічного розвитку особистості й міжособистісних відносин студентів з урахуванням реальних умов їхнього життя й освіти, а характерною особливістю впровадження особистісно орієнтованої освіти в ХДАДК є варіативність, що враховує рівні потреб, інтересів, схильностей, здібностей і можливостей студента.

Список використаних джерел:

1. Алексеев Н. А. Личностно-ориентированное обучение в школе / Н. А. Алексеев. Ростов н/Д : Феникс, 2006. 332 с.
2. Безбородько В. П. Педагогіка та інноваційні технології освіти. Л.; «Новий світ-2000», 2005. 126 с.
3. Беспалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 134 с.
4. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник / З. М. Шевців. К. : Центр учбової літератури, 2016. 248 с).

5. Шмачилина С.В. Формирование исследовательской культуры социального педагога: дис.... д-ра пед. наук: 13.00.01. /С.В. Шмачилина ГОУВПО «Тюменский государственный университет». Тюмень, 2007. 126 с.

А. В. Гончарова,
начальник Дніпровської філії
ДНУ «Інститут модернізації
змісту освіти»
Т. А. Лагун,
науковий співробітник
Дніпровської філії
ДНУ «Інститут модернізації
змісту освіти»

ВИХОВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Підготовка майбутніх спеціалістів в умовах модернізації вищої освіти покликана забезпечити не лише придбання фундаментальних професійних компетентностей, але і розвиток суб'єктності, потенційних якостей студентів, які дозволяють їм творчо вирішувати завдання професійного та життєвого самовизначення.

В сучасних умовах розвитку економіки України потрібні не лише професійні компетенції фахівців, але й духовно-моральні та громадсько-особистісні якості. Формування у майбутніх фахівців необхідних соціально-особистісних компетенцій, в поєднанні з професійними, повинно стати метою та змістовною підставою процесу виховання особистості студента.

Задоволення потреб економіки держави, регіону та суспільства у кваліфікованих кадрах середньої ланки є основною метою діяльності коледжів і технікумів.

Для забезпечення якісної підготовки фахівців з різних спеціальностей в закладах освіти створені усі умови. Це і підбір висококваліфікованих викладачів, які постійно підвищують педагогічну майстерність та застосовують інноваційні, інформаційно-комунікативні технології навчання і постійне оновлення матеріально-технічної бази коледжів і технікумів.

Але, крім якісної професійної підготовки, у молодій людині повинні бути сформовані й моральні цінності, без яких неможливо сформувати творчу особистість. Отримуючи диплом фахівця молода людина повинна мати сформований світогляд на моральні, політичні явища і виклики сьогодення.

Тому, в закладах вищої освіти Дніпропетровської області ведеться кропітка праця з прищеплення та розвитку ціннісних орієнтирів у студентів. Орієнтуючись на цінності, самовизначаючись до світу, предметів, явищ, молода особа визначає для себе, що для неї важливо і суттєво. Таким чином, формується її ціннісне відношення до світу. Система цінностей, засвоєна людиною, її пріоритети й оцінні критерії, стають основою при визначенні цілей діяльності, розкриває позицію індивідуума в аспекті його співвідношення з явищами соціально-морального життя суспільства.

Ми повинні будувати своє майбутнє на міцному фундаменті. І такий фундамент – це патріотизм. Це повага до своєї історії, традиціям, духовним цінностям.

В кожному закладі вищої освіти велика увага приділяється патріотичному вихованню студентів. Це – різноманітна допомога українським військовим, зустрічі з учасниками бойових дій та відкриття меморіальних дощок пам'яті на честь випускників закладів освіти, героїчно загиблих в ООС.

Студенти медичних закладів під час практичного навчання надають медичну допомогу пораненим бійцям, що виховує в них почуття милосердя, сприяє ціннісно-орієнтованому забезпеченню засвоєння студентами професійної діяльності.

Системність в громадсько-патріотичному вихованні в коледжах, технікумах області забезпечується інтеграцією усіх структурних підрозділів: циклових (предметних) комісій, керівників студентських груп, студентської ради, ради з профілактики правопорушень.

Духовно-моральне виховання студентів реалізується через навчальні заняття, які формують не лише професійні, але й розвивають етично-моральні якості студентів. Так, вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу сприяють вихованню почуття гідності, національної самоідентифікації, розвитку міжкультурної комунікації, толерантної особистості в сучасному культурному й освітньому просторі.

Однією з цінностей особистості є готовність до відкритого діалогу з людьми, які потребують допомоги, яка реалізується через участь студентів у

волонтерському русі та в різних соціально значущих акціях. В закладах вищої освіти області періодично проводяться ярмарки, де продається продукція, яка була виготовлена руками студентів. На отримані від продажу кошти студенти закупають речі, які вкрай необхідні сиротинцям, будинкам для людей похилого віку, якими вони опікуються. Такі зустрічі виховують у молоді моральне уявлення про любов до людей, співчуття, потребу у піклуванні про нужденних. Така допомога несе постійний характер.

В закладах освіти сформовані й діють агітаційні бригади різного спрямування. А саме: пропагування здорового способу життя, проти паління, профілактика СНІДу та інші. Виступи таких агітаційних бригад перед студентами конкретизують та доповнюють поняттєвий апарат ціннісних відносин до здорового способу життя. Адже, здоровий спосіб життя сприяє засобам формування, укріплення та збереження здоров'я, що є метою, яка дозволяє молоді відмовитися від шкідливих звичок, підвищити соціальну активність і статус, реалізувати потреби у самоактуалізації, досягнути високої працездатності й раціональної організації своєї життєдіяльності. Особливе значення для особистості має засвоєння мобілізаційної цінності фізичної культури. Розвитку фізичної культури студентів сприяють спартакіади, обласні (міські) змагання з різних видів спорту, які щорічно проходять в області.

У процесі сформованості ціннісних компетенцій, усвідомлення студентами вагомості здобутих ними знань, умінь, норм дозволить майбутнім фахівцям інтегруватися до європейського освітнього простору, вибрати оптимальні шляхи й механізми розвитку особистості.

Т. В. Гребеник, директор
Політехнічного технікуму КІ СумДУ,
Т. В. Волосюк, соціальний педагог
Політехнічного технікуму КІ СумДУ
А. О. Гребеник, викладач
Політехнічного технікуму КІ СумДУ

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ
МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ
БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ ЗАСОБАМИ СПЕЦКУРСУ «ІМІДЖ
СУЧАСНОГО МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ
БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ»**

В умовах розвитку ринку праці й посилення вимог до сучасних фахівців формування їх професійного іміджу набуває вагомого значення як одного з основних аспектів фахової підготовки, що забезпечує успішність власної самореалізації у рамках певної організації чи професії, диференціацію соціального положення з точки зору затребуваності. Особливої актуальності набуває організація підготовки кваліфікованих фахівців, які орієнтуються у великій кількості властивостей, у сферах використання та технологіях практичного застосування нових будівельних технологій, матеріалів, обладнання. Педагогічна проблема формування професійного іміджу майбутніх фахівців є актуальною і значущою, оскільки саме цей феномен охоплює як внутрішні складові особистості (вмотивованість, багатогранність, досвід), так і зовнішні аспекти діяльності фахівця (вплив на оточуючих, відтворення соціальних стереотипів, інтерактивний двобічний зв'язок із суспільством) [1; 5].

Орієнтуючись на нові виклики, які ставлять сьогодні перед конкурентоспроможним спеціалістом вагомі вимоги щодо його професійної готовності до реалізації набутих знань, формування професійного іміджу майстра виробничого навчання будівельного профілю у процесі фахової підготовки обумовлює актуальність окресленої проблеми. Оскільки ідентифікація особистісних, професійних та ділових якостей фахівця на старті свого кар'єрного зростання має стратегічне значення, значною мірою

актуалізується процес формування професійного іміджу та його основних компонентів у рамках вишу. Даний процес передбачає оволодіння студентами певними знаннями щодо сутності поняття «імідж», формування концептуальних уявлень про сутність «професійного іміджу майстра виробничого навчання будівельного профілю» та вміння застосовувати їх під час професійної діяльності, а також співвіднесення власних життєвих орієнтирів та світоглядних настанов з майбутньою професією.

Мета спецкурсу «Імідж сучасного майстра виробничого навчання будівельного профілю» полягає в опануванні майбутніми майстрами виробничого навчання будівельного профілю системою знань про сутність і значущість професійного іміджу, його загальної специфіки та ролі в майбутній професійній діяльності.

Відповідно до мети були визначені такі **завдання**: ознайомлення студентів зі значенням дефініцій «імідж», «професійний імідж», «професійний імідж майстра виробничого навчання будівельного профілю» та його значення у професійному становленні фахівця; забезпечення цілісності та єдності структурних компонентів професійного іміджу майстра виробничого навчання будівельного профілю: практично-дієвого, особистісно-інтелектуального та соціально-образового; розуміння студентами їх сутності; оволодіння майбутніми майстрами виробничого навчання будівельного профілю системою знань та вмінь, що становлять високий рівень сформованості професійного іміджу та ефективними формами й методами само менеджменту; усвідомлення значущості професії майстра виробничого навчання будівельного профілю та мотивування до професійного розвитку у рамках обраної професії [2].

Методи навчання: лекції, практичні заняття, самостійна робота. Методи контролю знань: поточне оцінювання, модульний контроль, залік. Методичне забезпечення: навчально-методична література, опорні конспекти лекцій, комп'ютерний варіант лекцій, завдань. Форма проведення занять – групова з колективним обміркуванням отриманих результатів, індивідуальна; тип занять – лекційні, практичні.

Студенти повинні знати: визначення понять «імідж», «професійний імідж», «професійний імідж майстра виробничого навчання будівельного профілю», «образ»; «кар'єра», «новації»; основні теоретичні положення змісту професійного іміджу майстра виробничого навчання будівельного профілю, його основні технологічні та педагогічні аспекти; основні вимоги до образу успішного фахівця; теоретичні положення самоменеджменту.

Студенти повинні вміти: вести дискусію з вивчених тем; використовувати технологічні та педагогічні професійні новації; користуватись методиками самоменеджменту; застосовувати отримані знання в особистісній професійній реалізації.

Для поглиблення ґрунтовних знань з факультативу є самостійна робота студента. Її організація пропонується в малих навчальних групах на засадах співробітництва; виконується в межах часу, визначеного програмою, з використанням додаткової науково-періодичної літератури, інтернет-ресурсів, консультацій викладача. Індивідуально-дослідна робота з метою узагальнення знань зі спецкурсу та проєктування траєкторії особистісного розвитку пропонується для виконання індивідуально або в малих навчальних групах. При перевірці самостійної роботи оцінюються вміння студентів поєднувати у висновках індивідуальні та групові результати.

Форма звітності – залік. Підсумкове оцінювання засвоєння навчального матеріалу може визначатися як без проведення заліку, так і його проведенням для підвищення рейтингу студента за даною навчальною дисципліною.

Таблиця 1

Навчально-тематичний план спецкурсу «Імідж сучасного майстра виробничого навчання будівельного профілю»

№	Назви модулів і тем	Кількість годин
---	---------------------	-----------------

		Загальна кількість	Лекційні	Практичні	Самостійна робота
I	Професійний імідж майстра виробничого навчання будівельного профілю як соціально-педагогічна проблема				
1.1.	Вступ. Історія становлення та розвитку феномену «імідж»: зміст, роль, функції	2	2		2
1.2.	Аналіз поняття «професійний імідж майстрів виробничого навчання будівельного профілю»: структурно-компонентний аналіз	4	2		2
1.3.	Місце і роль професійного іміджу у професійному становленні майстра виробничого навчання будівельного профілю.	6	2	2	2
	Разом за перший модуль	12	6	2	6
II	Технологічний аспект формування професійного іміджу майстрів виробничого навчання будівельного профілю				
2.1.	Зміст будівельної специфіки у професійній реалізації майстра виробничого навчання: умови, чинники, напрямки розвитку	6	2	2	2
2.2.	Володіння новаціями у будівництві як напрямок професійного розвитку майстра виробничого навчання	6	2	2	2
2.3.	Застосування спеціального програмного забезпечення у професійній діяльності майстра виробничого навчання будівельного профілю	6	2	2	2
	Разом за другий модуль	21	6	6	6
III	Педагогічний аспект формування професійного іміджу майстрів виробничого навчання будівельного профілю				
3.1.	Вимоги до педагогічної компетентності майстра виробничого навчання будівельного профілю	4	2	2	
3.2.	Новації у підходах та методології педагогічної діяльності майстра виробничого навчання	4	2	2	
3.3.	Формування образу майстра виробничого навчання: актуальні тенденції	6	2	2	2
	Разом за третій модуль	14	6	6	2
IV	Особистісний аспект формування професійного іміджу майстрів виробничого навчання будівельного профілю				
4.1	Теоретичні та практичні аспекти самоменеджменту як механізму побудови особистісної та професійної траєкторії майбутніх фахівців	2	2		
4.2	Самопроекування, самомотивування, самоконтроль та само презентація як фундаментальна основа професійного розвит	6	2	2	2
4.3	Індивідуально-дослідна робота. Проектування траєкторії особистісного розвитку	6	2	2	2

	Разом за четвертий модуль	14	6	4	4
	Всього за модулями	60	4	8	8

Заняття спецкурсу здійснювалися на основі таких усталених, класичних принципів навчання, як: наочності; міцності засвоєння знань, умінь і навичок; свідомості й активності; доступності; науковості; системності й послідовності; зв'язку навчання з життям тощо. До специфічних принципів проведення занять у рамках спецкурсу було віднесено такі основні положення: цілеспрямоване залучення студентів до самоосвітньої діяльності; педагогічна інтеграція; принцип розширення сфери спілкування; принцип інтенсивного стимулювання; принципи інтерактивного навчання – педагогічної взаємодії (спільної діяльності викладача і студента); кооперації й співробітництва; активно-рольової (ігрової) і тренінгової організації навчання. Також до основних принципів проведення занять у рамках спецкурсу увійшли принципи демократизму та розширення сфери спілкування.

Таблиця 2

Фрагмент програми спецкурсу «Імідж сучасного майстра виробничого навчання будівельного профілю» (1 заняття)

№ заняття, час	Тема	Зміст заняття
4 (2 години: практичне заняття)	<i>Практичне заняття «Мій професійний імідж»</i>	Закріплення таких питань як значення іміджу в житті людини та його роль у професійному становленні майбутнього фахівця; функції, види іміджу; сучасні вимоги до професійного іміджу майстра виробничого навчання будівельного профілю. Мета: закріпити уявлення студентів стосовно поняття «професійний імідж»; стимулювати уяву учасників щодо пошуку власного розуміння професійного іміджу та особистої позиції щодо його формування; сприяти розвитку навичок самопізнання, саморегуляції; аналіз природних та набутих особистісних якостей, відмінних рис характеру та основних базових цінностей; розвиток лідерських устремлінь, вмотивованості до професійного зростання. Аналіз сучасних підходів до моделювання іміджу майстра виробничого навчання будівельного профілю

У рамках проведення окресленого у таблиці 2 заняття пропонується до використання тренінгові завдання «Мій автопортрет». Учасникам необхідно намалювати свій портрет, дотримуючись умов: в автопортреті має бути багато

деталей (потрібно намалювати себе таким, яким є насправді); малюнок має бути виконаним тільки одним кольором – сірим, синім, зеленим, червоним, жовтим, фіолетовим, коричневим або чорним; під портретом має бути підпис автора – графічний малюнок свого знаку зодіаку. По закінченню малювання, учасники мають розмістити свій малюнок на стіні там, де схочуть. На виконання завдання дається 7 хвилин. Всі учасники заняття отримують аркуші, пензлики й гуаш тільки 8 зазначених кольорів. Завдання виконується під музичний супровід. Звучить спокійна інструментальна мелодія. За результатами здійснюється аналіз робіт. Далі мова іде про кожного з учасників як професіонала, як носія певного рівня професійного іміджу. Це завдання спирається на науковій розробці Макса Люшера. Тлумачення і розшифровка тесту чекає на учасників наприкінці заняття. Раціонально запропонувати учасникам роботу у проблемних групах. Для розподілу по групах варто використати намальовані портрети, або підписи на них. Ведучий пропонує групам зайняти відповідні місця за робочими столиками з роздатковими матеріалами. Оскільки професійний імідж формується від багатьох факторів (професійно значущі якості особистості, вплив соціального середовища на становлення іміджу, зовнішній вигляд тощо) наступне завдання для роботи у групах спрямовується на те, щоб визначити власне розуміння складного поняття «професійний імідж майстра виробничого навчання будівельного профілю». Необхідно за обмежений час скласти оповідання з 10 речень за заданою темою і записати його. При чому в оповіданні необхідно врахувати всі сучасні вимоги до окресленого фахівця-професіонала, використати його ідеальну професіограму. Ведучий пропонує командам картки із заданими темами: «Почну нове життя з понеділка», «Я майстер-новачок», «Перший місяць роботи у новому освітньому закладі», «Мене призначено керівником...» та інші. По закінченні роботи команди обирають капітанів, які зачитують оповідання. Ведучий стимулює учасників заходу до обговорення і визначення професійно значущих якостей майстрів виробничого навчання, які прозвучали в оповіданнях.

У рамках заняття варто передбачити інформаційні блоки, які включають зміст основних понять, історичні та практичні нариси, приклади тощо. Варто оговорити етапи розвитку особистості та їх специфіку, познайомитись з поняттям «криза професійного становлення особистості» тощо.

Доречною є вправа «Діагностика «Професіограма майстра виробничого навчання будівельного профілю», змістом якої є виокремлення та ранжування за значущістю професійних якостей майстра виробничого навчання будівельного профілю з високим рівнем сформованості професійного іміджу.

У якості дидактичного матеріалу для використання студентам пропонується словник необхідних термінів.

Якщо проаналізувати зміст наведеного у табл. 6 заняття, можна пересвідчитися, що в його перебігу застосовуються знання з педагогіки, основ будівельного виробництва, загальної психології, риторики, основ педагогічної майстерності, психології спілкування тощо.

Отже, провідною методичною особливістю опанування студентами спецкурсу було застосування інтегрованих занять. Експериментальна робота показала, що найдоцільнішим є об'єднання блоків навчальної інформації з різних дисциплін навколо однієї головної проблеми формування професійного іміджу майстра виробничого навчання будівельного профілю з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів студента, що дає змогу глибше, ґрунтовніше пізнати навчальний об'єкт, досягти цілісності педагогічних знань.

З метою корегування компонентів професійного іміджу майбутніх майстрів виробничого навчання будівельного профілю у рамках спецкурсу використовувалися тренінгові вправи:

– для корекції особистісних якостей та самооцінки майбутніх майстрів виробничого навчання будівельного профілю – «Я в променях сонця», «Мої недоліки», «Мое найкраще вміння»;

– для вдосконалення умінь створення позитивного візуального іміджу – «Точка зору», «Дзеркала», «Паромник», «Зіпсований телефон», «Перекладачі», «Привітання» та інші.

Крім того, на практичних заняттях використовувався ряд методів інтерактивного навчання – елементи рольових ігор «Найкращі шляхи навчити правильно», «Педагогічна рада», «Потяг «Технологічний процес», моделювання педагогічних ситуацій з наступним їх вирішенням, студентські самопрезентації тощо. Вони сприяли удосконаленню не лише компонентів позитивного іміджу майстра виробничого навчання будівельного профілю, але і власне професійно його складової. Поряд із цим їх застосування дозволяло диференційовано підійти до кожного студента – майбутнім майстрам виробничого навчання будівельного профілю з різним рівнем сформованості професійного іміджу пропонувались різні ролі завідувачів, методистів, будівельників, керівників будівельних організацій, майстрів виробничого навчання у ЗВО у рольових іграх та різні за складністю виробничі та педагогічні ситуації з одним або декількома варіантами розв'язання.

На заняттях варто створювати інтерактивне середовище, яке сприяє розвитку у студентів творчого мислення, уміння вирішувати професійні виробничі та педагогічні завдання на фоні навчального оточення, виробленню практичних навичок зі створення, розвитку і корекції цілісного професійного іміджу або окремої його складової. Доцільно на заняттях спецкурсу створити довірчу доброзичливу атмосферу співпраці, щоб після проведення діагностичних методик майбутні майстри виробничого навчання будівельного профілю могли адекватно і щиро висловлювати власні погляди на обговорювану проблему, творчо підійти до розвитку і корекції певної професійної якості.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. І. Формування іміджу майбутнього вчителя технологій в системі виховної роботи педагогічного університету : монографія / В. І. Бондаренко. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2015. 460 с.
2. Волосюк Т.В. Модель формування професійного іміджу майбутніх майстрів виробничого навчання будівельного профілю у процесі фахової підготовки. Вісник Глухівського національного педагогічного

- університету імені Олександра Довженка:зб.наук.праць.Вип.31. Глухів, ГНПУ ім. О.Довженка. 2016. С.84–91.
3. Гребеник Т. В. Управління процесом громадянського виховання студентів :дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Гребеник Т. В. Суми, 2011. 283 с.
 4. Карнеги Д. Напутствия и советы / Д. Карнеги. М. : Книга, 1989. 127 с.
 5. Палеха Ю. І. Іміджологія : навч. посібник / Ю. І. Палеха ; за заг. ред. З. І. Тимошенко. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 324 с.
 6. Почепцов Г. Имиджелогия / Г. Почепцов. М. :Рефл-бук, К. : Ваклер, 2002. 704 с.
 7. Спиллейн М. Создайте свой имидж. Руководство для мужчин / М. Спиллейн. М. : ОЛМА-Пресс, 1996. 139 с.
 8. Шепель В. М. Имиджеология: секреты личного обаяния / В. М. Шепель. Ростов н/Д: Феникс, 2005. 472 с.

М. С. Гученко,
викладач вищої категорії
ДВНЗ «Київський коледж
легкої промисловості»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ

Сучасне реформування освіти передбачає повноцінний інтелектуально-духовний розвиток і всебічно-творчу самореалізацію особистості. Сьогодні акцентується увага на впровадженні особистісно-орієнтованої моделі навчання на основі компетентного підходу, що передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних професійно вирішувати поставлені перед ними завдання, ефективно діяти у проблемних ситуаціях, виконувати ключові функції та соціальні ролі. Якщо традиційно підготовка фахівця розглядалася як процес, результатом якого є професійна готовність до майбутньої професійної діяльності, то сьогодні одним із важливих аспектів професійної освіти виступає становлення фахівця, що володіє комунікативною компетентністю, яка забезпечує досягнення взаємоузгоджених дій в суспільстві.

Студенти постійно стикаються з вирішення професійних завдань майбутньої професії, він повинен володіти певною системою знань, умінь і навичок, розвиненим професійним мовленням, зокрема, уміння знаходити, відбирати та аналізувати необхідну інформацію, вміння інформувати про ті чи інші події, робити висновки, вести ділову бесіду та налагоджувати стосунки, які свідчатимуть про його професіоналізм та високий фаховий рівень. У процесі вивчення спец дисциплін зі студентами обговорюється такі питання як: моральна відповідальність кожного за результати своєї праці, професійна толерантність, використання отриманих знань на підприємствах. Для того, щоб досягти бажаного результату, студенти повинні мати достатню практику. Важливо, щоб у студентів був подоланий психологічний бар'єр.

Також дуже важливо, значення має розвиток мислення під час комунікації й розвиток компетентності. Сьогодні проблемами професійного спілкування серед студентів є невміння висловлюватися, логічно аргументувати

свою думку, збагачувати свої висловлювання завдяки основним знанням, термінологією, спонтанно підтримувати розмову або вести дискусію. Тому надзвичайно актуальним у сучасній методиці є пошук таких шляхів навчання професійних комунікативних навичок, які б сприяли її ефективному опануванню.

Актуальним для впровадження професійних комунікативних навичок, може стати тренінг із проблем формування комунікативних умінь і навичок розширення можливостей встановлення контакту в різних ситуаціях спілкування; відпрацьовування навичок розуміння інших людей, себе, а також взаємин між людьми, опанування навичок ефективного слухання, активізація процесу самопізнання та самоактуалізації, розширення діапазону творчих здібностей.

Список використаних джерел:

1. Богоявленський В. Н. Научное сопровождение образовательного процесса в педагогическом университете: методические характеристики / В. Н. Богоявленский. СПб, 2000. 370 с.
2. Богущ А. М. Комунікативно-мовленнєвий супровід професійного спілкування майбутніх вихователів з дітьми [Електронний ресурс].

В.В. Дашко,
заступник директора з виховної роботи
Дніпровського державного коледжу
будівельно-монтажних
технологій та архітектури,
голова первинної профспілкової
організації студентів коледжу

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ

Сьогодні в освіті дедалі наполегливіше заявляє про себе надзвичайно складна проблема – ціннісної мотивації сучасної молоді. Сучасна педагогіка намагається сформувати у студентів запас знань, вмінь та навичок. Постає питання як стимулювати внутрішні сили таких ще не зрілих підлітків, щоб самостійно і свідомо робили вибір на користь всього змістовного і морального, духовного? На користь свого психологічного та фізичного здоров'я. Молоді люди, не маючи життєвого досвіду, гостро відчують розшарування сучасного мультиціннісного світу, до якого дуже чутливі.

Як у будь-якій справі, тут потрібна комплексна системна робота – на заняттях і після них. Тут потрібні професійність та відповідальність кожного – від адміністрації до студентського самоврядування, потрібні наполегливість, креативність, культура, толерантність, мобільність, етикет, спорідненість душ, а також активна життєва позиція та громадянська зрілість кожного учасника освітньо-виховного процесу.

Система роботи нашого закладу освіти полягає в тому, що починаючи з першого заняття ми ведемо студента до диплома не тільки у виконанні освітнього плану, а й у становленні його громадянської зрілості та соціальної відповідальності.

На що ми розраховуємо, і що є запорукою успішності освітньо-виховного процесу? Перш за все, виховання активної життєвої позиції, дієздатності студентського самоврядування та виховання лідерів; визнання унікальності й неповторності кожного його учасника – студента. Адже найзаповітніша потреба кожної людини – утвердити себе, бути визнаною серед інших. Але щоб бути визнаним, насамперед, потрібно бути вислуханим. А для цього важливо

розширювати соціум безпосереднього оточення студентства, сферу публічності, забезпечувати вільне обговорення актуальних проблем. Толерантно та зацікавлено сприймати позицію кожного як рівноправного партнера. Тут потрібні й терпіння, і гнучкість, і почуття гумору, і поблажливість. Це систематичне вивчення чим живе студент, які його інтереси, нахили, звички, особливості волі й характеру, стан його розвитку, рівень підготовки, стиль діяльності, матеріальні умови життя, як він проводить час поза межами закладу освіти, хто його друзі, що його хвилює, що радує, що непокоїть. Крім того, вивчаємо та аналізуємо причини відхилень, стану правопорушень серед студентської молоді, умови, що сприяють виникненню протиправних дій, тут і пошук різноманітних засобів, форм, методів роботи щодо поліпшення стану виховної діяльності серед студентів.

Посередником між адміністрацією закладу освіти та студентським колективом є студентський профспілковий комітет коледжу, що позитивно впливає на молодіжну політику закладу.

Що дає така система: це чітка організація виховної роботи в групі, де тісно співпрацюють класний керівник, самоврядування групи та студентський профком; це залучення студентів до громадської роботи, до участі в гуртках художньої самодіяльності, тематичних та гуртках технічної творчості, спортивних секціях, участі в організації та проведенні різноманітних свят, конкурсів, брейн-рингів, турпоходів та інше.

Це забезпечує практичну реалізацію заходів, спрямованих на формування успішної особистості з активною життєвою позицією, на попередження, подолання відхилень у поведінці і запобіганню розвитку різних форм асоціальної поведінки.

Понад п'ятнадцяти років у Дніпровському державному коледжі будівельно-монтажних технологій та архітектури працює Служба практичної психології, дії якої спрямовані на сприяння психологічній і соціальній зрілості студентів, на профілактику негативних явищ у студентському середовищі.

Пропагуємо соціологічні та психологічні знання, проводимо тренінги, соціально-психологічні дослідження, соціологічні зрізи, заходи із формування

успішної особистості: дискусії «Як стати успішною особистістю», бесіди: «Що таке успіх?», «Сходи до успіху», «Здібності та успіх», ділова гра для тих, хто прагне досягти успіху в будь-якій сфері діяльності «Командний гравець», тренінг з асертивної поведінки «Я і навколишній світ», тренінг «Мозаїка здоров'я», конкурс психологічних есе англійською мовою «Що значить бути самим собою?» і гра-тренінг «Психологія і бізнес» англійською мовою. Це допомагає у співпраці зі студентським активом класним керівникам, адміністрації коледжу внести корекцію в напрями й зміст роботи щодо формування соціально і психологічно здорової особистості.

Первинна профспілкова організація студентів і Служба практичної психології коледжу інтегрує зусилля державних та громадських організацій із залученням кваліфікованих спеціалістів, зокрема педагогів, психологів, юристів, соціальних працівників, лікарів, працівників правоохоронних органів, молодіжних організацій. Свої позитивні результати дає тісна співпраця з державними організаціями: міським центром соціальних служб у справах дітей, сім'ї та молоді, Центральним районним центром соціальних служб у справах дітей, сім'ї та молоді м. Дніпро, Центральною районною службою у справах дітей м. Дніпро, Центральним відділенням поліції м. Дніпро, товариством Червоного Хреста м. Дніпро та громадськими організаціями: Всеукраїнською благодійною організацією «АСЕТ», Українським фондом «Благополуччя дітей», Дніпропетровською обласною благодійною організацією «ХЕЛП», Дніпропетровською обласною благодійною організацією «Твій вибір», Регіональним осередком Всеукраїнської благодійної організації «Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД», компанією «Німецьке товариство з міжнародного співробітництва» (GIZ), благодійним фондом «Даруємо радість!». Кваліфікованими спеціалістами надається соціальна допомога студентам, які потребують підвищеної педагогічної уваги, психологічна підтримка та матеріальна допомога студентам, які мають статус дітей-сиріт та інвалідів, студентам із багатодітних та проблемних сімей. Систематичними стали зустрічі з проблем торгівлі людьми, бесіди, тренінги з профілактики негативних явищ та СНІДу, інших негативних явищ серед молоді.

За підтримки профспілкового студентського комітету коледжу, студенти коледжу беруть участь у правових заняттях щодо профілактики правопорушень «Відповідальність неповнолітніх», інформаційних заняттях з профілактики тютюнопаління та алкоголю, заняттях щодо попередження насильства в сім'ї, відеолекторію на теми «Правда про наркотики», «Дівчина – жінка – мати», тренінгових заняттях з питань планування сім'ї, «Торгівля людьми – як вберегтися від небезпеки», урочистих мітингах пам'яті з нагоди Дня партизанської слави, до річниці визволення Дніпра від нацистів, Дня перемоги над нацизмом, виставках творчих робіт до Дня перемоги «Під мирним небом», Дня слов'янської писемності і культури, флешмобі «Одягнімо, друзі, вишиванки, як одвічний предків талісман», тижнях здоров'я, профілактики скоєння правопорушень серед дітей, тижнях психології в закладах освіти Дніпропетровщини, тематичних годинах та семінарах «Толерантне відношення до людей, котрі живуть з ВІЛ», «Профілактика ВІЛ/СНІДу серед студентської молоді», бесідах «Особиста гідність. Безпечна поведінка. Громадська позиція», заходах до Дня Європи «Україна – держава європейська», міжнародній програмі Міжнародної Федерації Товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця «Молодь як агенти поведінкових змін», в обласних та міських акціях.

Ефективним засобом соціалізації й саморозвитку особистості є волонтерський рух, ініціатором якого є профспілковий комітет коледжу. Студенти-волонтери залучаються до основних видів соціальної роботи таких як профілактика та адаптація. Волонтери залучаються до роботи у ролі інтерв'юєрів під час проведення соціологічних досліджень і розповсюджувачів інформаційної друкованої продукції, організаторів секцій, консультантів із питань, що входять до їхньої компетенції.

З нагоди Дня вишиванки, який 2018 року святкували 17 травня, у Дніпрі відбувся грандіозний флешмоб за участю понад 1,5 тисячі школярів та студентів, а також Президента України Петра Порошенка. Учасники акції під назвою «Взори вільних» за допомогою різнокольорових аркушів під музику по черзі створювали візерунки, характерні для вишиванок з різних регіонів України. Мешканці Січеславщини встановили святковий рекорд, підкресливши

регіональні особливості орнаменту вишиванок України, адже кожна область країни вирізняється способами виготовлення, кольоровою гамою та текстурою вишитих сорочок, рушників та суконь.

В рамках формування здорового способу життя 17 квітня 2019 року ініціативна група студентів у співпраці з Центральним відділенням поліції м. Дніпро взяла участь у міській акції «Студентська молодь проти наркотиків». Профілактична акція була спрямована на протидію вживанню наркотиків. На вулицях міста учасники акції зафарбовували надписи сайтів з продажу наркотиків.

За ініціативи студентської профспілки та запрошенням Словацького технічного університету м. Братислава 24 студентів коледжу взяли участь у міжнародному семінарі «Інноваційні технології та перспективи їх розвитку в сфері освіти», який відбувся з 2 по 8 березня 2019р. Очолювали делегацію заступник директора з виховної роботи Дашко В. В., голова циклової комісії економічних дисциплін Шумілова Н. О. та завідувач будівельного відділення Кушпін І. А. Крім цього, в рамках Міжнародної культурно-просвітницької поїздки «Європейська співдружність» студенти відвідали Приватний економічний коледж, Державний технічний коледж, Технічний університет м. Братислава, пам'ятки історичної культури м. Братислава, Вена та Будапешт. Поїздка була надзвичайно пізнавальною з точки зору організації європейського освітнього простору, знайомства з історичними, культурними, національними цінностями країн Словаччини, Австрії, Угорщини.

Студенти проявили надзвичайну зацікавленість, яка продовжилась в обміні думками та переосмисленні побаченого. Ця поїздка – добре продовження цікавої і плідної роботи виховання студентів, їх становленні як цілісних особистостей, майбутніх конкурентоспроможних спеціалістів, спроможних аналізувати побачене і співставляти його з кращими вітчизняними здобутками.

Відома найважливіша психологічна закономірність: особистість формується у спілкуванні з іншими людьми та у власній активній діяльності. А

наше головне завдання у цьому контексті, - мотивувати, вчити, формувати, допомогти знайти ключ до дверей життя, бути майстрами своєї справи.

Список використаних джерел:

1. Штифурак В.Є. Соціально-педагогічні основи виховної роботи зі студентською молоддю / В.Є.Штифурак. – Вінниця: Видавництво друкарня «Діло», СПД Данилюк В.Г., 2007. 568 с.
2. Лепеха І.О., Невмержицький О.В. Національно-патріотичне виховання в технікумах і коледжах. Київ: державна установа «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта», 2016. 327 с.

О.А.Жуковська,
викладач іноземної мови
Кам'янець-Подільського коледжу
харчової промисловості НУХТ

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Поліпшення якості освіти є необхідною умовою формування інформаційного суспільства, тобто інформатизації суспільства. Поряд з цим поняттям логічно виникає поняття інформатизації освіти.

На сучасному етапі розвитку освіти інтенсивне впровадження інформації є національним пріоритетом. Тому подальше вдосконалення освітнього процесу, а саме викладання іноземної мови неможливе без застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які розглядаються, як якісно нові засоби поширення та акумулювання знань.

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій – одна з найбільш актуальних і стійких тенденцій у навчанні іноземної мови. Суспільству потрібні освічені, володіючі іноземною мовою молоді люди, які можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи можливі наслідки, здібні до співпраці, відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, володіють розвиненим відчуттям відповідальності.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій, сприяє формуванню та розвитку комунікативної культури студентів, сприяє практичному опануванню іноземної мови, розвиває інтелектуальні та творчі особистісні якості студентів з урахуванням їх інтересів, мотивів, системи цінностей та залучення студентів до систематичної творчої, пошукової, експериментальної роботи, виховання активної, компетентної, креативної особистості, яка вміє працювати із нестандартними завданнями [2; 3]. Саме ці якості, формуються у процесі активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у викладання іноземної мови.

В процесі викладання уроків з іноземної мови, а також при впровадженні інформаційно-комунікативних технологій в освітній процес використовуються

наступні методи: зіставний метод, метод компетентного аналізу, метод кількісного аналізу.

Удосконалення якості освіти є необхідною умовою при викладанні іноземної мови із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, які розглядаються, як якісно нові засоби поширення та акумулювання знань у студентів.

Зараз, без сумніву, можна сказати, що ми живемо у цифровому середовищі, яке диктує свої правила, призводить до переосмислення та зміни методів і прийомів подачі навчального матеріалу. Тому застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій у навчанні іноземної мови [4].

Завдання викладача – не тільки повідомлення певного обсягу знань студентам, а й розвиток у них пізнавальних інтересів, творчого ставлення до справи, прагнення до самостійного «добування» і збагачення знань і умінь, застосування їх у своїй практичній діяльності.

Активне впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови формує у студентів більш високий рівень самоосвіти, навички й вміння аналізу та структурування одержуваної інформації, створює умови для формування у студента, мотивованого до активної пізнавальної діяльності, розвитку його здібностей, що забезпечують творчу самореалізацію в освітньому процесі.

Процес організації навчання іноземної мови студентів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє:

- По-перше, зробити цей процес цікавим шляхом впровадження інтерактивних форм навчання, а по-друге, зробити його яскравим, динамічним, різноманітним за допомогою можливостей сучасних ІКТ;
- ефективно розв'язати проблему наочності, розширити можливості візуалізації навчального матеріалу, роблячи його більш зрозумілим та доступним;
- індивідуалізувати процес навчання використовуючи різнорівневі завдання, що сприятиме засвоєнню навчального матеріалу в індивідуальному

темпі, самостійно, використовуючи зручні способи сприйняття інформації, що викликає у студентів позитивні емоції;

- сформувати навички самостійно аналізувати і виправляти помилки, що були допущені студентом, завдяки наявності зворотного зв'язку з комп'ютером;
- самостійно аналізувати й виправляти допущені помилки, коригувати свою діяльність шляхом використання ІКТ для зворотного зв'язку з викладачем, в результаті чого вдосконалюються навички самоконтролю;
- здійснювати самостійну навчально-дослідну діяльність (моделювання, метод проєктів, розробка презентацій, публікацій тощо), розвиваючи тим самим у студентів творчу активність.

До інформаційно-комунікаційних технологій належить електронне обладнання та програмне забезпечення: комп'ютер, ноутбук, мультимедійний простір, смарт-дошка, проєктор, тобто це ті інформаційні засоби та ресурси, які сприяють сучасному забезпеченню освітнього процесу [1; 4].

Безперечно, найбільшою перевагою застосування інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні англійської мови є забезпечення мультисенсорного сприйняття, тобто одночасного залучення зору і слуху. Ця можливість сприяє належній рецепції та процесу інтенсивного запам'ятовування іншомовного матеріалу.

Наочна візуалізація іншомовного матеріалу за допомогою презентацій, відео файлів, тощо надає можливість здійснювати без перекладну семантизацію. Тобто, знайомство і розуміння значень слів, дій, мовних кліше за допомогою презентацій та анімації. Так забезпечується розвиток у студентів мовних навичок, що є важливим у процесі навчання спілкуванню іноземною мовою.

Так, наприклад, позитивним доказом застосування ІКТ можуть слугувати проєкти, створені за допомогою програми MicrosoftPowerPoint. Дана програма є універсальним видом наочності і може бути застосована на будь-якому етапі вивчення іноземної мови:

- на уроках вивчення нового матеріалу у вигляді комп'ютерної презентації з використанням елементів анімації;
- на уроках узагальнення і систематизації знань з теми – у вигляді шаблону «навчальний посібник», у якому міститься яскравий ілюстративний матеріал – ілюстрації, аудіо та відеофайли, матеріали для контролю та самоконтролю знань;
- перевірка домашнього завдання;
- проведення самостійних робіт з подальшою перевіркою [2; 3].

На своїх заняттях з іноземної мови педагог активно використовує створення та захист студентами мультимедійних проєктів за різними темами із застосуванням презентацій MicrosoftPowerPoint. Для кожного студента це можливість висловитися й показати себе, свої інтереси, індивідуальні особливості та навички.

Власне Жуковською Оксаною Анатоліївною створені презентації до тем «Мій коледж», «Великобританія. Звичаї, традиції та національні свята», «Національна кухня Великобританії», серія презентацій до тем «Англомовні країни. Австралія.», «Англомовні країни. Нова Зеландія.»та інші. Жуковська О.А. створює оригінальні навчальні презентації, які захоплюють, мотивують та націлюють студентів на успішні результати. Освітній потенціал мультимедійної презентації ефективно використовують на уроках іноземної мови для здійснення наочної підтримки процесу навчання. Досвід використання мультимедійної презентації свідчить про те, що її застосування сприяє поєднанню різноманітної текстової аудіо та відеонаочності. Доцільне використання презентацій для систематизації нового лексичного, граматичного і навіть фонетичного матеріалу та створення підтримки під час навчання всіх видів мовленнєвої діяльності. Також роздруковані окремі слайди презентації використовуються як роздатковий матеріал.

Робота над проєктом – процес творчий. Студент самостійно або під керівництвом викладача займається пошуком вирішення певної проблеми, для цього потрібне не лише знання мови, але і володіння великим обсягом наочних знань, володіння творчими, комунікативними і інтелектуальними уміннями. В

курсі іноземних мов метод проєктів використовується в рамках програмного матеріалу практично з будь-якої теми, що допомагає розвинути уяву, фантазію, творче мислення, самостійність та інші особові якості студентів.

Робота над проєктом – це багаторівневий підхід до вивчення мови, що охоплює читання, аудіювання, говоріння і граматику та сприяє розвитку активного самостійного мислення, навчає та орієнтує студента на спільну дослідницьку роботу. На думку педагога, розробка проєктів актуальна тим, що навчає студентську молодь співпраці, виховує такі якості, як взаємодопомога, організаторські навички, вміння працювати в команді.

Безперечно, основна мета вивчення іноземної мови – формування комунікативної компетенції, тобто спілкуванню і формуванню здібності до міжкультурної взаємодії. На даний час пріоритет віддається комунікативності, інтерактивності, автентичності спілкування, вивченню мови в культурному контексті. Дані принципи роблять можливим розвиток міжкультурної компетенції як компонента комунікативної здатності. Кінцевою метою опанування іноземними мовами – є вільне орієнтування в іншомовному інформаційному просторі й вміння адекватно реагувати в різних ситуаціях, тобто спілкування. Щоб навчити спілкування іноземною мовою, потрібно створити реальні, справжні життєві ситуації (тобто те, що називається принципом автентичності спілкування), які стимулюватимуть до вивчення матеріалу і вироблятимуть адекватну поведінку. З цією метою педагог використовує навчальні фільми різного рівня складності – адаптовані та автентичні: *ThisisBritain (Level 1)*, *ThisisBritain (Level 2)*, *London 2000*, *BigCitiesoftheUSA*, *WindowonBritain (Part 1)*, *WindowonBritain (Part 2)*; аудіо ресурси - *ClickonUkraine 1. CultureClips. Express Publishing, Click on Ukraine. Culture Clips. Express Publishing, Australia and New Zealand. Christine Lindop. Oxford Bookworms.*

Після перегляду або прослуховування педагог пропонує студентам перейти до етапу активного обговорення побаченого або почутого. Таким чином, студенти самостійно обирають мовні одиниці для оформлення своїх думок, відпрацьовують навички вживання лексичних та граматичних

конструкцій, відпрацьовують вимову.

Використання такого засобу інформаційно-комунікаційних технологій як комп'ютерне тестування допомагає заощадити час, дозволяє оптимально об'єктивно оцінити знання у більш короткий термін, а також знімає такий фактор як «відповіdebоязнь», адже останнім часом серед студентів багато таких, яким важко відповідати перед аудиторією з різних причин. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного студента. Для студента важливо те, що відразу після виконання тесту (коли ця інформація ще не втратила свою актуальність) він отримує об'єктивний результат із зазначенням помилок, що неможливо, наприклад, при усному опитуванні.

Жуковською О.А. розроблені комп'ютерні тести з граматики англійської мови, які охоплюють найуживаніші граматичні теми. За допомогою даних тестів можна здійснювати як поточний, так і тематичний контроль.

При вивченні тем з курсу «Countrystuding» знайомство з англійськими країнами США, Канадою, Австралією, Новою Зеландією застосування засобів ІКТ є вимогою, адже дозволяє студенту здійснити віртуальну подорож до країн. Жуковською О. А. розроблено електронні посібники («Тестові завдання та завдання для самоконтролю з англійської мови. Країнознавство. Нова Зеландія», «Тестові завдання та завдання для самоконтролю з англійської мови. Країнознавство. Австралія»), які дозволяють проводити уроки демонстраційного типу та комп'ютерного тестування. Перші – дають можливість студентам опрацьовувати навчальний матеріал з поданих тем у режимі ілюстрованих презентацій. На уроках комп'ютерного тестування здійснюється контроль опрацьованого навчального матеріалу за допомогою електронних тестів.

Застосовуючи засоби інформаційно-комунікаційних технологій, використовуючи різноманітні форми і методи роботи, було досягнуто зростання активності студентів, їхнього інтересу до опанування іноземною мовою, поглиблення навичок самостійної роботи, підвищення морально-ціннісних запитів, вимог до себе, відповідальності.

Отже, педагог активно та систематично застосовує засоби інформаційно-комунікаційних технологій на своїх уроках, які дозволяють вивести освітній процес на новий якісний рівень, а саме: інтенсифікувати процес навчання, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та глибину засвоєння великих обсягів навчального матеріалу, розширюють можливості для творчості та саморозвитку викладача та студента, дозволяють проводити уроки в інноваційному форматі, максимально підвищують інтерес до вивчення іноземної мови. У результаті ми досягаємо головної мети освіти – формування особистості, яка здатна розвиватися в умовах сучасного інформаційного суспільства та максимально адаптуватися до вимог сучасної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови. Тематичний збірник праць обласного теоретико-методологічного семінару методистів іноземної мови районних, міських методичних кабінетів, центрів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: roippro.org.ua > [iblock](#) > [bcc](#) > [posibnyk-zakhodu](#)
2. Дишлева С. Інформаційно-комунікаційні технології та їх роль в освітньому процесі. [Електронний ресурс]. URL: <http://osvita.ua/school/technol/6804/print/>
3. Овчаренко З. П. Інформаційні технології як засіб інтенсифікації вивчення англійської мови. [Електронний ресурс]. URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/ovcharenko_informatsiini.pdf
4. Птушка А.С. Використання інтернету на заняттях з іноземної мови. [Електронний ресурс]. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2016/0%B7/>
5. Садова Г.О. Використання сучасних інформаційних технологій під час вивчення англійської мови на старшому етапі. [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-sucasnih-informacijnih-tehnologij-pid-cas-vivcenna-anglijskoi-movi-na-starsomu-etapi-1959.html>
6. Свірепчук І.А. Інформатизація освіти як основа впровадження інформаційних технологій в процес професійної підготовки фахівця. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1262>

7. Сидоренко Ірина Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні іноземних мов.[Електронний ресурс]. URL: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1071>
8. Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів. Збірник матеріалів V-ї міжнародної наукової конференції II-го міжнародного наукового конгресу . SmartSociety 2019. [Електронний ресурс]. URL: http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2018/30641/SMK_407.pdf?sequence=1&isAllowed=y
9. Чумак В. В. Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні англійської мови. [Електронний ресурс]. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/47521/

Ю.В. Ївженко, старший науковий співробітник, кандидат педагогічних наук
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
В.М. Ілларіонов, викладач спецдисциплін,
кандидат технічних наук
ДВНЗ «Київський електромеханічний коледж»

КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛІДЕРІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Гуманізація освіти, її орієнтація на розкриття особистісного потенціалу учнівської та студентської молоді зумовили виникнення і вдосконалення нових освітніх технологій. Серед таких технологій особливе місце займає інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які забезпечують розвиток особистості, комунікативну компетентність лідера, ефективне формування у студентів свідомих мотивацій та організаторських навичок, корисних життєво необхідних компетентностей [1; 2; 5].

З метою формування лідерських якостей студентів був розроблений структурований навчально-методичний комплекс «Школа студентського лідера» з використанням інформаційно-комунікаційні технології. Програма розрахована для підготовки студентів – майбутніх фахівців з технічних спеціальностей з урахуванням індивідуально-стильових особливостей та організаційно-управлінських засад майбутньої професійної діяльності. У програмі також враховані завдання щодо розвитку та удосконалення таких характеристик, як орієнтація на результат, вміння користуватися інформаційними технології, комунікативних здібностей, аналітичного мислення та емоційного інтелекту, що стають провідними у змісті діяльності фахівця [3; 4].

Структурований навчально-методичний комплекс «Школа студентського лідера» був створений з використанням інформаційно-комунікаційні технології, а саме MOODLE-сайту [6].

Ця система одночасно була використана для підтримки всіх етапів планування, реалізації та адміністрування процесу підготовки студентів. Вона

також виконує із запасом усі вимоги щодо підтримки інформаційно-комунікаційних технологій спілкування.

Філософія створення даної системи орієнтована на підтримку 5-ти базових принципів «соціального конструкціонізму», а саме:

- ми всі потенційні вчителі та студенти;
- ми вчимося багато чому, спостерігаючи за діяльністю інших;
- ми вчимося краще, створюючи й представляючи створений «продукт» іншим;
- розуміння інших змінює і нас;
- ми вчимося краще, коли навчальне середовище гнучке і має пристосованість до наших можливостей.

Навчально-методичний комплекс (програма) розроблений на базі платформи MOODLE включає:

- **Пояснення** – коротке пояснення до навчального матеріалу. Виглядає як запис у структурі курсу.
- **Текстова сторінка** – навчальний матеріал подається у вигляді блоку тексту. Це простий спосіб представлення матеріалу, в якому відсутня можливість додавати до тексту малюнків, змінювати розмір тексту й стиль шрифту.
- **Web сторінка** – навчальний матеріал подається у вигляді гіпертекстової сторінки з можливістю детального форматування тексту, додавання малюнків, звуку, відео.
- **Посилання на файл** – посилання на наявний навчальний матеріал у вигляді файлу, який можна зберегти на персональному комп'ютері. Подальша робота з даним файлом не вимагає підключення до Internetu.
- **Словник термінів** (глосарій) з можливістю пошуку слів за алфавітом.
Елементи діяльності, які відповідають практичній частині:
- **Завдання.** Дозволяє сформулювати завдання для самостійної роботи студента та отримати відповідь у вигляді тексту, який вводиться прямо під час роботи з сервером або у вигляді файлу, який студент формує і відправляє для

перевірки та оцінки викладачу. Відповідь студента й оцінка та коментар викладача передаються (для інформування і контролю) електронною поштою.

- **Тест.** Цей елемент дозволяє викладачеві створити набір тестових питань.

Тести можуть містити різні типи питань (множинний вибір, вірно/невірно, розрахунку числової величини та ін.). Усі питання зберігаються в базі даних і можуть бути згодом використані знову в цьому ж курсі (або інших). За результатами тестування виставляється оцінка (або в автоматичному режимі, або вручну).

Відповідь і оцінка студента передається викладачу електронною поштою для інформування і контролю.

- **Лекція (активна).** Це послідовність змісту блоків модуля, які пов'язані певною логікою. Просування по блоках лекції можливо тільки при позитивній оцінці вивчення матеріалу попереднього блоку.

- **Опитування.** Дозволяє проводити просте опитування з будь-якої теми.

Найчастіше використовується для незалежного розподілу варіантів завдань серед студентів.

- **Інтерактивне спілкування.** Це такі засоби як: чат, форум, Wiki. Для безпосереднього візуального спілкування широко використовується Skype.

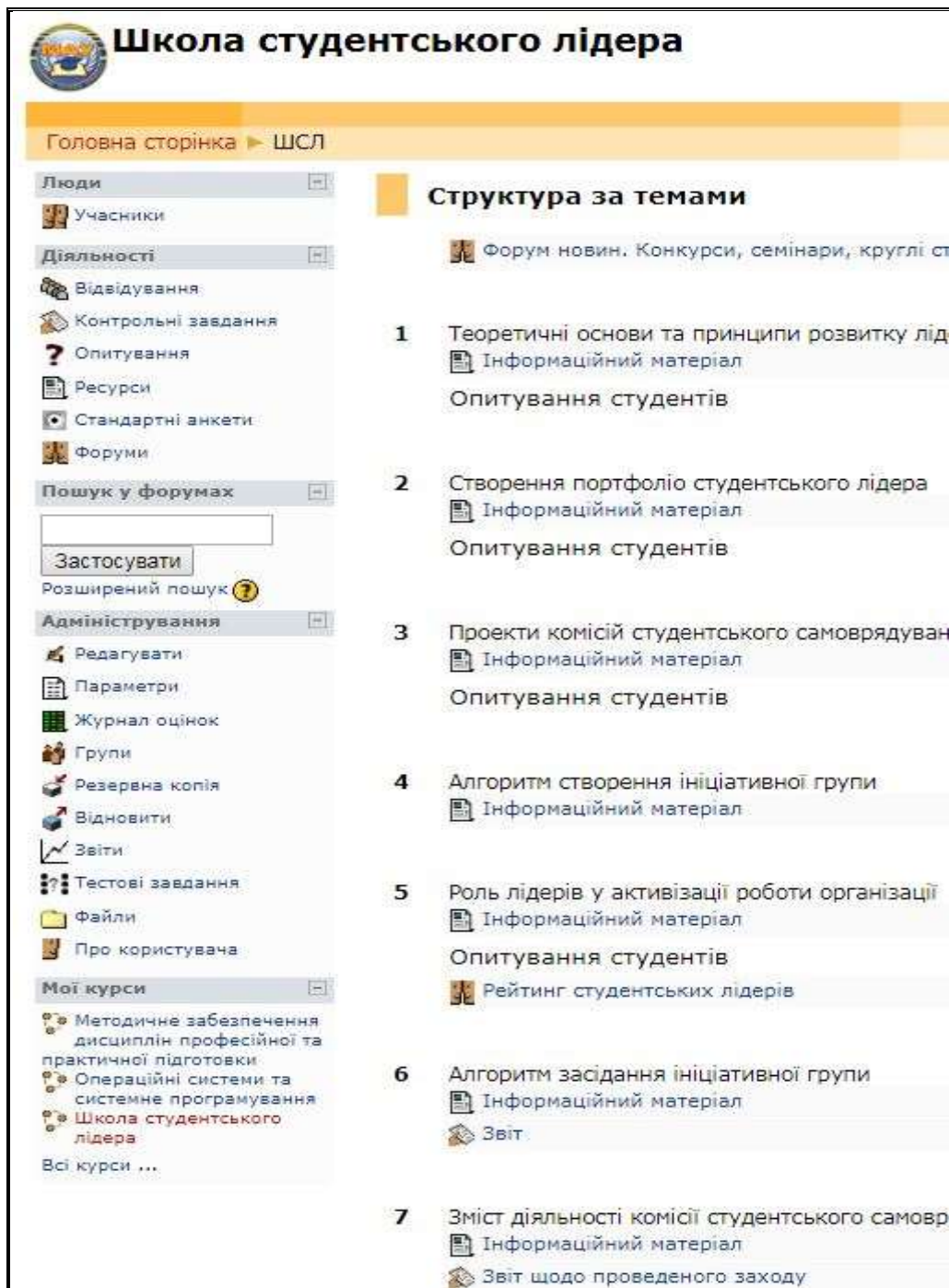

Рис. 1. Головна сторінка навчально-методичного комплексу «Школа студентського лідера» з використанням платформи MOODLE

Таким чином, створено структурований навчально-методичний комплекс «Школа студентського лідера» що складається з розділів які містять інформаційні матеріали щодо організації студентського самоврядування та підготовки лідерів, рекомендації щодо підготовки планів та звітів, орієнтовні сценарії заходів, анкети для опитування студентів, визначення рейтингу лідерів. Наприклад: 1. Теоретичні основи та принципи розвитку лідерства; 2. Створення портфоліо студентського лідера; 3. Проекти комісій студентського

самоврядування; 4. Алгоритм створення ініціативної групи; 5. Роль лідерів у процесі активізації роботи; 6. Алгоритм засідання ініціативної групи; 7. Зміст діяльності комісії студентського самоврядування; 8. Документація діяльності комісії студентського самоврядування; 9. Заходи комісії студентського самоврядування; 10. Програми семінарів, конкурсів для студентських лідерів.

Крім того, на сайті створений форум «Форум новин. Конкурси, семінари, круглі столи», де студенти можуть висловити свої думки з приводу проведення заходів, запропонувати тему для обговорення на зборах студентів.

Перевагою використання системи MOODLE є швидке проведення опитування студентів щодо проведених заходів, роботи студентських комісій, рейтингу студентських лідерів та інше. Це допомагає визначити рівень сформованості лідерських якостей у студентів.

У процесі розробки програми, ми ініціювали протягом року пілотне дослідження щодо визначення рівня сформованості лідерських якостей у студентів. У дослідженні взяли участь 60 студентів коледжів м. Києва. За сукупними результатами діагностики, високі показники індивідуальної здатності до лідерства підвищились з 10% до 22% студентів; середній рівень опитаних змінився з 39% до 62%; низький рівень зменшився з 51% до 16%. Виявлені рівні психодіагностичного обстеження дають підстави стверджувати про важливість впровадження навчально-методичного комплексу «Школа студентського лідера».

Пропонується ознайомитися з деякими сторінками програми «Школа студентського лідера протягом навчання» та розмішених на MOODLE сайті.

Алгоритм створення ініціативної групи

(для студентів)

1. У Вас виникла ідея проєкту. Поділіться нею з друзями (3-4 особи) і проаналізуйте їх ставлення.
2. Якщо їм сподобалась Ваша ідея, проаналізувати захоплення та риси характеру усіх своїх знайомих і виберіть з них тих, хто міг би взяти участь у проєкті.

3. Зберіться комісію та обговоріть всі запропоновані кандидатури і визначте дату, місце і час наступної зустрічі, на яку будуть запрошені активні студенти. Проаналізуйте їх психологічну сумісність. Загальна кількість ініціативної групи не повинна перебільшувати 10-15 осіб.

4. Підготуйтеся до зустрічі:

- продумайте як Ви представите мету і бажаний результат реалізації вашої ідеї;

- продумайте мотивацію участі у Вашому проєкті для запрошених активні студенти (чим запропонована діяльність для них цікава і корисна);

- розподіліть між собою теми виступів і визначте орієнтовний час для його виголошення та обговорення;

- продумайте шляхи створення позитивного психологічного клімату під час зустрічі активу студентів (ділова чи дружня атмосфера, можливість і необхідність чаювання або брейк-кави, варіанти розміщення присутніх в аудиторії, необхідність додаткових інформаційних матеріалів тощо).

5. Проведіть зустріч впевнено, чітко формулюючи й аргументуючи свої думки. Можна підтвердити свої слова відповідними інформаційними матеріалами (статтями з періодичних видань, інформацією з Інтернету тощо).

6. Дайте можливість висловитися усім присутнім. Доцільною і цікавою формою ведення обговорення є «Захист проєкту», «Мозкова атака», «Прес-атака».

7. Запам'ятайте, що дана зустріч не передбачає складання плану дій. Вона ставить за мету зацікавити студентів своєю ідеєю, запалити їх на обдумування і пошук шляхів її реалізації. Для цього їм потрібен певний час, дайте його своїм колегам, і вони повернуться до вас із цікавішими пропозиціями, ніж якби ви почали планування під час даної зустрічі.

8. Обов'язково зробіть підсумок вашої зустрічі. Але краще, якщо це зроблять самі учасники. Запропонуйте їм висловитись, використовуючи метод «Перехідний мікрофон». А вже остаточне резюме – за ведучим.

9. Призначте дату, місце і час наступного зібрання, сформулюйте усі разом та оголосіть його тему. Наприклад: «Організація роботи проєктної комісії

студентської ради», «Можливі форми залучення до своєї діяльності більшої кількості активних студентів».

Алгоритм діяльності ініціативної групи

(для голови студентської ради)

1. Проведіть опитування серед студентів та викладачів щодо визначення проблем з підвищення ефективності навчання та життя студентів навчального закладу. З цією метою:

- продумайте та підготуйте кілька різнопланових анкет і тестів як для молоді, так і для дорослих (педагогів, батьків та ін.);
- проведіть ряд диспутів, дискусій, круглих столів та інших форм роботи щодо визначення основних студентських проблем та яким чином вдосконалити діяльність студентської профспілкової організації.

Якщо мова йде про створення нової студентської профспілкової організації навчального закладу, така робота повинна пройти спочатку у групах і закінчитися зустріччю представників студентських груп на рівні навчального закладу.

2. Ініціативній групі слід нагадати про основні положення Статуту профспілки.

3. Разом зі своєю ініціативною групою продумайте перелік питань та прикладів ситуацій, використовуючи які у своїх дискусіях, студенти зможуть реально оцінити стан своєї участі діяльності профспілкової організації.

4. Організуйте серед студентських лідерів навчального закладу опитування щодо визначення проблемних напрямків у яких студентська профспілкова організація повинна активізувати свою роботу.

5. Підготуйте та проведіть зустріч студентів та дорослих, яких цікавить дане питання. Після ряду дискусій та обговорень, як правило, більшість студентів погодиться з існуванням даної(их) проблем та будуть запропоновані шляхи їх вирішення.

6. Опрацюйте під час чергового засідання ініціативної групи та винесіть на загальне обговорення питання «Як побудувати свою діяльність, щодо вирішення (назва проблеми)?».

Наступне засідання ініціативної групи голова студради, повинен запропонувати провести студентам разом з керівництвом навчального закладу. Дану зустріч проводить лідер ініціативної групи, а голова профкому (педагог) виступає у ролі консультанта, радника, людини з досвідом.

Орієнтовний план обговорення у мікрогрупах

1. Обговоріть кожен з напрямів діяльності, розмістіть їх у порядку пріоритетності для вашого колективу.
2. Визначте кількість і назви необхідних для повноцінної діяльності робочих комісій (на основі складеного попередньо списку), їх зміст діяльності та завдання: організаційна; преси та інформації; захисту прав студентів та допомоги в проблемних ситуаціях; освіти та науки; партнерства та міжнародних відносин; зовнішніх зв'язків; толерантності та духовного розвитку; екології; здорового способу життя та спорту; культури та дозвілля; господарча; ревізійна; виборча та ін.

Назви та кількість комісій у кожному навчальному закладі можуть бути свої, залежно від потреб та пріоритетів членів колективу.

План дій:

1. Розподіліть напрями роботи між мікрогрупами та запропонуйте розробити план основних заходів відповідної комісії.
2. Визначте особу, яка презентуватиме ваш проєкт під час даного засідання та на збори організації.
3. Представте розроблений план заходів учасникам зустрічі.
4. Обговоріть розроблені плани заходів та затвердіть, використовуючи метод «Захист проєктів».
5. Обговорена та затверджена структура та план найцікавіших заходів виноситься на загальне обговорення студентської організації.

Список використаних джерел:

1. Бойко О. Ціннісна концепція формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів збройних сил України у ВНЗ/ URL: <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/download/165461/169448>

2. Бреус Ю. В. Лебідь Н.К. Освітня програма: змістовий модуль «Лідерство» для програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних співробітників/ Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2015. 8 с.
3. Діяльність громадських організацій в сучасних соціокультурних умовах: навч.-метод. посіб. /О.А. Удалова, Г.В. Буянова, Ю.В. Ївженко, НМЦ "Агроосвіта, 2017. 218 с.
4. Калашнікова С.А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства: монографія / С.А. Калашнікова. К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 380 с.
5. Міляєва В. Р. Підходи до визначення поняття професійної компетентності на засадах лідерства в сучасній психологічній теорії/ International Scientific Journal of Universities and Leadership., №1 (1), 2017. С. 1–10.
6. Про ресурс MOODLE. URL: www.moodle.org

Т.В. Калініна, викладач хімії
відокремленого підрозділу
«Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

ТОЛЕРАНТНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЗАПОБІГАННЯ АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД МОЛОДІ

Підлітковий вік – вік перебудови, вік пошуків, вік ризиків. Перебудовується не тільки організм, а також взаємини з однолітками, дорослими, підлітки входять в нову систему спілкування та стосунків. Особливе місце в їхньому житті починають займати друзі, однолітки. Вони починають опановувати суспільний досвід, прагнуть визначити своє місце у житті й суспільстві. У цей період починають формуватися життєві навички, необхідні для адаптації в суспільстві: спілкування з людьми різних вікових категорій; самооцінка своїх здібностей; критичне ставлення до себе та оточення. Особливостями поведінки у цей період є схильність до засвоєння норм поведінки, духовних цінностей, притаманних світу дорослих. Підлітковий вік не випадково називають критичним, оскільки наслідками дисгармонії фізичного і психічного розвитку можуть бути коливання настрою, підвищена дратівливість, у низ з'являється прагнення до вдосконалення. Тому я пропоную деякі прийоми формування толерантного спілкування підлітків. Квітка «Толерантність»

Кожна людина, що приходить у цей світ є неповторною, особливою. Всі ми різні, маємо різні бажання, уподобання. Та всі ми маємо бути терпимими до думок, уподобань інших людей, поважати їхні прагнення та бажання, жити з ними у злагоді та розумінні, тобто – толерантними. Студентам пропонується створити квітку, якої не існує в природі, стати селекціонерами, створити новий сорт. Для цього їм роздається кольоровий папір. Вони повинні вибрати колір, за бажанням та вирізати пелюстку такої форми, яка їм сподобається та на ній написати риси характеру, які треба в собі розвивати задля того, щоб уникнути непорозумінь та конфліктів. Коли квітка буде створена, рекомендуємо

акцентувати увагу на тому, що уподобання у людей різні, бо ви вибрали різний колір і форму пелюстки.

Для кращого порозуміння з дорослими можна створити ситуативні завдання, розіграти діалог «Як би ти вчинив на моєму місці...»

Ситуація «Батько – син». Батько подарував сину велосипед..., про який він мріяв багато часу. Син на прохання друга дав йому покататися, а той не впорався з керуванням і врізався в дерево.

Ситуація «Брат – сестра». В сім'ї один комп'ютер. Брат хоче пограти в гру, а сестра водночас хоче мультфільм.

Ситуація «Вчитель – батько дитини». Вчитель спілкується з батьком дитини щодо проблем у поведінці.

Про людей слід думати добре, акцентувати увагу на їх кращих якостях. Така вправа як «Комплімент» сприяє добрим відносинам. На це направлена і вправа «Добра Фея Співчуття». Фея роздає студентам сльозинки, а вони розказують, кому вони допоможуть у скрутну годину.

На мою думку, робота в групах теж сприяє порозумінню підлітків та встановленню доброзичливих відносин між ними. Виконуючи спільні завдання підлітки вдосконалюють комунікативні навички, вчаться працювати за певними правилами, які попередньо обговорюються та повинні виконуватися усіма членами групи. Для підлітків, які тільки починають працювати в групах можна показати важливість ефективної організації групової співпраці, запропонувати інсценувати проаналізувати зміст байки «Лебідь, Щука і Рак» та казки «Ріпка» [1].

Старші підлітки прагнуть мати відповідальну роль у своєму оточенні, відчувати свою особисту цінність. Ці прагнення реалізують в дискусіях, розмірковуваннях, розв'язуванні реальних проблем. Мистецтво ведення дискусії вимагає однозначно формувати питання й проблеми, чітко й змістовно подавати свою точку зору. Якщо погляди опонента вважають неправильними, для їх спростування використовувати конкретні аргументи. Для успішного проведення дискусії Туріщева Л. В. [2] пропонує дотримуватись таких правил:

- Дискусія на певну тему повинна мати форму колективної праці, що спрямована на розв'язання проблем.

- Учасник дискусії повинен пам'ятати про те, що якщо він говорить надто довго, то цим позбавляє інших можливості висловитися.

- Варто зважувати свої слова, вимовляти їх, обдумавши, а не в емоційному пориві, не забуваючи про те, за висловлення думок невчасно й не за адресою, може бути просто незрозумілим.

- Необхідно прагнути зрозуміти позицію іншої людини, сприймаючи не тільки словесний вираз, а і вкладений зміст.

- Сприймати твердження опонента слід коректно, не спотворюючи й не додаючи ніяких чужих цим твердженням акцентів.

- Не варто використовувати ефективні стилістичні прийоми, давати вихід полемічному запалу, піддаватися інерції потоку слів.

- Учасник дискусії не повинен намагатися досадити опоненту, проте прагнення не доставити йому неприємностей, об'єктивність і справедливість ведення дискусії не повинні впливати на чіткість, однозначність формування своїх думок.

- Недопустимо висловлюватися з маловідомих питань (можна лише ставити питання).

Виступи повинні бути предметними. Не можна бравувати незалежністю свого мислення або керуватися бажанням догодити кому-небудь [2, с. 89]. Хоча спілкування – це те, чого прагне людина, процес цей досить складний і кожен з нас вчиться цьому все життя. Та все одно часто ми потрапляємо в ситуації, коли наші інтереси й погляди не стикаються з інтересами й поглядами інших людей, тому й виникає конфлікти. Дуже важко – майже не можливо – відчинити замкнуті двері. Але якщо ви маєте ключ, ви просто вставите його в замок, повернете, і двері відкриються. Іноді люди, що конфліктують, нагадують замкнені двері: нічого не слухають в не бажають «відчинитись».

Прислуховуючись до думок своїх друзів, ви можете допомогти їм розв'язати власні проблеми. Такі взаємини корисні, бо завдяки їм ваші друзі, одногрупники зможуть вільно говорити про свої конфлікти.

Поради: не давайте оцінок оточуючим; проявляйте емпатію; зберігайте секрети, таємниці; виявляйте увагу і повагу [4, с.73]. життя людини неповторне і багатогранне, воно буває різноманітним кольорів, і яких буде більше, залежить від людини, від її виховання та самовиховання.

Список використаних джерел:

1. Виховні години для сучасних дітей. : 7 – 8 кл. / упоряд. : Л. Шелестова, Н. Чиренко. К.: Шк. світ, 2008. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
2. Класні години із соціальним педагогом з елементами тренінгу / автор - укладач Л.В. Туріщева. Х.: Вид. група «Основа», 2014. 143 с. (Серія «Психологічна служба школи»).
3. Навчаємо бути здоровими : Позакласна робота : 5 – 9 кл. / С. Свириденко. К.: Шк. світ, 2007. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»). Бібліогр.: с.126 – 127.
4. Позакласний час № 4 / редактор Н.І. Косарева. К.: ТОВ «Аполон», 2007. 80 с. (Серія «Позакласний час»).

В. В. Карпенко,
викладач комп'ютерної техніки та
математичних методів у спорті
Харківського державного вищого
училища фізичної культури №1

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА ЗІ СТУДЕНТАМИ ЩОДО БЕЗПЕЧНОГО КОРИСТУВАННЯ ІНТЕРНЕТ МЕРЕЖЕЮ

З початком широкого використання міжнародних мереж передачі даних загального користування, темпи росту мережної злочинності зростають в геометричній прогресії. За оцінками експертів Міжнародного центру безпеки Інтернет (CERT) кількість інцидентів пов'язаних з порушенням мережної безпеки зросла в порівнянні з 2000 роком майже у 10 разів.

У всьому світі діти та підлітки є найактивнішими користувачами ІКТ, вони широко користуються мобільними телефонами, включаючи пересилку MMS і SMS, шукають інформацію на інтернет-сторінках, пишуть листи та відправляють їх електронною поштою, створюють свої блоги, спілкуються в чатах та соціальних мережах.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відбувається дуже бурхливо, і відповідно до цього має розвиватись культура їх використання. Завдяки різним видам комунікації молоді люди можуть виражати себе більш вільно та комфортно. Вони з цікавістю вивчають різні пропозиції у віртуальному просторі, однак часто виявляються досить незахищеними до негативних аспектів ІКТ [1].

Необхідно зазначити, що існують загальні небезпеки, які несе Інтернет: віруси, спам та чорний маркетинг. Багато випадків пов'язано з комп'ютерною ігровою залежністю дітей. На жаль, водночас із тим, що сучасні вдосконалені технології покращують можливості комунікації і життя багатьох людей, деякі з них стають небезпечними для дітей. Тому молодь необхідно привчати до цивілізованого спілкування із самого раннього віку, разом із формуванням загальнокультурних цінностей, навчити їх користуватися інформаційними засобами зв'язку, дотримуючись правил етикету та поважаючи свободу оточуючих, тобто виховання інтернет-культурного підростаючого покоління.

Педагогічним колективам навчальних закладів слід звернути увагу на розвиток якостей морального орієнтування в оточуючому середовищі, уміння коректно і безпечно задовольняти життєві потреби в процесі спілкування. Орієнтування учнів, студентів на безпеку життєдіяльності як спосіб впровадження позитивного, соціального досвіду має якомога швидше увійти в педагогічний арсенал педагогів. Головними завданнями навчально-виховних заходів щодо запобігання впливу ІКТ та її складових – кібербулінгу, дитячої порнографії, «улещування» з сексуальною метою, ігровою комп'ютерною залежністю є: підвищення загального рівня правової свідомості дітей, молоді та батьків, рівня обізнаності з проблем порушення прав людини, навчання моделям безпечної поведінки, вироблення уміння протистояти негативним впливам, толерантного ставлення до потерпілих від насильства, виховання поваги до прав та основних свобод людини.

На лекціях та практичних заняттях з теми: «Безпека роботи в Інтернеті» треба урахувати класифікацію всіх загроз, пов'язаних з використанням Інтернету, класифікуючи їх за сферами благополуччя людини :

- загрози фізичному благополуччю, пов'язані з використанням Інтернету (стенопатія, біль у спині, шії, епілепсія, зап'ястний синдром, тенденіти, стенокардія, висипи на шкірі обличчя, хронічний головний біль, тощо)

- загрози психічному благополуччю, пов'язані з використанням Інтернету (розповсюдження особистих даних в Інтернеті, порушення конфіденційності та он-лайн-недоторканості приватного життя; експлуатація довіри; кіберагресія, кібербулінг, залякування, розпалювання ненависті та нетерпимість, тролінг; зміст порнографічного або сексуального характеру, приниження почуття гідності, порушення прав людини; низька якість інформації та інформаційне перевантаження тощо);

- загрози соціальному добробуту, пов'язані з використанням Інтернету (підвищена збудженість і депресивні стани; перешкода для виконання домашніх справ; зменшення часу спілкування в реальному світі; кіберзалякування, залежність тощо);

- загрози матеріальному добробуту, пов'язані з використанням Інтернету (реклама, спам, віруси; незаконні завантаження; азартні он-лайн ігри; кібератаки, кібертероризм; придбання товару низької якості; втрата коштів; пошкодження програмного забезпечення комп'ютера; піратство; інтернет-злочинність, інтернет-шахрайство; різні форми інтернет-маркетингу, матеріальні збитки). Зважаючи на стрімкий розвиток Інтернету та цифрових технологій перелік загроз не є вичерпаним і може постійно оновлюватись [2, с 10].

У формуванні безпечної поведінки в Інтернеті молоді, викладачу треба використовувати наступні принципи соціально-педагогічного супроводу:

- принцип визнання Інтернету як значущого для студента чинника соціалізації передбачає розуміння Інтернету як важливої та невід'ємної частини життя, простору реалізації більшості фундаментальних прав людини. Попри значний розрив у рівнях володіння та часі використання Інтернету між дорослими й підлітками та бажанням зазначати, що „нині діти не такі, як були раніше, визнання Інтернету як значущого чинника соціалізації молоді надає можливості для вдосконалення соціально-педагогічної роботи з ними та реалізації їхніх інтересів, їхнього захисту;

- для впровадження принципу зосередження на можливостях, які надає Інтернет, і його позитивному впливі на розвиток педагог, розробляючи та проводячи заходи, має враховувати позитивний вплив тих чи тих видів діяльності в Інтернеті на людину, намагатися дивитися на деякі речі очима самої молоді. Як зазначає дослідниця С. Лівінгстон, спілкування з незнайомою людиною для дорослого може здаватися загрозою, а для дитини, навпаки, можливістю розширити кругозір та комунікаційні навички;

- принцип розуміння поняття „права людини он-лайн передбачає обізнаність у новітніх змінах у міжнародному й національному законодавстві щодо зміцнення поняття права людини в цифрову епоху та механізмів їх захисту.

- принцип наукової обґрунтованості передбачає врахування на етапі планування діяльності результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних учених

щодо ефективності тих чи тих програм, розповсюдженості тих чи тих загроз, дієвих форм і методів. Цей принцип вимагає від соціального педагога пошуку найефективніших форм і методів;

- принцип систематичної оцінки впроваджуваних програм з формування безпечної поведінки в Інтернеті передбачає змістовний аналіз мети, завдань, змісту, форм і методів, їхньої ефективності, відповідності потребам дітей та стану розвитку Інтернету. Так, інформація про те, як правильно сидіти за стаціонарним комп'ютером під час тривалого користування Інтернетом, є в багатьох випадках застарілою, оскільки більшість підлітків користуються Інтернетом через телефони, планшети тощо.

- принцип участі студентів у розробці та втіленні програм, що їх стосуються, може бути реалізована всіх етапах технології. Ураховуючи те, що участь дітей є одним з основних прав, закріплених у Конвенції ООН про права дитини, найактуальнішою є робота зі сприяння обговоренню, опитуванню, дебатів, під час яких студенти можуть вільно висловити їхні думки щодо необхідних заходів з формування безпечної поведінки в Інтернеті ;

- принцип скоординованої взаємодії з батьками та педагогами передбачає соціально-педагогічну роботу з підвищення їхньої обізнаності з питань загроз, механізмів захисту й можливостей Інтернету. Реалізація цього принципу може бути зосереджена на розширенні діапазону моделей поведінки батьків, а не лише на використанні комп'ютерних програм як батьківський контроль. Як зазначають дослідники, така поведінка може стати загрозою для довірливих стосунків між батьками та дітьми [3].

Також, ураховуючи значний відсоток підлітків, які отримують інформацію про безпечну поведінку в Інтернеті від батьків і вчителів, необхідно ознайомлювати їх з можливостями надання підтримки й захисту підліткам, якщо вони стали жертвою чиїхось дій в Інтернеті, або попередити їх небезпечну поведінку. Студенти через педагогів і батьків мають бути ознайомлені з тим, як повідомити про неналежний або нелегальний контент, який вони бачать у соціальних мережах чи на сайтах, якими вони користуються. Студентам необхідно надати інформацію про організації, сайти,

телефони гарячих ліній, де вони можуть отримати підтримку, якщо стали жертвою чийхось дій в Інтернеті.

- принцип готовності педагога до впровадження діяльності з формування безпечної поведінки в Інтернеті передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до цього виду діяльності. Це принцип може бути одним з найважливіших для впровадження, оскільки іноді соціальні педагоги мають нижчий за студентів рівень цифрової грамотності, що може бути для них перешкодою для впровадження заходів з формування безпечної поведінки підлітків в Інтернеті. У такому випадку соціальний педагог має бути відкритим до думок, міркувань, коментарів, пропозицій учнів і чесно визнавати, якщо чогось не знає, а не удавати обізнаності.

- позитивної атмосфери передбачає створення позитивного емоційного фону спілкування в такій роботі, надання стимулів, створення ситуацій успіху.

- принцип доступності інформації передбачає подання матеріалу з урахуванням можливостей та особливостей сприйняття цільової групи. Інформація не повинна бути насичена термінами, теоретичними та статистичними відомостями, мова викладання має бути зрозумілою для студентів, батьків, педагогів;

- принцип урахування того, що людина може стати як жертвою, так і джерелом небезпеки для інших навмисно або випадково, використовуючи Інтернет. Для реалізації цього принципу необхідно, щоб елементи освітніх заходів були присвячені й самоаналізу студентами їхніх цінностей і поведінки в Інтернеті. Також під час реалізації технології важливо в роботі з батьками, педагогами та студентами акцентувати на тому, що як жертвою, так і тим, хто може заподіяти шкоду іншим, можна стати ненавмисно, випадково.

У процесі навчально-виховної роботи необхідно довести до відома учнів, студентів ознаки й прояви порушень їх прав, а також підкреслити, що будь-яке насильство над особистістю переслідується законом.

Студентам необхідно надавати також інформацію про випадки потрапляння в сексуальне рабство через Інтернет та інші ІКТ. Це може

відбуватись кількома шляхами. Для цього можна навести приклади: у жахливій ситуації опинилася харків'янка Алла Олейник. Дівчина познайомилася через Інтернет з жителем Таїланду, закохалася і полетіла на зустріч до чоловіка, щоб вийти заміж. Авантюра закінчилась кошмаром: в рюкзаку, який Алла, летючи транзитом, повинна була привезти коханому, виявилось 1,5 кілограмів кокаїну. В кращому випадку, Аллі загрожує довічне ув'язнення.

Педагогічним колективам навчальних закладів слід звернути увагу на розвиток якостей морального орієнтування в оточуючому середовищі, уміння коректно і безпечно задовольняти життєві потреби в процесі спілкування. Орієнтування студентів на безпеку життєдіяльності як спосіб впровадження позитивного, соціального досвіду має якомога швидше увійти в педагогічний арсенал педагогів.

Список використаних джерел:

1. Безпечне користування інформаційно-комунікативними технологіями: навчально-методичний посібник / За заг.ред. Бережної Т.І., Удалової О.А., Волосяк Т.В., Буянової Г.В. К.: України, 2018. 136 с.
2. Черних О.О. Аналіз класифікацій загроз в Інтернеті / О.О.Черних // Вісн. ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2015. –№ 1. С.281 –289.
3. Zaman B. Parental controls: advice for parents, researchers and industry[Електронний ресурс] / Bieke Zaman and Marije Nouwen.– [Електронний ресурс]. URL: https://www.academia.edu/29049259/Parental_controls_advice_for_parents_researchers_and_industry

Ю.В. Клітченко,
заступник директора з
виховної роботи
Дніпровський державний коледж
технологій та дизайну

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ ДО СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ (ВАДАМИ СЛУХУ) СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ КОЛЕДЖУ

Інклюзивне навчання (від англ. inclusion – включення) – це система освітніх послуг, що передбачає навчання студента з особливими освітніми потребами в умовах освітнього закладу, а також її соціалізацію та інтеграцію у суспільство.

Питання упровадження та розвитку інклюзивної освіти в Україні набуває актуальності. Поступово удосконалюється законодавство, збільшується мережа освітніх закладів, які упроваджують інклюзивну освіту та, відповідно, росте чисельність дітей з особливими освітніми потребами, інтегрованих до них.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (далі – Закон), засадами державної політики у сфері освітньої діяльності є:

- людиноцентризм;
- гуманізм;
- верховенство права;
- демократизм;
- доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою за будь-якою ознакою (у т. ч. інвалідністю);
- формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками;
- розвиток інклюзивного освітнього середовища (у т. ч. у закладах освіти найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з ООП);
- індивідуалізація (здійснення особистісно орієнтованого підходу);

- забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування;
- різноманітність, цілісність і наступність системи освіти;
- свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти.

Згідно з нормативно-правовою базою Дніпровський державний коледж технологій та дизайну один із небагатьох в місті Дніпро здійснює велику державницьку справу – надання вищої освіти людям з інвалідністю по слуху. За 20 років навчання студентів з вадами слуху в коледжі накопичено певний досвід щодо запровадження елементів інклюзивного навчання – запровадження комплексної системи супроводу освітньої діяльності, створення доступного інформаційного середовища в рамках навчально-методичного забезпечення, проводиться підготовка педагогічних працівників та інших фахівців до роботи в інтегрованих групах, а також формується у студентському колективі толерантне ставлення до людей з інвалідністю. Для забезпечення якісної фахової підготовки в коледжі реалізується Концепція інклюзивної освіти студентів з інвалідністю, що сприяє зростанню їхніх професійних, наукових, творчих та фізкультурно-спортивних здібностей.

У 1999 році в освітньому закладі створено групи інклюзивного навчання, що передбачає освіту молоді з порушенням слуху у складі окремих спеціальних груп, які складаються зі студентів з порушеннями слуху і навчаються паралельно з групами студентів, що чувають, на рівних умовах. Під час навчання використовується білінгвістичний підхід, тому разом з кожною групою на всіх парах працюють досвідчені перекладачі жестової мови.

Інтеграція в освітнє середовище допомагає молоді з інвалідністю отримати професію, само реалізуватися, досягти успіху в кар'єрі, відчувати себе особистістю та невід'ємною частиною суспільства.

Проаналізовано, що втрата слуху або глухота не впливають на інтелектуальні можливості людини або на її здатність навчатися, але студенти з порушеннями слуху мають особливості пам'яті, уваги, сприймання, уяви і мислення.

Серед проблем, які сформувалися у інтелектуальному розвитку молодих людей з особливими потребами та впливають на їх пізнавальну активність та інтеграцію в освітнє середовище:

- прогалини в знаннях;
- дефіцит комунікабельності;
- знижена працездатність, підвищена втомлюваність, порушення концентрації уваги;
- труднощі у сприйнятті навчального матеріалу у загальноприйнятому вигляді;
- недостатня орієнтація в соціумі та низька соціальна активність;
- звичка до невимогливого та поблажливого ставлення;
- низький рівень само актуалізації, нерішучість, низька самооцінка, нерозвиненість самоконтролю;
- низький рівень мотивації в досягненні мети;
- підвищена вразливість до інфекційних захворювань і у зв'язку з цим проблеми з відвідуванням занять;
- підвищена тривожність, вразливість, емоційна нестійкість, депресивні стани та багато інших.

Особливістю навчання студентів з інвалідністю в інтегрованому колективі є те, що сприймаючи їх як рівних, до них висувають такі ж вимоги, як і до інших студентів. Ми з'ясували, що в такій групі не можна зменшувати кількість пар та їх тривалість, спрощувати чи скорочувати обсяг навчального матеріалу, уповільнювати темп лекції, тому що це знижує якість фахової підготовки. Тому компенсувати функціональні обмеження, що впливають на якість навчання студентів з інвалідністю, і надати необхідну підтримку можна тільки шляхом впровадження супроводу в освітній процес.

Для реалізації впровадження інклюзивного навчання в коледжі:

- по-перше, забезпечена сприятливого освітнього середовища, яке дає можливість отримувати освіту всім бажаючим;

- по-друге, адаптовані навчальні програми та плани, оптимальні технології, форми і методи викладання з врахуванням індивідуальних потреб людей з особливостями психофізіологічного розвитку;
- по-третє, з метою формування інноваційного стилю роботи педагогічного колективу розроблені педагогічні методики для викладачів, щодо спілкування зі студентами з особливими потребами;
- по-четверте, забезпечені умови для розвитку особистості студентів, їх повноцінної участі у студентському житті: наукових і творчих конкурсах, спортивних змаганнях, студентських формуваннях та ін.

Адже, освіта в інклюзивному середовищі допомагає студенту з інвалідністю не тільки здобути якісну вищу освіту, а й інтегруватися у соціальне середовище, всебічно розвинути свої здібності, підготуватися до гідного працевлаштування.

Справжня освіта може здійснюватися тільки в контексті реальних взаємостосунків. Всі діти потребують підтримки й дружби ровесників, та індивідуальних освітніх потреб. Формування спроможності до професійної діяльності, потребує створення навчальним закладом відповідних для цього умов. Інклюзивна освіта основою, яка допомагає адаптувати освітнє середовище до потреб студентів з інвалідністю, які відрізняються своїми навчальними можливостями.

З метою формування толерантного ставлення до особистості серед студентської молоді проводиться робота:

1. Застосування спрямованості толерантного виховання при організації виховної роботи.
2. Формування принципів гуманізму до оточуючих.
3. Проведення заходів з особами з інвалідністю.
4. Рольові ігри, тренінги щодо проблем толерантного спілкування та ін.

Психолого-педагогічна діяльність зі студентами з інвалідністю має наступні напрями:

1. Моніторинг думки студентів з проблем інклюзивної освіти студентів з обмеженими можливостями та ставлення до людей з інвалідністю. На основі

цих даних, отриманих за результатами опитувань, анкетування батьків, студентів можливо оцінити умови реалізації інклюзивної (інтегрованої) освіти, негативні моменти, ризики, ступінь задоволеності учасників освітнього процесу. Отримана інформація формує основу планування діяльності педагога. В річний план роботи включаються заходи, спрямовані на формування позитивного ставлення студентів, батьків до інклюзивної освіти та в аналізі роботи за рік відображається результативність проведених заходів.

2. Освітньо-виховна діяльність: проведення свят, конкурсів, соціальних акцій, що дозволяють привернути увагу до проблеми доступності освіти особам з обмеженими можливостями, реалізації соціальних проєктів, спрямованих на формування толерантного ставлення до студентів з особливими потребами.

3. Інформаційна діяльність передбачає поповнення матеріалів з даної проблеми на стендах, в інформаційних куточках, на електронному сайті, виступи на батьківських зборах, що дозволяють впливати на ставлення до студентів з особливими потребами.

4. Робота з батьками. Батьківський комітет з допомогою адміністрації та викладачів коледжу сприяє об'єднанню батьків групи в єдиний дружній колектив однодумців та формуванню адекватних відносин як між самими батьками, так і між дітьми. Однією з форм роботи в цьому напрямі є створення бібліотеки для батьків та залучення їх до ознайомлення з рекомендованою фахівцями літературою.

Отже, найбільш ефективними формами роботи з формування толерантного ставлення студентів, педагогів і батьків до студентів з особливими потребами є:

- організація спеціальних семінарів, зборів з обов'язковою демонстрацією різної наочності (відеоматеріали, презентація та ін.);
- проведення ділових ігор і тренінгів з проблеми формування в учасників позитивного образу людини з інвалідністю, формування навичок позитивної взаємодії з людьми, що мають інвалідність;

– планування та проведення курсів підвищення кваліфікації, на яких педагоги вивчають методи роботи в умовах інклюзії, обмінюються досвідом роботи.

Слово «толерантність» у перекладі з латини означає «терпіння» і у буквальному значенні характеризує вміння без проявів агресії сприймати думки, поведінку, форми самовираження та спосіб життя інших людей, які відрізняються від власних. Терпимість допомагає суспільству бути більш гуманним і справедливим стосовно тих, хто має фізичні чи соціальні відмінності.

Виховання толерантності має починатися ще зі шкільної парти, а краще з дитсадка, і воно ніколи не буває зайвим навіть для дорослої людини. Важлива систематична і спільна підтримка на державному, культурному і суспільному рівні!

Список використаних джерел:

1. Бондар В. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти / В. Бондар // Дефектологія. № 3. 2003. С. 2 – 5.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А.А. Колупаєва. К. : «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
3. Колупаєва А.А. Проблеми спеціальної освіти дітей з особливими потребами в Україні. // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: 36. наукових праць. К. м: Університет "Україна", 2004. 448 с.
4. Концепція інклюзивної освіти. // Дефектологія. 2010. № 3. С. 3–5.
5. Супрун І.В. Інклюзивне навчання – шлях до рівного доступу до якісної освіти. URL: <http://krutienko.ucoz.ua/indvidyal/materiali-3petrovvrvo.doc>.
6. Декларація принципів толерантності: затв. резолюцією 5.61 Генеральною конференцією ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 р. // Захисти мене! 2004. 36 с.
7. Загуменнов Ю. Л. Інклюзивна освіта: створення рівних можливостей для всіх дітей. 2008. №6. С. 18

8. Кленова Н. В. Як виховати толерантність. // Додаткова освіта. 2006. № 3. С. 17–22.
9. Степанов П. Як виховати толерантність? // Народна освіта, 2011, № 9. С. 11–13
10. Феталієва Л. П. Досвід інклюзивної освіти за кордоном./ Актуальні проблеми педагогіки і психології освіти, Ч, 2015. 118 с.

А. С. Козачкова,
заступник директора з виховної роботи,
викладач Лубенського
лісотехнічного коледжу

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЛАНУВАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В КОЛЕДЖІ

Стрижнем усієї системи виховання в Україні є національна ідея, яка відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактора в суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави.

Говорити про те, що без минулого нема майбутнього, мабуть, вже не надто актуально. І хто не має свого коріння, тому навряд чи вдасться вижити у сьогоденні. Споконвіку кожен народ плекав свою культуру, живив нею прийдешні покоління, примножував традиції і звичаї, беріг стежку між минулим і сучасним, бо вона вічна, як нічні зорі і Чумацький Шлях.

Процес **національного виховання** є **двостороннім** (обов'язкова взаємодія (вихователя і вихованця), **цільспрямованим** (наявність конкретної мети), **багатограним за завданнями та змістом**, складним щодо формування і розкриття внутрішнього світу вихованця, різноманітним за формами, методами й прийомами, **неперервним** (канікул бути не може), тривалим у часі (протягом життя). Ефективність його залежить від рівня сформованості мотиваційної бази.

Виховна система коледжу – це цілісна структура, де відбувається моральне становлення студентів, формування в них творчого мислення, відповідальності. На сьогодні в навчальному закладі склалася система виховної роботи, яка на принципах гуманізму, демократизму, єдності сім'ї та навчального закладу, спадкоємності поколінь забезпечує здійснення національного виховання, сприяє формуванню у студентів навичок самоосвіти, самоаналізу, допомагає підліткам розвивати індивідуальні здібності, творчі задатки, що впливає на самовизначення та самореалізацію.

Національно-патріотичне виховання, яке передбачає розвиток історичної пам'яті, виховання патріотичних почуттів, усвідомленої любові до Батьківщини, громадянського почуття обов'язку та відповідальності за долю Вітчизни й готовність працювати на її благо. У навчальний та позанавчальний час організовуються поїздки пам'ятними місцями рідного краю (Курган Скорботи, місце масового розстрілу євреїв під час Другої світової війни).

У виховному плані зазначено тематичні виховні години до Дня захисника України, Дня Гідності та Свободи, Дня Соборності України. Студенти навчального закладу беруть активну участь у міських заходах з нагоди Дня Незалежності України та Дня Соборності України.

У коледжі плануються та проводяться лекції, бесіди з історії рідного краю з працівниками місцевого краєзнавчого музею. Відбуваються зустрічі з учасниками АТО – випускниками навчального закладу, з ветеранами Збройних сил України;

У кабінеті Захисту Вітчизна нещодавно було відкрито композицію «Вони боронили Україну».

В музеї історії навчального закладу проводяться лекторії для студентів та гостей. Відбуваються тематичні інформаційні заходи біля експозиції, присвяченій подвигу випускників коледжу – Валерію Брезденюку та Романові Нечипоренку, під час Революції Гідності та в зоні АТО.

Знання з історії України, належна фізична підготовка студентів-лісників підтверджується під час змагань «Козацькі розваги», команда коледжу «Вернидуб» виборює першість не лише на рівні міста, а й області.

Інтелектуально-духовне виховання передбачає розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення. Виховання потреби самостійно здобувати знання та готовності застосовувати їх у практичній діяльності, реалізовувати особистісний життєвий вибір для побудови професійної кар'єри на основі здобутих знань, умінь і навичок. При цьому виховується здатність формувати особисту точку зору та відстоювати власну позицію.

Щорічно викладачі та студенти беруть участь у написанні Всеукраїнського радіодиктанту Національної єдності під час відзначення Дня української писемності та мови.

Особливою популярністю серед студентів академічних груп користується конкурс «Інтелект коледжу».

Під час декад циклових комісій відбуваються різноманітні конкурси брейн-ринги: «Найкращий знавець математики», «Юний дендролог», «Кмітливий ботанік», «Віртуальна хімічна лабораторія», «Юний астроном», «Найкращий вальник лісу», «Таксація – це цікаво», «Бензопила – інструмент для рук справжнього чоловіка».

Для студентів груп нового набору проводиться екскурсія до бібліотеки коледжу, де можна у читальній залі попрацювати із підручниками, підготувати домашнє завдання із фахових дисциплін. Бібліотека оснащена комп'ютерами. До послуг мешканців гуртожитку – мережа Інтернет.

Моральне виховання містить розвиток високих моральних якостей і переконань, що виявляються в моральних нормах поведінки в усіх сферах життєдіяльності та забезпечують активну життєву позицію молоді людини. Моральне виховання здійснюється через усі лекційні курси, у тому числі фахового, загальноосвітнього та соціально-гуманітарного циклів, роботу класних керівників, викладачів, а також формування серед студентів атмосфери вимогливості, принциповості, чесності, відповідальності та взаємодопомоги.

Окрім того, моральне виховання пронизує всю систему позааудиторної роботи: урочистостей з нагоди Дня Знань, проведення Днів відкритих дверей, урочистого вручення дипломів молодшого спеціаліста.

Традиційними стали: посвята в студенти першокурсників; виховні години; проведення бесід (в тому числі індивідуальних), лекцій з антиалкогольною та антинаркотичною тематикою; організація вечорів, концертів; діяльність студентської ради та ради гуртожитків.

Всі заходи, які були проведені протягом навчального року висвітлюються на сайті навчального закладу (www.lltk.edu.ua).

Сучасна дійсність, що характеризується кризою духовності, соціальною незахищеністю молоді, поширенням різноманітних негативних явищ вимагає підсилення виховної роботи серед студентства, пошуку нових форм.

Правове виховання спрямоване на вдосконалення правової культури студентської молоді та поваги до прав і свобод людини та громадянина, розширення правових знань та вмінь, застосування на практиці законів держави.

Наприкінці листопада – на початку грудня традиційним є Тиждень правознавства. Проводяться тренінги заступником директора з виховної роботи та практичним психологом «16 днів проти насильства» та «Стоп булінг».

До навчального закладу запрошуються на зустріч зі студентами фахівці Лубенського міськрайонного відділу з питань пробації, головні спеціалісти відділу представництва Лубенського центру безоплатної правової допомоги, працівники Лубенської міської прокуратури з метою інформування та попередження правопорушень.

Трудове виховання передбачає формування творчо активної, працелюбної особистості, яка володіє професійною майстерністю, розвиненими діловими якостями, почуттям відповідальності, шанобливим ставленням до власності, готовності до життєдіяльності за умов ринкових відносин, до підприємницької діяльності та конкуренції. Трудове виховання пов'язане з проходженням навчальних, виробничих та переддипломних практик.

Студенти постійно озеленюють та прибирають території біля коледжу та в дендропарку, який є гордістю не лише навчального закладу, а й усієї області. Особливі пам'ятні події, пов'язані з історією навчального закладу закарбувалися в алеї рідкісних, не властивих для нашого ареалу – сакур.

Під час навчальних практик студенти беруть участь у висадженні лісових насаджень. Під час виробничої практики – працюють у деревообробному цеху, який також знаходиться на території коледжу.

Кожного року 26 квітня студенти беруть участь у насадженні березової алеї, яка символізує подвиг лубенчан, котрі були ліквідаторами на ЧАЕС.

Екологічна культура особистості регулює взаємовідносини людини та природи. Постійно акцентується увага студентів на відновленні природи як середовища існування всього живого, за допомогою різноманітних акцій, в тому числі, «День дендропарку», «Чисте довкілля», «День птахів».

Естетичне виховання дає поштовх для розвитку естетичних почуттів, смаків, поглядів, формує естетичне ставлення до дійсності, творчої активності студентської молоді. Воно здійснюється через лекційні курси, що містять естетичні знання, участь студентів у художній самодіяльності, відвідування театрів, виставок, музеїв, проведення літературно-музичних зустрічей з акторами Полтавської обласної філармонії. Постійно відбуваються зустрічі з діячами літератури та мистецтва, зокрема з поетами-лубенцями, головним редактором газети «Лубенщина» Олександром Міщенком, членами Спілки письменників України – Наталією Баклай, Раїсою Плотніковою, Ольгою Хало, Ларисою Галич та іншими.

Відбуваються чемпіонати КВК серед академічних груп «На ковзанці жартів». Наприкінці жовтня традиційно проводиться щорічний фестиваль аматорської творчості студентів «Коледж має таланти».

На початку весни талановита молодь демонструє свої досягнення у різноманітних жанрах під час обласного міжвишівського мистецького фестивалю-конкурсу «Студентська весна». Студенти навчального закладу є неодноразовими володарями дипломів I ступеня.

У позаурочний час обдарована молодь має змогу займатися художньою самодіяльністю. Ми пишаємося вокально-інструментальним ансамблем «Пори року» та жіночим вокальним ансамблем «Суцвіття» (керівник Віктор Карпець).

Студенти залучаються до участі у театральних постановках. Відвідують театральні вистави відомих театральних труп, які гастролують у Лубнах.

Традиційно 21 лютого в коледжі відзначається Міжнародний день рідної мови за сценарієм, розробленим викладачем української мови Аліною Козачачковою. В рамках заходу проводяться різноманітні інтелектуальні брейн-ринги «Говори правильно» та «Української прикольніше».

Під час декади циклової комісії загальноосвітніх та соціально-гуманітарних дисциплін відбуваються Симоненківські читання та Шевченківські дні, декламуються твори поетів-земляків.

Не лишається поза увагою естетичне оформлення приміщень під девізом: «Краща кімната гуртожитку», «Краща аудиторія», «Галерея кімнатних рослин», які спонукають студентів до підтримання чистоти та порядку.

Фізичне виховання – це утвердження здорового способу життя як невід’ємного елемента загальної культури особистості, протидія факторам, що негативно впливають на здоров’я студентства, вироблення вмінь самостійного використання методів і форм фізичної культури в трудовій діяльності та відпочинку.

Фізичне виховання реалізується на заняттях з фізичної культури, через діяльність колективів фізкультури, роботу спортивних секцій, проведення спортивних змагань, турнірів. Збірна команда студентів коледжу є неодноразовими переможцями на володарями кубків «Юність Посулля» та турніру на «Кубок Андрія Біби» серед студентів ЗВО. Турніри з футболу проходять за сприяння Заслуженого журналіста України, головного редактора газети «Сільські вісті» – Миколи Моторного.

Кафедрою фізичного виховання розроблені графіки проведення змагань з легкої атлетики, гирьового спорту, волейболу, баскетболу, турнірів з шахів та шашок.

Отже, виховний процес у Лубенському лісотехнічному коледжі організовує викладачів та студентів через індивідуальні, групові, масові форми, які допомагають створити сприятливі умови мікроклімату у навчальному закладі.

Л. В. Корецька,
начальник відділу наукового та навчально-
методичного забезпечення змісту
позашкільної освіти та виховної роботи
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ТЕОРІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

Процес становлення суверенної демократичної України, її національне відродження вимагають оновлення освіти, модернізації в усіх ланках освітньої галузі. Важливо зосередити увагу на формування у студентської молоді уміння критично мислити, свідомо ставитися до засвоєння та дотримання моральних норм поведінки в суспільстві, переорієнтацію освітньої системи щодо виховання молоді в дусі поваги до прав людини.

В ієрархічній системі ціннісних орієнтацій молоді сім'я, як надзвичайно важливий елемент соціальної культури суспільства, відіграє важливу роль. Зміни, які відбуваються в сім'ї, впливають на характер суспільних відносин, на стан і розвиток самого суспільства.

Існують пріоритети, пов'язані з реалізацією державної політики щодо гармонійного розвитку особистості. З одного боку, в сучасних умовах зростає відповідальність особистості за свої дії та вчинки, з іншого – діяльність соціальних інститутів щодо підготовки молоді людини до соціального функціонування її як повноправного суб'єкта суспільства.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблем підготовки студентів до сімейного життя у закладах вищої освіти дає можливість стверджувати, що сьогодні важливо активізувати зусилля на формуванні у молоді сімейних цінностей як основи життєдіяльності сім'ї.

Цю думку підтвердили вчені, наголосивши, що сімейні цінності мають також ієрархічну структуру. Згідно з теорією А. Г. Здравомислова, важливим в ієрархічній системі цінностей є духовно-моральні цінності, які виступають головним ідеалом людства (релігійних, загальнолюдських, національних та ін.)

[5].

Вагомий внесок у розроблення теорії цінностей, її класифікації зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як С. Ф. Анісімов, В. П. Андрущенко, Т. Ф. Алексеєнко, В. С. Барський, А. Г. Здравомислов, О. В. Кузнецова та ін.

Важливо наголосити, що сучасні погляди на зміст виховання підростаючого покоління та формування ціннісних орієнтацій особистості зазнають інноваційних змін. Провідними тенденціями виховання виступають гуманізація і демократизація суспільства, які впливають на індивіда. З психолого-педагогічної точки зору проблема цінностей є однією з базових, оскільки система ціннісних ставлень особистості детермінує її поведінку протягом усього життєвого шляху. Ми поділяємо позицію авторів і вважаємо, що сутнісний зміст поняття «цінності» найкращим чином висвітлюється саме через смислову значущість цього утворення для особистості.

В ході завдань нашого дослідження ми опрацювали різні джерела щодо визначення поняття «цінність» («цінності»). Результати опрацювань подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Визначення	Автор, джерело	Електронне посилання
Цінність – це особистісно забарвлене ставлення до світу, що виникає не тільки на основі знання та інформації, але власного життєвого досвіду людей.	Сайт «Підручник і для студентів»	https://stud.com.ua/
Стрижневою категорією всього культурологічного знання виступає поняття «цінність». Цінність є визначальною характеристикою особистості, що освоює певну систему суспільних цінностей.	Сайт «навчальні матеріали онлайн»	https://pidruchniki.com/
Цінності – це те, що особливо важливо для людини. Їх усвідомлення та реалізація дають їй можливість сформуватись як особистість, відчутти задоволення від праці.	Сайт «Освіта.ua»	https://osvita.ua/
На думку соціологів та культурологів, поняття «цінності» використовується у двох смислах: <ul style="list-style-type: none"> • те, що людина особливо цінує в житті чи, зокрема, у праці (трудова цінність) і тому є одним із джерел мотивації поведінки; • те, що виступає як еталон належного (високі цінності, «загальнолюдські цінності») й тому корегує поведінку. 	Сайт «Освіта.ua». Розділ «Середня освіта»	https://osvita.ua/school/
Згідно з висловлюваннями давньогрецьких філософів, поняття «благо» принципово відмінне від поняття «цінність». Благо «йде» до людини. Це дар суспільства, держави, а цінність	Філософія Давньої Греції	http://visnyk.academy.gov.ua/

«йде» від однієї людини до інших людей, до суспільства, бо саме ціннісні орієнтації людини є абсолютна цінність.		
Ф. Ніцше стверджував, що цінності є метою життя людини, предметом її міркувань та прагнень протягом усього життя. Тому благо, безумовно, є цінність для людини, але цінність – більш загальне поняття. Воно включає і поняття «благо».	Ф. Ніцше	http://visnyk.academy.gov.ua/pages/
О. Савченко вважає, що сучасний стан педагогічної теорії й практики вимагає наукового обґрунтування двох систем цінностей: тих, на які має орієнтуватися освіта сьогодні і в перспективі; тих, які мають створюватися, формуватися в самому освітньому процесі.	О. Савченко	http://nvd.luguniv.edu.ua/

Предметом нашого дослідження є сімейні цінності, які ми розглядаємо в контексті різних сфер суспільного життя. Отже, сімейні цінності – це культивована або загальноприйнята в суспільстві сукупність уявлень про сім'ю, які впливають на вибір сімейних цілей, способів організації життєдіяльності й взаємодії сім'ї та її членів.

Творче застосування досягнень педагогічної науки у сучасних умовах впливає на обґрунтування теоретико-методологічних, законодавчо-концептуальних та науково-методичних засад щодо підготовки до сімейного життя підростаючого покоління. Особливо актуальною є визначення сутності даного процесу, його змісту, основних форм, методів, педагогічних технологій формування ціннісних орієнтацій особистості. Зауважимо, педагогічною наукою ведуться пошуки нових концептуальних підходів до організації освітнього процесу щодо підготовки студентської молоді до сімейного життя.

У процесі наукового аналізу з'ясовано, що дослідники приділяють багато уваги становленню такого поняття, як батьківство. Г. Лактіонова, О. Безпалько під батьківством розуміють процес забезпечення батьками (рідними чи названими) необхідних умов для повноцінного розвитку, виховання та навчання дітей. І. Братусь у це поняття вкладає комплекс соціальних, психологічних, медичних та інших умов, що дають змогу родині мати стільки дітей, скільки вона бажає [4, с. 36].

Філософське сприйняття сімейних цінностей засвідчує, що у свідомості українців сенс сімейного життя полягає не лише у пошуку іншої половини, а й у гармонійному співіснуванні з нею. Особливості сімейних взаємин простежуються в етимології слів: подружжя – від «дружити», «поділяти Я»; весілля – від «веселитись», «радіти»; шлюб – від староукраїнського «злюб», «кохання»; спільник – від «з половини», «рівноправ'я»; одружитись – «побратись з...».

Необхідно підкреслити, що життєдіяльність сім'ї досить багатофункціональна. Специфічні функції сім'ї, до яких належать народження (репродуктивна функція), утримання і виховання дітей (функція соціалізації) зберігаються при всіх змінах суспільства. До неспецифічних функцій сім'ї відносять накопичення й передачу власності, ведення домогосподарства, організацію виробництва і споживання, турботу про здоров'я, відпочинок, дозвілля і благополуччя членів сім'ї та всієї родини.

Аналізуючи теорію сімейної педагогіки, необхідно підкреслити, що все більшого значення дослідники сімейних відносин надають комунікативній функції, з якою пов'язують існування психологічного клімату в сім'ї. А в сучасних умовах, де гостро постала проблема насильства в сім'ї, зростає значення психологічного захисту особистості. Тому сприятливий психологічний клімат є наслідком сімейної комунікації, що виникає в результаті сукупності настроїв членів сім'ї, їхніх душевних переживань і хвилювань, толерантним ставленням один до одного, та формує почуття відповідального батьківства.

Працюючи зі студентською молоддю, важливо наголошувати, що створюючи сім'ю, народжуючи дитину, поруч зі свободою існує відповідальність за свої вчинки. Простежуючи, наскільки швидко, не за роками, розвиваються діти, старші послаблюють свій вплив на них, тим самим провокуючи їх на безвідповідальні вчинки.

Слід зауважити, що у словнику «Соціальна політика і соціальна робота» визначається, що сім'я – мала соціальна група людей, яка заснована на шлюбі та (чи) кровній спорідненості й функціонує на основі спільного побуту,

матеріальної й моральної взаємодії та взаємодопомоги [4]. Засади створення сім'ї, її функціонування визначено Сімейним кодексом України (офіційний текст прийнятий Верховною Радою України 10.01.2002). У ньому зазначено, що сім'я:

- є первинним і основним осередком суспільства;
- складається з осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки;
- створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства.

Сімейні цінності у філософсько-соціологічному трактуванні окреслюють соціальний, культурний, людський зміст певних явищ дійсності. Філософська наука наголошує на тому, що цінністю для людини є те, що вона вважає найбільш значущим, або те, що вона вважає для себе благом.

Духовно-моральні цінності в нашій країні передавалися з покоління в покоління за допомогою укладу сімейного життя. Розвиток особистості дитини в сім'ї багато в чому відбувається під впливом сімейного укладу.

На матеріалах дослідження нами визначено, що відповідальне ставлення батьків до дітей визначається здебільшого двома основними чинниками – любов'ю і соціальним обов'язком. Любов матері, батька до своїх дітей є глибоким і стійким почуттям, в якому тісно переплітаються природні й соціальні принципи. Гармонія природного і соціального по відношенню батьків до дитини – це умова благодійного впливу родини на її розвиток, на зростання як повноцінної, здатної до самостійного життєвого вибору особистості.

Процес становлення людини як суспільної істоти передбачає демократичну систему взаємовідносин, що формує людину як особистість. Тому, формування почуття особистісної ідентичності як основи саморегуляції, здатності до самооцінки, самокритичності можливо в процесі свободи вибору. При таких умовах кожен член сім'ї має можливість самореалізуватися і самовиразитися, розуміючи при цьому, що його індивідуальність не

обмежується. Дослідження становлення сучасної родини дають змогу розглядати сімейні цінності, пов'язані з потребою в батьківстві/материнстві.

Доцільно наголосити, що формування усіх вищеперерахованих цінностей відбувається саме в сім'ї, де відбуваються різноманітні види стосунків: духовні, світоглядні, соціальні, економічні, юридичні; між подружжям, між батьками й дітьми, між самими дітьми тощо.

Розвиток сучасного суспільства обумовлений корінними змінами в політичній і духовно-моральній сфері життя людини. ХХІ століття характеризуються переходами до нових соціально-економічних умов життя, змінами в духовно-моральному кліматі суспільства, що відкриває можливості для переосмислення цінностей, ціннісних орієнтацій і ціннісних відносин і різних сферах суспільного життя.

Аналіз викликів сьогодення підтверджує важливість ролі сім'ї не тільки у формуванні життєво-ціннісних орієнтацій особистості, але й у розвитку усього суспільства.

Підготовка студентської молоді до майбутнього сімейного життя та відповідального батьківства передбачає усвідомлене сприймання і засвоєння нею соціальних, морально-етичних і правових норм, національно-культурних, сімейних традицій українського народу, оволодіння навичками взаємодії, співжиття і співпраці в родині, народження та виховання дітей.

В процесі дослідження наукової теорії ми зробили висновок, що сім'я впливає на відносини між людьми, на характер усіх процесів громадського життя. У сім'ї людина відновлює свої духовні і фізичні сили, розкривається внутрішній світ, індивідуальні якості особистості. Саме сім'ї належить перша роль в утвердженні системи національних і загальнолюдських цінностей.

Освітній процес має забезпечувати реалізацію конкретних завдань формування сімейних цінностей у студентської молоді: життєві, соціальні, громадянські компетентності та ціннісне ставлення до шлюбу, подружнього життя, батьківства; володіння студентами знаннями педагогіки гуманізму та ефективного і відповідального батьківства; толерантне спілкування із соціальним оточенням та накопичення досвіду комунікативної діяльності;

усвідомлення змісту понять «рід», «родина», «родинні зв'язки» та переконливий вибір на користь сімейних цінностей, що передається від батька і матері дитині без будь-яких слів і пояснень – лише особистим прикладом.

Список використаних джерел:

9. Алексєєнко Т. Ф. Тенденції трансформації виховної функції сім'ї та основні пріоритети сучасної державної політики у захисті прав дитини // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2016. – Вип. 20(1). С.29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2016_20%281%29_5.
10. Алексєєнко Т. Ф. Умови позитивної соціалізації дитини у сім'ї // Діти – батьки – сім'я: Випуск 3. К. : Наук. світ, 2005. 37 с.
11. Братусь І., Гулевська-Черниш А., Лях Т. Формування навичок усвідомленого батьківства та ранній розвиток дитини (методичні матеріали для тренінгу) / І. Братусь, А. Гулевська-Черниш, Т. Лях. // Практична психолога та соціальна робота. 2002. № 5. С. 36-48.
12. Головатий М.Ф. Соціальна політика і соціальна робота: Термінол.-понятійн. слов./ М.Ф.Головатий, М.Б. Панасюк. К.: МАУП, 2005. 560 с.
13. Здравомислов А. Г. Потребности, интересы, ценности / А. Г. Здравомыслов. М. : Политиздат, 1986. 222 с.
14. Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини : [метод. матеріали для тренера / О. В. Безпалько, Т. Л. Лях, В. В. Молочний, Т. П. Цюман; заг. ред. Г. М. Лактіонової. К. : Наук. світ, 2003. 107 с.
15. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні: монографія/ Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України; Укр. центр соц. реформ. К.: АДЕФ-Україна, 2008. 256 с.

Наумова Н.К., методист вищої категорії
відділу наукового та навчально -
методичного забезпечення змісту
позашкільної освіти та виховної роботи
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Патріотичне виховання займає одне з ведучих місць в системі освітньої діяльності закладів освіти, яке спрямоване на формування почуття патріотизму в учнів та студентів на засадах духовності та моральності. Патріотизм – це одне з найглибших громадянських почуттів. Повага і любов молодих громадян до своєї Батьківщини, мови, культури, національних традицій впливає на формування почуття громадянськості у підростаючого покоління. Тому актуальною залишається потреба постійного вдосконалення національно-патріотичного виховання учнівської та студентської молоді. Цей процес є пріоритетним у виховній системі кожного освітнього закладу.

Стратегічні цілі й завдання з даної проблеми визначені в Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента України № 286 від 18 травня 2019 року «Про стратегію національно-патріотичного виховання», де зазначено: «В Україні національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей» [3].

Виходячи з вище зазначеного, головною метою національно-патріотичного виховання молоді є створення основи майбутньої громадянської позиції членів українського суспільства, яка полягає в активному обстоюванні

традиційних для нашого менталітету чеснот: любові до рідної землі, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, цінності родинного життя, успадкуванні духовних і культурних надбань українського народу, досягненні високої культури взаємин.

Більше уваги необхідно приділити морально-патріотичному напрямку, адже моральні засади особистості є важливими для формування патріотизму. Моральність особистості стимулює патріотичну поведінку, застерігає молодь від асоціальної поведінки.

Визначальною рисою патріотизму має стати його дієвість. Особистість громадянина-патріота формується ефективніше, якщо він спроможний перетворювати громадянські почуття в конкретні справи та вчинки на користь держави, бере участь у роботі, в якій апробуються на практиці громадянські цінності. Тому так важливо поєднувати формування знань про суспільні події та явища, патріотичні вчинки й поведінку, емоційно-позитивне ставлення до них з практичною діяльністю. Пошук форм «діяльного патріотизму», конструктивних проєктних форм патріотичного виховання має стати одним з основних напрямів виховної роботи в сучасних закладах освіти.

Рекомендується активно використовувати у виховному процесі українські державні і національні символи, фольклор, народні звичаї, традиції. Обов'язковим є вивчення Державного гімну, історії та змісту державних символів, виховання поваги до державної атрибутики. Рекомендується проведення масових заходів щодо ознайомлення з українською культурою та традиціями.

Важливою складовою національно-патріотичного виховання учнів та студентів є вивчення та поширення інформації про досягнення наших співвітчизників та їх внесок у скарбницю світової цивілізації, зокрема у сферах освіти, науки, культури, мистецтва, спорту, висвітлення культурного внеску представників корінних народів та національних меншин України та громадян інших держав.

Виховання громадянина-патріота відбувається під впливом сім'ї та навчального закладу. З огляду на це, необхідно звернути увагу на важливість

проведення інформаційно-просвітницької роботи з батьками, спрямованої на формування толерантності, поваги до культури, історії, мови, звичаїв та традицій як українців так і представників інших національностей.

Також необхідно активізувати співпрацю педагогічних колективів з органами учнівського, студентського та батьківського самоврядування щодо формування у молоді громадянської відповідальності, уміння жити в громадянському суспільстві.

З огляду на вище викладене доцільно при плануванні роботи орієнтуватись на вирішення завдань:

- формування національно-культурної громадянської ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження та розвитку суспільно-державницьких та духовно-моральних цінностей українського народу;

- підвищення ролі української мови як національної цінності та невід'ємного елемента національно-патріотичного виховання, здійснення заходів з її популяризації;

- усвідомлення досягнень українського народу, його інтелектуальних, духовних та інших надбань;

- формування культури міжетнічного та міжнаціонального спілкування;

- формування готовності до захисту Вітчизни через здійснення проєктів та заходів, спрямованих на підвищення престижу військової служби;

- розвиток духовності й моральності у суспільстві, утвердження, підтримка та розвиток традиційних сімейних цінностей;

- активне залучення сім'ї до процесу національно-патріотичного виховання;

- превенція негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму, насамперед серед дітей та молоді, зокрема шляхом залучення до участі у заходах із національно-патріотичного та духовно-морального виховання;

- збільшення відвідуваності закладів, що популяризують культурні та національно-мистецькі традиції українського народу, а також експозицій

музеїв, присвячених національно-визвольній боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України;

- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму [1; 4].

Ефективність патріотичного виховання значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, форм та методів його організації. Визначаючи найбільш оптимальні форми виховної роботи з формування національно-патріотичних почуттів в учнівської та студентської молоді, необхідно враховувати їх вікові та індивідуальні особливості. Підкреслимо, що найбільш ефективними є форми і методи роботи, що ґрунтуються на активності та демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини, формування критичного мислення, ініціативності й творчості, відповідальності.

З поміж них варто виділити ігрові (ігри-репортажі «Видатні імена сучасної України», «Місцями славетних звитяг українського народу», патріотичні флешмоби, квести, брейн-ринги, дебати, рольові тематичні ігри, метод відкритої трибуни, метод аналізу соціальних ситуацій, аналіз конфліктів і моделей стилів поведінки, демократичний діалог); проєктні (реалізація проєктів патріотичної спрямованості, літературних, екологічних, соціальних, добродійних), створення портфоліо родинних реліквій, конкурси з пошанування української мови, літератури та написання есе, подорожі місцями історичних подій, краєзнавчі екскурсії тощо [2; 4].

Варто також активізувати діяльність історико-патріотичних клубів, де учні та студентська молодь матимуть можливість глибше ознайомитися зі сторінками нашої історії, відчутти самотність та неповторність культури української нації та інших народів.

Важливим є проведення уроків мужності. Під час їх проведення доцільно організувати зустрічі з учасниками бойових дій, волонтерами; відвідання військовослужбовців, які отримали поранення та проходять реабілітацію; виступи молодіжних творчих колективів та інше.

З метою підвищення ефективності національно-патріотичного виховання важливо приділяти достатню увагу співпраці всього педагогічного колективу, який має бути об'єднаний однією спільною метою і погоджувати між собою шляхи її досягнення. Рекомендується систематично проводити аналіз виховної роботи з проблем формування громадянських почуттів серед учнівської та студентської молоді.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді/І. Бех, К. Чорна. Київ. 2014. 29 с.
2. Матат Д. Уроки патріотизму:(про обговорення Програми укр. патріотичного виховання дітей та учнівської молоді у НАПН)/ д. Матат// Освіта України.- 2015. № 6 (9 лют.). С.9: мал.
3. Указ Президента України № 286 від 18 травня 2019 року «Про стратегію національно-патріотичного виховання»
4. Чорна К.І. Виховання громадянина, патріота, гуманіста: навч.-метод. посіб./К. І. Чорна. К.: ТОВ «ХІК», 2004. С 56.

Т. В. Неділько,
Викладач вищої категорії
Харківського коледжу
будівництва, архітектури та дизайну

ПОДОЛАННЯ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ У СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наука, яка пов'язана з управлінням виробництва, а точніше, з таким видом, як будівництво, вивчається на старших курсах у коледжі де пропонується обговорення таких головних аспектів у праці керівника, менеджера, як психологічний клімат у колективі. Цей термін припускає знання такої змістової частини, як стрес.

Люди, з якими приходиться спілкуватися в групі, колективі можуть бути джерелом стресу або створювати дружні умови. Взаємовідношення з керівництвом, підлеглими, колегами, клієнтами, споживачами, друзями та іншими впливають на рівень продуктивності праці та стан здоров'я.

Ханс Сельє – батько стресової медицини казав, що « добрі взаємовідношення між членами групи являються важливим фактором здоров'я людини та організації у цілому».

Англійське слово «стрес» робиться від латинського «stringere», що означає «затягувати зашморг».

Воно виникло у 17 столітті, а у 18 столітті стрес означав «силу, тиснення, напруження, або велике зусилля», відносно до людини, її тіла, та розуму.

Стрес – це сила, яка психологічно та фізично будує в людині почуття морального напруження.

Графік Купера-Каммінгза.

1 Рівновага – загроза – стрес – особистість – успіх – прийняття – стратегії виходу зі стресу

2 Рівновага – загроза – стрес – нездатність – постійний стрес – управління ситуацією.

Добре, коли людина змогла знайти вірне рішення виходу зі стресової ситуації .

Але в багатьох випадках цього не завжди відбувається.

Наприклад, студент покидає аудиторію, демонструючи своє відношення до важного іспиту, або викладач не може знайти підхід до порушника дисципліни у групі й починає кричати та лаятися.

Треба пам'ятати, що стрес може бути причиною захворювань, наприклад, серцево-судинних, а також невротичних, таких, як депресія.

Стреси впливають не тільки на стан здоров'я людини, а і на вартість витрат, тобто на розмір собівартості продукції та зниження прибутку.

По-перше, люди хворіють і підприємства втрачають людино-години, а це у свою чергу впливає на не доодержування продукції вищого ґатунку.

По-друге, страждає держава у випадку самогубства в першу чергу серед молоді [1; 2; 3].

По-третє, підприємці витрачають багато грошей на підготовку і підвищення кваліфікації певних робітників замість тяжко захворівши, або померлих внаслідок постійних стресів. Дослідження Британського Міністерства охорони здоров'я видало такі дані. Кожний рік внаслідок стресів втрати складають приблизно 500 люд/днів [5].

Факторами, які формують стресові ситуації можуть бути наступні:

Умови праці: шум, світло, зміни (особливо нічна), ненормований робочий графік, нові технології, взаємовідносини у колективі, морально-психологічний клімат у групі, конфлікти, морально та матеріальне стимулювання результатів діяльності.

Для того, щоб стрес не впливав негативно на результати праці, не руйнував робочі показники діяльності підприємства, організації, груп і колективів, необхідно керівникам на своїх ланках дотримуватися принципів недопущення та подолання стресових ситуацій.

До цих напрямків слід віднести такі :

- Використовувати усі методи керівництва:
 - Економічні
 - Соціальні
 - Авторитарні
- Покращувати стиль роботи керівника

- Прислухатися до потреб виконавців завдань
- Використовувати індивідуальний підхід до кожного студента, або робітника
- Роботи тестування на наявність стресів у групі.

Наприклад, один з тестів може мати наступні питання:

Ви не любите те, чим вам треба зараз займатися?

Вам бракує часу на виконання завдань?

Вас постійно виштовхають у шию, тобто підганяють?

Ви втомилися на роботі?

Вас керівництво не цінує так, як Вам би хотілось?

До вас ставляться без поважання?

Вам видали завдання без урахування вашого досвіду?

Керівник не враховує ваш темперамент?

Вас не слухає керівник з пропозиціями щодо засобів виконання завдання?

Вам не дають можливості кар'єрного зростання?

Питання морального та матеріального стимулювання порушуються?

Що стосується темпераменту, та його впливу на стресову ситуацію, то керівник повинен враховувати, що флегматик відрізняється від холерика, а сангвінік від меланхоліка.

Найбільш стресозахисними є флегматик, потім сангвінік, за ним холерик, а меланхолік найбільш вразлива людина.

Таким часом подолання стресових ситуацій в групах і на роботі є важливими моментами в діяльності, як студентів, так і їх керівників.

Список використаних джерел:

1. Аверин В.А. Психологія особи. СПб. 2004 р.
2. Бодров В.А. Психологічний – стрес. 2006 р.
3. Бодров В.А. Інформаційний стрес. 2006 р.
4. Картрайт С., Купер Кері. Стрес на робочому місці Х., 2004 р.
5. Adaim Effective time management London: Pan Books, 2002 р.
6. Wanm P.B. Work and health oxford , UK : Oxford University Press, 2007 years.

Г. С. Пивоварова, викладач
Відокремленого підрозділу
«Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного
університету
імені Тараса Шевченка»

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Важливість громадянської освіти зумовлена новими соціально-політичними реаліями українського суспільства, пошуком спільних для громадян демократичних цінностей і національних ідеалів, участю України в загальносвітових політичних, економічних і соціокультурних процесах. Освіта є умовою формування громадянської ідентичності, здатності й готовності молоді людини до усвідомленого вибору шляхом критичного аналізу різних можливостей та варіантів, активної участі в суспільних процесах, установах конструктивних відносин на засадах соціального партнерства. Таким чином, однією з основних компетентностей у сфері освіти є формування й розвиток здатності молоді дожиття й діяльності у правовій демократичній державі.

На сьогодні в Україні триває процес реформування освітньої системи, спрямований на розвиток та набуття особистістю якісних здатностей, приведення вітчизняних критеріїв та стандартів освіти у відповідність до європейських вимог.

Презентованість використання поняття «компетентнісний підхід» у нормативно-правових і концептуальних документах, у наукових розвідках вітчизняних і зарубіжних педагогів свідчить, що цей підхід стає реалією сучасної освіти та активно реалізується в освітньому процесі, оскільки вирішення завдань сучасної освіти потребує істотного посилення самостійної й продуктивної діяльності тих, хто навчається, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей [1].

Компетентнісний підхід як напрям модернізації освіти обґрунтував В. Серіков [1], на думку якого саме в компетентнісному підході відображено зміст освіти, що не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає

набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, вияв компетенцій. Компетентнісний підхід зумовлює не інформованість студента, а розвиток комунікативних умінь щодо вирішення проблем, які виникають у життєвих ситуаціях.

На думку Г. Селевка [3], компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію провідної освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань і формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до адаптації і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно-комунікаційно насиченого простору.

Фундаментальними цінностями сучасного світу є демократія, свобода, повага до прав людини, солідарність та участь. Базова умова демократичного розвитку суспільства – це наявність громадян, котрі володіють уміньми здійснювати зважений і раціональний вибір, критично мислити та аналізувати інформацію, розуміють значення права, толерантно ставляться до думок інших, активно цікавляться суспільним, політичним та економічним життям [2].

Однією з вимог сучасного розвитку суспільства є здатність майбутніх фахівців не тільки розуміти правила співжиття і вимоги законів, але й відповідним чином упроваджувати це у свою практичну діяльність. Важливо зазначити, що формування правової культури молоді не може обмежуватися лише навчанням. Саме за допомогою виховної роботи серед студентів, під час їх навчання у вищих навчальних закладах, можливе формування громадянської свідомості та правової культури сучасної молоді [2].

Освітня модель, що передбачає розвиток демократичних цінностей, поведінкових настанов, практичних навичок, знань, оволодіння якими дає змогу кожній особистості дієво долучатися до демократії, уналежнює компоненти, задекларовані Рамкою компетентностей для культури демократії Ради Європи як-от [2]:

- цінності: повага людської гідності й дотримання прав людини; повага культурної багатоманітності; утвердження демократії, справедливості, рівноправності та верховенства права;

- поведінкові установки: відкритість щодо інших культур, світогляду і звичаїв; повага; громадянська самосвідомість; почуття відповідальності; почуття власної значущості; стійкість перед невизначеністю;

- практичні навички: здатність до самоосвіти; вміння аналітичного й критичного мислення; вміння слухати; спостережливість; співпереживання; гнучкість і адаптація; комунікабельність; лінгвістичні здатності; вміння спілкуватися різними мовами; готовність до співпраці; здатність розв'язувати конфлікти;

- знання та їхнє критичне осмислення: самопізнання і критична самооцінка; знання й критичне осмислення мовних стилів у спілкуванні; пізнання світу та його критичне осмислення [2].

Зміст громадянської освіти визначається як суспільними потребами, вимогами соціальних і державних інституцій, так і інтересами особистості, її ставленням до суспільних проблем і готовністю брати участь у їхньому розв'язанні.

Виходячи з вищезазначеного, соціально-гуманітарна робота коледжу спрямована на реалізацію громадянського та правового становлення особистості згідно з річним планом соціально-гуманітарної роботи коледжу.

Однією з засобів формування громадянської позиції студентів педагогічного коледжу є проведення традиційного Всеукраїнського Тижня Права до змісту якого входять і олімпіади з правознавства т громадянської освіти, інформаційні дайджести, інформаційно-просвітницькі години, розробка та захист проєктів на правову тематику.

Основною метою таких заходів є залучення студентів коледжу до вивчення права, відзначення Міжнародного дня прав людини, популяризація правових знань, формування високої правової культури. До підготовки та проведення заходів залучаються студенти спеціальності «Початкова освіта» в межах практики «Спеціалізація». Проведення виховних заходів правознавчого

спрямування в межах Всеукраїнського Тижня права є традиційним і проводиться в системі кожного навчального року.

Робота з правої освіти студентів проходить через співпрацю з різними юридичними та правозахисними організаціями. Так, за останні роки наш навчальний заклад з лекціями або бесідами правового змісту відвідали представники: провідні юристи Норвезької Ради (NRC) І. Іванчук та Д. Берест; представник Міжнародного центру перспективних досліджень Ненчіна Ірина Володимирівна; юристи Всеукраїнської Благодійної Фундації «Право на Захист»; представники правоохоронних органів, а саме: дільничний інспектор району Скляного, інспектор у справах неповнолітніх та інспектор патрульної поліції.

З метою підвищення кваліфікації, викладачі коледжу беруть участь у різноманітних семінарах, конференціях та форумах на правову тематику.

Зокрема, наприкінці листопада психолог коледжу завершила навчання за Міжнародною програмою і отримала свідоцтво Громадського радника завдяки чому, в коледжі, розпочалася підготовка студентів з проблем права.

В жовтні-листопаді 2018 р. у коледжі були проведені тренінги з серії «Про права, обов'язки та демократію» для активної та ініціативної групи студентів коледжу. Викладачі-тренери навчали студентів бути насправді активними громадянами свого міста та своєї країни.

Тренінг з елементами знайомства, встановленнями правил групи, та розглядом життєвих ситуацій щодо протидії будь-якої дискримінації людини та поглиблення знань з психологічної та правової складової освіти сприяло набуттю студентами громадянської відповідальності за свої дії. Висока явка студентів показала, що в коледжі навчається свідомо та активна молодь, яка переймається проблемами сучасного суспільства та зацікавлена у власному професійному та особистісному становленні.

Інший тренінг пройшов в атмосфері активізації всіх студентів та заглиблення їх у проблематику запропоновану тренерами. Виявилося, що при обговоренні, таких питань як права, обов'язки та мораль студенти проявили

високу активність у вирішенні життєвих ситуацій, обговоренні теоретичних питань та плануванні подальшої діяльності.

На весні 2018 р. викладачі коледжу взяли участь в освітніх модулях команди DOCCU «Формування громадянських компетентностей у майбутніх учителів початкової школи» та отримали сертифікати тренерів. Педагоги вивчали ключові поняття та принципи освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (ОДГ/ОПЛ), тобто підхід до навчання, заснований на правах людини, конструювали моделі громадянських компетентностей для викладачів вищої школи, учителів та учнів. Даний проєкт був створений за підтримки Міністерства освіти і науки України.

Під час викладання навчальної дисципліни «Основи правознавства» для студентів 2 курсів та інтегрованого курсу «Громадянська освіта» для студентів 1 курсів проводяться заняття у формі тренінгу, а також участь у фотофлешмобі «Я проти дискримінації», створення гербу власної групи або елементи візуалізації прав людини тощо. В основу викладання даних дисциплін покладений принцип «ПРО, ДЛЯ, ЧЕРЕЗ». Свобода слова і висловлювання, вміння користуватися фундаментальним правом людини, сміливо висловлювати свої погляди, навіть у випадку розходження із більшістю, толерантно вислуховувати думки інших і ставитись до них з повагою – ось основні вміння, які повинні бути сформовані в активного громадянина [2].

У коледжі на постійних засадах діє інформаційно-аналітичний майданчик «Центр молодіжних ініціатив». На щотижневих зустрічах активні студенти коледжу разом з викладачами обговорюють важливі події, що відбуваються в Україні та світі, діляться думками, поглядами, ідеями, вчать критично ставитися до інформації.

Демократію розглядають як форму захисту прав людини – захисну демократію. А також як вироблений людством механізм прийняття рішень, суспільного управління процедурну демократію. До демократичних процедур відносять: публічне обговорення і спільне прийняття рішень, вироблення правил і принципів взаємодії та їх дотримання, змагальність й опанування, делегування повноважень, врахування громадської думки, голосування, вибори.

З метою отримання практичного досвіду студенти коледжу під час навчальних занять здійснюють моделювання виборчого процесу.

В цілому необхідно зазначити системний підхід до реалізації громадянського та правового становлення особистості в нашому коледжі на різних рівнях, як навчальному так і виховному.

Список використаних джерел:

1. Болотов В. А. Компетентностная модель : от идеи к образовательной парадигме / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. 2003. № 10. С. 7–13.
2. Навчаємо демократії: Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер: Пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко. 3-тє вид. К.: Основа, 2016. Т. 1. 164 с.
3. Селевко Г. Компетентности и их классификация / Г. Селевко // Народное образование. 2004. № 4. С. 138–143.
4. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя [Електронний ресурс] / Химинець В. URL: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>.

О. Ю. Помогайбо,
викладач вищої категорії, методист
Черкаського музичного училища
ім. С. С. Гулака-Артемівського

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНА ЕКСПЕДИЦІЙНА ПРАКТИКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ УЧИЛИЩ

Одним з актуальних виховних напрямів сьогодення виступає національно-патріотичне виховання як стрижневе, основоположне, що відповідає як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладає основу для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь. Як зазначається в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затвердженого МОН України від 16.06.2015 № 641, *«національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна система і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової демократичної, соціальної держави»* [4].

Саме патріотичне виховання покликане дати новий імпульс духовному становленню молоді, формуванню ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Тому нині, як ніколи потрібні нові підходи й креативні шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості.

Одним із завдань патріотичного виховання у навчальному закладі є *«сприяння набуттю молоддю соціального досвіду, успадкування духовних та культурних надбань українського народу»* [1, с. 56]. Варіантом реалізації поставленого завдання є *фольклористична експедиційна практика*, що посідає важливе місце у підготовці фахівців мистецьких спеціалізацій та відноситься до провідної складової їхньої професійної підготовки [5, с. 4]. Спілкування з

носіями народного мистецтва, досвід запису та розшифрування творів усної народної традиції створюють необхідний контекст для циклу спеціальних дисциплін студентів музичних училищ.

Аналіз численних педагогічних досліджень вказує, що вивчення різноманітних компонентів народознавства залучає молодь до гуманних відносин з людьми, сприяє пробудженню почуттів національної гідності, формує важливі цінності, що виражають духовно-моральні принципи народу, його гуманістичні ідеали. Саме фольклор репрезентує унікальні ментальні особливості, притаманні українському народові, формує національний стиль. Так, Н. Шахназарова відмічає: «В музиці народна творчість – не екзотика, не предмет чистого естетичного милування, а невід’ємна, впливова частина живої музичної свідомості, входить безпосередньо до повсякденного музичного побуту» (переклад Помогайбо О.) [6, с. 91].

Так, одним з найбільш ефективних шляхів формування патріотизму як цінності є створення *інтерактивного освітнього середовища*, заснованого на соціально значущій, історично забарвленій діяльності, що ініціюється студентами, які є її учасниками, організаторами та пропагандистами, в рамках якої здійснюються пошукові експедиції та патріотично направлені акції [1, с. 50].

Прикладом такого середовища може стати *ініціативна група викладачів та студентів* Черкаського музичного училища ім. С. С. Гулака-Артемівського під керівництвом Помогайбо О., та Пшенічкіної Г., що займається створенням обласного фонду записів музичного фольклору Черкащини. Основними завданнями даної ініціативної групи є реалізація наукових, культурних та творчих інтересів молоді у сфері народної творчості; створення умов для реалізації молодих науковців, вторинних виконавців музичного фольклору та молодих композиторів, засадничими для творчості яких є звернення до народної музики та тематики; популяризація фольклору серед молоді; оволодіння знаннями та вміннями народних виконавців та майстрів; виховання молоді на основі народної творчості Черкащини та ознайомлення з унікальними творіннями народної культури.

В цілому, студентська фольклорна експедиція – це форма науково-освітньої діяльності студента, пов'язана з виїздом до іншої місцевості й виконанням завдань з дослідження будь-якого фольклорного об'єкта за допомогою адаптованих наукових методик під керівництвом фахівця-викладача. Результати досліджень студент зобов'язаний підготувати до тривалого зберігання (розшифрування та систематизація) [5, с. 8–9].

Так, спільно з членами Всеукраїнської асоціації молодих дослідників фольклору, студенти та викладачі Черкаського музичного училища брали участь у численних фольклорних експедиціях та майстер-класах не тільки в межах Черкаської області, а й на Закарпатті (с. Космач Косівського району Івано-Франківської області). Оргкомітетом Всеукраїнського фестивалю «Червона Рута» було видано диск «Пісні Черкащини», що записали та упорядкували учасники ініціативної групи. Студенти активно співпрацюють з Обласним центром народної творчості по реалізації програми по збереженню нематеріальної культури, беруть участь в семінарах керівників фольклорних гуртів та проводять фольклорні експедиції. На основі зібраних студентами матеріалів на обласному радіо (редактор Шапошник В.) були створені більше десятка радіопрограм про зимову, весняну обрядовість, народне весілля, а також передачі, присвячені регіональним фольклорним колективам.

Окрім цього, проведено чисельні концерти-зустрічі молоді з кращими аматорськими фольклорними колективами та окремими виконавцями області. Викладачами циклової комісії музичної літератури та фольклору Помогайбо О. та Яворською Л. був започаткований обласний конкурс краєзнавців, виконавців та збирачів народної пісні «Калинові дзвони» і видано збірник кращих робіт «Сторінки музичного життя Черкаського краю: минуле і сьогодення».

Отже, національно-патріотичне виховання покликане формуванню в Україні громадського суспільства, яке передбачає трансформацію громадської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної свідомості і яке ґрунтується на визнанні пріоритету прав особистості. Так, фольклористична експедиційна практика ініціативної групи студентів та викладачів Черкаського музичного училища втілена у дослідницькому та

виконавському досвідах, покликана репрезентувати багатовікову національну традицію. В цілому, спільна справа даної організації є одним із можливих шляхів збереження національної самоідентичності в молодіжному культурному просторі сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Жаровська О. П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету: дис. кандидат педагогічних наук:13.00.07. / О. П. Жаровська. / Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. / Вінниця, 2015. 290 с.
2. Іваницький А. І. Історичний синтаксис фольклору. Проблеми походження, хронологізації та декодування народної музики / А. І. Іваницький. / Вінниця: Нова книга, 2009. 404 с.
3. Іваницький А. І. Український музичний фольклор: Підручник для вищих учбових закладів / А. І. Іваницький. / Вінниця: Нова книга, 2004. – 320 с.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015, № 641.
5. Роговська Є. В. Фольклористична експедиційна практика: організаційні засади проведення практики, документування й архівування матеріалів: методичні рекомендації / Є. В. Роговська. / ЖДУ ім. І.Франка, 2018. 62 с.
6. Шахназарова Н. Г. Избранные статьи. Воспоминания/ . Г. Шахназарова. / М.: Государственный институт искусствоведения, 2013. 372 с.

Н. А. Поморова
заступник директора з виховної роботи,
викладач вищої категорії
Хмельницький торговельно-економічний
коледж Київського національного
торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Основні завдання, поставлені перед сучасною освітою, тісно пов'язані з підготовкою висококваліфікованого фахівця, що не лише володіє необхідним обсягом теоретичних знань, практичних умінь та навичок, а й має необхідні професійно значущі особистісні якості, котрі дають йому змогу успішно адаптуватися до майбутньої діяльності, прагнути фахового й особистісного самовдосконалення, тобто бути професіоналом, в умовах ринкової економіки.

Статтю присвячено проблемі вивчення особливостей формування комунікативних компетенцій у майбутніх фахівців сфери обслуговування, досліджено комунікативну компетенцію та її особливості, вивчено основні теоретичні підходи щодо комунікативної компетентності.

Суспільство потребує нового покоління компетентних фахівців, які поєднують фундаментальні знання та ґрунтовну практичну підготовку з конкретної галузі, здатні орієнтуватись у швидкоплинному світі, знаходити раціональні способи дії у складних непередбачуваних ситуаціях. Для цього професійно-технічна освіта має забезпечити підготовку молоді до сучасних і майбутніх ринків праці, орієнтуватися на вимоги передових підприємств, гарантувати випускникам конкурентоздатність отриманої кваліфікації [3]. Крім того, професійна підготовка майбутнього фахівця взагалі, і фахівця сфери обслуговування зокрема, має включати й такий важливий аспект, як підготовка здобувача вищої освіти до виконання професійної ролі, що особливо актуально для тих випускників, які працюватимуть у сфері «людина – людина». Засвоєння основних професійних ролей, форм спілкування необхідні для успішного

виконання майбутньої професійної діяльності, формування професійної рефлексії та професійної самосвідомості здобувачів вищої освіти.

Паралельно з проблемою спілкування в психології вивчається проблема комунікативної компетентності особистості. На думку різних авторів, які досліджували комунікативну компетентність особистості (В. Я. Ляудіс, А. М. Матюшкіна, А. Я. Пономарьова, А. Б. Добрович, Б. Екман, Т. В. Бендас, В. М. Погольш,

Е. П. Ильїн, Д. К. Батлер, Ш. Н. Берн, М. О. Снайдер, В. Ф. Ряховський), спілкування буде ефективно лише тоді, коли люди, які взаємодіють один з одним, компетентні в даній ситуації.

Внаслідок інноваційних перетворень, що відбуваються в суспільстві та в системі освіти, особливу цінність для поліпшення умов життя, подальшого ефективного розвитку сучасної людини стає не тільки обсяг знань, а й навички та рівень володіння ними в тій чи іншій сфері діяльності.

Маючи певний рівень загальної або професійної освіти, людина володіє певною мірою необхідними йому навичками, що дозволяють виконувати роботу, але умови сучасного суспільства такі, що якщо людина хоче поліпшити свій рівень життя, йому необхідно мати більш високий рівень володіння професійними навичками для поліпшення ефективності результатів роботи.

У 70-х рр. 20 сторіччя Девід К. МакКлеланд опублікував результати досліджень, де підкреслив, що відмінне знання навчальних предметів та успішне проходження тестів ще не означало високого результату роботи. Тоді Девід К. МакКлеланд виявив характеристики людини, що дозволяють йому ефективно виконувати ту чи іншу діяльність [7, с. 47].

У науковому контексті поєднання термінів «комунікативна компетентність» вперше було використано у соціальній психології (від лат. *Competens* - «здатний») - Здатність встановлювати та підтримувати ефективні контакти з іншими людьми при наявності внутрішніх ресурсів (знань і умінь). У психології поняття «комунікативна компетентність» вперше було використано А.А. Бодалевим та трактувалося, як здатність встановлювати й підтримувати

ефективні контакти з іншими людьми при наявності внутрішніх ресурсів (знань і умінь) [2, с. 69].

За визначенням Ю. М. Жукова комунікативна компетентність – це «психологічна характеристика людини, як особистості, яка проявляється в його спілкуванні з людьми» або «здатність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з людьми». До складу так розуміється комунікативної компетентності включається сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують успішне протікання комунікативних процесів у людини [5, с. 139].

У своїх дослідженнях Є. В. Руденський дає наступне визначення: комунікативна компетентність – це інтегральна особистісна якість, що забезпечує ситуаційну адаптивність й свободу володіння вербальними та невербальними засобами спілкування, можливість адекватного відображення психічних станів і особистісного складу іншої людини, вірної оцінки його вчинків, прогнозування на їх основі особливостей поведінки сприймання особистості [8, с. 269].

Аналіз психологічної літератури дозволив відокремити різні підходи до класифікації комунікативних умінь. З-поміж них: уміння швидко й правильно орієнтуватись у мінливих умовах спілкування; правильно планувати та здійснювати систему комунікації, зокрема її найважливішу ланку – мовленнєвий вплив; швидко й точно знаходити адекватно змісту акту спілкування комунікативні засоби, що відповідають водночас й творчій індивідуальності, й ситуації мовлення, а також індивідуальним особливостям об'єкта впливу (співрозмовника); постійно відчувати та підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні; вміння чітко й емоційно виражати свої думки й почуття.

Сучасні дослідження в галузі теорії та методики професійної освіти актуалізують питання реалізації концепції гуманітарної освіти, цільовою установкою якої є формування гармонійно розвиненої особистості, що володіє не лише чисто професійними знаннями й уміннями, але і широким розумінням процесів і змін, що відбуваються в суспільстві. Вона передбачає засвоєння культури, звичаїв, традицій, досвіду спілкування, а також здатність творчо

вирішувати поставлені життям завдання [4, с. 163]. Важливою складовою гуманітарної освіти є формування комунікативної культури майбутніх фахівців, що дозволить не лише полегшити процес їхньої професійної адаптації, а й сприятиме ефективній реалізації знань, вмінь і навичок спілкуватися й досягати взаєморозуміння при виконанні професійних і соціальних функцій.

Для фахівців професій типу «людина – людина» компетентність у спілкуванні, знання закономірностей, функцій, видів, форм, рівнів і способів впливу на особистість є однією з головних умов досягнення високого рівня професіоналізму, оскільки в умовах контактування можна створити адекватне уявлення про людину, її бажання, потреби. Таким чином, знання сутності спілкування, його особливостей і проблем складає підґрунтя для реалізації та поліпшення стосунків з іншими людьми, у тому числі в професійній сфері.

Професійне спілкування працівників сфери обслуговування належить до рольової комунікації, учасники якої виступають як носії певних ролей.

При такому спілкуванні людина віддзеркалюється не стільки як індивідуальність, скільки як соціальна одиниця, що виконує певні функції.

Отже, працівник сфери обслуговування повинен мати добре розвинену комунікативну компетентність, під якою ми розуміємо здатність використовувати комунікативну культуру в спілкуванні з різними верствами населення, здатність творчо, цілеспрямовано, доречно встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми засобами української мови з урахуванням конкретної професійної ситуації та комунікативної спрямованості. Комунікативна компетентність має складну структуру і визначається певною системою наукових знань і практичних умінь.

У процесі професійної підготовки формування комунікативної культури майбутніх фахівців викладач має спиратися на положення про те, що:

- пріоритетним завданням є використання комунікативних засобів відповідно до конкретного соціального контексту;
- побудова навчального процесу вимагає залучення здобувачів вищої освіти до ситуативного спілкування, максимально наближеного до реальних виробничих ситуацій;

– викладач не лише організовує ефективну взаємодію, а й стає активним координатором навчальної діяльності майбутніх фахівців, їхнім партнером;

– на практичних заняттях перевага надається інтерактивним парним, груповим видам діяльності, діловим і рольовим іграм, завданням з вирішенням певних виробничих проблем із використанням діалогу, дискусії, дебатів, моделювання ситуацій.

Як свідчать спостереження людина, котра вміє добре говорити, навіть якщо вона і не відзначається якимись особливими здібностями, робить враження знавця своєї справи. Мова йде про здатність швидко знаходити найсприятливіший тон і потрібну форму спілкування з клієнтами та співробітниками, розуміння ситуації, гнучкість у розмові на засадах чуйності та співчуття, простоти й природності спілкування, об'єктивність підходу до поведінки інших [6, с. 102]. Таким чином, від міри відповідності поведінки людини соціальним вимогам залежить успіх її професійної діяльності.

Професійна комунікативна культура фахівців типу «людина – людина» визначається відповідністю компонентів внутрішньої структури комунікативної поведінки особистості (культура використання мовних засобів і мовних стереотипів; способів формування і формулювання думки, культура мислення тощо) компонентам професійної діяльності (сфера комунікативної діяльності, типові ситуації з найбільш характерними для них соціальними ролями й жанрами тощо). Таким чином, специфіка комунікативної культури фахівців сфери обслуговування виявляється в адекватності способу формування і формулювання думки й відбору мовних і поведінкових засобів професійним ситуаціям і виконуваним ролям.

Міру здатності об'єктивно бачити, тлумачити комунікативну ситуацію і знаходити адекватний спосіб поведінки у ній характеризує комунікативна компетентність. Поняття ж комунікативної компетентності відображає рівень майстерності людини у міжособистісному спілкуванні й спирається, перш за все, на психологічні знання про себе та інших, а також на обрану стратегію в спілкуванні та комплекс відповідних умінь [8, с. 219]. Це слід враховувати у

підготовці майбутніх фахівців сфери обслуговування для забезпечення результативної міжособистісної взаємодії у професійній діяльності, а також з метою впливу на формування комунікативної культури майбутніх працівників сфери послуг.

Список використаних джерел:

1. Бахтіярова С.А. Азбука саморозуміння. Реверсивний психоаналіз. Київ, 2012. 76 с.
2. Дегтярьова Г.С. Теоретичні та методичні основи розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівці сфери обслуговування. Київ, 2010. 69 с.
3. Закордонець Н.А. Методологічні аспекти вивчення формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Харків, 2013. 26 с.
4. Кучерявий І. Т. Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистості: навч. Посібник Київ, 2009. 163 с.
5. Литвин А. В. Інформатизація професійно-технічних навчальних закладів. Львів, 2011. 139 с.
6. Максименко І.Г. Формування комунікативної компетентності студентів технічного університету. Харків, 2017. 102 с.
7. Ничкало Н. Г. Трансформація професійно-технічної освіти України. Львів, 2008. 47 с.
8. Повякель Н.І. Психологія особистості: словник- довідник: Київ, 2011. 219, 269 с.

Т.Г. Саприкіна,
викладач психолого-педагогічних дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Навчально-виховний процес в цілому і кожен окремий урок зокрема завжди спрямовані на формування особистості – дитини, підлітка, юнака або дівчини. А все, що складає особистість, виникає в процесі її спілкування – зі всіма людьми, що оточують цю особистість, а особливо з вчителями та батьками. Навіть повсякденне наше самопочуття складається з багатьох контактів з рідними, друзями, зі всіма знайомими й незнайомими людьми, з якими життя нас зводить. І недарма в останній час все більш популярними стають опитування громадської думки та інші галузі соціальної психології.

Але якщо для інших спілкування – це інтерес любительський, то для педагогів – це не формальне питання. В педагогічній діяльності спілкування – це не «розкіш», а професійна необхідність, без якої дана трудова діяльність просто неможлива. Структура педагогічної праці має, як вважають психологи, понад 200 компонентів. Але одним з самих важких з них є спілкування, бо саме у живому спілкуванні педагога з дитиною здійснюється найголовніше в педагогічній роботі – вплив особистості на особистість. Тому з часів А. С. Макаренка заклик «Вчитесь спілкуватись!» не зникає зі сторінок газет і журналів, лунає в передачах радіо, телебачення, заповнює Інтернет. І це, безумовно, не випадково. Це зійшлося з урозумінням не тільки вченими й журналістами, але і всіма людьми важної ролі спілкування для успішної роботи й щасливого життя. Виявилось також, що не всі з нас вміють спілкуватись. І, нарешті, цей заклик з'явився завдяки тому, що знайдені способи навчання людей спілкуванню. Таких способів багато, і використовуються вони з різною метою. І їх треба знати, вивчати, особливо людям, які обрали для себе професію педагога, оскільки вміння спілкуватись – необхідна умова професійного успіху.

Поговорите з молодими вчителями. Спитайте, що найбільш їх хвилює – і дознаєтесь, що саме це вічне для практичної педагогіки питання: як організувати комунікативні взаємовідносини з дитиною.

Можливе, хтось засумнівається: а дійсно треба вчити спілкуванню, не прийде все само собою? З таким поглядом трудно погодитись, тому що оволодіння педагогічними методами спілкування шляхом проб і помилок ускладнює роботу, негативно впливає на ставлення до професії і навіть веде до відмовлення від неї.

Може виникнути й ще одне заперечення: якщо систематично і ретельно аналізувати таку складну, індивідуально-творчу сферу, як спілкування, то вона може втратити свою унікальність, особистісну неповторність. Але досвід педагогів-практиків – і молодих, які тільки починають свій шлях в професії, і досвідчених майстрів – дозволяє впевнено казати: ні, вчиться педагогічному спілкуванню необхідно. Саме у непомітній і кропіткій роботі з пізнання себе у спілкуванні з дітьми, з оволодіння основами педагогічного спілкування формується творча індивідуальність педагога.

Яке буває спілкування?

По-перше, міжособистісне (вільне), при якому мета знаходиться у самій людині і пов'язана з задоволенням потреби взаємовідношень з оточуючими (знайомство – приятельство – дружба – любов).

По-друге, ділове, при якому мета знаходиться поза себе і яке здійснюється в процесі різних видів діяльності (партнерське спілкування – товариське спілкування).

В діяльності викладача комунікативні здібності – це невід'ємна складова його педагогічних здібностей. Дві головні фігури в школі – вчитель і учень. Їх спілкування на уроці, у поза навчальній роботі, під час відпочинку стає важливою умовою ефективності освітнього процесу, засобом формування особистості учня. Все починається з викладача, з його уміння організувати педагогічно доцільні відносини як основу творчого спілкування. Неправильне педагогічне спілкування народжує страх, невпевненість, послаблення уваги, пам'яті, порушення динаміки мовлення, зніжує бажання та вміння мислити

самостійно, збільшує конформність поведінки. А надалі формується стійке негативне ставлення до вчителя, а потім до предмета.

Але навіть спілкування з учнями повинне зніжувати такі емоції, викликати радість пізнання, бажання виконувати різноманітну діяльність.

Спілкування у педагогічній роботі – це по-перше, засіб рішення навчальних задач, по-друге, соціально-психологічне забезпечення виховного процесу, по-третє, спосіб організації взаємовідносин вихователя і дітей, які допомагають успішності навчання і виховання. А.С. Макаренко підкреслював, що головним в спілкуванні педагога з учнями повинні бути відношення, які засновані на переконанні та вимогливості [3]. В. О. Сухомлинський особливо засуджував крик педагога і неодноразово попереджував, що «слово педагога повинне насамперед заспокоювати» [4].

Безумовно, що педагог повинен бути ініціатором, лідером у керівництві спілкуванням і в загалі освітнім процесом. А для цього, як радить В.В. Кан-Калик у своїй книзі «Учителю о педагогическом общении», слід звернути увагу на оперативність початку контакту, на формування почуття «ми», на введення особистісних аспектів у взаємодії з учнями, на демонстрацію власної довіри до класу, на яскраві приклади діяльності, на організацію цілісного контакту зі всією групою, на зміну негативних стереотипних установок стосовно окремих учнів [2].

Все це допомагає подолати бар'єри, які можуть виникати у вчителя в процесі педагогічної діяльності. По-перше, це бар'єр боязні класу, фізичний бар'єр-дистанція, за допомогою якого педагог віддаляє себе від учнів, «зачиняє себе». По-друге, це може бути соціальний бар'єр – постійне підкреслення своєї позиції «зверху» («Перед вами вчитель!»), своєї переваги. По-третє, може бути гностичний бар'єр, коли педагог не адаптує своє мовлення до рівня розуміння учнів («незрозуміло говорить»).

Зняти будь-які бар'єри педагогу допомагає насамперед виховання правильних форм спілкування, вибір правильного стилю спілкування.

У вітчизняній психології розроблені чіткі риси соціально-психологічного портрета різних типів керівників. Педагог теж керівник, тому дані стилі

керівництва відповідають його педагогічній діяльності, його педагогічному керівництву. Образні їх назви надав у своїй книзі «Как вести за собой» А. М. Лутошкін. Він називає їх «разящие стрелы», «возвращающийся бумеранг», «плывущий плот»

«Разящие стрелы» – це авторитарний стиль, коли педагог негайно припиняє будь-яку ініціативу. Основні форми взаємодії – приказ, вказівка, інструкція, догана. Вчитель лаконічний, у нього начальницький тон, він нетерпимий до заперечень.

«Возвращающийся бумеранг»– це демократичний стиль, коли педагог вислуховує думку колективу, розвиває самоврядування, стимулює активність. Основні способи спілкування – прохання, порада, інформація.

«Плывущий плот»– це анархічний стиль, для якого характерне невтручання в життя колективу. Педагог не проявляє активності, всі питання розглядає формально, фактично уникає відповідальності за, що відбувається.

Найкращий стиль – демократичний. Хоча якісні показники тут можуть бути і нижче, ніж при авторитарному стилі, але бажання працювати залишається навіть при відсутності керівника. Збільшується творчий тонус, розвивається почуття відповідальності, гордість за свій колектив.

Найгірший стиль – це стиль ліберальний, тому що при ньому, як правило, виконуються роботи менш і якість її гірше.

Будувати свої відношення з учнями на основі демократичного стилю педагогу допомагає почуття педагогічного такту. Саме він дозволяє досягнути справжній культурі спілкування з учнями.

Педагогічний такт не допускає крайностей у спілкуванні. У зв'язку з цим К. Д. Ушинський писав: «В школі повинна царити серйозність, яка допускає жарт, але не перетворює усю справу на жарт, ласкавість без нудотності, справедливість без прискіпливості, доброта без слабкості, і, головне, постійна розумна діяльність». Методи, які використовує педагог, повинні бути оптимальними, здійснювати їх треба делікатно, ненав'язливо. Надмірність може привести до зворотної реакції: надмірна вимогливість до неслухняності, надмірна поблажливість до грубості.

Педагогічний такт передбачає також гнучкість поведінки педагога – педагогічну тактику. Бо педагог виступає перед учнями у різних ролях, які потребують проявлення такту у тональностях: на уроці – чіткість, коректність, вимогливість; у позакласній роботі – невимушеність, душевність, розкутість, дружнє спілкування. Вибір тактики пов'язаний з умінням педагога користуватися ролевими позиціями. Їх визначення: позиція «батька», позиція «дитини», позиція «дорослого» - можна знайти в книгах психотерапевта А.Б. Добровича. Дослідження ролевих позицій звертає нас до необхідності для педагога вміння співпрацювати з учнями.

Які ж комунікативні уміння необхідно розвивати у себе?

1. Володіти соціальною перцепцією, тобто «читанням по обличчю».
2. «Подавати себе» у спілкуванні з учнями.
3. Розуміти, а не тільки бачити, тобто адекватно моделювати особистість учня, його психічний стан по зовнішнім ознакам.
4. Оптимально будувати своє мовлення у психологічному плані, тобто вміння мовленнєвого спілкування, мовного і немовного контакту з учнями.
5. Намагатись долати негативні установки стосовно деяких учнів.
6. Пам'ятати, що у спілкуванні елемент критики не повинен бути домінантним, інакше втрачається дружність як загальний психологічний контекст взаємодії, без якого неможливі плідотворні міжособистісні відношення.
7. Частіше посміхатися.
8. Прагнути, щоб при спілкуванні частіше лунали схвалення, заохочення. Психологи дознались, що для нормального самопочуття людині протягом дня потрібно мінімум 8 «погладжувань»: посмішка, ласкаве звертання, інтерес до самопочуття, комплімент та інше.
9. Пам'ятати, що людей завжди хвилює їх особистість – ваше відношення до неї, розуміння, повага та інше.
10. Слідкуйте за власним мовленням, пам'ятайте, що воно – відображення вашої особистості.

І ще: у будь-якому спілкуванні завжди потрібно бути витриманими, привітними, делікатними і тактовними. Індійська мудрість свідчить, що людина низького рівня вихованості завжди відповідає на все грубістю, середнього рівня – грубістю на грубість, і тільки людина вихована, яка поважає себе, ніколи не буває грубою, як би до неї не відносились.

Список використаних джерел:

1. Добрович А.Б. Воспитателю о психологии и психогигиене общения: Кн. для учителя и родителей. М.: Провещение, 1997. 207 с.
2. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: Кн. для учителя. М.: Просвещение, 1997. 190 с.
3. Макаренко А. С. Избранные произведения. Изд. 2-е., испр. и доп. К.: Рад. шк., 1995.
4. Сухомлинский В. А. Избранные произведения в п'яти томах. – Киев, «Радянська школа», 1989.
5. Ушинский К. Д. Избранные педагогические сочинения. Под ред. А. И. Пискунова. М.: Педагогика, 1974.
6. Налагоджуємо професійне педагогічне спілкування. Електронний ресурс. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/21-nalagodzhuyemo-efektivne-pedagogichne-spilkuvannja>

Н.В. Сергієнко, викладач
загальнотехнічних дисциплін
ВП «Лисичанський педагогічний
коледж Луганського національного
університету імені Т. Шевченка»

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УСВІДОМЛЕНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ

Інтернет-простір та студентська молодь – корисно чи небезпечно? Інтернет – джерело безмежної інформації. Тут є багато цікавого й корисного для навчання та відпочинку, є можливість розширити свій кругозір. В Інтернеті можна спілкуватися з друзями з різних країн світу – попрактикувати іноземні мови, які вивчаєш у коледжі або запропонувати друзям вивчити твою рідну мову. Знайомство з ровесниками в різних куточках планети — це можливість дізнатися про далекі країни, ознайомитися зі звичаями та традиціями інших народів, переглядати фото чи відео. Щоранку ми з'ясовуємо, яка буде погода, що відбувається в країні та світі, чи всі рідні люди здорові, для цього нам необхідно щоб Інтернет працював з високою швидкістю і ми змогли своєчасно отримати інформацію, яка нас цікавить в даний момент.

Безпечна взаємодія особистості з Інтернетом неоднозначно впливає на її здоров'я та соціальне становлення. З одного боку, Інтернет надає величезні можливості для спілкування, читання книг, відвідування он-лайн музеїв та перегляду кіно, а з іншого – містить віртуальні загрози, які можуть мати негативні наслідки для особистості та її близьких у реальному житті. Отже, Інтернет — це цілий світ, але віртуальний [2, с. 13].

Студенти є одним з найбільш активних користувачів мережі Інтернет, більшість молоді не уявляє своє життя без сучасних гаджетів і соціальних мереж. Для сучасної молоді процес спілкування з друзями, які знаходяться на відстані, дуже важливий, тому вони використовують різноманітні соціальні мережі: Viber, Instagram, WhatsApp, VK та інші. Щодня освітній процес вимагає від студентів пошуку додаткової інформації, виконання різноманітних завдань, створення відеоматеріалів, відвідування блогів викладачів, перегляд фотоматеріалів, написання реферативних повідомлень, створення презентацій

та публікацій, надсилання електронних листів, тому на допомогу приходять різні web-сайти, електронна пошта, пошукові системи, інтернет-чати, голосові чати, дошка оголошень, миттєвий обмін повідомленнями, відеоконференції, соціальні мережі. Для молоді Інтернет – це можливість розважитися, усамітнитися та відсторонитися від проблем, знайти цікавих співрозмовників, відкрити нові можливості для самореалізації, а найголовніше – це можливість вільно спілкуватися.

Отже, студенти в Інтернеті навчаються, розважаються, спілкуються, знайомляться, мандрують, саморозвиваються та самореалізуються.

Інтернет – дуже потужний ресурс, який значно полегшує життя людини та відкриває майже необмежені можливості для самореалізації та саморозвитку юної особистості, спілкування, навчання, дозвілля. Але разом з тим, в Інтернеті приховано досить багато небезпек як для молоді, так і для дорослих. Знання цих небезпек дозволить їх уникнути. На сьогодні існує безліч небезпек, а саме віруси, нелегальні та шкідливі матеріали, що не відповідають віковим особливостям і негативно впливають на фізичне та психічне здоров'я молодої людини (контент для дорослих, пропагування насилля над дітьми, жорстокої поведінки, шкідливих звичок, он-лайн звалення дітей), кібер-хуліганство (кібер-булінг, кібер-грумінг, інтернет-шахраї), виманювання інформації про дитину та її сім'ю з метою подальшого пограбування, шантажу, спам, sms-повідомлення різного змісту [2, с. 36].

Ще одна із головних проблем сучасного студентства та і взагалі молоді є інтернет-залежність. Інтернет-залежність є одним із різновидів залежної поведінки, поряд з алкогольною, наркотичною залежністю, залежністю від азартних ігор тощо [1, с. 288–292].

У найширшому розумінні Інтернет-залежність є нав'язливим бажанням користувача вийти в мережу та нездатність з неї вийти. Суть патологічної Інтернет-залежності полягає в домінуванні поганого над хорошим, що супроводжується серйозними порушеннями в здатності індивіда функціонувати в реальному світі. Вплив Інтернету на особистість має специфічні наслідки, особливо в студентському віці. Коли молода людина надмірно захоплюється

кібер-середовищем це може призвести до інтернет-залежності, внаслідок якої відбувається знецінення реальності, змінення системи цінностей, мрій та прагнень, що, у свою чергу, позначається на процесі життєвого планування [3, с. 122].

Наша задача, як педагогів, попередити негативний вплив Інтернету на свідомість молоді, зміцнити їх психічне та фізичне здоров'я, стати провідником в глобальній мережі, а також навчити безпечним методам користування інтернет-ресурсами.

Для успішної реалізації поставлених задач в нашому початковому закладі створена система заходів соціально-педагогічної профілактики інтернет-залежності студентської молоді. Так на заняттях з інформатики, безпеки життєдіяльності, основ охорони праці викладачі знайомлять студентів з правилами користування комп'ютерною технікою, інтернетом, з перевагами та небезпеками середовища Інтернет, вивчають правила безпечної поведінки під час відвідування різних web-сайтів, спілкування в інтернет-чатах, соціальних мережах, а також під час кожного заняття надають рекомендації щодо організації здорового освітнього процесу (обмеження часу користування комп'ютером та різними гаджетами, проведення гімнастики для органів зору та опорно-рухової системи, психологічні тренінги, проведення профілактичної роботи з питань безпеки життєдіяльності студентів під час користування мобільним телефоном, комп'ютером, навушниками). Вже декілька років поспіль наш навчальний заклад долучається до заходів, які проводяться в рамках Дня безпечного Інтернету (онлайн-конференції, надання рекомендацій батькам та студентам щодо безпечного користування Інтернетом, створення інформаційних буклетів, проведення виховних заходів: лекцій-консультацій, корекційних тренінгів, диспутів, бесід).

Отже, захист дітей та молоді від негативного інформаційного впливу є одним із напрямів української державної політики в галузі освіти. Ми повинні створити необхідні умови, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільне видалення матеріалів, що становлять загрозу фізичному та інтелектуальному розвитку, спричиняють розлад психологічного стану дітей та

молоді, сприяють формуванню в студентів усвідомленого ставлення до використання Інтернету.

Список використаних джерел:

1. Андрієнко А. .О Інтернет-адикція як форма залежної поведінки [Текст]/ Андрієнко А.О. // Проблеми соціальної роботи в аспекті реформування соціальних відносин: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції /За ред. Кривоконь Н.І. та Сили Т.І. Чернігів : ЧДПСТП, 2008. С.288–292.
2. «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі»: навчально-методичний посібник /А.Б. Кочарян, Н.І. Гущина. Київ, 2011. 100 с.
3. Левицька Н.С. Особливості профілактики Інтернет-залежності серед студентської молоді/ Н.С.Левицька // Новітні технології у науковій діяльності і навчальному процесі: Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених (м. Чернігів, 16-17 квітня 2013 р.) : тези доповідей : в 2-х т. Т. 2. Гуманітарні науки. Чернігів: Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. 543 с.

В.В.Слобода,
мистецтвознавець, директор
Дніпровського Будинку мистецтв.

РОЛЬ ВИСТАВОК НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.

Соціальні та економічні процеси, що мають місце на початку 21 сторіччя в Україні, зумовлюють необхідність духовного оновлення суспільства. Враховуючи виклики соціокультурної реальності сьогодення, великого значення набуває модернізація сучасної освіти, зокрема системи естетичного виховання. Проблеми естетичного виховання молоді засобами мистецтва розроблялись у різні часи педагогами: Г. Сковородою, В. Сухомлинським, К. Ушинським, І. Зязюном, Б. Неменським, Л. Масолом та багатьма іншими. Деякі аспекти виховання молоді засобами мистецтва відображені також в роботах Л. Виготського, Б. Теплова, І. Богуславської. У більшості законів України щодо освітянської галузі зараз обґрунтовані напрями гармонійного розвитку особистості, наголошується на необхідності залучення молоді до вивчення і збереження українських культурно-історичних традицій. Як відомо, саме культура є ключовим чинником, що зміцнює єдність і ідентичність нації. У зв'язку з цим актуалізується посилення співпраці закладів освіти та закладів культури. Важливою постає проблема використання різними навчальними закладами потенціалу естетичної культури для формування світоглядних орієнтирів молоді. Тому особливе значення покладається суспільством сьогодні на заклади культури, як такі що беруть на себе естафету від закладів освіти з виховання у школярів і студентів найкращих якостей :громадянських, духовних, морально-етичних, естетичних тощо.

Кожна нація, кожен народ мають самобутнє декоративно-вжиткове мистецтво, свої традиції, звичаї, обряди та свята, становлення яких відбувалося протягом багатьох століть. Розвиток історії підтверджує, що будь-який витвір народного декоративно-вжиткового мистецтва є органічною єдністю утилітарного і художнього. Філософ І. Я. Богуславська [2] підкреслює, що «усе,

до чого торкалися руки народних майстрів, перетворювало буденне в явище мистецтва. Предмет набував форму, зручну і найбільш доцільну у своєму прямому призначенні та водночас художньо виражену, образну та естетично цінну». Ми поділяємо думку вченої і розуміємо, що залучення молоді до вивчення народних джерел національної культури буде сприяти укріпленню ідентичності та дасть поглиблене осмислення народного уявлення про красу. Саме усвідомлюючи ці процеси, створений вісім років тому в Дніпрі Будинок мистецтв одним із пріоритетів своєї роботи, визначив збереження і розвиток усіх видів народного мистецтва, притаманних нашому етнографічному регіону. Весь арсенал мистецьких заходів Будинку мистецтв спрямований на розв'язання таких завдань: поглиблення знань з історії українського народу та його культури, формування у студентів шанобливого ставлення до українських традицій, свят та обрядів, популяризація діяльності, пов'язаної з вивченням і відродженням українського народного мистецтва. Ними був ініційований проєкт «Дивосвіт народного мистецтва», що має на меті виявлення майстрів-носіїв традицій, об'єднання їх, проведення виставок, зустрічей, майстер-класів для знайомства широких верств населення зі здобутками представників цієї унікальної скарбниці мистецьких надбань усіх попередніх поколінь. У рамках проєкту щорічно проводяться різноманітні Всеукраїнські виставки:

- «Різдвяна казка», яка демонструє традиційні народні іграшки та атрибути різдвяно-новорічних свят із різноманітних природних матеріалів, створених майстрами із різних міст України:

- «Мистецькі атрибути Великодніх свят», в експозиції якої представляються ті види народного мистецтва, що використовуються в найпопулярнішому народному святі – Великодні,

- «Магія творення ляльки», що представляє розмаїття української традиційної ляльки-мотанки, сувенірної, вузлової та сакральної ляльки;

- «Народне мистецтво козацького краю» демонструє стан розвитку видів народного мистецтва саме у Середній Наддніпрянщині.

На базі цих Всеукраїнських виставок проведено сотні лекцій-екскурсій, більшість з яких адресована молоді. Крім того, у Будинку мистецтв

неодноразово експонувались виставки окремих видів народного мистецтва: петриківського розпису, лозоплетіння, лялькарства, вишивки, художньої обробки природних матеріалів. Виховання естетичних смаків у студентської молоді шляхом відвідання виставок стало ефективною формою поза аудиторної роботи, яка будується на принципах зацікавленості й враховує інтереси та нахили студентів. Відвідання виставок є логічним продовженням аудиторних занять і допомагає студентам освоювати навчальний матеріал, розвиває ініціативу, сприяє розумовому та естетичному вихованню. Під час лекцій-екскурсій у Будинку мистецтв формується вміння розуміти українські традиції та цінувати прекрасне. Студентська молодь залучається до участі у майстер-класах з різних видів народного мистецтва, що проводять члени Національної спілки майстрів народного мистецтва України та провідні майстри народного мистецтва нашого регіону. Участь студентів у майстер-класах, творчих зустрічах з носіями культурних архетипів українця на базі виставок сприяє вирішенню важливих завдань у сфері естетичного виховання. Спираючись на власний досвід, ми впевнились, що твори декоративно-вжиткового мистецтва, які молодь бачить на виставках, можуть і повинні стати засобом національного відродження та естетичного виховання молоді. З цією метою Дніпровський Будинок мистецтв укладає договори про творчу співпрацю з навчальними закладами міста. Твори народних майстрів захоплюють відвідувача, створюють атмосферу зацікавленості, спонукають до діалогу, викликають оптимальний емоційний стан для формування культури особистості молодої людини. На значення діалогу з молодими наголошує доктор філософських наук, професор, академік НАПН України І.А. Зязюн, підкреслюючи, що «Результативність діалогу залежить від сумісних ціннісно-орієнтаційних установок, визначення проблем доступних і особистісно значущих для суб'єктів спілкування, від рівня реалізації естетичного самопізнання. В діалозі відбувається реалізація функцій естетичної культури». Прикладом само ідентичності молоді стала участь студентів у Всеукраїнській акції «Україна – разом!», що зафіксована як Національний рекорд по найбільшій кількості людей, об'єднаних спільною справою – вишиванням карти України. До Дніпра частково вже вишите полотно

було передане із зони АТО. До акції спільного вишивання карти України в нашому місті приєдналися не тільки члени об'єднання майстрів народного мистецтва, а й студенти декількох ЗВО і коледжів.

Наше життя сьогодні змінилось: прискорились темпи урбанізації, міграційні процеси, через Інтернет відбувається процес взаємопроникнення культур всіх народів, часто їхня уніфікація. Традиційна народна культура українців стоїть перед загрозою втрати автентики і етнічної ідентичності, розчинення у світовій маскультурі. З метою популяризації усталених різновидів декоративно-вжиткового мистецтва, традицій образної системи народних майстрів – носіїв архетипних кодів українців члени об'єднання майстрів народного мистецтва Будинку мистецтв провели декілька виставок в інших державах (Німеччина, Польща, Болгарія, Литва, Франція, Китай, Грузія, Японія). Ці виставки стали не просто формою народної дипломатії, а й сприяють формуванню позитивного іміджу України у світі. Особливо важливо те, що до експонування у виставках у Болгарії та Литві були відібрані і творчі роботи трьох студенток дніпровських ЗВО.

Місія трансляції мистецьких традицій покладається сьогодні у першу чергу на викладача та працівника культури. 17 років тому в нашому місті був започаткований проєкт «Фольклорні скарби передмість Дніпропетровська». У рамках цього авторського проєкту проходить залучення молоді до вивчення традиційних обрядів колядування, щедрування, зустрічі весни, відзначення Зелених свят тощо. Серед учасників проєкту – багато молоді. Крім того, колективом Будинку мистецтв готуються і проводяться святкові заходи, що мають на меті популяризацію фольклору, народних свят та обрядів. Серед них: у рамках новорічних свят – Свято українського фольклору «Несу щедрівочку» та етнографічний вечір «Щедра кутя», де молодь дізнається секрети приготування традиційної української новорічної куті, фестиваль «Ой зав'ю вінки та й на всі святки», святкування Івана Купала.

Традиційна культура українців – це пласт української культури, пов'язаний із відтворенням світосприйняття українського народу, його психології, естетичних прагнень та моральних настанов. Притаманними для

України є музика, пісні, танці, декоративно-вжиткове мистецтво, обряди та свята, що існують як єдиний комплекс, який органічно входив до життя українського народу протягом усієї його історії. Аналізуючи ступінь збереження української традиційної культури, ми розуміємо важливість проведення виставок декоративно-вжиткового мистецтва та організації роботи на їх базі для формування ідентичності та естетичної культури студентської молоді.

Працівники культури та наші колеги-освітяни ведуть значну роботу по збереженню і розвитку народної культури. Тож маємо надію на збереження різних видів народного мистецтва у нашому краї, естетичне виховання студентської молоді, враховуючи й наші спільні зусилля, і бажання долучатись до спільної роботи та осмислення процесів формування ідентичності української молоді. Потенціал наших галузей дуже значний. Держава намагається створювати умови для побудови культурного простору, виховання молодих поколінь на здобутках духовної культури українців, а від нас з вами залежить яким змістом ми цей простір наповнимо і чи будуть наші онуки пам'ятати традиції своїх пращурів/

Список використаних джерел:

1. Бабенко В.А.Этнографический очерк народного быта Екатеринославского края. Харків.2013. 78 с.
2. Богуславская И.Я. Современные проблемы народного искусства (конференция по народному искусству) // Этнограф.обозрение. 1992. № 4; Народное искусство. Материалы и исследования: Сб. ст. СПб., 1995.
3. Выготский Л.С. Психология развития человека. М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. 1136 с.
4. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 560 с.
5. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості // Вибр. твори: У 5-ти т. Т.1. К., 1976. С. 2-202.

М.П. Сухий,
канд. техн. наук, професор
О. В. Коломієць,
канд. техн. наук
ДВНЗ « Український державний
хіміко-технологічний університет»

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧА ЗІ СТУДЕНТАМИ

Важко уявити сучасний світ без гаджетів та Інтернету, який є глобальним міжкультурним та технічним явищем, що дає змогу одержувати та поширювати інформацію. Сучасні студенти, у порівнянні з попередніми поколіннями молоді, менше читають художню, науково-популярну та іншу літературу, майже не відвідують театри, музеї, виставки [1, с. 10]. Для молоді соціальні мережі стали не лише засобом спілкування, а й активним дискурсом, який впливає на формування світогляду, ціннісних орієнтацій їх відношення до життя, навчання і навколишнього світу в цілому.

Соціологічні дослідження показують, що 93,2 % студентів користуються соціальними мережами в Інтернеті. Найбільш популярною серед студентів є соціальна мережа Instagram. Головною метою використання соцмереж є спілкування із друзями та обмін інформацією. Ставлення до «сидіння» в соціальній мережі в кожного своє. Хтось підкорився модній тенденції й зареєстрував свої сторінки всюди, де цікаво, а хтось і години не може прожити без посту.

Не останню роль в процесі виховання студентської молоді відіграють куратори. Головним завданням діяльності куратора студентської групи є створення системи підготовки та супроводу вразливої молоді у період переходу до самостійного життя, адаптація до умов навчання в університеті, допомога у вирішенні проблем, виховання культури поведінки та спілкування, культури навчальної та наукової діяльності, інформаційної культури. Адекватна оцінка студентами своїх можливостей у навчанні – важливий компонент саморегуляції освітньої діяльності, оскільки нерідко спостерігається неузгодженість їх самооцінювання та дійсних можливостей. Зважаючи на широке використання

соціальних мереж таких як Instagram, Facebook та месенджерів Viber, WhatsApp для підвищення ефективності роботи зі студентами, успішної реалізації виховних завдань та ефективного навчання викладачі кафедри енергетики ДВНЗ УДХТУ організували виховну діяльність з використанням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та створили аналітичні веб-сторінки про стан успішності в окремій групі та на курсі, про якість відвідування занять, домашні завдання, курсові проєкти та роботи, вимоги до їх виконання і захисту. Спілкування зі студентами в соціальних мережах підвищує рівень засвоєння інформації та дає змогу встановити більш довірчі відносини між куратором та студентами групи й видавати завдання для самостійного опрацювання лекційного матеріалу в разі пропуску занять. Вміло спрямувавши захоплення молоді сучасними технологіями, можна розвивати необхідні навички в оволодінні новими, вкрай необхідними в подальшому житті знаннями. На кафедрі енергетики куратори студентських груп проводять кураторські години на теми: «У полоні комп'ютера», «Що я знаю про комп'ютерну і мобільну залежність?», «Як жити у комп'ютерному світі?», «Чому я сиджу в Instagram?».

Клопітка робота зі студентами – щотижневе, а в більшості випадків, щоденне спілкування з кожним окремо студентом, телефоном або в месенджері, організація спільного дозвілля, різнобічне пізнання особистості кожного, частково і з його профілів у соціальних мережах, спільне формулювання мети і завдань на перспективу дає позитивні результати.

Список використаних джерел:

1. Волобуєв М. І. Дослідження ціннісних орієнтацій студентів // Вісник КНТЕУ. 2010. №6. С. 116–121.

Тараканова А.П., методист вищої
категорії відділу наукового та
навчально-методичного
забезпечення змісту позашкільної
освіти та виховної роботи
ДНУ «Інститут модернізації змісту
освіти»

ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сьогодні в час соціально-політичних і суспільних трансформацій надзвичайно актуально постає питання духовної та ідейної єдності громадян українського соціуму. У формуванні загальнонаціональних цінностей, які б забезпечували таку єдність, вирішальну роль відіграє народна художня творчість. Українська педагогіка визначає творчість як процес діяльності, результатом якого є створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей особистості, і тому набуває великого значення практичне вирішення проблеми виявлення, розвитку і реалізації творчих здібностей дітей і молоді та її місця у формуванні всебічно гармонійної особистості. Художня творчість представляє в собі свідому, активну цілеспрямовану діяльність людини, в якій особливе місце посідає формування естетичної культури у дітей і молоді. Необхідно підкреслити, що головне у змісті культури – не речі, а людина, суспільство. У сучасному суспільстві, для якого характерні багатобарвна культурна мозаїка, широке впровадження інформаційно – комунікативних технологій, потужний інформаційний потік, виникає нагальна потреба у вихованні культурної людини, що вміє виявити свою унікальну самобутність і визначати національні цінності країни. Художня культура через мистецтво розкриває багатий світ духовної культури людства в розмаїтті її жанрів, стилів, спираючись на досягнення української культури, її своєрідність і внесок у світову культурну спадщину.

Саме художня творчість стала основою формування хореографічного мистецтва, зокрема танець, коріння якого сягає глибинних первісних горизонтів історії, пройшов своєрідний і тривалий шлях і відіграє неабияку роль у системі духовних цінностей людства. Танець, як невербальна знакова система, є

однією із перших природно-історичних форм вияву і реалізації у всіх народів потреби у спілкуванні. У танці не звучить слово, але виразність пластики людського тіла, музичних ритмів і мелодій виявляються могутньою силою, тому мова танцю інтернаціональна і зрозуміла всім. Спочатку людство вклало в танці свої уявлення і вірування – танець був складовою частиною релігійних обрядів. Обрядові танці в первісному вигляді і донині зустрічаються в Австралії, Африці, американських індіанців, у народів півночі Росії, в них і сьогодні продовжують відлунювати риси стародавніх предків. Проїшов час, і обрядові танці втратили своє магічне значення, а їх замінили сценічні танці стародавніх греків і римлян, хороводи, бранлі, з'явилися перші балети [3].

Змінювалося суспільство – змінювалося і хореографічне мистецтво. Мистецька спадщина, акумулюючи емоційно-естетичний досвід поколінь, втілює і передає ціннісне ставлення до світу крізь призму етнонаціональної специфіки, тому вона є ефективним засобом виховання моральності, патріотичних почуттів, громадянської позиції. У наш час танець став повноцінним суспільним елементом, перетворюючись на масовий вид дозвілля і набув небаченого розвитку. Тому цінності хореографічного мистецтва важливі з огляду на сучасне виховання підростаючого покоління в полікультурному просторі, оскільки посідає провідне місце в художній культурі.

Завдяки універсальності танцювальної мови яка передає зрозумілу для різних народів смислову інформацію, дають змогу особистості вступати в невербальний діалог, з різними культурами минулого і сучасності, розуміти інших і розширювати свій власний духовний світ, його унікальність і самотність.

У нашій державі склалися певні традиції в хореографічному вихованні учнівської молоді, показником чого є досить велика кількість аматорських хореографічних колективів, в яких проводиться значна робота з естетичного виховання учасників. Процес естетичного виховання можна коротко визначити як вплив на розвиток людини, який здійснюється сукупністю зовнішніх обставин: економічні фактори, природні умови життя, відносини людей, побут, речі. Це різні сфери культури суспільства, світ матеріальних і духовних

цінностей. За сучасних умов, коли відбувається зміна ціннісних орієнтацій в суспільстві, будується національна держава, відроджується національна культура, відчутна потреба в активізації виховних факторів, які проявляються дуже суперечливо. Завдання педагогічних колективів художньо-естетичного напрямку – формувати всебічно гармонійно розвинену особистість, виховувати в ній зацікавленість до культурної спадщини свого регіону, розвивати творчі здібності вихованців через залучення їх до історії розвитку українського народного мистецтва. Знайомити їх з традиціями та джерелами національної культури різних регіонів нашої держави та зарубіжжя. Варто зазначити, що хореографічні колективи є постійними учасниками значущих у регіонах нашої держави подій, концертів, творчих акцій, що дозволяє вихованцям, учасникам колективів, збагачувати свій досвід художньо-естетичної діяльності, пізнавати досвід інших, розвиваючи свої естетичні почуття, смаки, ідеали. І в цьому значну роль відіграють мистецькі заходи, серед яких особливою популярністю користується фестивалі та конкурси.

Фестиваль – суспільне свято, яке супроводжується показом, оглядом яких-небудь видів мистецтва різних за своїм ідейним змістом, міжнародні, всеукраїнські. Фестиваль – широка традиційна форма відзначення важливих у суспільстві явищ, подій, історичних дат, тощо. Виділяючи в безперервному потоці життя найбільш значущі моменти, концентруючи на них увагу, учасники мають можливість всебічно осмислити й емоційно пережити пропонувані заходи, які передбачені програмою проведення фестивалю. Широкої популярності набувають фестивалі-конкурси з хореографічного мистецтва, які на даний час стають найдемократичнішою формою обміну інформацією та поширенням творчих досягнень аматорських колективів і поступово входять у палітру української танцювальної культури. Фестивальне танцювальне життя у сфері аматорських творчих колективів виявилось досить насиченим і потребує ретельного відношення до їх організації державних органів та зацікавлених відомств, громадських організацій.

Так, з ініціативи Міжнародної культурно-освітньої Асоціації за підтримки Міністерства освіти і науки України вже 15 років проводиться Міжнародний

фестиваль-конкурс дитячої творчості «Усі ми діти твої, Україно!», в якому беруть участь учнівські художні колективи з усіх регіонів України та представників національних меншин, що проживають в Україні, а також українців, що проживають за кордоном. За проєктом міжнародної компанії «Сузір'я країн» (м. Одеса) за підтримки Героя України, Народного артиста України, академіка АПН України, директора інституту мистецтв Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова А.Т. Авдієвського протягом 12 років (з 2004 р.) спільно з країнами Угорщини, Словаччини, Чехії та Німеччини проводиться фестиваль-конкурс «Сузір'я країн», в яких взяли участь близько 30 тисяч вихованців мистецьких навчальних закладів із 25 країн Європи і Азії.

Фестивальну естафету продовжують в ряді регіонів нашої держави, в яких організаторами стають хореографічні колективи позашкільних навчальних закладів. Так, відомий фестиваль танцю «Зимові візерунки», започаткований у 1987 році заслуженим вчителем України Ю. І. Гуреївим засновником ансамблю танцю «Подільчак» Хмельницького Палацу творчості дітей та юнацтва і донині проводиться колективом ансамблю, який щорічно збирає танцюристів з усіх куточків України. Міжнародний фестиваль народної хореографії «Барвінкове кружало», започаткований найвідомішим ансамблем народного танцю «Барвінок», під керівництвом Народного артиста України П.А.Бойка, що на Вінниччині. Фестиваль народної хореографії «Барвінкове кружало» - це коло дружби, символ нескінченності буття, головною метою якого – є ознайомлення вихованців з танцювальним мистецтвом різних країн, збагачення життєвого та танцювального досвіду, адже основним завданням кожного колективу-учасника є виховання дітей справжніми громадянами своєї країни, а національний танець є найкращим засобом цього виховання. Вихованці ансамблю на своїх фестивалях подружилися з танцюристами хореографічної школи м. Морган США; з учасниками ансамблів народного танцю «Перла» м. Неменчин (Литва); «Рацібожане» з м. Рацебож, (Польща); «Колкха» з м. Батумі (Грузія).

В наш час хореографічне мистецтво посідає провідне місце в заходах різної спрямованості. Популярність його безперечна. А високе визнання

майстерності аматорських хореографічних колективів України, як в нашій країні, так і за кордоном – це визнання системної навчально-виховної роботи, яка проводиться в освітній галузі. Сьогодні ми не можемо ігнорувати вплив масової культури та засобів масової інформації на формування світогляду суспільства в цілому та кожної особистості зокрема. В цьому питанні важко переоцінити значення змістовних заходів з хореографічного мистецтва, які сприяють соціально-психологічній адаптації, фізичному, духовному та інтелектуальному розвитку дітей, підлітків та молоді емоційно-привабливими й сучасними інтелектуально-естетичними засобами нашої мистецької культури.

Популярність хореографічного мистецтва визнається всім світом і підтвердженням цьому є Міжнародний день танцю, який об'єднує всі танцювальні напрямки та людство заради миру і дружби.

Список використаних джерел

1. Виховання естетичної культури школярів: Навч. посібник, / авт. І. А. Зязюн, Н. Є. Миропольська, Л. О. Хлебнікова та ін. К.: ІЗМН, 1998. 156 с.
2. Тараканова А. П. Танцюйте з нами. Нвчально-методичний посібник для викладачів хореографії 1-4 класів загальноосвітніх і керівників хореографічних гуртків позашкільних навчальних закладів. Вінниця: в-во «Нова книга», 2010. 160 с., нот, іл.
3. Хореографія XXI століття: мистецький та освітній потенціал: зб. Матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, [упор. А. М. Підлипська, ред. Ю.В. Трач] м. Київ, 15-16 квітня 2016 р. Київ: КНУКіМ, 2016. 304 с.

О. А. Удалова, старший науковий співробітник, кандидат педагогічних наук, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», І. О. Макаренко, методист вищої категорії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ

З ПРОБЛЕМ ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми, попри зусилля державних органів, міжнародних та неурядових організацій, залишається однією з найгостріших проблем в Україні.

В Україні за останні 20 років жертвами торгівлі людьми стали майже 15 тисяч осіб, зазначають у Міжнародній організації з міграції.

Так, за даними Міністерства соціальної політики України у 2018 році органами соціального захисту виявлено 286 осіб, які постраждали від торгівлі людьми, з них Мінсоцполітики встановило статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, 221 громадянину, що на 11,6% перевищує показник 2017 року (198 осіб) та вдвічі більше за показник 2016 року (110 осіб).

Протягом 2012–2019 років Міністерством було встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, 818 громадянам (811 громадянам України і 7 іноземцям). З них 316 — це жінки, 420 — чоловіки, 82 — діти (30 хлопчиків та 51 дівчинка).

Органами Національної поліції МВС України у 2019 році було зареєстровано 163 кримінальних правопорушень за статтею 149 (Торгівля людьми) Кримінального кодексу. Поліцейські встановили 55 осіб, причетних до вчинення кримінальних правопорушень зазначеної категорії. Про підозру зловмисникам повідомлено в рамках 146 кримінальних проваджень.

Під час досудового розслідування правоохоронці установили 184 особи, яких було визнано потерпілими від торгівлі людьми. Жертвами стали 111 чоловіків, 72 жінки та одна малолітня дитина.

Відповідно до аналізу кримінальних проваджень, відкритих у 2019 році, вперше за видами експлуатації громадян трудова експлуатація перевищила сексуальну. Зокрема, слідчими розпочато 82 кримінальні провадження щодо

фактів трудової експлуатації, 61 факт стосувався сексуальної експлуатації, 19 кримінальних проваджень розпочато за фактами втягнення в злочинну діяльність.

Також було виявлено 119 кримінальних правопорушень, пов'язаних із сутенерством. Відтак зловмисникам повідомлено про підозру в рамках 87 кримінальних проваджень. Досудове розслідування завершено у 55 кримінальних провадженнях цієї категорії.

За результатами завершення досудового розслідування у першому кварталі 2019 року до суду спрямовані обвинувальні акти стосовно 12 організованих груп. З них п'ять організованих груп викрито у вчиненні злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією жінок і дітей.

Україна як демократична держава взяла на себе зобов'язання щодо дотримання права в частині захисту прав людини – запобігання торгівлі людьми [2; 4].

Україна, інтегруючись у європейську спільноту, затвердила цілий ряд національних програм з проблем захисту прав людини, запобігання торгівлі людьми. Вагоме місце серед них займає постанова Кабінету Міністрів України «Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 р.» від 24 лютого 2016 р. №111, яка передбачає низку важливих заходів освітньо-інформаційного характеру [5].

Однією з найважливіших напрямів діяльності, спрямованою на протидію торгівлі людьми, є ведення просвітницької роботи серед потенціальної групи ризику, якою є зокрема студентська молодь, особливо жінки.

Система науково-методичної роботи педагогічних кадрів спрямована на формування професійно-педагогічної культури педагогів та викладачів, впровадження нових педагогічних ідей, технологій, підвищення навчально-виховного процесу.

В закладах освіти склалась певна система науково-методичної роботи, яка включає масові, групові та індивідуальні форми. Масові форми: цільові семінари, практикуми, педагогічні читання, науково-практичні конференції, симпозіуми та ін. Групові форми: педагогічні та вчені ради, методичні

об'єднання, творчі групи, школи передового педагогічного досвіду, педагогічної майстерності, практикуми та ін. Індивідуальні форми роботи – самоосвіта, наставництво, стажування, наукові дослідження та ін.

Оптимальний вибір варіанту змісту й організаційних форм науково-методичної роботи забезпечується:

- аналізом стану педагогічних та вчених нарад, навчально-виховного процесу з проблем порушення прав людини, запобігання торгівлі людьми;

- вивченням науково-педагогічної літератури з проблем освоєння наукової методики;

- поглибленням вивчення теорії, методики, виховання та викладання окремих предметів, спецкурсів з торгівлі людьми з проблем запобігання торгівлі людьми;

- здійсненням заходів щодо трансформації у педагогічну практику досягнень науки та передового педагогічного досвіду;

- організацією дослідницько-експериментальної роботи; розробленням моделей, схем, рекомендацій, порад щодо впровадження у практику досягнень науки;

- створенням та впровадженням передового педагогічного досвіду з проблеми;

- систематичним вивченням стану та якості знань студентів з проблеми запобігання торгівлі людьми; діагностикою ціннісних орієнтацій студентської молоді.

У плані роботи методичного об'єднання орієнтовно можуть бути передбачені:

- засідання, присвячені обговоренню змісту програм спецкурсів, навчально-методичних посібників з проблем запобігання торгівлі людьми;

- вивчення законодавчих актів, нормативних документів, інструкцій, наказів, обговорення навчально-методичної літератури, що відображають проблему порушення прав людини, торгівлі людьми;

- проведення навчально-виховних заходів і взаємовідвідування різних форм навчально-виховної діяльності;

- вивчення та пропагування педагогічного досвіду;
- підготовка сценаріїв, рефератів, лекцій та ін. для використання в навчально-виховній роботі зі студентами;
- розробка методик щодо вивчення та прогнозування морально-ціннісних орієнтацій студентів;
- обговорення та затвердження теми наукових досліджень експериментально-дослідницької діяльності;
- обговорення та затвердження експериментально-дослідницьких майданчиків, творчих груп наукових досліджень, методик, передових технологій навчання і виховання з проблем запобігання торгівлі людьми.

Розвиток світової спільноти впродовж останніх десятиріч все частіше ставить перед системою освіти завдання розвивати в людині зі шкільного віку почуття гідності, усвідомлення своїх прав та місця в суспільстві, а також можливостей реалізації своїх прав та свобод у житті [7].

Знання, одержані в процесі навчання в структурі правової освіти, а також в процесі викладання основ наук, поглиблюються і розширюються в позааудиторній виховній роботі.

Формування правової культури студентської молоді впливає на поведінку відповідно до чинного законодавства, а також забезпечує життєдіяльність людини відповідно до потреб, інтересів і цінностей гуманного суспільства. Правове виховання молоді вирішує властиві тільки йому завдання. Знання законів та правова свідомість людини є головним фактором, який впливає на готовність до дії в тій чи іншій ситуації.

Соціально-правова допомога молодій людині в розвитку її творчої індивідуальності, почуття людської гідності, розуміння ролі чинного законодавства як засобу забезпечення її законних інтересів повинні бути відображені в процесі виховної роботи зі студентською молоддю.

При проведенні виховної роботи зі студентами необхідно підкреслити, що рабство – одне з фундаментальних порушень прав людини. При можливості наводити конкретні статистичні дані щодо особливої вразливості статусу жінок,

у тому числі підкріплити статистикою інформацію про зміни в їх статусі у суспільстві України. Рекомендується:

- ілюструвати дані прикладами (відеофільм, періодична преса) дискримінації (насильство, торгівля) людьми в Україні;
- крім законів та постанов, наводити приклади про фактичні умови повсякденного життя жінок та дівчат за кордоном;
- проводити аналіз факторів, які впливають на торгівлю жінками та дівчатами в Україні та в різних регіонах планети й обумовлюють порушення прав людини й основних свобод жінок і дівчат;
- розглянути роль спеціальних органів в Україні, які займаються наглядом за дотриманням прав людини.

Звернути увагу та озброїти студентів спеціальними знаннями, такими як:

- порядок звернення за захистом до органів державної виконавчої влади та прокуратури;
- порядок звернення за судовим захистом;
- використання правової допомоги адвоката, звернення, до засобів масової інформації, неурядових організацій;
- звернення за захистом до міжнародних організацій.

Серед форм роботи найбільш розповсюдженими є лекційна робота, організація конкурсів, фестивалів, акцій, а також:

- організація клубів, (мережі «європейських клубів»), університетів правових знань;
- лекторії (кіно, відео) правових знань;
- організація в навчальних закладах юридичних консультацій, зустрічей з працівниками правоохоронних органів;
- організація і проведення вечорів запитань та відповідей, олімпіад, конкурсів, диспутів, тижнів та місячників правових знань у галузі прав людини [7].

Слід підкреслити, що робота щодо роз'яснення та вивчення чинного законодавства, міжнародних актів проводиться з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей студентської молоді.

Коллективні форми і методи навчально-виховної роботи (лекції, бесіди, диспути, усні журнали, кінолекторії та ін.) охоплюють одночасно велику кількість підлітків і молоді, сприяють створенню певного емоційного настрою.

Однією із поширених форм в організації навчально-виховного процесу зі студентами є лекції, бесіди, які читають викладачі, науковці, працівники правоохоронних органів та ін. Важливо, щоб зміст бесіди, лекції, їх головна ідея і методика проведення були продумані ще до проведення заходу, а також слід продумати приблизну тематику бесід. Наприклад, бесіда на тему «Торгівля жінками та дівчатами або проблема «білого рабства»:

1. Торгівля жінками та дівчатами як проблема порушення прав людини.
2. Міжнародні стандарти та міжнародні механізми забезпечення прав людини.
3. Проблеми з працевлаштуванням в Україні.
4. Висвітлення можливості працевлаштування за кордоном.
5. Якими шляхами жінки та дівчата потрапляють за кордон?
6. Українське законодавство, міжнародні документи та законодавство зарубіжних країн щодо боротьби з торгівлею жінками та дівчатами.

Або «Засоби захисту прав в Україні і на міжнародному рівні»:

1. Розглянути механізм захисту своїх прав в Україні (суд, правоохоронні органи).
2. Розглянути міжнародні механізми захисту прав людини (Європейський Суд з прав людини).
3. Обговорити проблему рабства та його сучасні прояви.
4. Вивчити міжнародні документи з даної проблеми (самоосвіта учнівської та студентської молоді).

Виховний захід можна розпочати з ознайомлення з виставкою літератури, а також буклетів, плакатів з даної теми. Можна використати відеофільми.

Наводячи ті чи інші приклади, необхідно викликати у слухачів певне до них ставлення, бажання дати їм відповідну оцінку.

При виборі форм і методів виховної роботи працівникам органів освіти необхідно пам'ятати, що ефективність такої роботи значно зростає, коли до її

підготовки та проведення залучається студентська молодь.

До проведення лекційно-просвітницької роботи, крім спеціалістів з даної проблеми, залучаються студенти. Їх об'єднують у лекторські групи, які діють під керівництвом викладачів.

Розглянемо таку активну форму правового виховання, як *диспути*.

Диспут – це вільний обмін думками. Тому його програма повинна складатися з основних питань, з яких студенти змогли б висловити свої думки. Дискусії допомагають формуванню ціннісних орієнтацій, поглядів і переконань, учасники самостійно оцінюють ті чи інші судження, відстоюють свої погляди. Диспут допомагає виявити настрій вихованців, їхній внутрішній світ, а також формує громадську думку колективу та критичне ставлення студентської молоді до порушення прав людини, дискримінації жінок та ін.

Викладачі, які організують цей захід, повинні окреслити коло питань для обговорення. Їхня мета – змусити вихованців замислитися над проблемою, викликати пізнавальну активність, бажання висловитися допомогти розібратися у проблемах стосовно «білого рабства», наприклад: «Я і права людини», «Права людини і дискримінація жінок», «Що означає бути Людиною?», «Що таке свобода особи?», «Порушуються чи ні права жінок в Україні?», «Торгівля людьми як проблема порушення прав людини» та ін.

У ході підготовки до диспуту варто проводити зі студентами бесіди, аби викликати інтерес до теми дискусії, психологічно та теоретично підготувати їх до активної участі в розмові. Бажано провести й анкетування серед учнівської молоді з проблеми диспуту, яке дасть можливість виявити, як вони ставляться до тих чи інших питань запобігання торгівлі людьми, які питання їх хвилюють у зв'язку з цим. Успішному проведенню виховного заходу сприяє випуск окремого номера газети, оформлення вітрин зі спеціальною літературою, газетними чи журнальними статтями, випуск теле- та радіопередач тощо.

Диспути можна організувати на матеріалах відео-, кінофільмів; початком розмови до диспуту може бути літературний твір, газетна стаття з проблем порушення прав людини, торгівлі людьми.

Звернути увагу на розвиток критичного мислення в ході дискусії, що

забезпечує здатність усвідомлювати та відстоювати особисту позицію в тих чи інших питаннях, уміння знаходити нові ідеї та критично аналізувати проблеми.

Отже, основні вимоги до організації та проведення диспуту: планування, добір і конкретизація питань, обговорення, попереднє повідомлення про диспут; підбір літератури, відео-, кіноматеріалів, кваліфіковане керівництво диспутом. Завершальне слово ведучого обов'язкове, без нього диспут буде незавершеним

Виховний захід повинен змусити замислитися над проблемою безпеки життєдіяльності, пов'язаної з торгівлею людьми [2; 3; 4; 5].

Цікавою формою виховної роботи є усний журнал. Він присвячується одній проблемі або комплексу різних питань. Наприклад, усний журнал на тему "Рабство та його сучасні прояви":

1. Міжнародна хартія з прав людини, її структура.

2. Загальна декларація прав людини – перший в історії міжнародних відносин акт, в якому проголошено широке коло основних свобод і прав людини.

3. Сучасне рабство.

4. Торгівля людьми. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами.

5. Законодавча база щодо запобігання торгівлі жінками та дівчатами в Україні.

Кожна сторінка має свою назву і зміст. Це може бути виступ студента, зустріч з працівниками правоохоронних органів, неурядових організацій в Україні, які займаються запобіганням торгівлі жінками та ін.

Сторінка ілюструється фрагментами з кіно- і відеофільмів, бажано оформити вітрину зі спеціальною літературою, газетними чи журнальними статтями.

Популярною формою пропагування знань з проблем прав людини, запобігання торгівлі жінками є *тематичні вечори та вечори запитань і відповідей*. Тематика таких вечорів може бути різноманітною. Вечір може бути

присвячений вузькому питанню – одній темі. Можна готувати кілька тематичних вечорів, присвячених Міжнародному дню прав людини, який проходить щорічно 10 грудня, таких як «Конституція України – маніфест миру, свободи, щастя», «Славимо нашу вільну Вітчизну», «Громадянином бути зобов'язаний», «Що означає бути вільною людиною?» та ін.

Виховна цінність таких тематичних вечорів полягає у тому, що в підготовці і їх проведенні беруть участь студенти. Вони готують сценарій, оформляють оголошення, проводять роботу щодо запрошення студентської молоді, оформляють приміщення, книжкові вітрини, добирають відео-, кінофільми, готують тематичні виступи, проводять підготовку художньої самодіяльності та ін.

Важливе місце у виховній роботі займають рольові ігри. Це можуть бути юридичний «КВВ», гра «Мозковий штурм», «Юридичний хокей» та ін.

Орієнтовний перелік тем для виховних заходів

- Конституційні гарантії захисту прав і свобод людини в Україні;
- Місце людини в суспільстві;
- Права людини. Для чого існують закони?
- Рабство. Чи існує воно сьогодні?
- Громадські права молоді в конституційному полі України;
- Які права людини порушуються в ситуації торгівлі людьми?
- Міжнародні механізми забезпечення прав людини;
- Соціально-правовий захист підлітків та молоді як проблема;
- Декларація прав дитини. Основні принципи. Зміст та завдання, що впливають з неї;
- Торгівля людьми як проблема праці;
- Торгівля людьми як проблема порушення прав людини;
- Конституція України. Аналіз основних положень, що стосуються прав молоді;
- Які права людини порушуються в ситуації торгівлі людьми;
- Проблема становища жінок в українському суспільстві;
- Закон «Про громадянство України». Правове тлумачення статей;

- Міжнародне законодавство та законодавство України щодо порушення прав людини та боротьби з торгівлею людьми;
- Причини існування торгівлі дітьми в сучасному світі;
- Захищеність людини у правовій державі;
- Торгівля людьми як проблема організованої злочинності;
- Торгівля людьми як проблема міграції з метою працевлаштування;
- Торгівля людьми в дзеркалі правового регулювання.

Враховуючи, що батьки готують свою дитину до майбутнього, до самостійного життя, яке несе в собі численні обов'язки як перед собою, так і перед суспільством, навчально-виховні заклади системи освіти повинні здійснювати організаційно-практичну роботу, спрямовану на формування їх педагогічної культури. З метою надання конкретної допомоги батькам бажано провести опитування батьків. Наприклад:

1. Що ви розумієте під поняттям "права людини" та "права дитини"?
2. Які права людини, права дитини ви знаєте?
3. Що ви знаєте про сучасне рабство?
4. Яка система захисту прав людини в Україні?
5. У яких міжнародних документах закріплено норми боротьби людства з рабством ?
6. Чи обговорювали ви таку проблему, як продаж у рабство дітей або чоловіків зі своїми дітьми?

З урахуванням відповідей батьків розробляються заходи щодо запобігання торгівлі жінками та дівчатами.

Одним зі шляхів підвищення теоретичної та правової культури сім'ї є батьківські збори, де є можливість розглянути міжнародні та законодавчі акти України в галузі прав людини, ознайомитися з сучасною проблемою "білого рабства" та ін.

Для батьків можна провести конференцію "Міграція та працевлаштування за кордоном", де розглянути наступні теми:

- права та обов'язки українських громадян за кордоном;
- правила візового в їзду українських громадян до зарубіжних держав;

- можливі наслідки нелегального працевлаштування за кордоном українських громадян;
- небезпека бути проданою до секс-бізнесу та конкретні поради щодо уникнення цього;
- основні принципи законодавства зарубіжних держав щодо нелегальних мігрантів та їх працевлаштування;
- реалії життя та рівня заробітної плати в зарубіжних країнах для легальних та нелегальних мігрантів та ін.

Теоретична пропаганда серед батьків з проблеми запобігання торгівлі людьми здійснюється різними шляхами: проведення батьківських зборів, конференцій, перегляд і обговорення відео-, кінофільмів, телепередач, проведення індивідуальних консультацій та зустрічей з юристами, представниками неурядових жіночих організацій.

З метою позитивного впливу родини та сім'ї на формування молоді слід підіймати пріоритети родинного виховання, акцентувати увагу батьків на відповідальності сім'ї за виховання і долю дитини (ст. 51 Конституції України).

Заклади вищої освіти значну увагу повинні приділяти формуванню індивідуальності, стилю життя юнака, дівчини, осмисленню свободи вбору, дій і намірів, подоланню асоціальних проявів серед жіночої молоді [1].

В процесі навчально-виховної роботи звертати особливу увагу на те, що людина має невід'ємні й невідчужувані права лише тому, що вона людина. В першу чергу, це моральні права, які проходять із людської природи кожної особистості, формуючи й підтримуючи в людині почуття власної гідності.

Список використаних джерел

1. Безпечне користування сучасними інформаційно-комунікативними технологіями: навчально-методичний посібник / За заг.ред. Бережної Т.І., Удалової О.А., Волосюк Т.В., Буянової Г.В. К.: Україна, 2018. 136 с.
2. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 30.09.2011 р. № 3739-VI.
3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. № 2229-VIII.

4. Пекінська декларація й платформа дій та інші підсумкові документи, прийняті на IV Всесвітній конференції про стан жінок «Дії в інтересах рівності, розвитку і миру» (Пекін, 1995 р.).
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 р.» від 24 лютого 2016 р. №111.
6. Праця дітей: Проблема та дії у відповідь. Матеріали для семінарів-тренінгів: Пер з англ./ Заг. ред. укр. вид. О.П. Петрашук. К.: Міленіум, 2002.
7. Соціально-педагогічні основи протидії торгівлі людьми та експлуатації дітей: навч.-метод. посібник. / К.Б. Левченко, Л.Г., Ковальчук, О.А. Удалової/ [та ін.]; [Агентство «Україна»]. К., 2011. 292 с.
8. Соціально-педагогічні основи розвитку особистості в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми, перспективи / [голова редкол. О.А. Удалова, члени редкол. Ю. В. Ївженко, Л. В. Корецька, І. О. Лепеха]. Київ, 2018. 310 с.

Г. І. Филипенко, директор
Харківського коледжу будівництва,
архітектури та дизайну;
Н. В. Безбородова, заступник директора з НВР
Харківського коледжу будівництва,
архітектури та дизайну

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ БУДІВЕЛЬНИКІВ СЕРЕДНЬОЇ ЛАНКИ

Виробництву потрібні конкурентоспроможні фахівці, здатні адаптуватися до швидких суспільних та економічних змін, а це потребує істотного підвищення якості їх підготовки. Якісна підготовка майбутнього конкурентоспроможного спеціаліста середньої ланки вимагає творчого підходу педагогічних працівників до вибору форм, методів та технологій навчання, максимального використання досягнень сучасної науки, передового новаторського і педагогічного досвіду.

В умовах ринкової економіки підготовка сучасних молодших спеціалістів будівельного профілю повинна відповідати цілій низці вимог, під впливом яких у здобувача освіти повинні формуватися вміння самостійно виконувати завдання й оновлювати знання, ставити проблеми, творчо мислити, приймати оригінальні рішення в нестандартних ситуаціях, бути соціально-активною особистістю тощо. Тому головним завданням коледжів та технікумів є якісна професійна підготовка молодших спеціалістів, які мають до того ж отримати робітничу професію.

Творчість у підготовці майбутніх фахівців виявляється в удосконаленні традиційних методів і засобів педагогічної роботи, а також в освоєнні нових методів і технологій, які не лише охоплюють окремі сторони педагогічної діяльності, а й поширюються на всю роботу педагогічного колективу.

Процес професійної підготовки має характерні особливості, що стосуються цілей, навчальних принципів, організаційних форм, методів і засобів навчання та врахування провідних світових тенденцій, які спрямовані на оновлення освітнього простору:

- орієнтація на перехід від елітної до високоякісної освіти для всіх;

- поглиблення міжнародного співробітництва у галузі освіти, яке диктується європейським співробітництвом та мобільністю молоді в пошуках роботи;
- збільшення гуманітарної складової у світовій освіті;
- впровадження нововведень, але з урахуванням національних традицій окремих країн та регіонів.

Професійну підготовку будівельників середньої ланки слід розглядати як частину ступеневої системи підготовки фахівців, що дасть змогу задовольняти можливості здобувача освіти у здобутті певного освітньо-кваліфікаційного рівня за напрямом підготовки відповідно до його здібностей, мобільність молодого фахівця на ринку праці, можливість навчання за різними формами, оволодіння суміжними освітніми програмами та створення умов для навчання протягом усього життя.

Успішність професійної підготовки здобувачів освіти залежить від методів та прийомів навчання, що застосовуються під час практичної складової процесу, тобто навчальних та, особливо, виробничих практик.

Методи виробничого навчання повинні відповідати наступним вимогам:

- характеру та спрямованості виробничого навчання;
- проведення навчання на основі продуктивної праці студентів;
- доступність і посиленість навчання;
- поєднання наочності з пізнавально-творчим, розвиваючим характером навчання;
- систематичність і міцність засвоєння знань, навичок і умінь у практичному виробничому навчанні;
- максимальне використання теоретичних знань, отриманих під час вивчення теоретичних дисциплін, і міжпредметних зв'язків.

Під методами виробничого навчання слід розуміти основні способи спільної взаємопов'язаної діяльності майстрів виробничого навчання, керівників практик і здобувачів освіти, з метою досягнення ними професійної майстерності, виховання сумлінного ставлення до роботи, розвитку творчих здібностей.

Вони відрізняються своєрідністю характеру, змісту та організації занять у майстернях та на робочих місцях підприємств.

Якщо на заняттях теоретичного циклу переважають фронтальні форми, коли викладач повідомляє навчальний матеріал всім студентам групи, то в процесі виробничого навчання заняття доводиться проводити з окремими підгрупами, ланками та індивідуально. Найчастіше при цьому використовуються наочні методи – показ майстром трудового процесу, прийому, демонстрація різних об'єктів, посібників і засобів, проведення майстер-класів, самостійні спостереження здобувачів освіти. Як практичні методи використовують вправи з виконання трудових дій та завдань, в основі яких лежить самостійна практична діяльність здобувачів освіти.

Період виробничого навчання найважливіший, бо саме в майстернях та під час практики на виробництві формуються навчальні вміння та навички, вивчаються можливості кожного студента, закладається база для правильного і раціонального виконання окремих трудових прийомів.

Ось чому виникає необхідність будувати процес оволодіння професійними прийомами навчання таким чином, щоб здобувачі освіти не лише систематично отримували знання, уміння й навички, а й самі ставали повноцінними співавторами освітнього процесу, відчували потребу в особистісному розвитку.

Сучасна система освіти повинна не тільки розвивати інтелект здобувачів освіти, їхню професійну майстерність, а й орієнтувати процес навчання на розвиток самостійності, творчості, інноваційного стилю мислення та діяльності. Вирішенню цієї проблеми сприяє вдале використання нестандартних форм навчання. Вміле використання інноваційних технологій сприяє розвитку у майбутніх молодших спеціалістів базових компетенцій.

На відміну від традиційного навчання, інноваційне спрямоване не тільки на навчальний предмет і надання здобувачеві освіти певних знань, а, насамперед, на його інтелектуальний розвиток. Такий тип навчання стимулює активну участь здобувачів освіти у розв'язанні проблемних ситуацій, що ставляться перед ними.

Активні методи навчання сприяють розвитку самостійної творчої діяльності здобувачів освіти у процесі оволодіння професією. Вони направлені на організацію навчання в режимі діалогу, у процесі якого відбувається взаємодія здобувачів освіти між собою з метою спільного вирішення проблем, взаєморозуміння, розвитку особистісних якостей. Тобто, окрім рішення освітніх функцій, інтерактивні методи спрямовані на подолання труднощів у міжособистісних комунікаціях здобувачів освіти. Вони також сприяють розвитку професійно значущих якостей майбутніх молодших спеціалістів будівельного профілю:

- критичного, аналітичного та технічного мислення;
- професійної самостійності;
- умінь творчого застосування знань у процесі виконання професійних обов'язків;
- вміння бачити проблеми й знаходити правильні технічні рішення в нестандартних ситуаціях тощо.

В процесі виробничого навчання постійно застосовуються імітаційні методи на основі моделювання реальних умов роботи. Це відбувається і під час оволодіння первинними навиками виконання робіт на навчальних практиках і під час проведення майстер-класів, тренінгів та виробничих практик.

Використовують також метод аналізу конкретних виробничих ситуацій, коли перед здобувачами ставиться виробнича ситуація, в якій охарактеризовано умови та пропонується оцінити ситуацію, зробити її аналіз й аргументований вибір дій по її розв'язанню. Ситуацію представляють у формі усного опису, доповнюють кресленнями, схемами, інструкційно-технологічною документацією з навмисно внесеними в них помилками (недоопрацюваннями), у виявленні, аналізі й виправленні яких буде полягати вирішення.

При розробці змісту конкретних виробничих ситуацій користуються наступними варіантами:

- вибір рішення щодо застосування правильних практичних дій в конкретних умовах;

- вибір правильних дій в кризовій ситуації, що утворилася через несправність інструменту, пристосувань, при порушенні технологічного процесу;

- вибір правильних дій в ситуації, що утворилася через порушення правил охорони праці.

Під час практичного навчання використовується метод проєктів, в основі якого лежить розвиток пізнавальних навичок здобувачів освіти, умінь самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення.

Для підвищення ефективності професійної підготовки здобувачів освіти щорічно організуються екскурсії на будівельні виставки, виробничі бази та будівельні майданчики, проводяться лекції на виробництві, бінарні лекції з запрошенням спеціалістів з виробництва. Це підвищує зацікавленість здобувачів освіти до професії в цілому. У них систематизується уявлення про матеріали, конструкції та технологію робіт, які вивчаються, навчальний матеріал стає доступнішим і легшим для розуміння. Здобувачі освіти наочно знайомляться з новітніми технологіями в будівництві, що в майбутньому слугуватиме фактором підвищення рівня продуктивності праці.

Отже, для успішного професійного зростання після завершення навчання сучасний фахівець-будівельник повинен набути:

- інформаційну компетентність, яка передбачає вміння отримувати та опрацьовувати інформацію;

- комунікативну компетентність, тобто володіння різними формами спілкування;

- особистісну компетентність, яка забезпечує оволодіння прийомами особистісного самовираження і саморозвитку;

- спеціальну компетентність, яка спирається на володіння практичною діяльністю та забезпечує здатність проєктувати свій професійний розвиток.

Підсумовуючи вище викладене зазначимо, що компетентність – це важливий результат професійної підготовки сучасних фахівців, яка є їх

особливою якістю і визначається впевненим включенням молодих спеціалістів до професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. К., 1998. 204 с.
2. Вознюк О. В., Тичина О. Р. Людина, що навчається: головні аспекти нової парадигми освіти. – Житомир: Волинь, 1998. 229 с.

Є.М. Хажевська,
викладач англійської мови,
Харківський коледж будівництва,
архітектури та дизайну

ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ ЯК НОВА ФОРМА МІЖСОБИСТІСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.

У сучасний час віртуальне спілкування розвивається досить стрімко. Комп'ютери, планшети, мобільні телефони та Інтернет надзвичайно швидкими темпами увійшли в життя людства і дали величезні можливості комунікації. Адже завдяки їм ми економимо час, шукаючи потрібну інформацію, пізнаємо Всесвіт і урізноманітнюємо дозвілля. Всесвітня мережа як глобальне міжкультурне явище стало не лише джерелом одержання необхідної інформації та засобом спілкування, але й активним дискурсом, що впливає на формування мовних норм та комунікативних стереотипів. Комп'ютери і мобільні телефони поглинають вільний час дітей та молоді, зводиться до мінімуму живе спілкування з друзями, порушується режим дня, харчування, відбувається відволікання під час занять на думки і мрії про все нові і нові гаджети. Ігри та фільми із сюжетами насильства і жорстокості, в яких убивство є метою і головним елементом гри, породжують гнів, нестримність, агресивність. І як результат – підлітки плутають віртуальну реальність зі справжньою і стають схильними до насильства. Психологічна залежність від сучасних технологій, пристрасть до віртуальних ігор перелаштовують свідомість молодої людини й спричиняють негативний вплив на її здоров'я і психіку.

Так, Інтернет має близько 15 мільйонів абонентів у понад 150 країн світу, до того ж щомісяця розмір Всесвітньої мережі поповнюється на 7–10 %. Питання культури мовлення в інтернет-мережі становить значний науковий інтерес. Зокрема, Т. Виноградова, Г. Гусейнов, В. Карасик, Т. Юдіна, В. Маслова, Ю. Прохоров, М. Лукіна, І. Фомічова, Н. Акімова та інші досліджували різні аспекти цієї наукової проблеми.

Засоби поширення інформації (преса, радіо, телебачення, кіно, Інтернет тощо) сприяють постійному доступу до суспільно-політичного життя соціуму, мають вплив на систему цінностей, світоглядних орієнтацій, уявлень, мислення

загалом, формує певні поведінкові моделі людини. Врахування психологічних особливостей різних категорій людини (вікові, етнічні, соціальні, гендерні, релігійні тощо) сприяє досягненню певної мети через зміст інформації, форму (мовні засоби, форма подання, стиль, акцент на фактажі та суспільно-політичних подіях тощо) [2, 45]. Усі зазначені фактори мають значний вплив на мислення та комунікацію сучасного людства.

Важливим моментом інтернет-спілкування є швидке реагування користувачів на новини, можливість висловити своє ставлення до актуальних подій. До негативних явищ належать некоректні висловлювання відносно представників різних рас, етносів, представників нетрадиційної орієнтації тощо. Виділяють такі форми спілкування в інтернеті:

- телеконференції;
- чат (мається на увазі IRC (Internet Relay Chat));
- веб-пейджери (наприклад ICQ, Instant Messenger, Viber);
- листування електронною поштою (e-mail).

Спілкування в інтернеті має певні особливості, а саме:

1) спілкування, опосередковане комп'ютером, відбувається анонімно. Коли хто-небудь надсилає повідомлення в інтернеті, його можуть читати всі і відповідати на нього. Можна приєднатися до чужої розмови, або розпочати свою;

2) втрачають своє значення невербальні засоби спілкування. Фізична відсутність учасників взаємодії призводить до того, що справжні почуття можуть приховуватися або подаються зовсім не ті, які людина у цей момент відчуває. Тому в інтернеті легше вести серйозну розмову, можна спілкуватися з тією людиною, яка під час зустрічі могла б не сподобатись, скажімо, через зовнішність; можна говорити з людьми незалежно від їх віку, статі, статусу тощо.

3) спілкуючись в Інтернеті, можна створити будь-який образ, виглядати ким завгодно, бо не має обмежень, характерних для матеріального світу. Користувачі кажуть: «В Інтернеті ніхто не знає, що ви – собака». Анонімність розширює можливості для самопрезентації людини, дає змогу

створювати іншим яке завгодно уявлення про себе. У цьому контексті навіть можна говорити про «віртуальну особистість». Вона наділяється іменем, часто псевдонімом, а її реальне «Я» дуже відрізняється від створеного віртуального образу [1].

Усе це вимагає відповідних лексичних, граматичних і синтаксичних мовних засобів. Для інтелектуально розвиненої людини, яка володіє всіма нормами усного й писемного мовлення, Інтернет – безмежна можливість збагачення культурного мовленнєвого рівня. Як наслідок, виникають нові мовні явища, наприклад, комп'ютерний сленг, нові види скорочення інформації, невласиві традиційним мовам, вживання в писемному мовленні засобів, які функціонально змінюють міміку і жести. Сьогодні важливо використовувати інформаційно-освітнє середовище пов'язане з хмарними технологіями, які забезпечують нові, актуальні й динамічні можливості, що базуються на інтернет-технологіях, електронних додатках для освіти. Актуальним стає дистанційне навчання у хмарі, яке не тільки забезпечить розвиток пізнавальної та творчої активності учнів та студентів в освітньому процесі, а й дозволить без додаткових затрат використовувати сучасну комп'ютерну інфраструктуру, програмні засоби та послуги. Хмарні технології дають можливість залучити до освітньо-виховного процесу особисті комп'ютерні пристрої педагогів, дітей та їх батьків [6].

Зараз майже усі здобувачі освіти користуються соціальними мережами в інтернеті. Найбільш популярною серед студентів є соціальна мережа Instagram. На другому місці – Facebook, на третьому – Viber/Telegram, далі Google, YouTube та інші. Головною метою використання соцмереж для студентів є спілкування із друзями, обмін інформацією, перегляд фото, прослуховування аудіо, перегляд відео, on-line ігри. Ставлення до «сидіння» в соціальній мережі в кожного своє. Хтось підкорюється модній тенденції й зареєстрував свої сторінки всюди, де цікаво. Хтось чітко регламентує час на віртуальне спілкування. Хтось проти цього. У кожного своя думка.

Чотири фактори на користь віртуального спілкування:

- людина опановує роботу з комп'ютером і в Інтернеті;

- отримує безліч інформації, навчається її аналізувати, що позитивно впливає на логічне мислення, пам'ять, увагу;
- дає змогу спілкуватися з людьми, які знаходяться в іншому місті або країні, людина не випадає зі свого кола спілкування, перебуває в курсі останніх подій у житті інших;
- під час листування з іншими людьми відточує вміння грамотно будувати речення, висловлювати свої думки.

Чотири фактори проти віртуального спілкування:

- світ соціальної мережі розмиває рамки загальноприйнятих понять: добре/погано, пристойно/непристойно, красиво/вульгарно тощо;
- спілкуючись з людьми тільки в соцмережі, людина не розвивається емоційно, адже текстові повідомлення позбавлені миміки, жестів, енергетичних імпульсів. Важко визначити, чи людина щира, як вона відреагує на висловлювання співрозмовника;
- спотворюється розуміння дружби, адже в мережі в тебе може бути 300 так званих друзів, але запросити на День народження в реальному світі нікого;
- виникає проблема самоідентифікації учасника соцмережі, адже в Інтернеті можна зробити себе розумним, дотепним, популярним і гарним, а в житті залишатися зовсім іншою людиною [3].

Звичайно, не можна говорити лише про негативний вплив Інтернету на мову. Зокрема, небайдужі до культурного мовлення люди в інтернет-мережі з метою пропаганди культури спілкування загалом, і популяризації саме літературної мови розміщують матеріали, які мають на меті підняти культурний рівень загалом, і рівень володіння українською мовою зокрема.

Отже, ми є свідками трансформаційних процесів інтернет-комунікації у бік поліпшення культурного рівня. Наразі інтернет-мережа виконує низку важливих функцій у життєдіяльності людини (гедоністичну, виховну, пізнавальну тощо). Залучення можливостей та використання Інтернету з метою популяризації культури спілкування має великі перспективи, над якими варто

працювати фахівцям лінгвістичної галузі. Загалом інтернет-мережа має вагомий важелі впливу на комунікативну культуру суспільства.

Список використаних джерел:

1. Білинська Є., Жичкина А., Сучасні дослідження віртуальної комунікації: проблеми, гіпотези, результати. Москва : ЮНИТИ – ДАНА, 2004. 165 с.
2. Семигінівська Т.Г. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства // Вісник СумДУ. Серія Філологія, № 1. 2007. Том 2. С. 45-49.
3. Чемеркін С. Г. Українська мова в інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси: монографія. Київ: НАН України. Інститут української мови, 2009. 240 с.
4. «10 цікавих фактів про українську мову» URL: http://gazeta.ua/articles/history/_10-cikavih-faktiv-pro-ukrayinsku-movu/657994
5. Фасоля Т. Як не загубитися у мережі // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2005. № 4. С. 146–148.
6. URL: <http://nsportal.ru/vuz/psikhologicheskie-nauki/library/2013/03/09/trening-sud-nad-kompyuternymi-igrami>.

Н.І. Шевчук,
заступник директора з виховної роботи,
Вінницький технічний коледж

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розвиток і становлення суспільства, держави, можливий лише при високому рівні освіти, культури, зростанні інтелектуального та духовного потенціалу нації, формуванні нової генерації, національно-свідомої інтелігенції, яка зможе виховувати нове покоління людей, здатних здійснювати свій вибір на основі зібраної інформації, усвідомлювати свою відповідальність, змінюватись разом зі світом. Водночас формувати й зберігати своє «Я», наповнювати сенсом своє життя, жити не тільки довго, а й повноцінно і щасливо, здійснюючи самореалізацію у власних інтересах, для блага навколишніх людей і суспільства в цілому.

А що спостерігаємо ми останні три десятиліття? На сьогодні за якістю життя Україна посідає 98 рівень серед 111 країн світу. По захворюваності на туберкульоз, ВІЛ/СНІД, онко, кардіо – теж в перших рядах. За рівнем смертності Україна посідає перше місце в Європі – за даними європейського регіонального бюро. Сумна і невтішна статистика.

Розмивання моральних принципів у суспільстві, що ледь-ледь утримуються на хиткому фундаменті економіки. Вільний ринок прийшов до нас з такими аморальними рецидивами як корисливість, хабарництво, злочинство, організована злочинність. Небезпека нечесності, несправедливості, поклоніння перед багатством, владою грошей, «красивим життям», незалежно від того, якою ціною це досягнуто.

Складність суспільних перетворень, коли стираються грані між добром і злом, між моральним і аморальним впливає на процеси соціалізації молодих людей. Значно ускладнює наші педагогічні досягнення у спілкуванні студенти-батьки. Не маючи життєвого досвіду молодь дуже чутлива до реальності нашого суспільства і до світу цінностей. Наше життя наче перетворилося на

безперервний процес адаптації, а саме від адаптаційного потенціалу особистості залежить її успіх і можливості самореалізації.

Хто ж має нести відповідальність перед підростаючим поколінням – батьки, педагоги, заклади освіти, загалом суспільство?.. Звичайно – усі. Перш за все батьки, педагоги та молодіжні громадські організації, будь-яка зріла людина повинна брати на себе завдання духовно-морального наставництва. А молодіжна політика має стати складовою частиною освітньо-виховного процесу, яка органічно поєднала б якість навчання, високий рівень культури і професійної компетентності педагогів і відповідне сприяння професійній і громадянсько-соціальної зрілості студентської молоді. Ми не можемо залишити їх без підтримки та допомоги у період самовизначення. Адже ми професіонали, метри педагогіки, творчий інтелект, ми ті «неспокійні серця», що бажають перемін, ми відкриті інноваціям, всьому новому, ділимося досвідом, здобутками й досягненнями, тому чітко маємо розуміти, що молодь, а це наші здобувачі освіти – основний капітал суспільства. І головним завданням для нас є виховання людини, громадянина, і звичайно – професіонала, який любить свою землю, народ, мову і культуру, усвідомлює власні права та обов'язки, здатний до самостійного творчо-критичного мислення, підготовлений до активної участі у суспільному житті та спроможний повноцінно реалізуватись.

Проблеми громадянського виховання молоді постійно у фокусі досліджень філософських та психолого-педагогічних наук. В цьому напрямі модернізуємо освітньо-виховний процес, залучаємо потенціал студентського самоврядування, формуємо громадянську відповідальність. А оцінити рівень такої відповідальності у студентів можна за їх активну життєву позицію, участь у громадській діяльності, своєчасним виконанням громадських обов'язків – староста, профорг, фізорг, координатор проекту, організатор студентського форуму, участь у студентському та волонтерському рухах тощо.

Звичайно, дуже великі надії ми покладаємо на класного керівника.

Виховна робота керівника групи – це система, яка допомагає реалізувати турботу про соціальне благополуччя молоді, розв'язати проблему їх дозвілля, об'єднати колектив, формувати відповідну емоційну атмосферу.

Сьогодні потребує людини освіченої, здатної творчо і самостійно вирішувати питання життя, здорової і впевненої в собі. Це і є програма дій для освітнього закладу, педагогів, в тому числі і для класних керівників.

Ростити молодь, допомагати їй «знайти себе», свій талант, реалізуватися як особистість – це надихаючий обов'язок колективу педагогів нашого навчального закладу.

Дуже часто переконуємось в тому, що найбільший ефект виховної роботи одержуємо там, де поєднується педагогічна майстерність вихователя і викладача, де присутнє вболівання за доручену справу. Маємо багатий досвід роботи багатьох класних керівників. Саме від таланту педагога, багатства особистості, ерудиції, щедрості серця залежить той моральний тип людини, що буде сформований за роки навчання в коледжі. Творчий педагог – це діамант, який осяває душу всіма гранями педагогічного дару, який плекає дитину на засадах добра, формуючи молоде покоління, інтелектуальну еліту суспільства.

Великий Олександр Македонський сказав крилаті слова любові й захоплення про батька Філіпа та учителя Арістотеля: «Філіп навчив мене жити, а Арістотель навчив жити достойно...»

Вчити жити достойно... Соціальне замовлення кожного із нас і наших вихованців – зберігати почуття власної гідності, бути щасливими, вільними, здоровими... Все це покладено в основу педагогічної теорії життєдіяльності людини і її духовного світу.

Вивчаючи досвід роботи класних керівників з гордістю спостерігаємо як випускники багатьох поколінь щиро вдячні сьогодні своїм наставникам: Ніні Юріївні Алексеєнко, Тетяні Михайлівні Антіповій, Раїсі Павлівні Мостовій, Валентині Василівні Рижій, Вікторії Дмитрівні Кревській, Ізабеллі Олексіївні Кожем'яко, Василю Афіногеновичу Кошовому, Валентині Григорівні Головко, Валентині Євгенівні Томіловій, Елеонорі Вікторівні Гаврилук, Володимирі Дмитровичу Телефусу, Інесі Петрівні Кузнецовій – першопрохідцям нашого навчального закладу. У кожного був свій стиль, підходи, тактика, які втілювалися в основну стратегію загальнолюдських цінностей і перетворюються в повсякденну кропітку, змістовну роботу зі студентами і їх

батьками. Впродовж десятиліть вони зуміли знайти і виплекати найдорогоцінніше у кожному поколінні студентів.

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, педагогічний колектив спільно зі студентським самоврядуванням готує молодь до нових ролей у суспільстві, готовим змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, користуватися інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися протягом життя.

Розвиток творчості студента – це, в першу чергу запорука його успішної професійної діяльності в майбутньому. Тому педагогічний колектив спільно зі студентським самоврядуванням надає широкий спектр для самореалізації талановитої та креативної молоді.

Працюють проєкти «Соціальна студентська служба», «Школа волонтера» і «Школа лідера», «Коло друзів», студентський соціальний театр. Стартував проєкт «Інтелектуал 2018», започаткували цілу плеяду студентських проблемних груп.

Підтримку талановитої соціально-активної молоді в коледжі розглядаємо як інвестиції в майбутнє України. Улюблені студентські проєкти «Дівчина-лідер» та «Лицар коледжу» - є невід'ємною складовою процесу соціалізації студентської молоді, які мають особливий вплив на гармонійний розвиток, громадську активність, пропаганду здорового способу життя. Це вплив на формування не просто особистості, а культури молодих людей, уміння жити в полікультурному середовищі, поважати людей інших національностей, рас, політичних уподобань, релігій. За європейськими стандартами це одна з основних життєвих компетентностей.

Ефективним засобом активізації й саморозвитку особистості є волонтерський рух. Сьогодні у коледжі працює потужний загін волонтерів. Студенти-волонтери залучаються до основних видів соціальної роботи, таких, як профілактика, обслуговування, адаптація, патронаж, просвітництво.

В листопаді 2018 року силами студентів – волонтерів та психологічної служби коледжу був проведений квест «Коледж – територія без насильства!» для студентів першого курсу. Зазначений захід волонтери коледжу проводять

четвертий рік поспіль в рамках Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства».

Спільна робота з громадськими організаціями на підставі укладених договорів про співпрацю дає великі можливості по реалізації Державних, Національних, обласних та міських Програм, Концепцій, Проєктів.

Коледж співпрацює з Вінницьким міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Кваліфікованими спеціалістами проводиться соціальний супровід студентської молоді, надається психологічна підтримка та допомога дітям-інвалідам і сиротам. Систематичними стали зустрічі в академічних групах з проблем торгівлі людьми, бесіди, тренінги з профілактики тютюнопаління, вживання алкоголю, наркоманії та СНІДу.

Результатом цієї роботи є досягнення, здобутки та перемоги, а саме: студенти коледжу стали учасниками різних студентсько-молодіжно-соціальних проєктних заходів, підвищують свій просвітницький рівень, розвивають таланти та здібності в гуртках, клубах, об'єднаннях. Студентська рада коледжу, профспілковий комітет, студентський молодіжний просвітницько-культурно-мистецький центр «Юність» під керівництвом педагогів-наставників стали центром просвітницького, соціального та культурно-творчого розвитку життя молоді коледжу.

III. ВИХОВНІ ЗАХОДИ

Г. П. Голіш,
викладач вищої категорії
Дніпровського політехнічного коледжу
В. А. Рибка,
практичний психолог
Дніпровського політехнічного коледжу

ВИХОВНИЙ ЗАХІД

«ТОЛЕРАНТНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЗАПОБІГАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД МОЛОДІ»

*«Усі люди мають недоліки – хто більші, хто менші.
Ось чому і дружба, і допомога, і спілкування були б
неможливими, якби не існувало між нами взаємної
терпимості».*

*Г. Гвіччардіні – італійський історик,
філософ-гуманіст*

Важливість формування толерантності, як однієї із моральних якостей гуманної особистості пов'язана з тим, що сьогодні перед суспільством в першу чергу постають цінності й принципи, які необхідні для соціального розвитку людини, взаємного порозуміння та пошуку компромісів у вирішенні будь-яких питань.

Ціль: ознайомити підлітків з поняттями «толерантність», «девіантна поведінка», знайти зв'язок між ними [4].

Хід заняття:

Ведучий 1: зачитує вірш «Толерантність»:

Чи навчилися ми бути толерантними?

Люди створені у світі різнобарвними,

Білі, чорні, жовті і мулати,

І для всіх одна Земля, як мати.

Чи можемо бути ми терплячими,

Коли в спорах буваємо гарячими,

Коли зневажаємо невинну ми людину?

Але ж ми із одного іста, з одного млину.

Люди! Схаменіться! Будьте добрими! Не личить вже бути нам погордими.

Толерантність і терпіння до людей – це те, що нам треба на сьогодні [1].

Ведучий 2:

Слово «толерантність» у різних народів має такі значення:

- *Tolerance* (французький): відношення, при якому допускається, що інші самі можуть думати чи діяти інакше, ніж ти сам.
- *Tasamul* (арабська): прощення, поблажливість, м'якість милосердя, співчуття, прихильність, терпіння, прихильність до інших.
- *Tolerance* (англійська): готовність бути терпимим, поблажливість.
- *Kuanrong* (китайський): дозволяти, приймати, бути щодо інших великодушним.

Вправа «Що таке «толерантність?»»

Цілі: Надати можливості учасникам сформулювати поняття толерантності; Продемонструвати багатоаспектність поняття «толерантність».

Необхідний час: 20 хвилин.

Матеріали: великі листи ватману для роботи підгруп.

Процедура проведення: ведучий ділить учасників на групи по 4-5 осіб. Кожній групі необхідно буде провести «мозковий штурм» та винайти своє поняття толерантності. Після обговорення представник від кожної групи знайомить з виробленим визначенням всіх учасників.

Обговорення: ведучий ставить питання «Що відрізняє кожне значення?», «Які визначення найбільш влучні?», «Чи можна дати єдине визначення поняттю «толерантність»? ».

В процесі обговорення потрібно звернути увагу на наступні моменти: поняття «толерантність» має безліч сторін, кожне з визначень виявило якусь грань толерантності.

Ведучий 1: Тепер, коли ми ознайомилися з поняттям толерантності ми хочемо визначити чи може впливати толерантне спілкування на асоціальну поведінку підлітків. А чи знаєте ви, що таке «асоціальність» або «девіантність»?

Девіантна (лат. deviatio – відхилення від норми) поведінка – система вчинків або окремі вчинки, протиставлені прийнятим у суспільстві правовим або моральним нормам.

Девіантна поведінка має соціальні корені. Її появі можуть сприяти дефекти правової й моральної свідомості, зміст потреб особистості, особливості характеру, емоційно-вольової сфери [2].

Приклади девіантної поведінки можна спостерігати не тільки у підлітків, а й у дорослого населення. Однак, воно найбільш властиво саме особам в підлітковому віці. Девіантною називають таку поведінку, яка відхиляється від загальноприйнятих норм, звичаїв, засад і традицій. Воно є нестандартним, не виправдовує очікувань навколишнього світу або групи людей. Різновидами девіантної поведінки можуть бути: садизм, мазохізм, самогубство, наркоманію, токсикоманію, алкоголізм, проституцію. Види девіантної поведінки включають також агресію, основними цілями якої є нанесення шкоди й збитків іншій людині або групі для того, щоб примусити, знищити та принизити;

Вправа «Відкритий мікрофон»

Цілі: надати можливість висловити власну думку з приводу обговорюваного питання.

Необхідний час: 20 хвилин.

Процедура проведення: обговорення з аудиторією можливих зв'язків впливу толерантного спілкування на девіантну поведінку молоді.

Ведучий 2: Підсумовуючи наше обговорення, можна зазначити, що у «девіантних» підлітків спілкування менш толерантне, ніж у підлітків, які мають високу комунікативну культуру. Таким чином, в них менш розвинене почуття терпимості. Під час нашого обговорення ми змогли виявити, що існує прямий зв'язок змінних «результат» і «низька толерантність», що дозволяє припустити: чим краще результат діяльності підлітків, тим вище їх толерантність. Таким чином, толерантність виступає в якості активної моральної позиції підлітка, а також психологічної готовності до терпимості та взаєморозуміння.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. [Електроний ресурс]. URL: <http://www.poetryclub.com.ua/getpоеm.php?id=730024>.
2. Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Безпека життєдіяльності. [Електроний ресурс]. URL: https://pidruchniki.com/70754/bzhd/deviantna_povedinka_zagroza_zhittyediyalnosti.
3. Декларация принципов терпимости. Утверждена резолюцией 5.61 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 года.
4. Що таке толерантність [Електроний ресурс] / Урядовий сайт для юних громадян. URL: <http://children.kmu.gov.ua/school/1246.html>.
5. Бетти Э.Риэрдон. Толерантность – дорога к миру. М.: Изд-во «Бонфи», 2001.

ВИХОВНИЙ ЗАХІД «ЯКОЮ МОВОЮ СПІВАЮТЬ СОЛОВ'Ї?»

Мета: виховувати любов та пошану до рідного краю і рідної мови; стимулювати студентів до вивчення історії та географії України, впливу християнських цінностей на її розвиток; дослідити питання про роль та значення мови в житті людини. Допомогти студентам зрозуміти, що Батьківщина – це Дар Божий для кожного народу, вона є нашою матінкою, її треба любити й захищати; благополуччя держави залежить від кожного з нас.

Обладнання: карта світу та України, національні символи України, квіти та колоски пшениці, рушники, мультимедійне обладнання.

Вступне слово викладача.

Якою мовою говорять у Раю? -

Дитина маму запитала!

Такою ж, як і солов'ї в гаю! -

Матуся так відповідала!

Пішла дитина в росянистий гай,

Де соловейки щебетали

На рідній мові про щасливий край,

В якому горечка не знали!

І довго слухала дитина солов'їний спів,

І мову солов'їну,

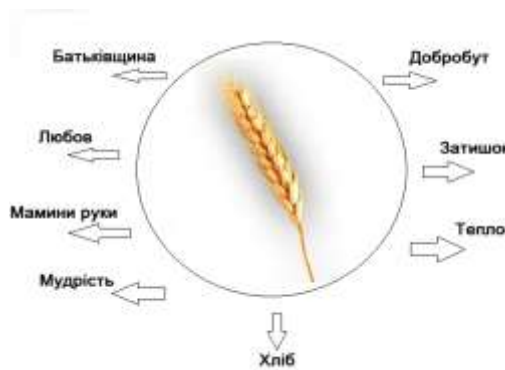
І наскладала в серці безліч слів

Про той щасливий край, про Батьківщину!

Життя іде. Швидко пройшло літо і ми знову зібрались першого вересня разом, ви вже наближаєтесь до фінішу. Через кілька місяців кожен з вас отримає довгоочікуваний диплом, кожен з вас має стати справжнім фахівцем, спеціалістом у своїй справі. Та головне, що допоможе вам в житті – це любов до Бога, до людей, до рідного краю, до рідного слова, любов до Батьківщини!!!

Складання асоціативного куща

Візьмемо в руки пшеничний колос. Уважно подивимось на нього. Скажіть, які думки у Вас виникли? В процесі розмови студенти складають на дошці асоціативний куш.

Вірш

Горсточку пшеницы мне прислал Господь,
Я ее посею, пусть она взойдет!
Маленькое зернышко станет колоском,
Срежет Ангел Божий колосок серпом!
Свяжет Ангелочек сноп из колосков,
Знаю, улыбнется от моих стихов [6].

Викладач. Дійсно, із маленького зернятка виростає колос, при цьому народжується нові зерна. Пшеничний колос – це хліб! Хліб – це життя! А у мене маленьке зернятко асоціюється зі Словом. Сьогодні я пропоную замислитись над тим, що таке слово? Я пропоную поміркувати над питанням походження мови та про роль мови у житті людини.

Презентація студента «Математичний погляд на мову».

В презентації наведені дані Дерекка Бікертон. Він розповідає: «Спробуйте перетворити звичайне речення, яке складається з десяти різних слів. У принципі можливі 3628800 перестановок цих слів, але для першого речення даного абзацу лише одна перестановка дає правильну й осмислену фразу. Це означає, що 3628799 інших сполучень будуть неправильними. Як ми цього вчимося? Ні батьки, ні вчителі не можуть навчити цій здатності. Ми можемо знати, як це робити, тільки володіючи певним рецептом побудови речень, рецептом, таким складним і досконалим, що він дає змогу автоматично включити всі 3628799 хибних варіантів сполучення десяти слів та обрати єдиний правильний. Але

оскільки такий рецепт повинен застосовуватись до всіх речень, а не до даного конкретного прикладу, цей рецепт для кожної мови виключає більше граматичних конструкцій, які суперечать граматичним нормам мови, ніж є атомів у космосі.»

Презентація студента-філолога «Місце української мови серед мов світу»

Тези презентації:

- 10000 мов і діалектів у сучасному світі,
- українська мова відноситься до східнослов'янської підгрупи слов'янської гілки індоєвропейської сім'ї мов,
- вона належить до давньописемних мов із понад тисячорічною писемною традицією та входить до другого десятка найпоширеніших мов світу,
- нею розмовляє близько 45 мільйонів людей.

Музична композиція: під музичний супровід наводяться слова відомих людей про милозвучність української мови. Студенти читають вірші.

Викладач. Чи знаємо ми свою рідну мову? Нерозумно вважати, що знаєш рідну мову досконало. Як мудро зауважено, чужу мову можна вивчити за півроку, а свою треба вчити все життя. Мова не лише одна з ознак нашої національної самобутності, а й дієвий засіб плекання цього почуття. Будьмо ж розсудливими, не губімо своєї неповторної, Богом даної мови!

Презентація студента-науковця «Міркування про походження мови», висновком якої є наступне цікаве твердження, що наявний стан досліджувань походження мови можна охарактеризувати так: наука не може сказати в цій галузі нічого певного...

Викладач ставить проблему: якщо наука точно не знає, то де можна знайти відповіді на питання про походження мови. Є Книга, яка дає відповіді на всі запитання. (Біблія)

Спочатку було Слово, і

Слово було у Бога і

Слово було Бог...

В Ньому було життя, і життя було світло челоуеков.

Згадаємо історії Старого Заповіту: створення світу, ангели, перші люди, рай, перворідний гріх, вигнання з раю, Бог обіцяє людям Спасителя, Каїн і Авель; потоп; кінець потопу; вихід із ковчега; Вавилонська вежа. [1]

Перегляд фільму про Вавилонську вежу.

Викладач. Пройшли тисячоріччя, почалась історія Нового Заповіту, яка розповідає нам про Спасителя Ісуса Христа та про народження Церкви Христової. Виникає питання: при чому тут слово?

Презентація студента – релігієзнавця.

Студент під час презентації розповідає біблейський сюжет про сходження на Апостолів Святого Духу. Апостоли наповнилися Святим Духом, добре зрозуміли науку Христову і почали говорити різними мовами, щоб кожен народ зрозумів науку Божу.

Обговорення питання, чому Бог розділив людей на різні народи.

Очікувана відповідь: Бог побачив, що люди більше навчаються один в одного злим справам, ніж добрим, і тому перемішав мови, та розділив людей на різні народи, і дав кожному народу свою задачу і мету в житті.

Викладач. Без пісні, без віршів, без красивого українського слова не можна уявити українця. У кожного народу є душа. Хай наша душа розквітає.

Звучить пісня «Квітка – душа» у виконанні Ніни Матвієнко.

Викладач. Хто просвітив український народ? Кого вважають учителями всіх Слов'янських народів?

Презентація студента – історика про створення слов'янської писемності.

Презентація студента – мовознавця про Пересопницьке Євангеліє.

Викладач: Шановні студенти, ви вже мали прочитати літературно – історичний шедевр «Повість минулих літ». Відкриваємо «Повість минулих літ» та знаходимо Заповіт Ярослава Мудрого: «...Майте любов між собою, бо ви всі брати від одного батька і від одної матері. І якщо будете жити в любові між собою, Бог буде у вас і підкорить вам ворогів. І будете мирно жити. Якщо ж будете у ненависті жити, в чварах й незлагодях, то загинете самі і загубите

землю батьків своїх і дідів своїх, які здобували її трудом своїм великим, але живіть мирно, слухаючись брат брата». [2, 5]

Ми – нащадки Ярослава Мудрого, тому цей заповіт і для нас!

Підсумок заходу та творче завдання: скласти есе за проблематикою вірша Ліни Костенко.

Вночі із хаосу безсоння

Коли мій Всесвіт ожива –

Як срібні птиці вилітають

Ще неприборкані слова.

За день банальностей і фальшу

Ото піднімеш стільки тонн –

Що не напишеш, що не скажеш –

Не те! – застогне камертон.

А день схитне свою орбіту

І тиша зорі засіва

І Хтось диктує з – понад світу

Непередбачені слова.

Список використаних джерел:

1. Біблія для сімейного читання з коментарями та ілюстраціями. Київ: Грані – Т, 2008. 144 с.
2. Повість минулих літ.
3. Гудінг Д., Леннокс Д. Світогляд: для чого ми живемо і яке наше місце у світі / ред. М. А. Жукалюк. Київ: УБТ, 2003. 416 с.
4. Зубков М. Г. Українська мова: Універсальний довідник. Харків: Школа, 2004. 496с.
5. Костенко Л. Триста поезій. Вибрані вірші. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. 416 с.
6. Пашкевич В. І. Збірка віршів «Духовний сад». Слов'янськ: Папірус, 2013. 84с.
7. Субтельний О. Україна: історія. Київ: Либідь, 1992. 512с.

Н. В. Плотнікова, викладач

А. О. Хільман, викладач

ВИХОВНА ГОДИНА «ЖИТТЯ БЕЗ ЗАГРОЗ»

Мета: ознайомити студентів з законодавчими актами, які захищають їх права: теоретично обґрунтувати сутність насильства, з'ясувати основні причини насильства над дітьми в середовищі сім'ї та виявлення шляхів його подолання.

Основні документи: (виставка матеріалів)

Загальна декларація прав людини.

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.)

Конвенція проти катувань та інших нелюдських або принижуючих гідність видів поводження (1984)

Конвенція про права дитини (1989)

Конституція України (1996)

Закон України «Про охорону дитинства» (2001)

Закон України про попередження насильства в сім'ї.

(Заставка) (За вибором викладача картинки з Інтернету)

Викладач: Відповідно до статті 1 «Конвенції про права дитини» дитиною вважається кожна людина до досягнення 18-річного віку.

Людина – найцінніший скарб. Кожна із вас неповторна особистість, людина, яка живе сьогодні і саме такої немає, не було і не буде.

Кожна дитина, незалежно від раси, статі, мови, релігії, національності, стану здоров'я, має рівні права з усіма іншими дітьми.

Студент: Видатний поет Симоненко написав про неповторність кожного:

Ти знаєш, що ти людина,

Ти знаєш про це, чи ні,

Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої єдині,

Більше тебе не буде
Завтра на цій землі.
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди,
Добрі, ласкаві та злі.
Сьогодні усе для тебе:
Озера, гаї, степи,
І жити спішити треба –
Гляди ж не проспи.
Бо ти на землі – людина,
І хочеш того чи ні –
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої єдині
Більше тебе не буде
Завтра на цій землі.

Викладач. Пройшло не одне тисячоліття, поки людство зрозуміло цю істину.

Всі люди рівні перед законом і мають право на захист законом.

Суспільство – це бурхливе море різних людських доль. Але часто у коловороті людських відносин та вчинків губляться човники дитячих доль, мрій, сліз.

Насилля – це ракова пухлина соціального неблагополуччя.

(Відео) (матеріал використаний з Інтернету)

Що породжує насильство і як його попередити, на ці питання ми разом спробуємо відповісти.

(Заставки)

Викладач 2. Мовою фактів: 1.68% жінок в Україні зазнають знущання в сім'ї, 95% справ про розлучення порушуються в результаті домашнього насильства. Щорічно понад 3 млн дітей спостерігають за насильством в сім'ї або є вимушеними їх учасниками.

Діти скривджених матерів у 6 разів частіше намагаються накласти на себе руки, 50% їх схильні до зловживань наркотиками або алкоголем.

Сьогодні майже 250 млн дітей у світі животіють, займаючись тяжкою працею, жебрацтвом, пограбуванням. Близько 30 млн дітей не мають можливості відвідувати школу. Щороку від хвороб помирають понад 5 млн дітей. Набули поширення торгівля дітьми, використання дітей, від яких відмовилися батьки, для пересаджування органів.

Пояснюючи своє перебування на вулиці молоді люди зазвичай називають сімейні негаразди та небажання відвідувати заняття. Серед них найбільший відсоток неповнолітніх злочинців, наркоманів, торгівців наркотиками, повій.

Запитання до студентів. Так що ж таке насильство? (робота з аудиторією)

(Відео)

Викладач 1. Насильство – це будь-які умисні дії однієї людини стосовно іншої, якщо ці дії порушують права і свободи людини та наносять їй фізичну, моральну та психологічну шкоду. Насильство може буди: фізичне, психологічне (образа, приниження, переслідування, пліткарство, примус), економічне (умисне позбавлення житла, їжі, одягу, коштів та іншого майна, що може призвести до смерті чи завдати шкоди здоров'ю.) На жаль, багато дій можна назвати насильницькими, але, саме тому підлітки, зазнаючи насильства, не усвідомлюють цього.

Насильством наповнені різні сфери людського буття: політичне, економічне, духовне та сімейно-побутове. Воно має вираження у війнах, убивствах, знеціненні життя, пануванні таких явищ як антигуманність, агресія, жорстокість.

Насилля – головна причина смерті людей у віці від 15 до 45 років. Від причин насильницького характеру на Землі щорічно помирають 14% чоловіків і 7% жінок. Приведені цифри означають, що кожну хвилину у світі в результаті нападу гине людина. За даними ВООЗ, кожні 40 секунд хтось з жителів Землі йде з життя свідомо, здійснюючи самогубство.

Також існує багато форм жорстокого поводження з дітьми та багато способів, якими воно може статися з дитиною будь-якого віку: від народження

до того часу, поки дитина стане незалежною. Причиною таких випадків є дії (чи бездіяльність) дорослих. Дитина може бути поранена, покалічена, зґвалтована. Інші форми пов'язані з тим, що дорослі не піклуються про дитину чи не задовольняють її життєві потреби.

Ведучий 1. Ось поглянь на цю фотографію. (Фото на екрані). Знаєш, звідки у неї шрам? Рідна мамочка кинула її під машину.

Ведучий 2. А мені ось цей хлопець розповідав, що у нього мама хороша, тільки п'є багато. Ото бувало, як нап'ється б'є його, але він на неї не ображається. Біла його, значить треба було.

Ведучий 1. А ось послухай, що каже про матір цей хлопчик. А його з сестричкою не били. Мама їх любила. Вона замикала їх в хаті. Проходили день, ніч, день, ніч, день ..., а в хаті було холодно, він брав усі речі, які були і вони з сестричкою заривалися в них... Оленка постійно плакала, хотіла їсти, вона молоко їсть. Одно разу мама їх замкнула і не повернулася. Їх люди знайшли й сюди привели. А він тьоті каже: «Не стеліть мені пропростирадло я його забрудню. Дома ми на підлозі спали.»

Ведучий 2. Жорстокість батьків породжує жорстокість дітей – порочне коло залишається, естафета зла продовжується. У таких людей змінюється система моральних цінностей та спотворюється світогляд. У вирішенні будь-яких проблем вони намагаються застосувати хитрість, підлість та фізичну силу.

Саме на дорослих лежить велика відповідальність за охорону та піклування про дітей та їх захист від будь-яких форм насилля.

Не тільки насилля, а й страх перед ним може потягти за собою втечу дитини.

Ведучий 1

Я знаю свої права і вмю ними користуватися.

Я нікому не дозволю принижувати й ображати себе.

Ведучий 2

Якщо зі мною трапиться щось недобре, я негайно розкажу людям, яким довіряю, і по-перше, повідомлю свого класного керівника.

Я знаю, що стійка позиція, переконання, наявність правдивої інформації допоможуть впевнено поводити себе в різних життєвих ситуаціях.

Ведучий 1

Я знаю, що мені гарантовано право на захист своїх прав. Я маю право лише на захист з боку батьків, але й сама можу звернутися до будь-яких державних органів, органів місцевого самоврядування, навіть до суду для захисту своїх прав.

Можна повідомити про випадки порушення прав дитини у школі або дитячому садку, отримати консультації з будь-яких питань.

Всеукраїнська дитяча лінія «ТЕЛЕФОН ДОВІРИ»: 8-800-500-21-80
Національна дитяча «ГАРЯЧА ЛІНІЯ» Центру «ЛА СТРАДА-УКРАЇНА»:
0-800-500-225, 772 (для дзвінків з мобільного)

Ведучий 2

Мудрець сказав : «Краса врятує світ!»

Але уже на протязі століть

Панує істина проста:

Наш світ врятує доброта»

І хай вона крокує по землі

Цінніша перлів, золота і слави,

Вона єдина зігриває нас,

Така одвічна, мудра, нелукава,

Пригорне кожне серце повсякчас.

А ми сьогодні, поєднавши руки,

Запалюємо свічку доброти,

І вогонь освітлює стежину

Й допомагає впевнено іти.

Ведучий 1. Як зробити наше життя кращим, добрішим, Протягом тисячоліть люди шукали відповіді на запитання, і ось яке «золоте правило» винайшли: « Стався до інших так, як бажаєш , щоб вони ставились до тебе».

Добро чиниш – себе прославляєш, зло чиниш – себе принижуєш».

(Фотосупровід)

Мій улюблений світ – це не казка,
А реальне щасливе життя,
Бо, звільнивши наш світ від насильства,
Можна сміло іти в майбуття.
І коли на теренах країни
Без страждань заживе кожне місто,
Скажуть люди всієї країни:
«Україна – це світ без насильства»

Список використаних джерел:

1. Гендерне законодавство: порівняльний аналіз та коментарі. Програма сприяння Парламенту України університету Індіани. Київ: Заповіт, 2005.
2. Методично-інформаційний посібник по проведенню акції «16 Днів протидії гендерному насильству». Київ. 2003.
3. Аносова А. Чому мовчать жертви насилля. Урядовий кур'єр, 2013.
4. Коваль Л. Люблю як душу, трясу як грушу. Урядовий кур'єр, 2011.
5. Подільчак О. Захищеність особи від насильницьких посягань. Вісник прокуратури, 2010. №9.

Г. Г. Шевирьова,
Викладач Відокремленого підрозділу
«Лисичанський педагогічний коледж
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»

АУТОАГРЕСІЯ – ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Кожна людина у своєму житті підсвідомо бажають одне і те саме – бути коханою, бути красивою та бути здоровою – це основні складові людського щастя. Ці три складові щастя не можуть існувати окремо одна від одної.

Але сьогодні я хочу все ж таки довести вам, що здоров'я все ж таки важливіше, аніж інші дві складові. Якщо людина не здорова – не буде ані краси, ані кохання – буде лише жалість та неприємний вигляд.

Жіноче репродуктивне здоров'я базується на трьох принципах: можливість сподобатися індивіду протилежної статі, можливість зачати, виносити та народити здорову дитину та можливість вигодувати цю дитину та забезпечити їй життєдіяльність.

Зараз в нашому суспільстві зародилися декілька негативних тенденцій, при яких молоді дівчата у боротьбі за гарний зовнішній вигляд псують своє здоров'я і не можуть вже потім виконати свого суспільного призначення – бути жінкою, бути матір'ю, бути еталоном краси та доброти.

Хочу торкнутися лише трьох найбільш болючих тем: це татування та пірсинг, силіконові форми тіла та анорексія з булімією.

Тож по-перше, давайте розглянемо татуованих дівчат із великою кількістю штучних прикрас – пірсингу, шрамування, тоннеллями, і тому подібних речей. У мене одразу виникає питання: скільки планують прожити ці «красуні»? Якщо довге життя, то чи не міркували вони як буде виглядати тату на жінці в віці 30 років? А 45-ти? А 60-ти років. Далі продовжувати, мабуть не варто... Як ви вважаєте чи гарно виглядає пірсинг та тунелі на дівчатках 16 років? А на тьотях 50 років? Смішно та безглуздо. Але ж зараз ніхто з цих «щасливих» не замислюється про те, що дірки від проколів залишать шрами, а татування не завжди піддається навіть лазерному шліфуванню шкіри.

Тепер про силіконові форми та пластичні операції: «Ой, мені б лише груди на розмір більше і я б одразу знайшла кохання всього свого життя», «Ой та мені б лише губи виразніші та й мені б одразу пощастило», «Ой та мені б ще ніс зменшити, ноги подовшити та попу круглішою зробити» і так все життя – той, хто хоча б раз без особливої необхідності звернувся до пластичних хірургів – їх клієнт назавжди. Бо проблема таких жінок не у недосконалих формах тіла, а у страшних комплексах неповноцінності, нелюбові до себе та у постійних пошуках себе ідеальної, замість того щоб прийняти та полюбити себе реальну – оригінальну, неповторну, особливу, а найголовніше – єдину!!!

І нарешті особливо хочу зупинитися сьогодні на проблемі, що стосується вже не просто здоров'я, а життя. Зараз прошу вас надати відповіді на 5 простих питань і підрахувати скільки разів ви відповіли «так»:

Ви хоча б раз у житті намагалися дотримуватися якоїсь дієти? Коли ви дивитеся у дзеркало вам інколи хочеться щоб якимось місцем виглядало не по-іншому зараз? Чи вважаєте ви Анджеліну Джолі красивіше ніж Анну Семенович? Чи замислюєтесь ви над тим, що їсти багато калорій – це погано? Чи бажаєте ви більш струнку фігуру, ніж маєте зараз?

Що ж підіб'ємо підсумки: ті дівчата, хто відповів «так» хоча б 3 рази знаходяться в групі ризику страшного психосоматичного захворювання «Анорексії».

Анорексія (в перекладі з грецької – «немає апетиту», *an* – негативний префікс, *orexís* – апетит) – захворювання, що характеризується порушенням роботи харчового центру головного мозку і проявляється відсутністю апетиту, відмовою від їжі.

Висока небезпека анорексії полягає у специфічних особливостях захворювання. Анорексія – захворювання з високою смертністю – гине до 20% від загального числа хворих. Причому, більша частина смертних випадків є наслідком самогубства, причиною ж природної смерті хворих на анорексію в основному стає серцева недостатність внаслідок загального виснаження організму.

Практично 15% жінок, що захопилися дієтами й схудненням, доводять себе до розвитку нав'язливого стану та анорексії, більшість анорексиків – підлітки і молоді дівчата. Анорексія і булімія – проблема професійних моделей, на це захворювання страждають 72% дівчат, що працюють на подіумі.

Анорексія може стати наслідком вживання певних лікарських препаратів, особливо в надлишкових дозах.

Подібно алкоголікам і наркоманам, хворі на анорексію не визнають наявність у себе будь-яких порушень та не сприймають серйозність свого захворювання. Найбільш поширена серед жінок (у переважній більшості – молодих дівчат) нервова анорексія.

Сукупний вплив страху перед зайвою вагою і помітно зниженої самооцінки сприяє розвитку психологічного неприйняття їжі, наполегливої відмови від її вживання.

Підсвідомо анорексія стає найочевиднішим способом позбавлення від страхів перед зайвою вагою і втратою привабливості. Підліткова психіка, яка надто схильна до нестабільності, фіксує ідею схуднення як надцінну, і дівчина втрачає відчуття реальності, не здатна критично сприймати себе і стан свого здоров'я. Дівчата-анорексики можуть і при очевидній недостатці маси тіла аж до повного виснаження, вважати себе товстими й продовжувати відмовлятися від необхідних для молодого організму поживних речовин. Іноді хворі усвідомлюють своє виснаження, але, відчуваючи підсвідомий страх перед вживанням їжі, не можуть його подолати.

Протягом анорексії виникає порочне коло – відсутність поживних речовин пригнічує центри мозку, відповідальні за регуляцію апетиту, і організм припиняє вимагати необхідні йому речовини.

Харчові розлади, до яких відноситься анорексія, – одні з найпоширеніших психосоціальних захворювань, оскільки дуже багато людей використовують задоволення інстинкту насичення в якості сублімації недостатніх позитивних емоцій. Їжа стає єдиним засобом отримання психологічного заспокоєння, її ж і звинувачують у психологічних невдачах, впадаючи до іншої крайності – відмови від їжі.

Поведінка при нервовій анорексії може бути двох типів (причому одна і та ж людина може використовувати обидва способи в різні моменти часу):

- вольове, суворе дотримання дієт, постів, різного роду методик голодування;
- на тлі спроб регулювати харчування трапляються напади неконтрольованого переїдання (булімії) з наступним стимулюванням очищення (блювота, клізми).

Як правило, практикується надмірне фізичне навантаження до тих пір, поки не з'явиться м'язова слабкість.

Фізіологічні зміни при тривалій відмові від їжі.

Результатом тривалої відсутності надходження в організм необхідних поживних речовин стає дистрофія, а потім кахексія – фізіологічний стан, що характеризується вираженим виснаженням організму.

Симптоми кахексії: брадикардія (уповільнений серцевий ритм) і виражена гіпотонія, блідість шкірних покривів з апікальним ціанозом (посиніння пальців, кінчика носу), гіпотермія, руки й ноги холодні на дотик, схильні до підвищеної чутливості та низької температури. Характерна сухість шкіри й зниження її еластичності. По всьому тілу з'являються м'яке і тонке пушкове волосся, в той час як на голові волосся стає сухим і ламким, починається його випадання.

Підшкірний жир практично відсутній, починається атрофія м'язової тканини, дистрофічні зміни внутрішніх органів. У жінок розвивається аменорея.

Можлива поява набряків, крововиливів, нерідко розвиваються психопатії, в хронічних випадках різке порушення водно-сольового обміну веде до серцевої недостатності.

Лікування нервової анорексії

Граничні стани у хворих на анорексію, як правило, обумовлені глибокими патологічними порушеннями гомеостазу, тому екстреною допомогою для осіб, що надійшли з ознаками гострої серцевої недостатності при значному виснаженні, є корекція водно-електролітного стану, відновлення іонного балансу (відновлення вмісту калію в сироватці). Призначають мінеральні та

вітамінні комплекси, калорійне харчування з високим вмістом білку. При відмові від їжі – парентеральне введення поживних речовин.

Однак ці заходи виправляють наслідки, але не викорінюють психологічної причини, не лікують саму анорексію. Для того, щоб приступити до психотерапії, необхідно донести до рідних хворого всю серйозність захворювання і переконати в необхідності лікування. Дуже складно переконати самого хворого в наявності у нього психічних проблем і необхідності лікування. Саме хворий повинен добровільно здійснювати заходи з лікування анорексії, примусова терапія може виявитися неефективною і просто неможливою.

У більшості випадків (не рахуючи ранніх стадій, без вираженого виснаження) анорексію лікують в умовах стаціонару, першим завданням є відновлення нормальної маси тіла і обміну речовин. В стаціонарі для таких хворих вельми обмежена свобода дій і пересування, а додаткові заохочення у вигляді прогулянки, зустрічі з близькими й друзями вони отримують в якості нагороди за дотримання режиму харчування та набір ваги. Хворі самі за домовленістю з лікарем визначають ці заходи винагороди, виходячи з їх привабливості та своєї зацікавленості в отриманні заохочення. Методика таких заохочень вважається цілком ефективною при помірно вираженому ефекті.

Базова терапія анорексії – психологічна допомога, підтримка, корекція нав'язливих станів, відволікання психіки від зацикленості на зовнішності, вазі і їжі, позбавлення відчуття неповноцінності, розвиток особистості та поваги до себе, здатності приймати себе і світ навколо. Для підлітків рекомендована сімейна терапія.

Прогноз при анорексії. Як правило, активний курс психотерапії займає від одного до трьох місяців, паралельно йде нормалізація ваги. При правильному лікуванні пацієнти після закінчення терапії продовжують нормально харчуватися і додавати у вазі, але частими залишаються випадки рецидивів анорексії. Деякі хворі проходять по кілька психотерапевтичних курсів і знову повертаються на хибний шлях захворювання. Повне одужання спостерігається менш ніж у половини осіб, які страждають від анорексії.

Список використаних джерел:

1. Анциферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях: Переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита // Психологический журнал. 1994. Т. 15. №1. С. 3–17.
2. Жаркова Л. Г. Формирование агрессии и работа с ней [Электронный ресурс] / Л. Г. Жаркова. URL: <http://www.transactionalanalysis.ru/methods/304-agress/>
3. Пилягина Г. Я. К вопросу о клинко-патогенетической типологии аутоагрессивного поведения // Таврический журнал психиатрии. 2000. Т. 4, № 1. С. 22–24
4. Пилягина Г. Я. Аутоагрессия: биологическая целесообразность или психологический выбор? // Таврический журнал психиатрии. 1999. Т. 3, № 3. С. 22–27.

Авторський колектив

Артемов В.Ю., професор Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів СБ України

Бабич В.М., методист вищої категорії відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи ДНУ «Інституту модернізації змісту освіти»

Безбородова Н.В. заступник директора з навчально-виробничої роботи, викладач вищої категорії Харківського коледжу будівництва, архітектури та дизайну

Безугла І.М., викладач, голова циклової комісії ВСП "Слов'янський коледж ЛНАУ"

Березівська Т.С., викладач психолого-педагогічних дисциплін Комунального вищого навчального закладу «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Березівський В.П., викладач інформатики, фізики з астрономією Комунального вищого навчального закладу «Корсунь-Шевченківський педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Белік Т.А., заступник директора з виховної роботи Харківського державного автомобільно-дорожній коледжу

Білова І. Г., викладач Дніпровського державного коледжу будівельномонтажних технологій та архітектури

Благий Р., викладач спецдисциплін Рогатинського державного аграрного коледжу, голова методичного об'єднання голів студентських профкомів Івано-Франківської області

Бондаренко З.П., доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету ім. Олеса Гончара, заступник декана факультету психології та спеціальної освіти з виховної роботи

Булгакова І.В., викладач кафедри Інженерної педагогіки та психології Навчально-наукового професійно-педагогічного інституту Української інженерно-педагогічної академії (м. Бахмут)

Буличов В.В., доцент ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Буянова Г. В., завідувач сектору освіти в галузях гуманітарно-педагогічних наук та інженерії відділу модернізації вищої освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Ватагіна В.В., директор Дніпровського державного коледжу будівельномонтажних технологій та архітектури

Власюк І. І., вихователь гуртожитку Вінницького технічного коледжу

Волосяк Т.В., соціальний педагог Політехнічного технікуму КІ СумДУ

Воронова М.В., викладач вищої категорії, методист ЗВО «Криворізький будівельний коледж»

Воронцова Е.В., науковий співробітник відділу проектного управління ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», практичний психолог, спеціаліст вищої категорії

Ганжа О.Г., викладач Дніпровського державного коледжу будівельномонтажних технологій та архітектури

Гарбузюк Т.В., викладач дисциплін музичного циклу ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Глемботцька О.П., викладач Харківського державного автомобільнодорожнього коледжу

Голіш Г.П., викладач Дніпровського політехнічного коледжу

Гончарова А. В., начальник Дніпровської філії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Гребеник А. О., викладач Політехнічного технікуму КІ СумДУ

Гребеник Т.В., директор Політехнічного технікуму КІ СумДУ

Гученко М. С., викладач та голова студентського профкому ДВНЗ «Київський коледж легкої промисловості»

Дашко В.В., заступник директора з виховної роботи Дніпровського державного коледжу будівельно-монтажних технологій та архітектури, голова первинної профспілкової організації студентів коледжу

Дронь В.В., заступник директора з навчальної роботи, викладач фізики та астрономії Прилуцького агротехнічного коледжу

Дубасенюк О.А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Євтушенко В.В., заступник директора Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів СБ України

Ігнатуша А.Л., завідувач навчально-виробничої практики ВП «Лисичанський педагогічний коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка»

Ілларіонов В.М., кандидат технічних наук, викладач спецдисциплін ДВНЗ «Київський електромеханічний коледж»

Ївженко Ю.В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Калініна Т.В., викладач хімії ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Карпенко В.В., викладач комп'ютерної техніки та математичних методів у спорті Харківського державного вищого училища фізичної культури №1

Катренко Л.В., практичний психолог Харківського державного автомобільнодорожньої коледжу

Києнко О.А., викладач математики ВСП «Слов'янський коледж ЛНАУ»

Клітченко Ю. В., заступник директора з виховної роботи Дніпровського державного коледжу технологій та дизайну

Клязника Т.О., викладач спеціальних дисциплін відділення «Електричної та комп'ютерної інженерії» Прилуцького агротехнічного коледжу

Коваленко О. О., викладач вищої категорії ЗВО «Криворізький будівельний коледж

Козачкова А. С., заступник директора з виховної роботи, викладач Лубенського лісотехнічного коледжу

Коломієць О. В., канд. техн. наук, викладач ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Кононенко Ю. М., викладач англійської мови Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка

Корецька Л.В., начальник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи ДНУ «Інституту модернізації змісту освіти»

Корсаков Ю. Н., завідувач навчальної лабораторії електроннообчислювальної техніки Дніпровського державного коледжу будівельномонтажних технологій та архітектури

Кузнєцова Н.Ю., викладач гуманітарних дисциплін Хмельницького політехнічного коледжу Національного університету «Львівська політехніка»

Кузнєцова О. В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу наукової роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Лагун Т. А., науковий співробітник Дніпровської філії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Лахматова Н.О., викладач англійської мови Харківського коледжу будівництва, архітектури та дизайну

Ляшенко К. І., викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Макаренко І.О., методист вищої категорії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Максимовська Л.І., викладач Харківського державного автомобільно-дорожнього технікуму

Мала С.Г., аспірант Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Міненко Г.М., директор ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Міщенко І.В., викладач-методист вищої категорії Харківського державного автотранспортного коледжу

Мурсамітова І.А., викладач дисциплін музичного циклу ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Наумова Н.К., методист вищої категорії ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Неділько Т. В., викладач вищої категорії Харківський коледж будівництва, архітектури та дизайну

Обдула Т. М., завідувач сектору громадянської освіти та виховної роботи відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Овчиник Т. А., викладач Лозівської філії Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу

Петрова О.В., викладач економічних дисциплін Дніпровський державний коледж технологій та дизайну

Пивоварова Г. С., викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Пилипишин С. І., кандидат філологічних наук, доцент, директор ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний коледж»

Пінчук І.О., канд. пед. наук, докторант кафедри педагогіки і психології початкової освіти, старший виклад кафедри теорії і методики початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Плотнікова Н.В., викладач Харківського державного автомобільно-дорожнього технікуму

Половін С.М., старший викладач Донецького національного технічного університету (Покровськ)

Помогайбо О. Ю., викладач вищої категорії, методист Черкаського музичного училища ім. С. С. Гулака-Артемівського

Поморова Н.А., заступник директора з виховної роботи, викладач вищої категорії Хмельницького торговельно-економічного коледжу Київського національного торговельно-економічного університету

Попадич О. О., доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Правдівцева Л.В., викладач КЗ «Харківський вищий коледж мистецтв»

Пугачова Н.Г., викладач, завідувач відділення Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу

Решетняк І.Л., доцент ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Рибка В.А., практичний психолог Дніпровського політехнічного коледжу

Самойлов А.Е., заведуючий кафедрой педагогики и психологи ПУ ВУЗ «Международный гуманитарно-педагогический институт «Бейт-Хана»

Сапожников С.В., д. пед. н. вчене звання професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля

Саприкіна Т.Г., викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Сергієнко Н.В., викладач загальнотехнічних дисциплін, інженер з охорони праці ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Т. Шевченка»

Слісаренко С. О., викладач сольного співу КЗ «Дніпропетровський коледж культури і мистецтв» ДОР

Слобода В.В., мистецтвознавець, директор Дніпровського Будинку мистецтв

Староста В. І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Стрюков В. В., викладач КЗ Дніпровський коледж культури та мистецтв ДОР

Сухой М.П., професор, завідувач кафедри енергетики ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Тараканова А.П., методист вищої категорії відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Ткаченко А.М., викладач вищої категорії Лозівської філії Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу

Ткаченко І.А., викладач-методист Лозівської філії Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу

Толмачова І.Г., викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Трішкіна Н.І., кандидат економічних наук, доцент, викладач Хмельницького торговельно-економічного коледжу КНТЕУ

Удалова О. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу модернізації вищої освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Удалова О.А., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту позашкільної освіти та виховної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Филипенко Г.І., директор, викладач-методист Харківського коледжу будівництва, архітектури та дизайну

Хажевська Є.М., викладач англійської мови Харківського коледжу будівництва, архітектури та дизайну

Хільман А.О., викладач Харківського державного автомобільно-дорожнього технікуму

Хомич О. М., викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Хорошев О.М., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Національного університету цивільного захисту України (м. Харків)

Цибіна І.М., викладач КЗ «Харківський вищий коледж мистецтв»

Швачич С.В., кандидат фізико-математичних наук, доцент ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Швець Д.М., кандидат педагогічних наук, доцент, ректор Харківського національного університету внутрішніх справ

Шевирьова Г. Г., викладач ВП «Лисичанський педагогічний коледж

Шевчук Н.І., заступник директора з виховної роботи Вінницького технічного коледжу

Янчишен С.М., викладач вищої категорії Білгород-Дністровського коледжу природокористування, будівництва та комп'ютерних технологій

Яцьків М. Ю., Начальник Центру гуманітарно-виховної роботи, профорієнтації та працевлаштування ДВНЗ «Ужгородський національний університет»